UNIVERSITY
OF
TORONTO
LIBRARY

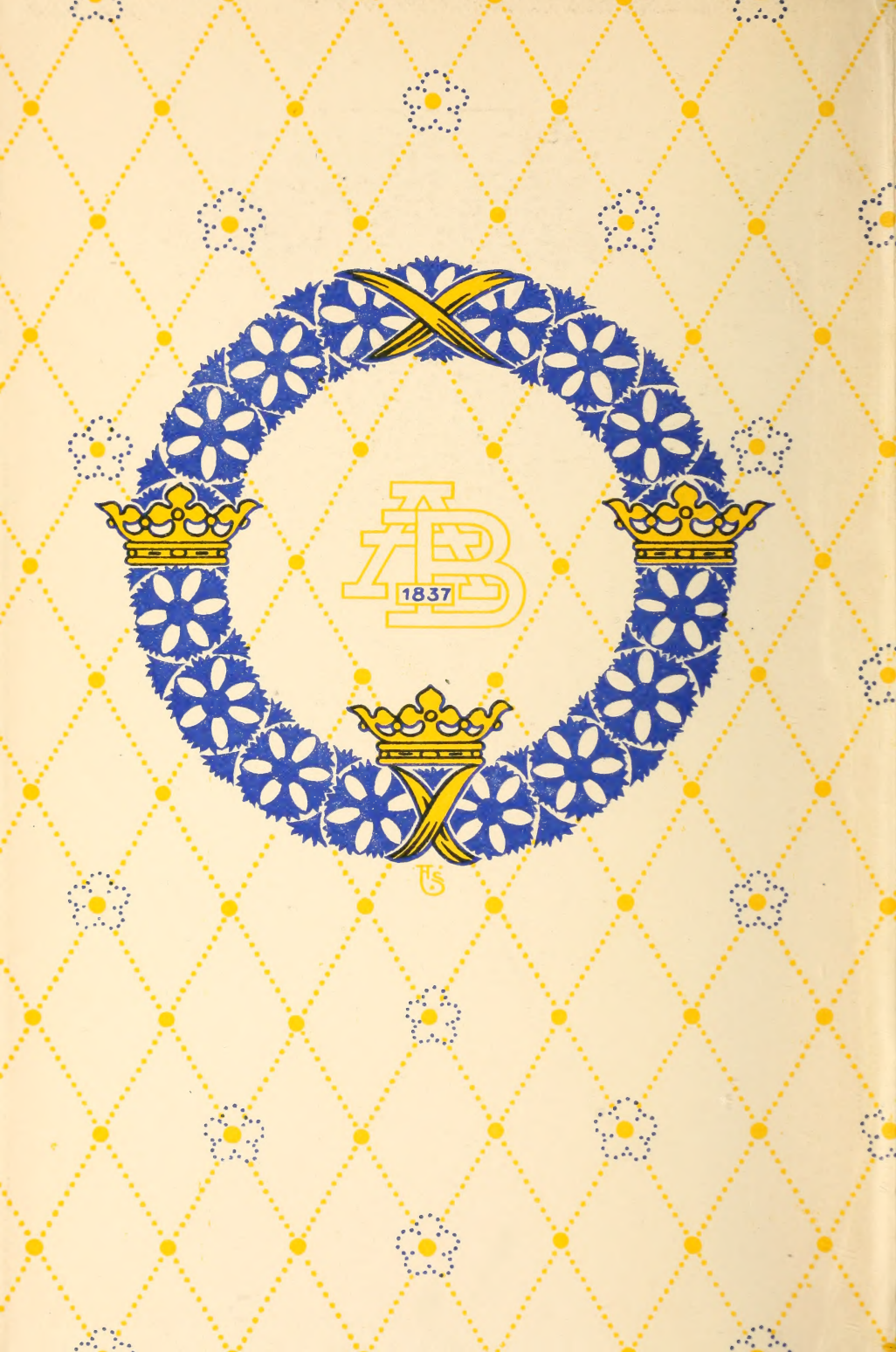
AB
1837

1837

Digitized by the Internet Archive
in 2014

https://archive.org/details/sverigesnational12stoc

L Swed
S 9687

SVERIGES NATIONAL-LITTERATUR

1500—1900

XII

1800-TALETS ÄLDRE PROSADIKTARE. I.

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

97298
28/7/09

VERKET PLANLAGDT AF OSCAR LEVERTIN,
UTGIFVET AF HENRIK SCHÜCK OCH RUBEN
G:SON BERG UNDER MEDVERKAN AF FR. BÖÖK,
G. CASTRÉN, N. ERDMANN, J. MORTENSEN,
O. SYLWAN, SV. SÖDERMAN, K. WARBURG,
FR. VETTERLUND OCH E. WRANGEL * * * *

J. MORTENSEN

1800-TALETS ÄLDRE PROSADIKTARE

I

CEDERBORGH. CRUSENSTOLPE.

FREDRIKA BREMER. SOPHIE VON KNORRING.

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1908

FREDRIK CEDERBORGH.

Det första betydande namn, som möter oss i den svenska romanens historia under 1800-talet, är författarens till Uno von Thrazenberg och Ottar Tralling. Dessa båda arbeten äro ungefär samtida med det nya statsskicket. Med en viss rätt betraktar man Fredrik Cederborgh som den förste representanten för det realistiska skildringssättet i svensk prosa. Man bör dock icke glömma, att Jakob Wallenbergs berömda reseskildring med ungefär lika rätt som Cederborghs arbeten kan betraktas som en roman; till skildringssättet vittnar den icke mindre än dessa om sin upphofsmans observationsförmåga och talang att liffullt återgifva, hvad han upplefvat.

Fredrik Cederborgh var född den 17 juni 1784 på Östra Bohrs bruk i Lindesbergs bergslag. Enligt tidens sed inskrefs han redan vid tio års ålder som student vid Uppsala universitet. Efter aflagda förberedande examensceremonier — annorlunda kan man sällan beteckna den tidens universitetsstudier — ärnade Cederborgh aflägga juridisk examen. Professor Neikter fick emellertid "det infallet" att före skrifningen låta examinanderna explicera ett kapitel af Sallustius. Cederborgh, som alltid hade mest intresse för det lif, som rörde sig omkring honom, och därför liksom sin hjälte Ottar Tralling var svag i latinet, insjuknade hastigt och — for till Lund för att fortsätta studierna. Där tog han 1801 kansliexamen. Han tjänstgjorde därefter en tid i verken, men hans ordinarie tjänstebana slutade redan 1810, då han, utnämnd protokollssekreterare, tog afsked. Han ägnade sig sedan några år åt boktryckerirörelse och litterär verksamhet i hufvudstaden. Från 1816 utgaf han tidningen *Anmärkaren* tillsammans med

Georg Scheutz. Denna tidning grundlade oppositionspressen i Sverige. År 1823 tröttnade Cederborgh på denna sysselsättning och slog sig ned på sitt fäderneärfda bruk Dalkarlshyttan. Där träffade honom döden i hans femtionde år, den 19 januari 1835.

"Odödlighet jag icke eftersträfvar, blott lugn och frid," med dessa ord låter Cederborgh på något ställe en af sina hjältar uttrycka själfva kärnan i sin lefnadsfilosofi. De gifva äfven uttryck åt Cederborghs egen lifsuppfattning. Utan tvifvel skulle det för den svenska litteraturen varit fördelaktigare, om Cederborgh antingen varit mindre ekonomiskt oberoende eller mera ärelysten. Hans insats skulle säkerligen i så fall blifvit långt större, än hvad den nu är. Ty begåfning fattades visserligen icke. Det finnes en del ungdomsanteckningar från Cederborghs resor i Skåne och till Köpenhamn, hvilka bära vittne om samma kvicka iakttagelseförmåga och samma talang att lifligt berätta, som sedan återfinnas i hans berättelser. Det hade endast erfordrats nödvändighetens kraftiga sporre, för att Cederborgh skulle blifva en romanförfattare af hög rang.

Det kan nu visserligen icke bestridas, att hans romaner lida af bristfälligheter. De äro fulla af motsägelser och karaktärerna äro utan sammanhang. Ottar Tralling t. ex., som är ett hittebarn utan all uppfostran, blir till ett språkrör för författarens egna idéer, läser med ett satiriskt leende fosforistisk poesi, och från att den ena dagen hafva varit kypare förvandlas han den nästa till akademisk medborgare och väluppfostrad ung gentleman af societeten, utan att dessa förändringar tyckas vålla minsta svårighet. Dylika och liknande anmärkningar hafva gjorts alltifrån dessa skrifters första framkomst. Det hindrar emellertid icke, att de alltjämt läsas med stort intresse af den svenska publiken, och med rätta. Ty Cederborghs skildringar äro bland de liffullaste målningar, som vi äga från förra seklets början. Troget, fast

karikeradt återgifvas här tidens seder med hart när Bellmansk liflighet och åskådlighet. Ingen öppnar Cederborghs ''Ungdomstidsfördrif'', som han blygsamt kallade dem, utan att med verkligt nöje följa dem till slutet. Uno von Thrazenbergs upptagande i Sviagriserorden intresserade samtiden ytterst lifligt, och den satiriska skildringen af societetens bal i Västerköping bör ännu i dag kunna glädja hvarje för humor mottagligt sinne.

Uno von Thrazenberg började utgifvas 1809; den följdes 1810 af *Ottar Tralling*. I ungefär samma maner har Cederborgh senare skrifvit *Jacques Pancrace von Himmel och Jord* samt åtskilliga andra smärre berättelser och teaterstycken, hvilka 1834 samlades af honom själf under titeln *Ungdomstidsfördrif*.

MAGNUS JAKOB CRUSENSTOLPE.

Crusenstolpe var på sin tid en mäkta berömd och beryktad man, som spelade en viss roll i tidens politik; hans namn är nära förbundet med en vändpunkt i liberalismens historia. I djupare mening ingrep han dock icke i tidens förhållanden, och hans skrifter, till större delen skrifna för ögonblicket, äro numera föråldrade. I våra dagar är Crusenstolpe hufvudsakligen intressant som tidsfigur; för denna antologi har därför icke valts något brottstycke ur hans romaner utan ett utdrag ur fjärde brefvet af tidskriften "Ställningar och förhållanden", den yppersta af alla Crusenstolpes pamfletter och där man kanske har bäst tillfälle att beskåda honom själf: en vackert skimrande reptil icke utan farliga gifttänder.

Magnus Jakob Crusenstolpe var född i Jönköping, där fadern var assessor, den 11 mars år 1795. Han erhöll en vårdad uppfostran, blef 1811 student i Lund samt aflade 1814 hofrättsexamen med höga betyg. Själf hade han velat blifva diplomat, men då fadern satte sig däremot, gick han i stället in i verken. Hans ämbetsmannabana tecknade sig att blifva lysande. Han var begåfvad och beläst, med mångsidiga intressen, berömd för ett elegant sätt, vacker som en romanhjälte, dansade som en gud, förstod sig på ett godt bord och arbetade med energi. Icke underligt att han snart vann gynnare och befordran. För Karl Johan presenterades han första gången, då majestätet 1821 passerade Mariestad, där Crusenstolpe tjänstgjorde som landssekreterare under Caspar Ehrenborg; redan 1824 var han assessor i Svea hofrätt.

Vid den tid, då Crusenstolpe blef bofast i hufvudstaden,

började striden mellan regeringen och liberalismen att taga fart. Crusenstolpe hade redan länge intresserat sig för politiken. År 1823 tog han säte på riddarhuset, och ett par skrifter, som han utgifver under de närmaste åren, tyda på, att han själf tänkte sig en politisk bana såsom målet för sin ärelystnad. Ännu under början af riksdagen 1828 stod Crusenstolpe oppositionen nära, men mot slutet gjorde han bekantskap med konungens gunstling, excellensen Brahe, och blef hofkamarillans man. Brahe använde honom som en nyttig mellanhand i vissa riksdagsangelägenheter. Äfven var Crusenstolpe vid denna tid en nästan daglig gäst på slottet. Han kunde franska och konungen hedrade honom ofta med intima samtal. Själf öfverskattade säkerligen Crusenstolpe den roll han spelade; han trodde sig utöfva ett verkligt inflytande på konungens politik, då han i själfva verket endast användes såsom en nyttig kunskapare och habil penna. Efter riksdagen, då det liberala partiet fick ett nytt organ i Aftonbladet, behöfdes såsom motvikt mot detta ett nytt konservativt organ, och Crusenstolpe utsågs till redaktör. *Fäderneslandet* blef emellertid ett fullständigt fiasko; tidningen var illa skött, innehöll gamla nyheter, och minst af allt kunde den upptaga kampen mot Aftonbladets nya och vakna publicitet. ''Fanderseländet'', såsom tidningen gemenligen kallades, höll endast ut i två år och drog Crusenstolpe med i sitt fall. Enligt hvad Crusenstolpe uppgifver, hade han själf fått bekosta tidningens utgifvande, hvarigenom hans ekonomi råkade i oordning och han själf kom på gäldstugan. Presidenten i Svea hofrätt affordrade honom då hans fullmakt, och häftig som alltid inlämnade Crusenstolpe sin ansökan om afsked, fast det icke längre var nödvändigt, då Karl Johan redan utlöst honom från gäldstugan. Det är från dessa händelser, som Crusenstolpes hat mot Karl Johan leder sitt ursprung — ett hat som får sitt uttryck i alla hans senare skrifter, så att den populära uppfattningen af Karl Johans

regering ännu i dag i icke ringa mån hvilar på Crusenstolpes framställning.

Crusenstolpe deltog äfven i riksdagen 1834—35, men då han på grund af ett starkt uttryck mot regeringen i ett af sina anföranden var nära att blifva utvoterad, drog han sig tillbaka och sysslade därefter uteslutande med skriftställarskap. Detta var under 30-talets sista, politiskt så upprörda år, af en för regeringen mycket obehaglig karaktär, hvarför man på allt sätt sökte komma åt honom. Tillfälle härtill yppade sig, då han år 1838 i andra brefvet af sina "Ställningar och förhållanden" yttrade med anledning af en utnämning som skett på en söndag, att konseljen gjort sig skyldig till sabbatsbrott. Han anklagades för majestätsbrott, och man lyckades trots ett utmärkt försvar att få honom fälld till tre års fängelse på Vaxholm. När domen meddelades såväl som då han affördes till fästningen, skedde demonstrationer till hans förmån, och blodiga gatustrider ägde rum på Stockholms gator. Därmed var Crusenstolpes personliga roll i tidens politiska strid utspelad, och hans återstående lif, hvilket slöts den 18 januari 1865, var uteslutande ägnadt åt skriftställarverksamhet.

Crusenstolpes författarskap är till omfånget mycket betydande och rör sig på flera olika områden. Här kan endast några af de viktigare skrifterna omnämnas. Mest bekant torde han i våra dagar vara som författare af *historiska romaner:* hans *Morianen eller Holstein-Gottorpska huset i Sverige* (1840—44), *Carl Johan och svenskarne* (1845—46) och *Huset Tessin, under enväldet och frihetstiden* (1847—50) räkna ännu många beundrare. I nära sammanhang härmed stå hans rent *historiska arbeten,* bland hvilka hans *Portefeuille* (1837—45) innehåller intressanta aktstycken; *Historisk tafla af högtsalig f. d. konung Gustaf IV Adolfs första lefnadsår* (1837) är starkt färgad af hans politiska tycken.

Sitt politiska och journalistiska skriftställarskap påbör-

jade Crusenstolpe redan 1822 med en skrift, i hvilken han föreslår vissa reformer i magasinsdirektionen; 1825 framlade han ett förslag till en representationsreform på ståndsprincipens grundval, och 1830 kritiserade han i en ny broschyr Richerts och Anckarsvärds förslag till en nationalrepresentation efter norskt mönster. Mycket uppseende väckte hans *Skildringar ur det inre af dagens historia* (2 delar, 1834), hvilka innehöllo en hel serie af porträtt i Crusenstolpes sirliga, insinuerande maner öfver 1809 års män och dagens politici. Under Vaxholmstiden författade han de mycket uppmärksammade *Vidräkning och reform* (1839) samt *Röst ur ett svenskt statsfängelse*. Efter frigifningen fortsatte han sin tidskrift *Ställningar och förhållanden*, i hvilken man har en tidens skandalkrönika, matad från många olika trakter af Sverige, ty i Crusenstolpes tidskrift afstjälptes mycket af personligt missnöje och han hade högt uppsatta korrespondenter lite hvarstädes i riket.

FREDRIKA BREMER.

Fredrika Bremer hyllas ännu i våra dagar såsom grundläggarinnan af den svenska kvinnorörelsen. Att hon också är den första, som i en följd af romaner på ett verklighetstroget sätt sökt teckna svenskt familjelif, är däremot mera bortglömdt. Och likväl innehålla hennes romaner vid sidan om mycket föråldradt så friska och älskliga taflor som de, hvilka här nedan presenteras i utdrag ur ''Grannarna''.

Fredrika Bremer härstammade från en gammal familj, hvilken under 1700-talet kommit till rikedom och anseende i Finland. Hon föddes den 17 augusti 1801 på Tuorla gård strax utanför Åbo. Hennes barndom tillbragtes emellertid i Stockholm och på Årsta. Fadern förutsåg nämligen, att Finland icke skulle kunna bevaras åt moderlandet, och öfverflyttade därför 1804 till Sverige. Hon erhöll en omsorgsfull uppfostran, som afslutades 1821 med en resa genom Tyskland och Schweiz till Paris. Men trots det att hon uppväxte under gynnsamma yttre förhållanden, var hennes barndom, som ofta begåfvade barns, icke lycklig. Man lärde henne enligt hennes egen mening endast onyttigheter, och hon led under svårigheten att få följa sina rent intellektuella böjelser. Emellertid debuterade hon 1828 med en samling noveller under den för hennes senare produktion typiska titeln *Teckningar ur hvardagslifvet*. Dessa hennes förstlingar emottogos med bifall af publiken, som då icke var bortskämd med originalromaner. Det var dock först med de tvenne följande häftena af ''Teckningar'', hvilka hufvudsakligen upptogos af berättelsen *Familjen H.*, som hon slog igenom. I dessa hafva vi för första gången den Fredrika Bremer, som skulle blifva en af samtidens mest lästa romanförfattarinnor. Hela skil-

dringen är humoristiskt hållen, och åtskilliga af karaktärerna äro förträffligt tecknade. Hon hade nu funnit en verksamhet, som kunde tillfredsställa henne.

Hon tog sitt kall på allvar och sökte lära, hvarhelst tillfälle erbjöd sig. Af stor betydelse för hennes vidare utveckling blef hennes bekantskap med en ung engelska, som hon träffade i Stockholmssocieteten. Miss Frances Lewin invigde henne i den redan målmedvetna anglosachsiska kvinnorörelsen och gaf henne lust att själf ingripa för höjandet af sitt köns ställning. Likaledes brefväxlade hon under dessa år ifrigt med rektor Böklin, en ifrig hegelian, i Kristianstad, under hvars ledning hon fördjupade sig i religiösa och filosofiska studier. Hennes närmast följande romaner, *Presidentens döttrar* (1834) och *Nina* (1835), vittna också om dessa nya intressen, men de äro för lite konstnärliga; hon predikar alltför mycket. Efter publicerandet af den sistnämnda vände sig äfven kritiken, som hittills varit henne bevågen, med häftighet emot henne. Hon beslöt därför att hädanefter låta karaktärerna tala för sig själfva och att endast söka objektivt och plastiskt framställa dem. *Grannarna* (1837) och *Hemmet* (1839) visa, att hon lyckats i sina bemödanden. De äro hennes bästa romaner och de bidrogo till att göra henne världsbekant. Svagare äro *Strid och frid eller några scener i Norge* (1840), *En dagbok* (1841) och *I Dalarne* (1845).

Året 1849 blef en vändpunkt i hennes lif. Hon afreste nämligen då till Amerika, hvarest hon stannade i två år. Mycket af det amerikanska tilltalade henne visserligen icke. Men hon såg, att amerikanarna i religiöst afseende voro långt mera frisinnade än hennes landsmän, och huru kvinnorna därute energiskt kämpade för utvidgade rättigheter. När hon år 1851 återkom till Sverige, var hennes lifssyn i mycket förändrad. Hon riktade nu uteslutande sin uppmärksamhet på det verkliga lifvet: hon ville samla människorna till refor-

mer, och när hon skref, var det endast för att undervisa. På hennes initiativ uppstodo åtskilliga föreningar i filantropiskt syfte eller för kvinnans frigörande. Strax efter sin hemkomst utgaf hon *Hemmen i nya verlden* (1853—54); i hvilket arbete hon nedlade sina intryck från Amerika. Men framför allt var hon under denna tid intresserad för kvinnofrågan. År 1856 utkom romanen *Herta*, i hvilken hon framställt hela sitt frigörelseideal för kvinnan. Detta arbete är i litterärt afseende synnerligen svagt, och det mottogs mycket omildt af kritiken; likvisst fanns här det ljus som tände sinnena, och det är med Herta, som kvinnofrågan i Sverige vinner praktisk betydelse.

Medan diskussionen om Herta ännu pågick, flydde Fredrika Bremer, som vid denna tid var utsatt för häftiga angrepp, för andra gången från fosterlandet. År 1856 afreste hon till Schweiz, nästa år begaf hon sig ned till Italien, och då hon i juli 1861 återkom till Stockholm, hade hon ytterligare besökt Palestina och Grekland. Anledningen till denna resa var närmast af religiös art. Hon ville i Schweiz studera den af Alexander Vinet grundlagda frikyrkan. Religiösa spörsmål hade alltid lifligt intresserat henne. År 1841, då en dålig öfversättning af Strauss' ''Jesu lif'' utkommit på svenska, utgaf hon sina *Morgonväkter*. I detta arbete tog hon afstånd från Strauss' angrepp på vissa af dogmerna, men ville likväl icke, att man på våldsam väg undertryckte dessa åsikter. Vistelsen i Amerika hade ytterligare ökat hennes frisinne, så att hon numera drömde om en stor allmännelig kyrka, i hvilken alla människor utan afseende på dogmerna kunde sammankomma och lofsjunga Gud.

Strax efter hemkomsten från sin andra resa fyllde hon sextio år; men fast gammal till åren, var hon ännu frisk till kropp och själ, och med oförtröttad energi satte hon sig ännu en gång att beskrifva sina resor. Denna reseskildring, *Lifvet i gamla verlden* (1860—62), gifver en intressant inblick

i Europas dåvarande förhållanden. — Hon dog på Årsta, aktad och ärad, den 31 december 1865; hennes skrifter voro öfversatta på många språk, och hon hade vänner och beundrare både i den gamla och nya världen. Också är det ett icke ringa lifsarbete, som hon utfört. Visserligen lida hennes romaner af tekniska fel och många äro redan genom idéinnehållet föråldrade. Dock är det Fredrika Bremer, som gjort romanen rotfast i den svenska jorden. Hon fyllde den med ett allvarligt idéinnehåll och höjde därigenom genren. Cederborghs romaner hade endast varit lätta tidsfördrif. Fredrika Bremer sökte gifva sina läsare något allvarligt att tänka på. Dessutom finnes det i hennes skrifter många situationer och karaktärer, som ännu äro värda svenska läsares uppmärksamhet.

För välgörenheten intresserade sig denna ädla och fina kvinna hela sitt lif. Det är fullt typiskt, då fru Carlén under ett besök i Strömstad 1831 såg henne med en korg på armen på väg till de sjuke och nödlidande. Hon grundlade också en mångfald olika filantropiska inrättningar. Likaledes är det hennes obestridliga ära att hafva väckt den svenska kvinnans intresse för sina egna angelägenheter och att hafva gjort de första försöken att förena sina medsystrar för gemensamma ändamål. Därför bär också den första svenska kvinnoföreningen i Sverige med rätta Fredrika Bremers namn, och det är på den grund hon lagt, som den senare svenska kvinnorörelsen uppfört sin byggnad.

SOFIA VON KNORRING.

Friherrinnan von Knorring utsatte aldrig själf sitt namn på titelbladet af sina arbeten; för samtiden var hon endast bekant under pseudonymen ''Författarinnan till Kusinerna'', och hvem som dolde sig bak denna signatur var länge en hemlighet. Man gissade till och med på Fredrika Bremer, huru olika än de båda författarinnornas maner var.

Sofia Margareta von Knorring var född den 29 september 1797 på herrgården Gräfsnäs i Västergötland. Fadern var öfverstelöjtnanten och hofmarskalken Krister Göran Zelow, modern Helena Sofia Gripenstedt. Själf var hon ett ystert barn af nästan feberartad liflighet, som därute på landet slukade en otrolig massa romaner af både den tyska och franska skolan. Tretton år gammal fördes hon till Stockholm för att fullborda sin uppfostran och hade därvid tillfälle att se m:me de Staël, hvilken just då besökte Stockholm. Den stora författarinnan gjorde ett outplånligt intryck på henne, och i *Illusionerna*, hvarest hon, om ock i något romantiserad form, återgifvit dessa sina första intryck från stora världen, figurerar äfven m:me de Staël på en oförgätlig Amaranterbal. Sofia von Zelows Stockholmsvistelse blef emellertid icke långvarig; trots sin ovanliga skönhet, sina sexton anor och tjugufem talanger flydde hon snart tillbaka till landtlifvets lugn. Man berättar, att i hennes ungdomslif funnits en stor kärlek, och ingen, som läst hennes romaner, kan tvifla på, att hon känt den stora lidelsen icke endast ur romanerna utan äfven ur lifvet. Liksom för hennes hjältinnor slutade emellertid denna kärlek olyckligt. Ungdomsvännen drunknade, och Sofia von Zelow ingick 1820 ett konvenans-

äktenskap med en aflägsen släkting, hvilket emellertid, efter hvad hennes biografer berätta, blef synnerligen lyckligt.

Läst och skrifvit hade hon från det hon var ett litet barn; men den första af hennes produkter, hvilken kom till allmänhetens kännedom, var *Kusinerna*, med hvars uppläsning hon vintern 1829 gladde den närmaste familjekretsen. Hon vägrade emellertid bestämdt, trots mannens uppmaning, att utgifva den, och det var endast en tillfällighet — begäret att öfverraska honom med en julklapp — som förmådde henne att 1834 låta trycka den. Därmed var emellertid isen bruten, och under de närmaste åren utgaf "Författarinnan till Kusinerna" en hel följd af arbeten: *Vännerna* 1835; *Qvinnorna* 1836; *Axel* och *Illusionerna* s. å.; *Ståndsparalleller* och *Tant Lisbeths 19:de testamente* 1838; *Torparen* 1843 samt fyra samlingar *Skisser* 1841—46; *Bref till hemmet* under en sommarresa 1846. Hennes hälsa hade redan 1827 brutits af en bröstinflammation och sedan ständigt varit vacklande. Hon afled på Skålltorp vid Skara den 13 februari 1848.

Fru Knorring är den mest konservativa af de tre författarinnor, som behärska denna tids romandiktning. Hon står nära göticismen och fosforismen och har tagit starka intryck af Uppsalaskolan och Tegnér. Mot liberalismen intager hon däremot en polemisk hållning. Liksom Geijer under sitt äldre skede anser hon, att folkskolebildningen är af föga nytta; af instinkt och uppfostran är hon en motståndare till ståndsprincipernas brytande, och i religiöst afseende är hon ortodox. Vissa af liberalismens önskemål finna emellertid äfven i henne en varmhjärtad försvarare. Hon kämpar i sin roman "Torparen" ifrigt mot det omåttliga brännvinsdrickandet, som var en af tidens skötesynder.

Det ämne, som utgör den sammanbindande länken till alla hennes romaner, är kärleken i dess förhållande till äktenskapet. Detta var ett problem, som alltsedan Rousseaus och Goethes dagar ifrigt diskuterats i den europeiska litteraturen.

Rousseaus ''La nouvelle Heloïse'', Goethes ''Wahlverwandtschaften'' och m:me de Staëls romaner hafva också efterlämnat spår i hennes produktion. Hon är väl i dåtidens litteratur vår enda kvinnliga erotiker, och ingen samtida har med samma ifver som hon utmålat och analyserat kärleken som passion, ingen med undantag af Almquist.

Hennes ställning till kärlekens och äktenskapets förhållande till hvarandra är emellertid alldeles motsatt den senares. Under det att Almquist öfverallt kämpar för den fria kärleken och således anser, att de älskande endast hafva att följa sitt tycke men icke samhällets lagar och konventionella uppfattning vid ingåendet af en förbindelse, försvarar friherrinnan Knorring däremot öfverallt äktenskapets oupplöslighet. Hennes ståndpunkt är således densamma som den åldrande Goethes i ''Wahlverwandtschaften''. I ''Kusinerna'' t. ex. är hjältinnan, Amalia, gift med major Mühlendorff, men hon älskar sin barndomsvän Axel. Amalia tynar bort och dör; Axel flyr bort för att söka tröst i världsvimlet. I ''Axel'', som i viss mån utgör en fortsättning på ''Kusinerna'', hindras Axels förbindelse med Rosina af en tredje kvinna. I ''Ståndsparalleller'' hafva vi åter en hjältinna, Blända, som är gift med en gammal grefve, men gripes af kärlek till informatorn i huset. Hon vill begära skilsmässa, men den andryga modern föreställer henne det oriktiga i att förmäla sig med en ofrälse och lyckas förhindra de älskandes förening. Här är det således närmast ståndsprincipen, som framkallar katastrofen. Öfverallt i hennes romaner finna vi samma motsättning, fast varierad på olika sätt. I ''Illusionerna'' hafva vi ett stycke af hennes egna ungdomshändelser. Ottilia älskar sin kusin Otto, men han bedrager henne på ett ovärdigt sätt. Själf älskas hon af baron Edward, men kan icke besvara hans böjelse. Skarpast framträder tendensen i ''Torparen'', hvilken tydligen är skrifven mot Almquists ''Det går an''. Fast Gunnar genom ett bedrägeri

fastkedjats vid sin hustru, som han icke älskar, och fast detta äktenskap gör honom olycklig och förvandlar honom till en drinkare samt slutligen drifver honom i brottets armar, är dock detta bättre än att han gifter sig med Elin, som han älskat från första stunden han sett henne. Så paradoxalt är här problemet behandladt. Äktenskapet är för heligt för att brytas. Detta är själfva kardinalsatsen i friherrinnan Knorrings uppfattning af dessa frågor.

Liksom de flesta af denna tids romaner, äro äfven hennes ofta alltför löst och vidlyftigt skrifna. Dock är det orätt, att hennes romaner numera äro så bortglömda. Det lönar sig ännu i våra dagar att genomläsa dem. Ty de äro fulla af lifligt och spirituellt tecknade gestalter ur tidens societet. Ingen har som hon beskrifvit adelns seder och uppfattningssätt vid midten af det gångna seklet. Gamla excellenser, som ännu öfver sitt väsen hafva något af elegansen från Gustaf III:s dagar, beskedliga landtjunkare, unga grefvar och löjtnanter, oemotståndliga trots sina lösa seder; gamla världskloka damer och en hel skara af förtjusande unga fröknar. Och själfva analysen af dessa människors själstillstånd är ofta gifven med verklig finhet och skarpsinne, som vittnar om den franska skola hon genomgått.

FREDRIK CEDERBORGH

1784—1835

UR
UNO VON THRAZENBERG.

— —; dum — — — —
Ovidii Metamorph. Lib. II. Fab. I.

1.

Näst efter den högtuppsatta svenska släkt, hvars ättartal Peringskiöld leder ända till Adam, intar onekligen den Thrazenbergska första rummet.

I allra äldsta tider lefde här i norden en flicka, som het Goa Torsdotter (så berätta våra tillförlitligaste historieskrifvare: Snorre Sturleson m. fl.). Denna Goa blef, vid ett Torablot, verkligen bergtagen, eller bortröfvad af ett berg. Men att hon med detta berg aflade en son, hafva häfdateckнarna vördnadsfullt, i anseende till asablodets heder, förtegat; — dock kan man, oaktadt deras tystlåtenhet i den vägen, med tämlig tillit antaga sådant såsom ganska bestämdt. Medeltidens mörker har väl sedermera under århundraden bortskymt detta bergs efterkommande. Måhända, bland andra, af den orsak, att då konung Magnus Ladulås tillade alla, som höllo häst och karl i fält, adligt stånd, bergungarna (som de förmodligen kallade sig, likasom sedermera sköldungarna, hvilka ej heller skämdes för en sådan benämning), såsom af annan stam än menige man, fullvisst ej ville underkasta sig en sådan jämförelse och blandning med ringare folk och därför undandragit sig rusttjänsten och sålmedelst, tvärt emot afsikten, med tiden inblandat afkomlingarna i bondhopen. Dock återfinner fornforskaren i slutet af femtonhundratalet eller i början af sjuttonde seklet i den ryktbare Eutropius Thrazenberg (alla världens Thrazenbergars stamfar) en verklig afkomling af denna yfverborna ätt.

Sanningen häraf kan så mycket mindre dragas i tvifvelsmål, som ingen lärer neka, att ju på en tid af nära tvåtusen år Berg lätteligen kunnat förvandlats till Thrazenberg; och det så mycket snarare, som senare tiders bruk ofta varit att med något prydligt tillägg, såsom Lager, Myrten, Rosen, Traser eller dylikt, göra namnen mera välljudande.

På mödernet tyckes man väl famla i något mörker vid ättens utredande, men vid nogare eftersinnande kan man äfven där reda sig och med stor anledning antaga, att Thrazenbergarna leda sitt ursprung, antingen ifrån Maja, Mercurii fru mor, eller ifrån Anna, Beli dotter och Didos syster, eller kanske ifrån båda, hvilket synes troligast däraf att dessa namn, så väl Maja som Anna, vid eftersökandet finnas beständigt hafva inom familjen varit bibehållna, om än under konung Fredrik den mildes tid förtyskade till Majken och Annchen samt under konung Gustaf den III:s tidehvarf fransosierade till Marie och Annette.

Stundom, erkännom det, kunna väl enahanda förnamn finnas antagna i olika släkter; dock bör sådant icke förvilla en försiktig genealog (och det är jag). Man finner, t. ex., en Eutropius i romerska historien; men att Thrazenbergska släkten på svärdssidan icke är romersk, oaktadt stamfadern haft samma namn, och att den ej leder sitt ursprung ifrån vice borgmästaren Eutropius, som lefde i kejsar Arcadii tid i Rom och blef suspenderad mot slutet af fjärde seklet och i sådant fall vore vida yngre än jag uppgifvit, torde ej behöfva något kraftigare bevis än det, att herr borgmästaren Eutropius ej endast var fritänkare, utan äfven kastrat och således, fullvisst, ej ägde några barn.

Hjälten i detta sagobrott, Uno von Thrazenberg, härstammar således icke ifrån den låga folkklassen, utan ifrån en ädel och uråldrig ätt, hvilket ensamt kunnat vara tillräckligt för hans ära; men äfven han har velat genom egna dygder öka sitt namns heder och gifva styrka åt den store

Axel Oxenstiernas yttrande, ”att höga, ärbara och dygdiga böjelser, i kraft af härkomst och den därtill höriga uppfostran, alltid åtfölja dem, som äro af ädel börd; då däremot alltid något nedrigt gemenligen vidlåder dem, som äro af nedrig härkomst.”

Hofjunkaren Hampus von Thrazenberg, Unos herr far, lefde retirerad på sin ärfda landtegendom. Lycklig som far och make, med en älskvärd friherrinna, njöt han där den husliga sällhetens lugna behag, så sällan de högas lott, men dubbelt afundsvärd för dem och hofjunkare i gemen, som då, efter en nyttigt använd ungdomstid, äfven äga samvetets tröst att hafva gagnat sitt fädernesland i det stora hela. Med denna tillfredsställelse satt herr hofjunkaren en vacker sommarafton på en favoritbänk, midt emot hönshuset, och resonerade med friherrinnan angående unga Unos bestämmelse och planen för hans framtida befordran. Den civila banan, helst den hofjunkaren själf beträdt, var väl redan utvald, helst hans maj:t i nåder förunnat alla svenska adelsmän rättighet att bära uniform, och dessutom såsom den mest passande för en yngling med stora anlag, hvarigenom staten kunde vinna ansenligt; men tiden för hans skilsmässa hemifrån hade hittills blifvit oafgjord, i anseende till något litet groll emellan föräldrarna. Nu beslöts ändtligen, i anseende till ynglingens utmärkta förstånd, att den ej skulle uppskjutas längre än till påföljande årets början.

Aftonen var skön. Solens rund hade nära sänkt sig nedom de västliga skogstopparna, och dess sista strålar framsmögo glest emellan de löfrika lönnarna kring halmstacken. En ljus purpur färgade de strödda molnfläckarna vid horisonten och utbreddes öfver insjöns lugna yta, som endast här och där ringlades af dagsländors lek. Svalorna kvittrade från stora byggningstaket, några majbaggar hjulade omkring friherrinnans fiskbenshatt, och en torndyfvel slog sig pladask i smutsen midt för hennes fötter.

— En öfver måttan präktig afton, ers nåd! yttrade magister Husælius, som med gravitetiska steg kom ifrån studerkammaren och vördnadsfullt höll den nytända tobakspipan bakom ryggen. — Rök ni! sade friherrinnan ganska vänligt. — Husælius tog då åter pipan från ryggen, sög upp den ånyo och blåste tobaksröken från sin mun i långa hvirflar mot den fria himmelen. — Månne man icke borde taga sig någon motion på maten och njuta naturen? tillade han med en liten bugning.

— Jo, vi kunna göra en liten promenad till Anne Maries kiosk, om du så vill, bäste Thrazenberg, yttrade friherrinnan, och hofjunkaren följde henne i samma stund.

Promenaden företogs alltså; lilla mopsen, som haltade på vänstra bakbenet, sprang förut och gjorde fientliga anfall emot grisarna i vägen, och magistern gick några steg bakefter för att icke genera med pipan, görande, såsom något litet entomolog, sina anmärkningar öfver spindelhonornas sätt att väfva med stjärten emellan gärdsgårdsstörarna och deras ohöflighet att stundom bita sina herrar och män.

— Apropå! sade hofjunkaren vid framkomsten till kiosken, har magistern avisorna med sig? Jag läste dem i dag så flyktigt och ögnade blott på käringens ömkliga fall i Norrström.

— Ja vasstrecken! svarade magistern, drog upp avisorna ur fickan (hvarvid en bit tobak händelsevis följde med) och lämnade dem till hofjunkaren, som påsatte sina glasögon, men kunde dock ingalunda läsa, ty det var skumt för hans ögon, hvarför han ock öfverlämnade bladen till sin dotter, fröken Anne Marie, som på pappas befallning (ty öfver henne hade han makt) skulle läsa högt. — Hon började:

"Stockholms-Posten. Utdrag af ett bref ifrån Gö-te-borg, da-teradt den 7 sistledne mars. Nu ty-ckes sill-sill-fi-fi--"

Magistern höjde sin röst, talade och sade: — Nå, nå, lilla fröken, är det något ord som är svårt, så stafva, som jag lärt

henne. — Han tog nu tidningen med kraftig hand och undervisade sålunda: — F, i, s, säger fi-, nej! f, i, säger fi; s, k, e, t, säger sk--. Nej! f, i, s, k, säger fisk; e, t, säger et; och däraf blir fisket — efter Svenska akademiens nu antagna stafningssätt. Minns det till en annan gång. — Något missnöjd med sin egen stafning, behöll han nu avisan och läste själf:

"Nu tyckes sillfisket åter tämligen vilja lyckas, och priset har redan fallit 1 riksdaler pr tunna.

Underrättelse angående den så kallade Älfstenen på Dalkarlshytte mark. Den har sin benämning af alfer, hvilka voro skilda i ljus- och svartalfer. Dessa äro ganska små och upphinna stundom ej längden af ett finger. Salig assessor Swedenborg såg dem vid Stockholms brand 1759, så små som myror, pi--" — Ja så! ja det kan vara detsamma — "på en husvägg och släcka ut elden, som äfven därigenom stannade, och huset blef konserveradt. Ägaren till Dalkarlshytte gård, en protokollssekreterare, har i senare tider ej utan betydlig kostnad låtit inhugga sitt namn i stenen med runbokstäfver. Man känner ej anledningen därtill, men förmodar, att han ej kunnat påfinna något annat sätt att få sitt namn förvaradt åt eftervärlden.

Strödda reflexioner af svenska författare. Vattnet är det element, som gör sjöfarten så utom som inom Nederländerna vig och bekvämlig. Piskan är ett instrument, som tyckes kunna ådraga sig respekt så väl af andra som oxarna, till hvars tjänst den är i det mest ärnad. Fortsättn. framdeles.

Diverse legala kungörelser. Tillkännagifves att min son, kopisten i generalassistanskontoret, A. S. Katturin, oaktadt till myndiga år kommen, tills vidare kommer att stå under mitt förmynderskap, och skylle den sig själf, som till någon, eho det vara må, utlämnar varor eller penningar utan min skriftliga rekvisition. Pehr Katturin."

Här afbröt hofjunkaren läsningen och tilltalade sin son:

— Ja, min käre Uno, hvad tycker du om en sådan annons? Tror du att jag i en framtid skall behöfva införa någon dylik i tidningarna för din skull? — Nej, tro mig, söta far, svarade Uno, jag försäkrar att det aldrig skall behöfvas.

— Jag hoppas så äfven, sade hans far, och just öfvertygelsen om din stadighet och ditt förstånd har gjort, att din mor i dag beslutit att du omkring nyårstiden får resa till Stockholm för att där engagera dig.

Innerligen glad skyndade Uno till sin mamma och kysste hennes kartnaglar, så att det smällde, brinnande af begär att få tjäna sin konung och fäderneslandet. Magistern önskade honom lycka, med bred mun och allvarsam uppsyn. — Var icke för glad, herr Uno, sade han; herrn är sannerligen intet skapad för stora världens tidsfördrif. Om jag ej helt och hållet bedragit mig på hjärta och karaktär, hoppas jag att min herre själf snart skall finna detsamma, och lyckligt då om herr Uno återvänder, i stånd att värdera den landtliga lefnadens lugn, utan att tillika medföra sårande minnen af svaga ögonblick, af passioner och förförelser förledd och med en sjuklig och fördärfvad konstitution.

— Har ingen fara, yttrade friherrinnan, med synbart missnöje och tämligen skarp röst. Jag känner min son bättre än ni, och ni behöfs alldeles inte i vårt hus. — Hofjunkaren rynkade litet på ögonbrynen, och ett par tårar tillrade från Unos ögon.

* * *

2.

Julhelgen var förbi, och tiden till unga Thrazenbergs afresa nalkades med skyndsamma steg. Fru mamma hade iordningställt linne, krås och manschetter, och lilla fröken Anne Marie tog redan ihop tummen på brors harullsvantar.

Snart var allt färdigt. Uno omfamnade sina föräldrar

och syskon, kysstes af magistern på bägge öronen, knöt nya skärpet omkring pappas vargskinnspäls, den han fått låna, och reste af i pinnskrindan. Friherrinnan ropade ännu en gång ifrån grinden ett lef väl! och ett: kom ihåg mina lärdomar! samt, sedan han ej mer kunde höra det, eftersände en förmaning att han ej skulle frysa under resan.

Det var den 2 januari Uno anträdde denna färd. Med goda hästar och ett ypperligt slädföre hade han redan vid dagens slut tillryggalagt nära hälften af sin väg; dock för att följande dagen hinna till sitt mål, beslöt han att äfven använda en del af natten, ty han var ganska eftertänksam. Samma måne, som för sekler tillbaka lyste drottning Disa på hennes nattliga tåg till Sigtuna, uppträdde nu i sitt fylle och spridde ett mildt sken öfver den snöbetäckta marken, som lik tusentals diamanter återbröt dess strålar. Uno kände, att samma natt en total månförmörkelse skulle inträffa, och observerade därför med oafbruten uppmärksamhet den sköna himlakroppen, hvars nordliga disk snart började fördunklas, och efter en timme syntes den helt och hållet i dunkel, eller lik en mörk blodskifva. Då framglindrade med ett klarare sken Karlavagnen, Orion, Sjustjärnorna jämte den ljusa Vintergatan och myriader andra stjärnor vid midnattens högtidliga timme. Allt var tyst; endast någon vandringsmans fot, som knarkade mot den jämngnidna snögatan, eller den trafvande hästens skoslag afbröt nattens stillhet. Tyngda af snömassor, stodo de unga granarna vid vägen och med sina nedtryckta grenar liksom fällde händer vid första åsynen af den frimodige ynglingen, som, med ena benet utanför släden och en bonde (med luden mössa och rimbetäckt hår) vid sin sida, fortskyndade.

En herre i så kallad lappmudd jämte ett, som det i skumrasket tycktes, ungt fruntimmer hade kort före Uno afrest ifrån sista gästgifvaregården och olyckligtvis, under åskådandet af förmörkelsen, kört omkull på halfva stationen,

där han upphann dem och stannade för att låta sin skjutsbonde, och äfven med egen handkraft, åter hjälpa upp de resandes pinnskrinda, hvilken nedrullat i en djup, snöuppfylld sandgrop. Detta förorsakade en viss bekantskap dem emellan, så naturlig, helst å ynglingens sida, som stadd på sin första resa, skild från alla bekanta, snart sagdt var böjd att anse den skjutsande, oaktadt utan näsa, såsom anhörig. Resan fortsattes ock i ett sällskap till närmaste gästgifvaregård, där både Uno och de andra tvenne vägfarande ämnade taga nattkvarter.

Vid framkomsten voro redan alla rum af andra resande upptagna, med undantag af ett enda, innanför en bristfällig sal, och då Uno ansågs vara i samma sällskap med herrskapet i pinnskrindan, anvistes dem alla tre detta enda till härbärge. Unga Thrazenbergs blygsamhet fann väl i början stora betänkligheter vid att tillbringa natten i samma rum som ett ungt och okändt fruntimmer, men nöden tillät intet val, och då damen själf äfvensom hennes följeslagare ej gjorde någon invändning däremot, utan tvärtom den senare afrådde honom att fortsätta resan i minst tjugu graders köld och dessutom tillade, att hvarken han eller hans kusin ämnade ligga eller afkläda sig, utan endast sittande hvila ett par timmar, försvunno alla betänkligheter, destomer som en och annan halfkväfd gäspning påkom.

Sedan en brasa af lång granved blifvit pårest och påtänd i spiseln af en nyväckt och vresig uppasserska, och damen, hvars utseende Uno ej rätt kunnat få betrakta, förrän hon aftagit sin vinterhufva och halsduken knuten framför munnen, förrådt ett ungt och vackert, ehuru något medtaget ansikte (synbarligen af ömma lidanden), var han rätt nöjd med sitt beslut att kvarstanna, ty han trodde sig känna att små sorgedrag i unga ansikten alltid bevisa dygdens seger öfver passionerna. Herrn i lappmudden hade ock snart afpälsat sig, och Uno fann i honom en lång, mager man af

omkring trettio år, väl med ett sträft utseende, men han var i högsta grad förekommande och artig. Det, som ännu mer väckte Unos förtroende för denne okände, kanske af långvarig otur förföljde man, var den upptäckt han gjorde af en karneolssigillring på dess ena finger, och hvari en sköld, under adlig krona, innehållande trenne kuber eller tärningar i grönt fält, tydligen bevisade att han var af godt folk. Således förvissad att han ej råkat i dåligt sällskap, visade Uno tillbaka all möjlig uppmärksamhet i sitt uppförande och öppnade med gästfri hand sin väl försedda matsäck och kantin, bjöd fröken kall kalkon på ett stycke saffransbröd, i brist af tallrik, äfvensom likör ur lilla silfverbägaren, och ansåg såsom en särdeles ynnest, att hon äfven höll detta tillgodo.

Natten var långt framliden och alla tre uttröttade af resan. — Nu tillagar jag af stolarna en polsk kanapé åt mig framför brasan, yttrade herrn med sigillringen; men, tillade han och skrattade tämligen obehagligt, ej af samma art som de, hvilka ryssarna sända till Polen. Kusin Marie kan hvila sig på lilla soffan, fortfor han, och min herre, som ämnar lägga sig ordentligt, skall ha sparlakanssängen. — Uno var rätt nöjd med denna delning, helst han därigenom obemärkt kunde afkläda sig bakom det gamla sängomhänget, hvilket han ock gjorde, önskade sina reskamrater en god natt samt somnade snart och tungt.

Då Uno vaknade, mindes han ej i början på hvad ställe han vistades, men småningom erinrade han sig gårdagens äfventyr och att han befann sig på en resa till Stockholm. Det föreföll honom besynnerligt att, då han med redighet påminde sig, det han väl afklädt sig, men dock för att ej frysa bredt den nya vargskinnspälsen ofvanpå täcket, nu i dess ställe känna något annat, stelt och hårigt, dock hvasst plagg. Just under betraktelsen af denna metamorfos (som i anseende till den stängda fönsterluckan ej i månskenet kunde utredas) inkom en piga med ved samt en liten så kallad dankbit i en

gammal blecklykta, hvars sken jämnt spridde så mycket ljus i rummet genom de små utstampningarna, att han förmärkte sina reskamrater redan vara borta, hvilket föreföll honom så mycket mer oförväntadt, som han ej hört minsta buller vid deras afresa. Han såg sig vidare omkring och, till en ännu större förundran, fann han sitt schatull, sin kappsäck och kantin äfven vara borta ur rummet. En förskräcklig aning genomfor hans själ, och med brådska störtade han ur sängen för att i hast kläda sig. Men huru måla hans förlägenhet, vrede och harm, då äfven alla hans kläder, reskassan inberäknad, saknades; endast hans pass hade blifvit kvarlämnadt på bordet. Intet tvifvel var mer, att ju icke hans förekommande ressällskap bestulit honom på alla hans effekter samt rymt. Med häftighet frågade han uppasserskan, huru tidigt de två andra resande farit. Hon kände ingenting därom, emedan de ej efterfrågat någon räkning eller betalt deras skuld, utom en sup, den herrn vid inkomsten i hållstugan betalt med två sk.

I blotta linnet stod unga von Thrazenberg nu och svor pest och död öfver fröken och hennes kusin och sig, som kunnat så låta draga sig vid näsan af ett uselt följe. — Hvar är gästgifvaren? ropade han med en mera ömklig än frimodig röst. Söta jungfru, var så god och bed honom för Guds skull komma hit. — Pigan, som ej rätt väl begrep hvad det kom åt den resande, skyndade sig till sin husbonde och berättade, efter hennes fattning, att en karl i salskammaren blifvit galen, samt bad honom själf infinna sig, för att se hur saken stod till.

Efter något dröjsmål anlände gästgifvaren (han var en stor, bredaxlad man, f. d. fanjunkare vid lifregementets husarer). Uno stod då i den kvarlämnade lappmudden, det enda plagg han ägde att skyla sig med, och ingaf i denna utslitna kostym ej särdeles vördnad hos åskådaren. — Jag är

bestulen, framstammade han, darrande af köld; var så beskedlig och låt sätta efter tjufvarna.

Gästgifvaren mätte den underlige ynglingen med misstänksamma ögon och tyckte sig igenkänna sin egen päls, den han på klubben hos kapten Spelhausen under Sala marknad förlorat. — Hvad är ni för en karl? ropade han med stentorsstämma.

— Ack! jag är bestulen på allt hvad jag äger och har, svarade Uno.

— Ni ser ej ut som ni haft mycket att förlora, sade gästgifvaren. Dessutom torde det väl då gått samma väg det kommit, tillade han med hotande åtbörd och hånande min.

Detta föga tröstande svar nedslog Uno ännu mera. — Herre, var rättvis, hade han dock mod att säga, ni är gästgifvare och bör ansvara för resandes trygghet. Eftersök tjufvarna; herrn stannar annars i ansvar.

— Det angår mig inte, mumlade gästgifvaren. Med dessa ord återvände han och lämnade den olycklige i en gruflig belägenhet.

Unos brådska hade hindrat pigan att uppgöra någon eld; hon hade endast nedkastat vedfamnen på golfvet och uppsmetat ljusbiten emot muren, där den blifvit kvarsittande och brann med en lång veke och ett matt och dystert sken. Fötterna började att kylas i detta rysliga rum, då han hörde bojorna slamra i salen utanför (så var likväl ej förhållandet; en bonde släpade endast ut ett par gamla oxselar med kedjor, dem han där förvarat öfver natten). Nu intog den yttersta förskräckelse hans själ, och med utseende af en verklig missdådare afvaktade han sitt öde.

Dörren öppnades ändtligen, och gästgifvaren inträdde ånyo jämte hållkarlen, åtskilliga bönder och pojkar, hvilka hört berättelsen om pälsen och af nyfikenhet skockat sig för att få betrakta tjufven, som bestulit fanjunkaren. Alla

frågade honom någonting: hvad han vore för en? hvarifrån han kom? om han vore kusin till Stickling? och hundrade dylika infall, hvarvid rummet genljudade af skratt. Anmärkningar gjordes ock i mängd, än vid pälsen, den alla på ed förklarade vara fanjunkarens, och än vid Unos utseende, hvilket en och annan trodde sig igenkänna såsom själfve Lasse-Majas.

Rådvill och nästan färdig att digna, stod den arme lik en obeväpnad europé ensam ibland Nya Zeelands vilda kannibaler, hvarje ögonblick färdiga med stridsklubbor att krossa hans hufvud och att med hajtandsristen uppskära hans mage, då en ung man i målare- och bildhuggareakademiens uniformssyrtut framträngde genom bondmassan. Han frågade hvem Uno vore. Denne tog sitt pass och lämnade det, utan att kunna framföra ett enda ord. Konduktören (den ankomne resanden, som hört sorlet, hade denna titel) studsade vid passets påögnande ett ögonblick tillbaka, räckte sedan sin hand till Uno och sade: — Utom mig befunne sig Thrazenberg ej här. Jag skall ta dig under armarna så godt jag kan. — Uno blef gladt förvånad och gästgifvaren tystnade. Till denne senare sade konduktören: — Jag ansvarar för mannens oskuld och vill lämna honom medel att åtminstone komma härifrån. Haf godheten att ett ögonblick lämna oss allena.

— Ut med er! ropade värden i huset till bönderna, och ungefär som då en fårhjord första vårdag släppes ur dess vinterkvarter, trängdes menige allmogen i dörren, hvarefter konduktören tillslöt densamma. Samtalet på tu man hand herrarna emellan är mig ej bekant; jag vet endast att Uno erhöll behöfliga penningar till Stockholmsresan, och att konduktören ur sin egen kappsäck försedde honom med sådana kläder han då, såsom ej särdeles rik i den vägen, kunde åstadkomma. Fanjunkaren ropades åter och blef efter den oförmodade vändning saken tagit, så fort han erhållit en sedel som pant för blifvande betalning, lika höflig som han tillförene

varit stursk, påtände brasan med egen hand och befallde Stina Kajsa att prompt inbära kaffe.

De två vännerna skildes, hvarefter Uno utan uppehåll fortsatte sin resa till Stockholm.

3.

Anländ till hufvudstaden, följde Uno den anvisning han fått af sin far och erhöll därigenom rum å källaren Gamla Örebro vapen, Österlånggatan nr 4.

Efter några dagars vistande i residenset, och sedan hans garderob där fått ett nytt utseende, gjorde Uno sina uppvaktningar hos presidenten och högre ämbetsmännen vid det af rikets kameralverk, där han ämnade söka engagemang, intill dess någon hofjunkarebeställning kunde bli ledig och genom ackord åtkommas. Ansökningen bifölls lätt, och den äldste af herrar kamrerare, som förordnats till examinator, för att undersöka extra ordinarie kanslistkandidatens kunskaper, utsatte den dag, då han i höglofliga ridderskapets och adelns uniform laglikmätigt skulle undergå det förhör, hvars lyckliga utgång dokumenterar till en skicklig statens ämbetsman.

Kunskaperna hos Uno voro ej hvad man kallar klena, tvärtom försvarliga; men tyvärr erhöll han föga tillfälle att ådagalägga dem. Såsom bevis däraf, torde jag böra göra ett utdrag ur examensprotokollet.

Kamreraren frågade: Kan herr von Thrazenberg säga mig hvilken utskyld eller skatt till kronan är den äldsta?

Svar: Nässkatten.

Fråga: Hvilken konung påbjöd nässkatten?

Svar: Odin.

Kamreraren: Ganska riktigt; men fanns ej dessutom i äldre tider någon annan personell afgift?

Svar: Jo, sedan erfarenheten lärt, att nässkatten eller afgiften för hvarje näsa var en mindre tillförlitlig utväg till

statsbidragen och kronan esomoftast blef lidande därigenom att stridsmän mistat sina näsor under vikingafärder eller genom andra tillfälligheter, uppkom en annan, mera pålitlig beskattning under namn af rumpskatten, hvilken äfven kallades ledungslama.

Fråga: Bibehålles den ännu?

Svar: Nej.

Fråga: Kan herr von Thrazenberg påminna sig om det ej är någon lämning kvar af rumpskatten?

Svar: Nej, om ej Örebro gamla vapen eller det så kallade Örebro märke kan vara en lämning däraf.

Kamreraren: Nej. Örebro märke har ett helt annat upphof, under drottning Margaretas tid. Högbemälta drottning gaf under en vinterresa staden sitt vapen eller ett den tiden kalladt märke; men vi äga, fast under andra namn, i de nu utgående kronoutskylder, t. ex. till kungl. teaterns underhåll m. m., ganska säkert lämning af samma skatt.

Fråga: Är en myntrealisation nyttig?

Denna fråga kunde Uno ej besvara, hvarefter hans examen slutades, med fullkomlig tillfredsställelse å examinators sida. Hvarför han, i följd af sina ådagalagda kunskaper i moralen, statistiken m. m., till extra ordinarius vid verket skulle antagas; och hvaröfver protokollsutdrag honom meddelas skulle.

Dokumentet erhöll han ganska skyndsamt af sekreteraren Katturin, som vid dess öfverlämnande och lösens emottagande ännu hade en liten fråga att framställa, ofta benig nog att besvara, nämligen den: — Skulle min gunstige herr sekreterare kunna låna mig tjugu eller femton riksdaler, bara på ett par dar eller, som man säger, på en stuss? — Uno kunde likväl äfven för tillfället besvara denna fråga på ett sätt, förtjänande högsta loford, och tit. Katturin, glad att se så grundliga kunskaper hos en ung kamrat, erbjöd sig att med denne aktningsvärde yngling knyta de fastaste vänskapsband.

En afton, då Uno gått ut endast för att fördrifva tiden och utan bestämdt mål för sin vandring, mötte han denne sin nye vän, i sällskap med ett ungt, ganska väl klädt fruntimmer. Han hälsade på sin tjänstekamrat och ämnade fortsätta sin väg, då vännen bad honom vända om och göra sällskap. Med största nöje biföll han denna inbjudning och började därför genast ett vördnadsfullt samtal med damen, så som han i fädernebygden var van, först om väderleken och sedermera, något närmare Stockholmstonen, angående Prattes sista spektakel, ''Pigan och katten eller Olyckan i köket'', det han sade sig på aftonen hafva ämnat ännu en gång besöka.

— Den pjäsen kan jag visa er, svarade damen, om ni vill följa mig hem.

— I sådant fall torde bror Katturin, (vändande sig till honom) yttrade Uno, ha godheten presentera mig.

— Fy f—n! ropade hon, heter han Katturin? Hur kan man kalla sig så gement? Kalla er då åtminstone Katturini.

Uno undrade med skäl på detta sätt att konversera. Att damen ej ens till namnet kände sin följeslagare gaf honom ej det bästa begrepp om hennes modesti, och han ämnade verkligen återvända, i farhåga att han kommit i sällskap med någon illa känd kvinnsperson, då hon stannade och på ett grannlaga sätt frågade: — Vill ni inte ha godheten att besöka oss? Här bor jag, tre trappor upp. — Hellre än att bevisa en ohöflighet mot ett fruntimmer, följde han trapporna uppför, fruktande dock att detta äfventyr ej skulle väl aflöpa.

Damen knackade två slag med fingerknogen på en dörr, hvilken genast öppnades, och hon jämte herrarna inträdde i ett ganska litet rum, matt upplyst af ett enda smalt ljus, som, lutande i en gammal tennstake, på ett omåladt bord, därå neddroppat talg. Öfver bordet hängde på väggen gamla smutsiga taflor, små graverade porträtter af hederliga svenska herrar och män: tvenne landtmarskalkar, f. d. konung

Gustaf IV Adolfs faddrar, Elis Schröderheim och Claes Grill, samt på en ljusare fläck å tapeten, där troligen fordom en spegel haft sin plats, satt ett uppklistradt papper, hvarpå inom en grön, illa ritad krans voro att skåda en lika illa handskrifven vers, ett inbundet namn och ett altare, hvarå tvenne dufvor kysstes, samt tvenne långa änglar, kommande ur skyn — helt säkert någon namnsdagsgratulation af äldre datum, emedan flugor i åratal tycktes däröfver hafva haft hvarje rättighet. En butelj jämte ett par vinglas, det ena en bit frånstött i foten, en afbruten lerpipa, en stol och en säng voro för öfrigt alla de möbler, som i hast kunde upptäckas. Ett fruntimmer befann sig äfven förut i detta rum, hvars smakfulla klädsel på det högsta kontrasterade mot möbleringen. Uno hade redan öppnat dörren för att återvända från detta ohyggliga näste, hvars första åskådande gifvit honom tillräcklig upplysning om hvad slags boning han träffat, då den i rummet förut varande kvinnan skyndade efter honom, hvarvid han i henne igenkände den förmenta fröken, hvilken han på den olycksaliga gästgifvaregården trakterat med kalkon och likör.

Bestörtning, vrede och medlidande, ehuru stridiga känslor, intogo på en gång Unos själ. Han betraktade stillatigande den olyckliga fallna, hvilken, då hon äfven snart igenkände honom, först skyndade i en vrå, för att dölja sig och kanske betänka den roll hon borde spela. Men med fintlighet störtade hon genast åter fram och omfamnade ynglingen så kraftigt, att han kunnat bli blå på ryggen. — Ack! ack! ack! lyckliga stund! ropade hon. Här finner jag en vän och en räddare.

Uno kom alldeles ur koncepterna och visste ej hvad han skulle tänka. Flickan fortfor: — Den bedragarn Spelhausen narrade mig, fattiga, enfaldiga flicka, att följa sig, som han sade, för att göra min lycka. Jag följde godtroget med, men fick nog snart lära annat. Han är en stor bof och kallas därför allmänt för Didrik Slaghök. Nog förstod jag hur det skulle

gå, då han krusade så mycket för herrn på gästgifvaregården, men jag tordes ej mucka. Sen lämnade han mig i en gränd, och om inte den här beskedliga mamsellen förbarmat sig öfver mig, hade jag visst både frusit och svultit ihjäl.

Hennes mun gick ännu länge med dylika rörande och trovärdiga ord, och talet slutades med en bön om Unos hjälp, endast att skaffa henne rum i något hederligt hus, då hon med handarbete ville söka förtjäna så mycket, att hon kunde återresa till de sörjande föräldrarna i Lindesberg.

Ovanliga känslor hade intagit Uno; flickans oskyldiga utseende och uppriktiga bekännelse rörde honom verkligt; kanske smickrades han ock af hoppet att kunna bli beskyddare och därvid få tillfälle till en ädel gärning. Dock yttrade han endast sitt deltagande i Maris olycka, den han, såsom okänd i Stockholm, med sin medverkan ej nu insåg något sätt att mildra; han fällde ej ett enda förebrående ord, ty hon var i hans tankar oskyldig i stölden. Så lyckligt slingrade sig denna siren ur vådan att komma på spinnhuset.

Nedkommen på gatan, sade han med värma till sin vän: — Den där andra människan måste vara ett gement stycke! — Katturin skrattade åt detta uttryck och påstod tvärtom att hon ansågs vara en af de bättre. — Hon är ju en lättfärdig kvinna, afbröt Uno. — Ja, hvad ondt är däruti? fortfor Katturin. Anständighetsdygden är ju ingenting. Har du ej läst någon resebeskrifning om Otaheiti? Hur tänkte drottning Oberea? Men än mer, huru ha en mängd drottningar i Frankrike, Italien och Portugal m. m. tänkt i detta fall? Själfva påfvarna tänka tolerant i denna punkt till den grad, att en bland dem tillät några unga hofdamer själfsvåld i denna väg under själfva fastan, dock inskränkt till en enda gång i veckan. Hvad säger du nu?

— Jag säger, svarade Uno, att jag väl läst allt detta, men jag tror ej därpå. De höges exempel efterföljas merendels

af de ringare, och hvart skulle all huslig sällhet hamna, om osedlighet finge ta öfverhanden?

— Huslig sällhet! ropade Katturin. Visa mig den först. Jag känner åtminstone ej hvar den träffas och tror med salig Lindegren, att den bör kallas *uslig* i stället.

Utan att vidare söka utreda detta ämne, öfvergående med samtalet till Mari (hvilken Katturin, besynnerligt nog, låtsade tro på hennes ord), fortsattes vägen till Börsen, där han inbjöd Uno på källaren att ta en sup och ett glas svagdricka, hvilken supé den senare dock fann nog mager, och han begärde därför en smörgås i stället för de små bröd- och ostbitarna på en dunkel tennbricka, som åtföljde brännvinet. Rummet var så helt och hållet uppfyllt af karlar, nämligen, utom de vanliga kunderna, af de sammankallade kreditorerna i grosshandlaren Nathanssons konkursmassa, att han ej kunde med sin vän (hvilken dock var daglig gäst på stället) erhålla annan plats än invid disken, där golfvet var allra fuktigast, och den gamla kumminosten, ej mindre än ångorna af den idkeliga toddytillagningen, stack honom högst vedervärdigt i näsan. Sorlet omkring honom var för öronen lika obehagligt; det hade under debatterna i frågan om Nathanssons arresterande så tilltagit, att om Katturin fått lust att läsa sin syndabekännelse hårdt, skulle ingen på stället kunnat förstå annat än att också han deltagit i öfverläggningen. — Jag står inte ut! ropade Uno. Kära du, kom! — Likviden skedde, och vännerna följdes ut. Uno förklarade då sin oförmåga att fatta möjligheten däraf, att någon människa kunde finna nöje i att tillbringa sin tid på källare, i ett sådant sorl, fukt och tobaksrökande m. m. — Så tycker du, invände Katturin, men fråga blott vår ryktbare, åldrige rektor Djurberg; han finner saken helt annorlunda. Af hans egen mun har jag hört, att han, som vissa timmar hvarje dag tillbringat sin tid på Maja Lisas kaffehus, där tobaksröken är ännu solidare, vid sam-

manräkningen däraf funnit sig hafva setat på detta ställe i något litet öfver tjugunio år.

En annan Katturins vän ankom just nu i afsikt att besöka källaren; denne bjöd honom åter in, och Uno, som ej hade minsta kallelse att göra sällskap, fick under betraktelser öfver dagens tilldragelser återvända till sitt rum.

Bland dessa betraktelser uteblef ej minnet af den olycksaliga Mari; hennes bild följde honom i sängen, där sömnen ej ville infinna sig. — Ve den, som kan och icke räcker den olyckliga en hjälpsam hand! hviskade hans samvete, och den ädla föresatsen att frälsa flickan blef inom honom besluten. Detta utförde han följande dagen på det sätt, att han hyrde ett rum på månad, och som hon, under sin rörande berättelse för Uno, sagt sin fars namn vara Syring, och han följaktligen kände hennes, inslog han tjugu riksdaler i ett bref, hvari han äfven inlade nyckeln till det rum han hyrt, hvars adress han uppgaf. Kyparen, som framlämnade detta bref, hade vid sin återkomst ett ganska illparigt utseende och tusenfaldiga tacksägelser från mamsell.

4.

På inrådan af Katturin eller, som han nu (i anseende till gycklet med hans namn, måhända ock i anledning af den annons läsaren känner) kallade sig, Kattzon, äfven, nekom det icke, af verklig nyfikenhet, hade Uno sökt inträde i den ryktbara Sviagriserordens loge Den silfverhårige grisen.

Upphofvet till denna orden äfvensom orsaken till logens benämning synes ganska svårt att utreda; man antar väl att ordet gris, som däruti förekommer, härleder sig ifrån en forntida svensk prins vid namn Gris, son till Visbur och finska drotten Athe hin rikes dotter, men åtskilliga af ordensbröderna taga med större sannolikhet för afgjordt att Gunno Gris, som i konung Birger Månssons tid gjorde sig ryktbar, varit ordens

förste stiftare, och att han därigenom velat göra namnet Gris odödligt.

Systerlogen i Tyskland, ömsom kallad Den storgrymtande (grossgrunzende) Gullinborst och ömsom Den smäktande Glycer, har väl genom dess historiograf, den lärde och berömde Stolle, till en del äfven satt Gris i dager, dock ganska ofullkomligt. Han yttrar sig, pag. 312, i sin bok om dårskaper på följande sätt: ''Logens namn Glycer synes mig alltså böra härledas ifrån grekiska ordet γλυκερός: ljuflig, söt, följaktligen innebärande ett godt, hvadan jag ock aldrig kunnat låta öfvertyga mig, att svenskarna vid förklaringen af gris funnit den rätta; snarare än att söka derivationen i namnet hos en forntida prins, hade de bort ha en verklig gris för ögonen; däri är, i sanning, för dem något ljufligt och godt. För öfrigt,'' fortfar han, ''fordras en så hög grad inom orden för att upplysa detta, att, mig veterligt, blott en enda person i världen kunnat upphinna den. Jag uppger därför allt hopp att lyckas och slutar mina mångåriga forskningar i detta ämne.''

Enligt tryckt kallelsebref infann sig Uno på utsatt ort och aftonstund i ett hus vid S:t Paulsgatan å Söder. Han invistes där uti ett litet rum, kalladt blodiga kulan, samt tillspordes där af en i svart rustning klädd man, hvilken höll en blodig eller rödfärgad knif i vänstra handen, om namn och ålder, om han vore blind, halt, hade en stygg näsa, oskickliga lemmar, vore sönderbruten till hand eller fot, vindögd eller skabbig, samt slutligen, om han medförde någon metall, guld, silfver, koppar eller något som sådana metaller representerade. Uno besvarade alla de föregående frågorna med nej och den sista, angående metallerna eller representativt mynt, med ja, hvarefter hans ögon förbundos, halsduken aflöstes och han infördes i logens sal.

En manlig röst frågade: — Hvem vågar nalkas Den silfverhårige grisen? *Unos ledare:* Jag, den silfverhårige

grisens kringvandrande chatreur, som funnit en ofödd vid lif. Jag nedlägger barnet för den silfverhårige grisens fötter.

Rösten: Du känner den höge lagstiftarens förbud. Är den ofödde behäftad eller bekajad med något enda af de lyten vi ej tåla?

Ledaren: Nej.

Rösten: Af hvad härkomst är han?

Ledaren: Himlen hans fader, jorden hans moder, vattnet hans dräkt, dryck och spis.

Rösten: Medför han ur sin moders sköte några ädlare metaller?

Ledaren: Bankens och riksgäldskontorets förbindelser därå.

Rösten tilltalade Uno: — Var välkommen, främling, om ditt uppsåt är rent. Så ren som den silfverhårige grisen skall din afsikt vara, om du icke med ånger vill återvända från dessa helgade ruiner. Jag har i sådant fall blott tvänne frågor att göra dig: Hvad vill du här?

Uno hade ej väntat sig denna fråga och betänkte sig ett ögonblick, hvarefter han svarade: — Lära känna mer än jag hittills vet.

Rösten: Vill du undergå de prof, som därtill kunna göra dig värdig, och tror du dig därtill äga tillräcklig styrka?

Uno: Ja.

Rösten: Den silfverhårige grisen vill då, i anledning af anmälandet om din önskan och din egen bekräftelse därpå, upptaga dig i sin hjord. — Den silfverhårige grisens högste styrande kallades nu medelst klockringning, uppsteg på en tron och talade: — Thrazenberg! Innan dina fäder kände dig, såg jag i ditt hjärta. Jag fann det godt men svagt. Du har nu erbjudit dig att visa prof på sinnesstyrka, kraft och beslutsamhet. Är du genast färdig att med dessa prof göra en början?

Uno: Ja.

Styrande brodern: Främling! (ännu är du sådan för hela den här församlade hjorden, utom mig) främling, säger jag, grisen är svart, svartare än det mörker som omger dig. Hell dig! om du gör honom hvit, men vet att vanäran hvilar öfver den oförmögne, som åtager sig detta svåra värf! Broder kansler, för främlingen till de plågorum, där han må pröfvas och segra eller digna.

Uno fördes nu af ordenskanslern genom många omvägar till ett mörkt rum, där bindeln fråntogs hans ögon och han lämnades ensam.

Med mindre mod än den tappre grefve Fredrik von Froburg, men dock ej alldeles utan, afvaktade Uno sitt öde. Efter en stund hörde han grisens röst: först grymtade den fint, bakom honom i väster, sedan något gröfre i öster och slutligen med vildsvinsstämma i norr. I väster, i öster och norr eller på tre särskilda ställen skreko och grymtade nu grisar. Tydligt hörde Uno att dessa röster kommo ifrån verkliga svinkreatur, hvilka förmodligen klämdes till skri, för att pröfva om han ville skynda till deras hjälp, men sådant föll honom icke ens in. — Om någon sitter fast, kommer han väl lös igen, tänkte han, äfvensom att någon vaktmästare i sådant fall alltför väl kunde bispringa den lidande kamraten.

Hastigt upplystes rummet af trenne bländande lampor, hvilka, liksom af sig själfva, nedsänktes och stannade i en triangel omkring Uno. Nu skådade ynglingen i hvad sällskap han befann sig: trenne mördade och rakade grisar lågo på en svart katafalk vid hans fötter och grinade illa; stelnad blod syntes ännu omkring de dolkar, som djupt inträngt i deras späda hjärtan, deras små svansar, hvilka korkskrufformigt reste sig mot höjden, voro prydda, en med eklöf, den andra med lager och den tredje med myrten. Omkring detta sorgebord lågo om hvarandra i en hög benknotor, hufvudskallar, läggar, kindbogar, betar, o. s. v.;

öfver detsamma var en trekantig tafla anbragt midt på väggen, tecknad med de tre bokstäfverna D. S. G.

Med någon förundran, men ej egentlig rädsla betraktade Uno allt detta, då trenne i svepning klädda människofigurer långsamt reste sig undan ett bårtäcke, hvilket han tillförene ej observerat, och i samma ögonblick försvunno lamporna, så att allt åter blef mörkt; endast de tre bokstäfverna D. S. G. lyste med ett blodrödt sken. En ovillkorlig rysning genomilade Uno då vålnaderna så oförmodadt reste sig, helst i samma stund ett iskallt duggregn öfversvämmade hans ansikte. Då han ånyo hämtat sig, tilltalade honom en hes röst: — Olycklige mask! Hvem förde dig hit? — Uno betänkte sig litet för att svara något, då rösten fortfor: — Förvillade, missledde mask! Du har blifvit förförd att söka inträde i en orden, uråldrig som lasten, ty hon är dess moder. Du känner ej denna ordens ändamål och vill med din ed förbinda dig till lydnad att, jag ryser att säga det, befordra det onda i världen. Vi olycklige, som här försmäkta, hafva likasom du, förvillade af bedragare, blifvit inlockade i snaran, men ingen ed har gått öfver våra läppar, och därför hållas vi fängsliga i detta rum, på det mörksens andars anslag ej må upptäckas. Dessa bokstäfver du ser, dessa fasliga blodsrunor, du känner icke deras betydelse. Se och bäfva! (transparangen upplystes nu fullkomligt och därå stodo orden Dumma Syndares Graf). Af dumhet sökte du inträde — kan du neka det? En syndare är du — kan du neka det? Och dö måste du!

En annan röst: Ja, återvänd, ännu är det tid, men snart, snart står det icke mer i din förmåga. Innan ufven sju gånger tjutit och ugglan tre gånger skrikit, skall din ånger sju gånger sönderslita ditt innersta och tre gånger dräpa dig. Hvarje af dessa tre förskräckliga ord, hvilkas sanna andemening dig nyss blifvit uppenbarad, har ännu en tredubbel: dryckenskap, spel, gäld, dessa dumhetens tredubbla följder. Endast denna, som kanhända dig närmast rörande, bör

stadga ditt beslut att återvända, men om du ej ännu insett djupet, från djupet branterna och från branterna afgrunden, hvari du genom dumhet kan störta dig, så vet — jag uttalar det oförställdt — att du skall störtas i evighetens mörker. Ja! — jag uttalar det — den dumme ynglingen, som låter förleda sig och, varnad, ej i tid återvänder från fördömelsens bana, är lika brottslig, om ej mer, än den, hvilken naturen utrustat med ett stort förstånd, men onda anlag. Afgrundsandarna skola med glädje och hånlöje se den dummes fall! Vill du återvända? — Uno, något litet stött öfver beskyllningen för dumhet, svarade bestämdt nej.

En tredje, ändå gemenare röst: Vi hafva enligt våra samveten uppfyllt vår plikt. Hårda prof förestå! Ditt förstånd förestafve dina svar.

Ceremonimästaren eller den brodern, hvilken ledsagat Uno till detta rum, återkom och förband ånyo hans ögon, lindade en lindrig järnkedja kring hans lif och lade ett grisok öfver hans axlar, med hvilket han, liksom med en spansk fiol, afleddes till brödernas samlingssal, där han uppleddes trenne trappsteg på en schavott och fastlästes med oket vid pålen. Så stod unge Thrazenberg nu, illa till mods, då bindeln fråntogs hans ögon, och han såg sig omgifven af en talrik mängd åskådare.

Generalsuperiören: Ditt första prof är nu fulländadt. Du har varit hos trenne af våra bröder, Ananias, Azarias och Misaël. Hvad är ditt beslut? Ditt val är ännu fritt. Vill du fortfara att inträda i vår orden?

Uno: Ja.

Ordenskanslern: Jag begär ordet. Främlingen är visserligen ståndaktig. Jag, som enligt min ämbetsplikt följt honom under hans vandring, har ej funnit honom vacklande. Bestämdt och utan tvekan har han svarat de tre bröderna i bedrägeriets ugn, att han ämnade fortfara i sitt beslut att inträda i orden; men tyvärr synes hans hjärta ondt. Trenne

lidande bröder klagade sin nöd med höga rop, han hörde dem kallsinnigt lida och hastade ej till räddning. De ligga nu i sitt blod.

Uno ville tala, men generalsuperiören befallde tystnad.

Kanslern fortfor: — Jag hemställer därför om icke främlingen må dömas till döden. Dock fäller jag med skäl den förbön för honom, att dödssättet ej måtte bli alltför svårt, ty hans brott, om än oförnekligt, är dock troligen föranledt af fel i uppfostran, hvarigenom han tror sig vara af ädlare natur än de arma varelser, som förgäfves ropa om hjälp, och glömmer att dessa små äro hans bröder. (Uno ansåg detta nästan såsom gyckel och blef således ej missnöjd.)

Generalsuperiören: Broder kansler! Din bön är hörd. (Till Uno.) Olycklige främling! Min makt är stor, ganska stor, men lagen är öfver mig och den måste jag lyda. Jag kan blott ömka och beklaga dig. — — Knektar! binden honom.

Oket och järnkedjan blefvo nu Uno aftagna, händerna bundos på ryggen, benen sammanknötos med näsdukar, och öfver ögonen drogs en röd sidenmössa. — Störten honom! ropade generalsuperiören. Uno störtades baklänges ifrån den höjd, hvarpå man ställt honom, och föll i en art af mjuk hängmatta, den de kringsamlade bröderna behändigt höllo i beredskap, på det han ej måtte på minsta sätt skadas af fallet. — Ha! ropade alla, han har fallit, djupt har han fallit! — Hängmattan sveptes kring recipienten, hvilken lades på en bår och bortbars, hvarunder en begrafningssång gemensamt uppstämdes i samma ton som:

Mästaren bäres till jorden,
hemma står dukade borden etc.

Då liktåget, som följdes med vaxljus, anländt till bestämdt rum, inlades Uno i en likkista; hans händer lossades, men benen inpassades i runda hål liksom i en stock, att

han ej kunde stiga upp; bröderna aflägsnade sig och dörren tillreglades.

Då allt var tyst omkring honom, strök han mössan från sina ögon för att se sig omkring, men rummet var mörkt. Det dröjde dock ej många ögonblick, förrän tolf geridoner, sex på hvardera sidan om likkistan, uppsköto och upplyste föremålen, hvilka voro: en galge längst borta i salen, en black, handklofvar, knutpiskor, hasselspön och mera dylikt samt i ett af hörnen en art af klockstapel med vidhängande klämtrep. Knappt hade Uno kastat ögonen på dessa ting, förrän den ena geridonen efter den andra liksom af sig själf slocknade och allt betäcktes ånyo af mörker. En stund låg Uno på detta sätt utan att knorra, men småningom började tålamodet att förgå; egyptiskt mörker och egyptisk tystnad rådde fullkomligt, den senare endast afbruten af klockan i stapeln, hvarmed man ungefär hvarannan minut klämtade. Redan hade han räknat åtta sådana klämtningar och flera gånger vändt sig från den ena ömma sidan på den andra; slutligen utropade han: — Nu står jag ej längre ut att ligga här! — I detsamma klämtades nionde gången, dörren öppnades, tvenne af bröderna inträdde med hvar sin vaxfackla, hjälpte Uno ur kistan, förbundo åter hans ögon och ledsagade honom, en i hvardera handen, till samlingssalen, där han emellan och de ledsagande en på hvardera sidan stannade midt på golfvet.

Generalsuperiören: Främling! Hvad är tiden?

Uno: Det vet jag ej, men mig har den förefallit rätt lång.

Generalsuperiören: Tiden är half, ditt andra prof är nu fullbordadt. Du har varit död och med tålamod afbidat uppväckelsens timma. Ditt tredje prof återstår, men som tiden nu är half, och jag, såsom den silfverhårige grisens vikarius, har makt att låta honom vara fullkomnad, alltså vill jag på hans vägnar befria dig ifrån detsamma, fullt öfvertygad att du ej af någon frestelse eller fruktan kunnat förmås att för-

neka din fader och din moder och glömma en sons plikter.

— Nej aldrig, för ehvad pris som helst! ropade Uno.

Generalsuperiören fortfor: — Därför bjuder jag dig nu att, såsom tre gånger pröfvad, vara tre gånger välkommen. Likväl, enär du under dessa prof ej fullt bestått och ej vid nödens rop hastat till din ringaste broders hjälp, har den silfverhårige grisen endast upptagit dig i första gradens andra grad, eller till broder af den svartfläckige grisen, dock, i anseende till förekommande omständigheter, med samma heder som tillkommer den hvita. Ditt framtida arbete i vingården och våra yrken, hvartill jag i dina omisskännliga anlag emottagit en förhoppningsfull borgen, skall snart, jag är öfvertygad därom, bana dig vägen till det höga mål, hvarefter millioner förgäfves sträfvat. — Mina bröder, tillåten I att den nyfödde, blinde Uno von Thrazenberg må skåda S. H. T.-grisen?

Bifallstecken gjordes, och bindeln lossades från Unos ögon. Han fann sig nu omgifven af en vida större samling ordensbröder, än då han stod på schavotten, hvar och en beprydd med sin grads dekorationer, hållande händerna i kors framför munnen. Generalsuperiören satt på en upphöjd stol under tronhimmel, med händerna i samma ställning, och vid hans sida stod en af de högre bröderna, klädd efter den förlorade sonens afbildning, i en kort trasig tröja, grå underkläder med kulörta lappar här och där samt träskor, dock med ordensdekorationer, lutande en herdestaf mot sin axel. På en trefot framför honom, låg en stor bok uppslagen. — Silfverbevingade broder ceremonimästare! sade generalsuperiören, framför den nyfödde till altaret. Öfverherde i nordnordväst, gör er skyldighet.

Uno framfördes af ordens ceremonimästare till trefoten, där han befalldes knäfalla, under det öfverherden höjde sin staf och med trenne kraftiga slag å ryggen förrättade

dubbningen. Denna skedde så duktigt, att Uno utan betänkande åter reste sig på sina ben och tittade öfverherden med missnöje i ansiktet. Med möda kunde denne bibehålla sitt värdiga, lugna utseende; dock efter en liten harskning återtog han sin herdemin, omvände ett blad i den stora boken och läste med hög röst:

— Pröfvade! ståndaktige! tålige! värdige! I ditt sköte vill jag, på vår höge mästares befallning, nedlägga ordens första dyrbara förborgade sanningar. Den silfverhårige grisens egenskaper äro tre: dygd, snille, glädje. Dessa tre skall du icke endast äga; du skall öfver hela jordens yta utbreda dem. D. S. Grisens fiender äro tre: dumhet, snålhet, grin. Att af jorden utrota dessa skall bli din bestämmelse. Tre äro dygdens prof: Att ej vara lättrogen. Att vara tålmodig. Att vara tacksam och trofast. — De tre grisarna du sett, hvilkas svansar voro prydda af eklöf, lager och myrten, ha en hög betydelse och beteckna, huru slutet af allting bör utmärkas genom dygd, snille och glädje, och de tre klagande grisarna du hört, i väster, i öster och norr, betecknade de svårigheter, som från alla dessa håll möta detta mål. — Öfverherden igenslog boken, hvarefter ordens historiograf och sekreterare underrättade Uno om det tecken, hvarigenom en broder kunde igenkänna den andre äfven utom logen, hvilket, oberäknadt det konstiga handtaget, med tummarna osynligt i kors inuti handen, bestod däruti, att, då en invigd ville, i ett hof eller i en koja, lika mycket på hvad ort eller ställe, undersöka huruvida en okänd vore sviagrisare eller ej, skulle han nypa honom en nypning i vänstra armen samt invid dess högra öra hviska honom begynnelsen af namnet Ananias, nämligen: Ana, såsom kännetecken att han besökt bedrägeriets ugn, hvarpå den andre på enahanda sätt skulle svara med slutet af samma namn, nämligen: Ni—as, och nypa den frågande två nypningar i högra armen, i hvilket fall han visserligen blifvit invigd. Men i händelse den tillsporde sva-

rade aj! eller hade något annat utrop af smärtfull känsla och förtrytelse i anledning af nypningen eller, hvilket man ock bör förmoda kunna hända, därtill bifogade en örfil, kunde den som undersökte vara säker att han träffat en profan.

Uno erhöll efter denna preliminära upplysning ordenstecknet, hvilket bestod uti ett trekantigt ok af silfver (sinnebild af det hinder, som möter grisen i fysiskt och människan i moraliskt afseende vid beträdandet af förbudna vägar). Eden aflades på ära och tro, den redliges allt och den nedriges intet; betalningen erlades till ordens skattmästare, och Uno skref vid sitt namn egenhändigt: betalt, samt tecknade därefter slutligen i en stor med emblemer prydd bok namnet Eumæus, hvilket han inom orden skulle bära.

Efter alla dessa förrättningar eller så kallade arbeten i vingården återtog den styrande brodern ordet: — Mina bröder! Den stund är förfluten, som vi helgat åt allvarsammare yrken och oss själfva. Vi återgå nu till den värld, hvilken vårt bemödande är att ifrån dumhet, snålhet och grin, eller med ett gemensamt namn: synd och dess säkra följeslagare, gråt och tårar, befria; men för hvars nyfikenhet det sätt döljes, hvilket vi nyttja att hos den lastfulle inplanta dygden, hos den dumme tända snillet och bland förtviflade utbreda glädjen, just därför att en allmänhet icke på samma sätt kan använda dessa medel, som valda och beprövade bröder. Ja, måtte aldrig någon broder, för något pris, yppa denna hemlighet! Måtte, likasom triangeln är sinnebild af den elementariska naturen, som består af tre (af själfva hedningarna känd och kallad Poetarrarrorrinkuroak), och en exposition af tingens grundval, som är orygglig, äfven medlemmarna af våra tre grader vara oryggliga vinklar i dess hela förträffliga sammansättning! Förenen er, mina bröder! med mig, att med ordens tredubbla slag besegla denna önskan, hvarmed logen äfven för denna gång vare slutad.

Alla bröderna uppreste sig och med ordens tre gånger

tredubbla handslag samt utropet: nuff! nuff! nuff! bekräftade den styrande broderns högtidliga önskan, hvarefter den hittills rådande tystnaden förvandlades i ett allmänt sorl. Vaktmästare undanröjde alla ordensanstalterna, och spelbord, kort och pipor iordningsattes i deras ställen. Nöjen och munterhet skulle sluta sammankomsten, ty skalden säger ju:

"Efter en kväll,
måttligen njuten,
hjärtligen sluten,
somnar man roligt, och vaknar man säll."

Uno stod i en vrå och betraktade ömsom sin nya silfverdekoration, hängande i ett svart- och hvitrandigt sidenband, och ömsom de valda och bepröfvade bröderna, som placerade sig vid gråpojsborden, då ordensceremonimästaren, löjtnant Flycht von Striden till Kalfhaga, förtroligt tog honom under armen och hviskade i örat, att i rummet utmed vore börjad en liten konversationsraffel.

Uno kände, snart sagdt, intet spel; dock följde han löjtnanten till det omnämnda sidorummet. Ett obehagligt slammer af tärningskasten ljudade vid inträdet, och en täppt dunstkrets omgaf bröderna, som posterat sig omkring lådan, med hvar och en sin tunnare eller tjockare sedelpacka i handen. I början höll han sig på afstånd för att icke genera de spelande, men utan att just veta på hvad sätt han kommit dit, stod han snart helt trångt invid raffellådan, dock endast af nyfikenhet att bese spelet, ej för att söka sin lycka. Kastet gick sin tur omkring, och han såg med förvåning huru lätt man här kunde förvärfva penningar. Nu var handen (som ordspråket lyder) hos Unos granne, och hans slag felade.

Kattzon, hvilken stod på andra sidan om Uno och med otålighet tycktes vänta på tärningarna, bad honom slå för två riksdaler. Uno tog tärningarna, slog dem med kraft i lådan och vann sina två riksdaler.

Kattzon kastade ut sin sedel. — Se där, ta'n! Inte behöfver jag gräla om ett par daler, men nog brukar man annars lägga penningar i brädet, innan man slår; också vet jag inte hvarför jag ensam skall hålla på andra, när jag aldrig får hållet igen. Nå! nu är banken fyra daler; kör! men pengar i lådan.

Uno framtog ett par riksdaler och lade dem till banken, blåste litet på tärningarna, som han sett brukas, slog och träffade ännu en gång.

Kattzon: Det är nu självgjorda glatta hin håken, att jag alltid skall hålla på de händer, som aldrig fela. Banken är åtta daler banko. Jag håller bara en — (hans kapital var för momangen ej större).

En annan spelare: Resten! kör sa Trasman! — Med en lornjett följde denne uppmärksamt alla kasten och upprepade dem med rim: fem, fyra, tre; re-ti-re. Fem, sex, fyra; penningarna bli dyra. Ett, två, sex; pengarna gå till vägs. Felt i Västerås! Ack, du lille Notenius! Sex, fem, två; Olanders sagen! Ja, nu skall man få se att han träffar. Tvåan låg oppe, den karnaljen, men hon vände sig igen. Ja, tag mig f—n, slog han icke träff.

Kattzon drog sig nu ur spelet, sedan han sett sin sista riksdalerssedel förlorad, och ställde sig bakom Uno, i hopp att få låna. — Hur stor är banken? ropade kapten Hjeltearm, som inträdde. — Den är sexton riksdaler, svarade Uno, men jag slår helst för mindre.

— Kör för hela medaljen! Fem, två, två. Ja, pengarna lär jag få. Honnett hjärta på karl!

Uno hade ingenting att invända: två tvåor lågo verkligen rätt synbarliga i lådan. Med missnöje fann han nu sina vunna penningar ännu hastigare förlorade än åtkomna och föresatte sig därför att, om lyckan ännu en gång ville gynna honom, han då skulle sluta vid tredje träffen, hvilket försiktighetsmått Kattzon utlärde. Emellertid höll han nu,

blott för att återvinna sina egna förlorade två riksdaler, på de andras händer, men olyckan förföljde honom beständigt. Snart nog började han ledsna och, med något bekymmer, räkna i sin kassa, som aldrig fullkomligt tillfredsställde hans väntan. Numer höll han blott obetydligt och sällan, högst en och annan tolfskilling, i afvaktan att slaget ånyo skulle komma till hans hand, hvilket, liksom anade honom, skulle återhjälpa hela förlusten.

En munter fänrik, jag har glömt hans namn, just han, som har så ovanligt kvicka infall, hade nu handen; också uppfann han immerfort förbättringar i sättet att rulla tärningarna under och öfver arm, luftslag, kullerslag och så vidare; sällan stannade mer än en tärning i lådan vid slaget; de två andra måste igensökas på golfvet ibland där befintliga lerpipbitar eller under soffan med gröna vadmalstäcket. Denne lustige herre framkastade en hopkramad sedel, men ingen vågade hålla på hans lyckliga hand; endast Uno hade smak och framstack en liten sedel.

— Hvad är det för en liten pedrieng? frågade fänriken. Jag slår ej för mindre än banken, som är en kascherad skurk. Har inte herrn råd att ta den hel, så kan jag ej ha den äran; den är dessutom obetydlig. Min älskvärde herre kan ju lika lätt vinna som tappa.

Uno blef stött öfver epitetet älskvärde, äfvensom öfver fänrikens min vid uttrycket ha den äran, helst af en alldeles obekant person, och svarade därför, nästan af hämnd: — Nå så kör då!

Pengarna tala! Ingen vänskap utan pengar! Uno tog fram sin kassa, och i samma stund lågo tre klart åskådliga sexor för hans syn. Vid undersökningen af bankens storlek, befanns en hundra rdr bankosedel liggande inuti en mindre. Lyckligtvis räckte Unos kassa ännu att betala detta, ty han hade vid sin ankomst till Stockholm uttagit de tre hundra rdr,

hans far anvisat för vistandet där, men återstoden blef högst obetydlig.

Vreden och bedröfvelsen, tvenne ohyggliga artister, öfverföllo nu Uno; den ene (porträttmålare) öfverdrog hans ansikte med en förskräcklig blodfärg, och den andre (skulptör) modellerade hans linjamenter efter en desperat fantasi: munnen uppdrogs några linjer och böjdes i en uppåt vänd halfmåne, och pannans samt kindbenens muskler förvredos till Laokoons och sorgens förenade bild. En tredje konstnär (tonsättare) nedstämde hans röst till en skorrande bas vid uträknandet af summan, och en fjärde (i dansvägen) förmådde hans unga knän att svikta under sin börda.

Så ungefär, till utseende och form, stod nu den ädle och redlige ynglingen, och dock väckte detta nästan ingen uppmärksamhet, ty de flesta af sällskapet hade antingen samma uppsyn och ställning, eller ock voro de berusade af en vild glädje; endast Kattzon, hvilken oturen i spel genom långsam öfning invigt, gick med ett ossifieradt ansikte, efter utseendet lugn och kall, fram och åter till och från ett ljus, för att påtända den beständigt slocknande pipan.

I största tysthet drog Uno sig nu ifrån spelet, uppsökte sin hatt och kappa, men letade fruktlöst efter sina galoscher samt begaf sig med några tolfskillingar i penningar, hela återstoden af hans förmögenhet, trapporna utför. Tvenne brandvakter stodo just utanför porten i ett gathörn och skreko emot månen, som medlidsamt tycktes afhöra deras föråldrade röster. Med förargelse hörde Uno dem stå invid en röfvarekula och anropa försynen och ropade därför i vredesmod, likt Bias: — Tig! ty om vår Herre får höra er ropa och kastar sina ögon hit, så låter han visst hela huset förgås, och er med, gamla ra . . . e!

Natten var långt framliden, endast här och där lyste det i något vindsfönster. — Ack! den fattiga änkan, som kanske bebor detta lilla rum, tänkte Uno, har redan uppstigit eller

ock setat hela natten för att förtjäna några skillingar åt sig och sina barn; jag däremot har bortslösat en stor summa. Nej, jag skall aldrig i min lifstid mer taga i någon tärning. Nej, ta mig f—n, svor han högt, jag någonsin skall spela raffel.

Jag, auktor, som själf under mitt vistande i Stockholm på sjuttonhundranittitalet en morgonstund, omkring klockan fyra, spatserat öfver gamla Norrbro i samma belägenhet som Uno, och nästan ändå i litet sämre, ty jag hade tillika lånt penningar under spelet och äfven förlorat dem, min hatt och mina bottforer, känner lifligt hvilka känslor han nu skulle ha. En vis har sagt: — Att spela och förlora går väl an, men att sedermera gå hem, däri ligger det svåra, — och häruti har han ganska rätt. Tusende förebråelser liksom trängas för att på en gång kunna framställa sig, och de enda tröstegrunder man vid dylika tillfällen kan äga: att man varit i förnämt sällskap och att erfarenheten aldrig kan köpas för dyrt, infinna sig väl, men det förra tröstar ganska obetydligt, och det senare är blott en utnött fras utan sanning. Det sannare ordspråket: af skadan blifver man vis, men inte rik, tröstar lika litet.

5.

Sömnen flydde Unos läger; först då folket var i full rörelse på gatan samt bryggare- och bagarekärrorna i oafbruten verksamhet, föll han i en orolig halfslummer, svårare än själfva hempromenaden. Gårdagens olyckliga spel återlefde med förskräckliga, orediga bilder i hans inbillning. Raffellådan med sina tärningar, som alltid utvisade två tvåor och en etta, stod städse för hans ögon, och det dofva dånet af kastningen ljudade beständigt för hans öron; grisar och svin, schavotter och dödsklockor, blackar och handklofvar, allt minnen af receptionen, blandade äfven oredigt sina bilder med i spelet och gjorde denna dröm till den allra fasligaste

han kunde få. Fänriken tyckte han sig se med ett djäfvulsansikte. Spasmodiskt spratt han till och befriades sålunda från detta helvetiska lidande. Han drog en djup suck och hopknäppte sina händer med en bön till Gud.

Ett knackande på dörren väckte hans uppmärksamhet. — Stig in! ropade han.

Tvenne polisbetjänter inträdde utan särdeles krus, med hälsning från polismästaren, att sekreteraren von Thrazenberg behagade infinna sig kl. 11 f. m. inför poliskammaren, i anledning af slagsmål och oväsen, som förefallit hos hans hållna mamsell i Bollhusgränden.

Omöjligt kunde han fatta eller begripa huru detta hängde tillsammans; han skyndade sig därför ur sängen, påtog i hast sin morgonrock och vände sig till polisbetjänterna med påstående, att herrarna helt visst måste hafva vändt sig till oriktig person, men gevaldigern försvarade sin sak och frågade, om ej namnet vore Uno von Thrazenberg. — Jo visst, svarade han, men hvad har jag att göra med slagsmål och oväsende i Bollhusgränden? — Han erhöll då den upplysning, att mamsell Mari Syring, den han så ädelmodigt tagit under sitt beskydd, egentligen var ett lättfärdigt stycke, kändt under namnet Räfsaxen. Hon hade begagnat det rum Uno åt henne hyrt på samma sätt som den andra lilla skrubben, där han gjort hennes bekantskap, nämligen till besök om nätterna, då hon, under kringstrykandet på gatorna, lyckats att göra någon eröfring. Den passerade natten hade åtskilliga sjömän utgjort hennes societet, hvilka sönderslagit både dörr och fönster m. m.

Uno stod alldeles som träffad af åskan. Hans ädlaste gärning bar stämpeln af den högsta liderlighet; sådan skulle den åtminstone af polismästaren anses. Knappt trodde han allt detta vara möjligt, men öfvertygades fullkomligt af polisgevaldigern, hvilken, en erfaren man, snart insåg hvem han i Uno träffat. Ganska beskedligt erbjöd han sig ock att för

polismästaren rapportera den upplysning han fått och hoppades att, om Uno på morgonen besökte honom, ett offentligt förhör kunde undvikas. Plikt för uraktlåtenheten att ej i polisen anmäla den hysta kvinnan kunde dock på inga villkor undvikas. Nu känner den benägne läsaren förut, så väl som jag, storleken af Unos kassa och inser nogsamt, att den ej kunde räcka hvarken till plikt eller mutor. Hvad utväg skulle han nu vidtaga? Han visste det alldeles inte själf. Sanningen, tänkte han, är dock bäst. Hans far hade så mången gång lärt honom inse nyttan af att tala sanning, och att hvarje lögn förr eller senare blir bekant samt alltid är skadlig. — Sanning, sanning, min kära Uno! hade ock varit hans fars sista ord, då han tog honom i handen till afsked. Således berättade Uno uppriktigt för öfvergevaldigern hela sin gårdags och natthistoria. Denne, en ganska hederlig man, vid namn Krak, afhörde berättelsen uppmärksamt, sättande sig på soffan. — Jaså, sade han, då Uno slutat relationen, var långa Katturin, eller hvad han kallar sig, också uppe i Sviagrisarna i går? — Uno bejakade det. — Det är en farlig slyngel, fortfor han, akta sig för den. Orden är annars bra och har i öfverste Odenschiöld en aktningsvärd ordförande, men han är för flat och låter de förbaskade pojkarna, så militärer som civila, dra på med sitt evinnerliga spel. Ja, återtog han, var god och gör som jag sagt, gå till ståthållaren innan han beger sig upp i polisen. Plikten kan en annan gång uppgöras. — Med dessa ord uppreste han sig från soffan och räckte Uno sin hand till afsked; den andre tjänstemannen, hvilken stannat vid dörrn, följde sin förman. Just i utgåendet vände Kraken sig om, nickade litet snedt med hufvudet och yttrade: — Räfsaxen är redan på spinnhuset.

Uno, som följt dem till trappan, skyndade sig åter in och dröjde ej att raka, putsa och kläda sig. Hans första vandring blef till Besvärsbacken på söder, där hofjunkarens kommissionär, herr Morrving, bodde. Denne satt så tidigt

på morgonen ännu oklädd i en liten skrubb och ropade vid Unos inträde i salen: — Hvem är där? — Thrazenberg! svarade Uno. — Jag kommer strax, var god och sitt ner. — Strax var dock icke strax. En lång stund dröjde, innan herr Morrving framkom. Uno anhöll då om femtio riksdaler banko, antingen såsom lån eller å sin fars löpande räkning. Morrvingen drog öronen åt sig och sade: — Jag skall titta på hofjunkarens bref. Efter uppsökandet däraf och halfhög läsning: "Om Uno behöfver mer än tre hundra rdr, så haf godheten lämna honom ytterligare ett hundra, dock ej förrän nöden är stor." — Är nöden stor, min herre? frågade han med högst missnöjd uppsyn. — Ja, i sanning, blef svaret. I smutsiga småsedlar, dock inbuntade och omslagna med segelgarn, erhöll Uno nu femtio riksdaler banko, hvarå han gaf sitt kvitto, tackade och gick. De penningar han nu lyckligen erhållit voro så voluminösa, att han nödgades bära dem i sin näsduk i form af ett knyte, och måste således först begifva sig hem för att aflägga bördan, innan han kunde uppvakta polismästaren, hvars logi var långt bort på norr. Detta dröjsmål förorsakade, att han kom för sent och således nödsakades att infinna sig i poliskammaren. Vid ankomsten dit träffade han lyckligtvis öfvergevaldigern Krak i förstun (där han snäste ett par käringar och skakade vredsint sitt hufvud och sina gråa polisonger). Denne vän anmälde Unos ankomst, och polismästaren hade den godheten att emottaga honom i sitt enskilda rum. Samtalet varade ej länge, men den mildhet och den ljusa blick att bedöma människor, Uno hos honom fann, blef i minnet outplånligt, och ännu vid mognare ålder påstår han enständigt, att en sådan polismästare får Stockholm aldrig mer.

Tiden försonade småningom Uno med människosläktet och sig själf. Han skref flitigt på sitt pensum och fullbordade med egen hand det antal sexterner, som snart sagdt alla andra extra ordinarier antingen undandraga sig eller genom lejd

hand låta renskrifva. Väl påminde han sig ofta den svåra natten, men snart endast med en lycklig känsla, vid jämförelsen huru olycklig han varit och kunnat bli som spelare och huru lycklig han nu var, som sanningsfullt berättat sin far förhållandet och däråa erhållit ett svar så mildt och faderligt, att hans ögon af känslighetstårar knappt kunde urskilja bokstäfverna.

En morgon, då han vaknat tidigt, påtändt sin morgonpipa — ty denna lilla odygd hade hofjunkaren aldrig förbjudit — och ställt sig vid det öppna fönstret för att inandas den friska morgonluften (ifrån Österlånggatan), bidrog särdeles denna jämförelse att sätta honom i den lyckligaste sinnesförfattning. Ännu voro få personer i rörelse; endast några lätt klädda pigor kommo ur husen i grannskapet för att öppna luckorna, andra med ämbar eller krukor för att hämta vatten i Brunnsgränd samt ett par gummor, som voro ute i någon tidig förrättning. Unos glada lynne gjorde allt trefligt och skönt. Pigorna, som, med okammadt hår och halsdukarna vårdslöst nedstoppade i barmen, samlades vid brunnen och högljudt språkade om Pinchardts kusk eller grälade med den gamle stadsvakten, som, med sin blanknötta pumpstång, biträdde dem vid vattenhämtningen, föreföll honom lika vackert, som han föreställt sig flickornas möte i Labans tid, då de gingo till brunnen, språkande sig emellan angående Jakob och därefter hemkånkande hvar sitt ämbar. Själfva gummorna, hvilka växelvis bjödo hvarandra snus ur bleckdosor, till och med ett par andra kvinnor, med en brunmålad så, eller hvad det kunde vara, föreföllo honom, som om han sett dem på ett väl måladt landskapsstycke; själfva trasorna på deras kläder voro vackra och ägde samma lyckliga effekt som ruiner af ett gammalt kloster på en tafla.

Unos rum var beläget i tredje våningen, med ett fönster å gafveln af huset. En katt satt på åsen af ett mindre hus i

motsvarande kvarter, och en dylik grå, utan svans, spatserade vid taklisten; stundom stannade denne och med en len kattröst förkunnade sina känslor. Detta kattens uppförande förde Unos tankar till något, som just passade för hans nuvarande lynne. Han fann alla kattens företag bevisa, att denne var en älskare, som komplimenterade sin sköna, och han nästan afundades honom den lyckan att äga en älskarinna, så stilla sittande på samma ställe, afbidande frieriet och beredd på svaret: jam, jam, såsom förhållandet var med det brokiga kattfruntimret på takets höjd.

— Hvarför har icke äfven jag min älskarinna! tänkte han, men rodnade litet inför sig själf däröfver, att ett par kattor, och icke ett par ömma turturdufvor, uppväckt denna önskan. Till sin tröst ihågkom han snart, att han var en nordens son och att, likasom Afrodite, kärleksgudinnan hos grekerna, afbildades dragen af tvenne dufvor, sedermera sinnebilden af öm kärlek, så föreställdes Freja, kärleksgudinnan i norden, dragen i en vagn, förspänd med tvenne kattor, hvadan också kattens bild i Sverige bör symbolisera kärleken, och han ansåg båda slagen kreatur således fullkomligen lika goda i den vägen.

Under detta resonemang råkade han att kasta sina blickar på huset snedt emot. Solen, som så sällan besöker Österlånggatan, upplyste nu ett rum i andra våningen af kvarteret Polyfemus, där han, midt framför fönstret, upptäckte hälften af en säng och ett par fruntimmersben, hvilkas ägarinna nyss tycktes vara uppstigen och just nu sysselsatt att pådraga ett par hvita bomullsstrumpor. Intet i världen hade kunnat förmå Uno att vända sina ögon ifrån denna öfverraskande syn. Damen reste sig i sin lätta morgondräkt och gick ett stycke fram på golfvet, till olycka så mycket på sidan om den röda taftsgardinen, att åskådaren endast såg en liten skymt af den underkjol hon påtog. Då och då gjorde hon någon obetydlig rörelse, så att än en hvit arm,

än halfva sidan, fyllig och bred, samt en del af kinden och en den rundaste axel blefvo synliga, men ansiktet undandöljdes ganska länge. Detta, äfvensom den skymt af ett fylligt bröst med sina rosenknoppar, hvilket vid en lycklig vändning röjde sig, önskade han med den mest brinnande åtrå att få beskåda. Småknotande på ödet, som tillåtit att den röda sidengardinen någonsin kommit till, eller som åtminstone icke låtit därå komma ett aldrig så litet hål att titta igenom, följde han med oafbruten uppmärksamhet alla den synliga armens rörelser. I själfva verket hade han orätt i sitt missnöje med ödet: för att rätt njuta kvinnoskönhet, bör man endast se obetydligt och låta inbillningen teckna det öfriga; den spar sällan skönheter i sin målning.

Uno stod orörlig, med ögonen fästade på ett enda föremål. Pipan hade slocknat och, honom ovetande, fallit på mattan. Efter en stund belöntes dock hans tålamod med fullt mått, och han hade den glädjen att få betrakta den förtjusande skönheten fullkomligt. Hon gick åter fram midt för fönstret, för att vid en liten toalettspegel inpassa planschetten. Den knappnål hon tillförene fästat i ett veck för bröstet borttogs och fasthölls af de fina läpparna. Hon lutade sig stundom emot spegeln, förmedelst hvilken rörelse Unos blick ej kunde undgå att inträngа, huru djupt har han dock aldrig förrådt. Berusad af den första kärlekens himmel, utsträckte han sina båda armar genom fönstret, liksom för att sluta huldgudinnan till sitt bröst. Hon höjde sig i detsamma från sin lutande ställning, och hennes ögon träffade med eldstrålar Unos. Hastigt drog hon sig tillbaka, som det tycktes, med högt missnöje och just ingen änglamin; rullgardinen föll i samma ögonblick.

Likasom uppvaknad från en elyseisk dröm, stod Uno några steg ifrån sitt öppna fönster och betraktade rullgardinen, hvarå ett palmträd och en grinande markatta voro

afbildade. — Hvem hon är, skall jag veta, kosta hvad det vill! utropade han ändtligen.

— Det skall kosta dig ingenting, sade Kattzon, hvilken, utan att Uno märkt det, inkommit i rummet och en god stund betraktat den förtjuste älskaren.

Kattzon var väl annars ej så särdeles välkommen, men nu var det åter ''söta du''! — Vet du hvem hon är? Bästa bror, säg mig det.

Kattzon drog på munnen. Unos häftighet föreföll honom barnslig, ty en ren kärlek var hans sinne ej mäktigt att fatta. — Ja, svarade han, men hon har inga pengar.

— Kära, söta du! hvad är pengar för strunt? Säg hvad hon heter; en så himmelsk varelse har jag aldrig sett.

— Nå, nå, penningar äro ej heller utan sitt värde, helst då en hustru behöfver pälsar och tyller och schalar och juveler. Dessutom skall jag lära dig, att de flickor, som se oskyldigast ut, ofta äro de farligaste. I lugnaste vattnet gå de största fiskarna.

— Hur kan man tala så dumt? ropade Uno, då i detsamma en vaktmästare inträdde och kallade herr sekreteraren von Thrazenberg till emottagande af andra graden i Sviagriserorden.

— Går du dit! frågade Kattzon.

Uno: Å nej! Hvad skall jag göra där? Jag begriper ej huru någon förnuftig människa kan vara road af dylika barnsligheter, och dessutom spelar jag ej raffel.

Kattzon: Du begriper således ej, att alla skräddare, hattmakare och andra borgerliga notabiliteter, hvilka med stora röda band blifvit Sviagriserkommendörer, kunna ha nöje af en sådan utmärkelse, och hvad raffeln beträffar, kan du spela om du vill, ty ingen skam är däri: kung Ramptsinites spelte, som du vet, raffel, och det med själfva gudinnan Ceres, och att konung Farao slog sig pank emot Moses, kan du lära dig af Bellman. Men — se hit! Se fröken

Odenschiöld tittar fram med sin lilla allra sötaste näsa bakom rullgardin.

— Odenschiöld! utropade Uno, dotter till öfversten, som är stormästare i Sviagriserorden! Det var en helt annan sak; då infinner jag mig med säkerhet i afton. — Han påtecknade vaktmästarens lista med ordet *kommer*, och bifogade i dricks-penningar två rdr. — Jag ämnar likväl ej spela, fortfor han, vändande sig till Kattzon.

Kattzon: Du skall väl ha revansch.

Uno: Har du ej hört ordspråket: fadern bannade ej sin son för det, att han spelat och tappat, utan därför att han sökte revansch.

Kattzon: Det var en gång en käring, och många äro väl de; hon föresatte sig också en gång att aldrig smaka bränn-vin, men vet du hur det gick?

Uno: Det angår mig inte, men det vet jag, att ingen hederlig karl spelar bort sina penningar på raffel.

Kattzon: Tvärtom! Att ha kassa och spela med otur är just definition på en hederlig karl, n. b. så länge spelet fortfar.

Uno beklagade på skämt, att så goda grundsatser ej mera allmänt blifvit antagna, men afbröt snart detta ämne för att återkomma till fröken Odenschiöld och för att erhålla närmare kunskap om henne, det enda ämne, som nu intres-serade honom.

Med längtan afvaktade han aftonen och uppgjorde där-under tusende planer att vinna stormästarens närmare be-kantskap, hvilket han förmånligast trodde kunna ske efter en utmärkt reception, helst den påstods vara ganska svår; således var det med föresats att göra sitt bästa, som han infann sig på den utsatta tiden i brödernas församling. Tvenne andra recipienter, nämligen kongl. sekreteraren Påfvercreuz och vice häradshöfdingen Bything, infördes jämte Uno för att undergå *snilleprofvet*.

Stormästaren tilltalade dem: — Mina bröder! Tre gånger har eder dygd blifvit pröfvad, och vi blefvo aldrig bedragna i det hopp vi om eder hade gjort oss. Innan I likväl närmare kunnen införlifvas i vår orden, hvarigenom högre plikter än hittills blifva eder ålagda, böra vi dock med större prof göra oss förvissade om huru långt vi kunna räkna på eder skicklighet, och i denna afsikt får jag nu ålägga eder, mina bröder! att I, hvar för sig, innan tre stunder förflutit, lämnen något skriftligt prof af edert snille, hvilket I själfva författen och, med valspråk försedt, till mig öfverlämnen att högtidligt uppläsas. Den purpurbeborstade brodern, öfverceremonimästaren, torde anvisa bröderna det arbetsrum, där de genast kunna företaga deras snilleflykt.

Att så burdus bli snillrika författare föreföll alla tre recipienterna lika oväntadt som svårt. Öfvertygelsen att, då så många andra handtverkare redan genomgått detta prof med, efter utseendet, tämligen medelmåttiga naturgåfvor, de äfven borde kunna det, tröstade dock något. Skämtande öfver sitt öde, följde de öfverceremonimästaren till ett aflägset rum, där trenne bord, försedda med skrifmaterialier och ett exemplar af baron Manderströms rimlexikon, voro till deras tjänst. Hvar och en satte sig vid sitt bord; ceremonimästaren lät inbära ett porslinskärl, hvarefter han aflägsnade sig och reglade dörren, så att främmande hjälp blef omöjlig att åtkomma.

Uno hade litet anlag för skaldekonsten. Redan vid tolf års ålder hade han genom charader och logogryfer, ofta intagna i Magasin för konst, nyheter och moder, och sedermera genom små känslofulla vers öfver siskor och blommor ådagalagt en berömvärd talang och hoppades således nu att bäst lyckas i meter och rim. Han doppade pennan och ville börja, men omöjligt; han kunde ej finna ett begynnelseord, ännu mindre någon tanke. Han begynte svettas och tänkte hit och dit. Väl påminde han sig, att Mabillon ända

till hans egen ålder ägde ett så medelmåttigt och svagt förstånd, att man med möda ville antaga honom i det andliga ståndet, och att ett våldsamt slag, hvarigenom hans hufvudskål rämnade, öppnade hans versådra; men detta tröstade honom föga, ty han hade ej mod att försöka en sådan kur. De gamla finnarnas trollmedel emot dumhet: att äta gröt såsom ett offer åt Biewe eller skaldekonstens gud, hade han ej heller tillfälle att försöka. Han satte sig därför i stället att skrifva poetisk prosa, utan sammanhang, under titel ''Arabesk'' och med motto:

— — Vi allting våga böra,
och mången litet nog i världen skulle göra,
om ingen gjorde mer, än hvad han dugde till.

LEOPOLD.

''Hesperiskt doftade nattviolen. En lätt aftonvind krusade ännu den lilla insjön och återkastade i tusendubbla brytningar solens rubinstrålar. Bofinken slog gälla slag, och ifrån ängen genomskar vaktelkonungen den stilla rymden. Solen nedsjönk bortom bergen och purprade allt mattare och mattare den västra skyn. Nattens flor utbreddes öfver nejden. Månens halfva silfverskifva höjdes ofvan kullen och speglade sig i den ormande ån. Ekoxen surrade bland löfven. — O Karl! icke mer min goda Karl! hviskade Maria. — Stormen rasade vildt. Mörker betäckte jorden. Åldriga granar brusto och nedstörtade med brakande gny från bergens höjd. Ingen stjärnas glans genomträngde den i svarta stormmoln sorgklädda himlen; endast flamman från det mordbrinnande benediktinerklostret återkastade på de berglika molnen ett glödande sken. Mellan stormens gny framträngde då och då ett rysligt ljud af klosterklockans klämt och de andliga flyktingarnas klagoskri. Vanmäktig neddignade Maria till jorden och upplyftade bedjande sina händer mot den vredgade himmelen, som för hennes brott

med en allmän förstörelse ännu en gång tycktes vilja straffa hela världen. — Ha! ropade Karl vildt och störtade rasande efter Marias förförare, likt den uppretade hyenan, ur hvars bo abyssiniern bortröfvat de små kvidande ungarna. — O min Karl! o min bedragne make! suckade Maria och dog."

Uno genomläste sin arabesk, men fann den, af goda skäl, ingenting mindre än rik på snille, knappt nog förtjänt af Lundbladska priset. Afsikten därmed var att skrifva något högt, men då han nu själf förgäfves bjöd till att hänryckas, fann han ganska påtagligt, att alla andra skulle ha lika svårt därvid. Tiden medgaf ännu ett nytt försök, och han började en smäktande idyll, hvartill han, klokt nog, tog till valspråk:

Ett arbetes grundlighet bör bevisas af dess ledsamhet.

Kellgren.

"Icke långt ifrån byn Schafsberg i Westfalen, där Lennfloden förenar sig med Rhen, är en af åldriga bokar och popplar skuggad enslig dal, hvilken bebos af några herdar. Lamon, Chloës far, var den rikaste; hans talrika hjordar betäckte alla nästgränsande kullar. Han var dock ej älskad, ej vördad; han var sträng och hård samt föraktade alla, som ej voro lika mäktiga med honom. Chloë var skön, men liknade sin far i tänkesätt. Redan länge hade den unge Eraster älskat Chloë, men fattig — han ägde blott en enda get — vågade han ej yppa sin kärlek. Förgäfves sökte han att bland de öfriga herdarna visa sig glad. Hans hopplösa kärlek blekte snart purpurn på hans kinder, och han drog sig slutligen alldeles ensam till de ensligaste trakter. Ingen utom Chloës fähund, den lille Pydde, tycktes begripa orsaken till Erasters sorg. Under tusende smekningar hoppade han omkring honom och kröp sedan åter, liksom bedjande, längs efter jorden, tillbaka till sin ägarinna, hvilken alltid med hårdhet belönte hans kärlek för den fattige herden.

Förtviflad öfver detta grymma bemötande, beslöt Eraster att dö af sorg och hade redan flera dagar bebott den bergkula, som han ämnat till sin graf. En dag, då Chloë, tidigare än vanligt, utdrifvit sin hjord och förvillat sig i skogen, fick hon på något afstånd se att Erasters get bakom en sten med sorgfull blick betraktade sin halfdöde husbonde. Bevekt af denna rörande åsyn, uppgaf hon ett rop, som väckte herden ur sin dvala; han uppslog sina ögon och såg att Chloës Pydde vid hans fötter viskade med svansen; detta rörde herden till tårar. De båda älskande föllo i hvarandras armar; geten och den lille Pydde hoppade glada omkring dessa båda lyckliga, som åtföljdes till Chloës hydda, där deras bröllop firades med Lamons samtycke."

Vid genomläsandet af denna idyll fann Uno väl åtskilliga fel i ordställningen, som kunde stöta akademiska öron, men trodde att därmed ej kunde vara så farligt, förrän han halfhögt uppläst stycket, då han lätt insåg dess brister. Han ref det därför i små bitar och föresatte sig att med tillhjälp af Manderströms lexikon skrifva en sonett med de tre svåra rimmen: äpple, silfver och stolpe.

Sonetten ställdes till Laura (fröken Odenschiöld) och fick till valspråk:

Akademien var ett ögonblick nyfiken.

Nionde delen af Svenska akad. handl., pag. 135.*

Till Laura!

"Se'n jag dig sett, mig himlen endast skänkte
en tanke: *dig!* och skönt, som Paris' äpple
för Cypria, jag såg din rosenläpp le,
då den min sällhet i ditt *ja*, jag tänkte.

* Det citerade uttrycket står verkligen att läsa å anförda ställe: »Akademien var ett ögonblick nyfiken att lära känna författaren till det skaldestycke hon nu belönar» — — (skaldestycket var »Mina drömmar» af Anders Lindeberg, som 1819 belönades med stora priset).

Då solen mildt ur österns sky framblänkte
och strålade mot böljans gull och silfver,
jag suckade: "Hvad mäkta ljusets silfer
emot den glans, som ur din blick sig sänkte.
Dig, himmelska! jag såg hvar stund, hvar timma;
mitt hopp var fast som himlahvalfvets stolpe;
din dygd bortjagade all svartsjuk smärta.
Och än, om riddare ses kring dig glimma
i glans af gyllne hjälm och sköldens stål — P
du sätter stolt för dem och tar mitt hjärta."

Öfverceremonimästaren inträdde nu och fordrade de ålagda mästerprofven. — Mitt stycke är ej korrigeradt ännu, yttrade Uno. — Å strunt! svarade den förre, det är inte så noga.

Hvar och en undertecknade nu det namn han inom orden erhållit och lämnade sitt profstycke.

Efter en kort stund återkom ceremonimästaren och ledsagade recipienterna till samlingssalen. Stormästaren tog ordet: — Mina bröder! Faderligt glad hälsar jag eder, glänsande bröder af vår andra grads första grad, eller såsom bröder af den Smaragdringade grisen. Bröderna hafva alla tre med snillets allmakt öfvervunnit de hinder, den tröga dumheten ställt i deras väg. Brodern Laokoon har vetenskapligt och fördomsfritt afhandlat ölostens upprinnelse och ådagalagt dess menliga inflytande på människokroppen. Brodern Torgny har, under valspråk: Fäderneslandet, med en grundlig fullständighet författat sina anmärkningar vid 12 kapitlet byggningabalken: Huru man svin i ollonskog släppa må, och brodern Eumæus har med snille och smak målat sin kärlek och sin älskarinnas bild. Framträden nu, mina bröder, till Mimers brunn att döpas, och afläggen öfver dess heliga vatten den ed, som eder förestafvas.

Öfverväktaren i öster vinkade med sin herdestaf, och bröderna framträdde till den stora hon (Uno ej utan en liten farhåga i anseende till stafven, hvars bastanthet han kände).

Han talade: — Broder Laokoon! du har burit en dygdig mans namn; du har varit det värdig. Ditt snille berättigar dig i dag att bära en snillrik mans: emottag namnet Tyrtæus (han tog med en slef i den stora hon ungefär ett spetsglas punsch, hvarmed Tyrtæus döptes). Broder Torgny! (samma ord och samma ceremoni) emottag namnet Callistenes, och broder Eumæus! emottag namnet Petrarca. Blifven i allt lika dessa odödliga män.

Uno drog litet på munnen; att i allt bli lik Petrarca ansåg han nog svårt. Likväl var han oändligt mer smickrad af sitt nya namn, än om han erhållit någondera af de andra herrarnas. Han ihågkom att Tyrtæus i sina dar var halt, enögd och puckelryggig och Callistenes utan näsa. Att i allt likna dessa män, åtminstone hvad ytan beträffade, ansåg han ej afundsvärdt, men tviflade ej, att ju icke den nye Callistenes snart nog kunde hinna till detta mål.

Ordenssekreteraren förestafvade eden, och bröderna besvuro att aldrig nedergräfva sina pund, utan likasom grisen i jorden uppsöker dolda rötter och tryffel, äfven inom sig uppsöka och framdraga snillets rofvor och svampar, stora och små, höga och djupa, och af ehvad form, beskaffenhet eller natur de än förekomma måtte. Röda bandet och ringen tillställdes dem sedermera, såsom det deras grad tillhöriga tecken och till en påminnelse att, såsom ringade, aldrig söka snillets frukter på främmande jord, nämligen: plagiera och stjäla; hvarefter öfverväktaren i öster ånyo framträdde och läste efterföljande ord ur den stora boken:

"Dygdiga, snillrika, glänsande bröder! Emottagen ordens djupare kunskaper: Sviagris var en dyrbar klenod, en ring af undergörande kraft, hvilken konung Rolf Krake (stamfar för nutidens Krakar) lönliga fick af sin moder, Yrsa, och den han ämnade bortföra; men eftersatt af sin stjuffader, Adils, kastade han Sviagris på Fyrisvall, därifrån vår ordens stiftare densamma upptagit och bevarat." Öfver-

väktaren sammanlade åter boken, och stormästaren underrättade bröderna, att de om denna ännu för deras ögon förborgade ring framdeles torde få en högre upplysning, hvilket, för att vara en hemlighet, var högst nödigt, helst Uno ur Lagerbrings ''Svea rikes historia'' ville påminna sig hela berättelsen om ringen, dock ej att den, som nu uppgafs, en tid blifvit kvarliggande på Fyrisvall. Logen slutades på vanligt sätt.

Sammankomsten hade varat ganska kort, och öfverste Odenschiöld, som fann sina vanliga medspelare vid quadrillebordet, satte sig genast hos dem, utan att lämna Uno tillfälle till något samtal. I hopp att öfversten likväl ej skulle dröja länge vid spelet och att han därefter kunde få åtfölja honom under hemvägen, väntade Uno äfven kvar och gick emellertid fram och åter på golfvet, men snart blef detta nog enformigt, och han satte sig af ledsnad ned vid ett gråpojsbord. Spelet var tämligen högt, det vill säga honnett, och den gemenaste otur förföljde honom. Redan började de större sedlarna i kassan att förvandlas till små, och inom en liten stund återstod äfven af dem högst obetydligt. Bloden uppsteg ånyo i hans ansikte, och ångern öfver att i visst fall hafva brutit sin ed, åtminstone sin föresats, bortjagade snart hela hans frimodighet och, snart sagdt, själfva kärleken. Ändtligen slutade öfversten sitt parti och följaktligen äfven Uno sin gråpojs, skyndande sig att hjälpa öfversten med kappan, och gjorde honom därefter sällskap.

Under vägen språkade gubben muntert och påminde sig ganska väl, att han i ungdomen varit bekant med Unos far, och frågade noga efter hans nuvarande ställning. Uno gjorde reda därför och, till sin innerliga glädje, hörde han de orden: — Min gamle väns son kan väl hälsa på mig; jag bor i kvarteret Polyfemus vid Österlånggatan. — Nu hade han sin önskan vunnen; minnet af gråpojsen och oturen vek för en angenämare känsla; han bugade sig artigt, då öfversten

vid sin port till afsked räckte honom handen, och skyndade sig sedan trapporna uppför till sitt rum.

Sömnen flydde Uno äfven denna natt af en tvådubbel orsak: fröken Lauras bild i hjärtat och punschen ur stora dopfunten, som satt kvar i håret. Ej en enda blund kom i hans ögon, hvarför han åter uppsteg, satte sig att skrifva till sina hulda föräldrar och kyrkoherden Husælius, till den sistnämnde ett gratulationsbref i anledning däraf, att han nyligen tillträdt Stora Fjollinge patronella pastorat.

6.

Lauras bild stod städse för Unos inbillning; han drömde numera icke blott sofvande, äfven vakande bortfördes han af ljufva föreställningar och sväfvade i arkadiska trakter med sin ömma älskarinna. Ofta gnolade han på kupletten:

"Jag bygger en hydda i närmaste dal,
och den skall bli treflig och skuggrik och sval."

Trolösa, liksom herr Lindebergs drömmar, voro likväl dessa inbillade himlar. Stormmolnen samlade sig redan öfver hans hufvud; den lede fienden, som aldrig drömmer utan går omkring (Leo rugiens, mugiens, quærens, quem devoret), höll den ljungeldsstråle i sin hand, hvarmed den ädle barmaciden skulle krossas.

Att Uno icke dröjde länge med sin uppvaktning hos öfverste Odenschiöld, är ganska naturligt. Redan tredje dagen efter bjudningen stod han kl. fyra e. m. i fina svarta, à la modiska benkläder framför en spegel och justerade sin hårfrisyr, uppdrog spetsarna af den stärkta löskragen ett godt stycke högre än vanligt, jämnade med sorgfällighet sin höga halsduk samt lade prydligt de långa snibbarna åt hvar sin sida och lät, likasom af vårdslöshet, en bit af det broderade hängselbandet framskymta under de ofvantill oknäppta slagen

af en elegant sammetsväst. Då allt detta var i ordning samt fracken och en för dylika tillfällen förfärdigad hatt påtagna, begaf han sig åstad.

Öfverste Odenschiöld satt i hörnet af en soffa; liksom och helt säkert af sin egen tyngd nedlutade öfverstens hufvud emot hans bröst, och hans grånade ögonbryn drogo sig tillsammans för en liten middagssömn (klockan hade nyss slutat klämta fyra i Storkyrkan). Svärdsordensstjärnan hade intrasslat sig i Wladimirsorden och litet snus fallit därpå. Grefvinnan (öfverstinnan var själf en grefvinna Gyllenåder) var ej hemma i anseende till ett besök hos Medberg för att ombyta schalar, men ett annat äldre fruntimmer satt vid ett sybord med ett stickarbete och ryggen vänd emot dörren. Vid fönstret sutto fröken Laura och ännu en annan ung fröken, äfven med något handarbete och ryggarna vända emot dörren, ifrigt samtalande om herr Torngrens sista picknick i Kirsteinska huset.

— Ack minns du, sade fröken Laura, den där civile, som gick galet då han skulle gå ut — jag kommer inte ihåg hans namn: As-, Kras-, Bas- eller Trasberg eller något dylikt — han, som jag talte om för dig, som stod och grinade i fönstret på Örebro vapen. Jag tycker likväl att han bort kunna läsa; det står ju så tydligt på dörren: Sortie des dames. Du kan aldrig tro hur fasligt komiskt det var; han tordes inte på mig efter han inte var presenterad, ehuru jag nog märkte att han hade lust, och därför bjöd han upp en flicka med svarta vantar, som satt längst ner vid dörrn, förmodligen någon af hans konnässanser. Han måste vara en stor stackare, oaktadt pappa nämnt honom som en hygglig yngling.

Nu blef hon varse Uno, som inträdt och, stående med sin sammanklämda hatt under armen, syntes tämligen förlägen, såväl däröfver, att ingen märkt honom, som öfver det samtal han mot sin vilja afhört, och hvari han fann sin egen person på ett föga smickrande sätt beskrifven. — Pappa!

ropade fröken, för att göra sin far uppmärksam på Uno, och hälsade i detsamma rodnande men ej vänligt. — Öfversten kastade en sömnig blick åt sidan, men igenkände ej genast sitt främmande; han fixerade därför Uno en stund. — Jaså! sade han ändtligen och gjorde en artig nickning, glömmande att presentera honom för damerna. Fröknarna togo, ohöfligt nog, sitt parti och smögo sig småskrattande ut genom kabinettsdörrn. Uno blef således ensam med öfversten och den gamla gumman, hvilken med ett litet skrumpet ansikte, närmast likt ett omoget och förvissnadt äpple, framtittade under en vid hufvudbonad. En liten stund satt Uno på soffan, hvartill han höfligt blifvit bjuden; förmärkande likväl den ena gäspningen hos öfversten större än den andra, vände han sig till det åldriga fruntimret för att börja ett samtal angående väderleken, men äfven detta förgäfves. Hon var en gammal fröken Husencreutz, af hvilken uråldriga stam läsaren snart sagdt i hvarje bättre hus träffar någon afkomling, utmärkt af ärorika exempel i kyskhet, snäsor, tapperhet och mod; också svarade hon ganska kort och bittert. Baklänges drog Uno sig först till ett pelarebord med hvit marmorskifva och tvenne bronserade sfinxer såsom fötter och skyndade därifrån rakt genom dörrn — på det franska sättet, utan att taga afsked.

Tämligen upplyst om orsaken, hvarför den hedervärde öfversten ej trifdes hemma och således ej försummade någon ordenssammankomst, skyndade Uno hem. Kärleken hade svalnat; dock yttrade han med biskop af Kullbergs vackra tanke: ''Det var likväl skada på blomma.''

— Jag ger hela sällskapet böfveln, sade han vid hemkomsten. Magister Husælius har rätt: olycklig den, som måste söka sin sällhet i något annat än redligt uppförande, godt samvete och arbetsamhet till sin och de sinas bärgning. Jag reser bums! ropade han och skyndade sig med beställningssedeln till gästgifvaregården vid Packartorget och därifrån till

aktuarien Morrving, för att utbedja sig hundra rdr till likvid af kläder och till reskassa.

Aktuarien, som nyss hemkommit ifrån källaren Pelikan, var något vresig och nekade bestämdt att lämna högre summa än femtio rdr, den hofjunkaren föreskrifvit. Uno måste därför besöka herr Winbladh, hos hvilken han stod i skuld, med anhållan om anstånd med betalningen. Herr Winbladh, alltid vänlig, svarade: — Gud bevars, herr kungl. sekter, vid tillfälle torde jag få emotse likviden.

Samma dag, en vacker afton i juni månad, reste Uno ifrån Stockholm. — Lef väl! ropade han, i det han skulle resa förbi Mon Bijou och där såg åtskilliga af sina vänner, hvaribland kapten Hjeltearm, Flycht von Striden, Kattzon m. fl., hvilka i skjortärmarna eller med aftagna rockar placerat sig omkring en bål vid ett stenbord i trädgården.

— Kom in och drick ett glas! ropade först en och sedan alla. Uno kunde ej undvika att emottaga inbjudningen och att taga ett artigt afsked af sina vänner. Han tillsade därför åkaren att hålla vid porten och gaf order om en butelj öl för hans räkning, spatserade därefter in till trädgården, där de dansande backanterna så prydligt funnos afbildade på en paviljong. Han träffade ett stojande sällskap i samma författning som han tillförene sett vid dylika roligheter: ej en enda nykter, några kring ett faraobord i lusthuset, andra halfrusiga och somliga helfulla.

Kattzon kom genast med den halftömda (gamla brikolls-) bålen och satte den för Unos mun. Han drack och trugades att dricka, likasom Tor hos Utgårda-Loke, till dess att något sjunkit; men som punschen var af den så kallade Bosénska, utan vatten, bestående af två buteljer arrak, sex citroner, en butelj champagne och tre skålpund socker, slog den snart i hufvudet. Han yttrade endast därvid, med Syrachs ord: "Sött vin gör en galen dåre ännu galnare."

— Vi ha intet sött vin, ropade Kattzon, vi ha Bosénsk

punsch, som du måste dricka. Du kan ju sedermera, efter den hvarken är kall eller varm, följa Syrachs lika kloka lärdom att ej ta någon med dig härifrån, om du så finner för godt.

— Finns det mer punsch? ropade en späd yngling, som spelt sig pank vid faraobordet, till hälften på ässet, trean och nian samt fullkomligt på prima figura, och nu närmade sig med vacklande steg till bålen, men råkade i detsamma att ta ett steg i kors och falla. Uno betraktade ynglingen med ett sorgligt leende.

— Ja, det tror jag, när ni skuffas, läspade denne för att urskulda sitt fall.

— Jag skall åtminstone inte skuffa titulus, sade Uno med verklig medömkan. Adjö, go herrar! Adjö, bror Kattzon! ropade han och lämnade detta sällskap, mer än glad i hoppet att kanske för alltid få skiljas ifrån dessa, under pågående ledsamma och i minnet skamfulla nöjen.

Aftonen var, som sagdt är, ganska skön; trädens grönska och den friska landtluft, Uno så länge saknat, upplifvade honom strax utanför Norrtull, och om än hagtornsbuskarna på vallen kring Hagaparken voro något neddammade, föreföllo de dock förtjusande. Han glömde nästan både sitt missnöje öfver den dåliga roll, han spelt hos den tillbedjansvärda fröken, och det fatala gråpojsbordet, som nödgat honom att resa ifrån sin obetalta skräddareräkning; punschen från Mon Bijou opererade endast litet obehagligt.

Hela natten fortsatte han sin resa och nickade slumrande endast då och då, medan bonden körde. Morgonen nalkades. Solen uppträdde åter i allt sitt majestät på den molnfria himmelen, och lärkorna höjde sig glada öfver de mörkgröna sädesåkrarna. Uno njöt med angenäma känslor detta naturens sköna skådespel och afundades visst icke dem, som sällan annars än i de kungliga spektaklernas fantasmagoriska föreställningar gifva sig tillfälle att betrakta morgon-

rodnaden. Hvarje landtflicka han mötte föreföll honom som en friskare och ädlare slags varelse, och då hans kärra rullade öfver en liten bro, utmed hvilken byns flickor voro samlade samt med uppskörtade kjolar sysselsatta att klappa kläder i vattnet, hade han nästan haft lust att hoppa af för att klappa med.

Fort och obehindradt anlände han till samma gästgifvaregård, där han så oskyldigt blifvit försatt i armodets bekymmer. Ett obehagligt minne af den ovärdiga Mari intog vid första anblicken af gården hans själ; en ond aning infann sig, och förstörd var på en gång hela njutningen af landets behag.

— Finns ingen häst inne? ropade han hårdt, då hållkarlen underrättade honom att hållet redan vore utgånget. Nå, så gå och skaffa då!

— Det är långt till reserven, svarade hållkarlen och ref sig bakom örat, men kanske någon vill ta bakskjuts. — Bönderna samlade sig nu omkring Unos åkdon och betraktade det; en lyftade på selen med tillägg: — Det var en konstig ringest! —, en annan på hjulet och misstänkte, att schäsen inte blifvit smord, och så vidare.

— Nå, vill ingen sätta för nu? ropade Uno. — Nej, hållkarlen har ju redan gått till Rya och skaffar nog häst där, svarade en; han tör väl komma igen om ett par timmar; annars, nog kunde jag sätta för.

— Har ni häst här? — Nej, svarade bonden, men ett sto har jag! — åt hvilket infall kamraterna högljudt skrattade. — Nå, så spänn för det då, fortsatte Uno.

— Nej, vasserra! det törs ingen utan Petters lof, svarade bonden, med ett medlidsamt nöje öfver en sådan okunnighet.

Missnöjd gick Uno nu in uti ett dåligt hvitlimmadt gästrum, för att undvika att sitta på den söndriga farstubron, där han omgafs af feta kreatur, hvilka, leriga och våta, gingo och skubbade sig emot hörnen, med undantag af en och annan liggande kamrat, på hvars rygg en skata tycktes finna

sig väl. Men denna utväg var ej betydligt bättre; solen låg in i rummet, och hungriga flugor besvärade här nästan ännu mer.

Ett afrifvet papper, som det tycktes för detta omslag kring matsäcksmat, väckte hans uppmärksamhet, och för att med något sysselsätta sig jämnströk han papperet och läste:

— — ”rörda sinnen fattar jag pennan, för att dymedelst utveckla mina oförgripliga tankar i ämnet. Han är sig icke mera lik, utan lik en omogen frukt på en afhuggen libanonsceder, så förvissnar också han; och som den sanningen evinnerliga lärer blifva beståndande: Qui pallet, aut studet aut amat, och mannen sannfärdeliga ej under ett lustrum tagit i någon bok för att studera; ty kan dess aftynande ingalunda komma utaf läsning, utan endast ifrån den, hvilken de hebréer hafva kallat רירם, och ingalunda רם, utan jotan י, ty ordet är detsamma som de grekers *ὑύμη*, hvilken åstadkommit katastrofen. Beträffande *hennes* bekymmer öfver sin iråkade belägenhet, må hon icke lägga dem på sinnet; hon kan nu och i alla händelser anse honom som en orfanotropus eller den faderlöses fader, ty han har, mer än en gång, sett sig nödsakad till en sådan bördas dragande. Dock synes mig ännu ingen visshet i uppgiften. Hvad som under tiden har allt utseende af bevisad sanning, kan förhålla sig helt annorlunda. Men posito sanningen här skulle vara uppenbar genom omisskänneliga tecken, är dock ännu hopp. Jag vill i ljuset framdraga de historiska tröstegrunder jag i min ungdom med välbehag omfattade, t. ex.: man vet att en ryktbar man vid namn Kawe, den store Wäinämöjses fader, låg i moderlifvet i trettio somrar — tänk om en dylik kasus äfven här skulle inträffa; huru mycket vore ej då vunnet? Sådant är väl icke att förmoda, utan fast bättre att bereda sig och hämta tröst af de orden:

”Andra må högt braska,
jag vill gå och fnaska
all min dar;” etc. — —

Här var manuskriptet åter afrifvet, så att Uno stannade utan upplysning om afsikten med den grundlärda afhandlingen, den han dock ansåg såsom ett gyckel af en komminister, ämnadt att i någon roman parodiera en kamrats pedantiska skrifsätt. Emellertid hade dock detta sysselsatt honom intill dess skjutshästen anlände, då han, som ämnade sig till kyrkoherden Husælius, utan dröjsmål och utan att säga ett ord, uppsteg i kärran, fattade tömmarna och körde.

Vid aftonsolens mildrade strålar upptäckte han bakom småskogen spiran af Stora Fjollinge kyrktorn och afvek därför från stora landsvägen för att resa dit.

— Håll, herre! ropade skjutsgossen, som trodde resan ämnad till nästa gästgifvaregård. Ni far åt helv--, det här är vår kyrkväg.

— Är det inte Stora Fjollinge? frågade Uno.

— Jo, mumlade gossen.

— Ni ha fått en ny kyrkoherde? Hvad heter han?

— Han heter körkherrn, blef svaret. — Jaså, sade Uno och naggade till med piskan, så att den lilla fölungen, som lik en narr lupit omkring sin mor, med möda kunde följa.

Framkommen till kyrkoherdens stall, lämnade han där sin kärra och vandrade till fots upp till mangården, som var ett stycke längre bort belägen — i öfrigt till alla delar lik andra prästboställen: en till hälften aftagen halmstack, en port med klinka, ett dufslag, en gråröd byracka, som skällde på alla kommande och, då någon närmade sig, kröp under porten af rädsla, men väsnades då ännu mer innanför; allt i sitt riktiga skick. Uno öppnade porten och gick in. Äfven där var allt som det borde på en välbeställd prästgård; hunden kröp nu åter ut och satte endast nosen in under porten, skällande immerfort. Några enkvistar voro ställda nedanför bikuporna, i hopp om biens svärmning; de gamla syrenträden blommade vid källartaket, och nära vedskjulet gingo några gäss, hvilka, språksamma, liksom under ett samtal sig emellan,

afbeto det korta gräset; kalkontuppen pladdrade till, kråmade sig och strök ena vingen snedt emot jorden; några höns med nykläckta kycklingar omkring sig sparkade i spånorna.

Osäker hvar han borde stiga in, upptäckte han i trädgården tvenne fruntimmer, sittande på ett gungbräde och sysselsatta med handarbeten; han närmade sig därför till dem för att efterfråga kyrkoherden.

Damerna, den ena en fetlagd, fryntlig gumma och den andra en näpen flicka af omkring sexton år, enligt Unos gissning Husælii syster och systerdotter, hälsade vänligt och underrättade honom, att pastorn gått ut för att se huru rofvorna såddes, men väntades snart. Gumman bad herrn emellertid vara så god och stiga in.

— Här är så vackert, sade Uno och utbad sig att få sitta på gungbrädet med damerna, i det han presenterade sig själf.

— Kors! ropade gumman, hvad ska vi få att fägna ett så välkommet främmande med? Det vet jag visst, när bror kommer hem, han skall bli något glad. — Under dessa ord efterkände hon sin nyckelknippa med båda händerna och skyndade sig sedan in för att sända en piga efter kyrkoherden samt för att ställa i ordning till afton. Flickan makade sig blygsamt åt sidan och Uno satte sig bredvid henne, litet förlägen hvarmed han skulle börja sin konversation. — Här är mycket, mycket vackert! yttrade han ändtligen ännu en gång, under det han endast betraktade flickan. Sofie, så hette hon, tycktes ej taga komplimangen illa. Ett litet skalkaktigt smålöje, som bildade ett par de nättaste gropar på hennes kinder, besvarade Uno med ungefär den tanken: — Herrn tycks inte se efter hur vackert stället är. — Detta stumma svar kom äfven honom, liksom af en sympatetisk kraft, att småle. — Ja, i sanning, fortfor han och lade yttersta spetsen af sitt finger på hennes arm.

Nu såg Sofie icke på ynglingen, utan i stället ned på sin söm, men sydde dock så osäkert, att hon ej följde mön-

stret och därigenom inträdde nålspetsen lindrigt vid vänstra pekfingersnageln. Uno passade på tillfället, medan hon klämde därpå, och stal en syrenblomma från hennes halmhatt, den han fästade i ett knapphål.

— Herr Thrazenberg kan få vackrare syrener, sade hon och sprang till syrenhäcken för att hämta en hel kvast, lämnande sin trådflorsremsa på gungbrädet; men blommorna voro så afplockade nedomkring, att ingen satt nog lågt för att kunna nås med blotta händerna. Af en händelse stod en stor bristfällig tunna och en trädgårdsbänk därutmed. Sofie klef först upp på bänken, men blommorna sutto ändå så högt att hon ej räckte någon; hon steg därför upp på tunnan. Uno ville oändligt gärna hjälpa henne och steg därför äfven upp, utan att öfvertänka det bottnen kunde brista och båda följaktligen nedfalla i tunnan. Knappt var han uppkommen, förrän detta verkligen inträffade, och på ett ganska gesvindt sätt. Båda nedstörtade i en hast; endast en flik af Sofies randiga bomullskjol stannade på en spik öfver tunnans brädd.

7.

Friherrinnan von Thrazenberg satt jämte en gammal husmamsell, Helena Snut, vid den öppna salsdörren och knäppte rutor på ett i bågen uppspändt nytt sidentäcke, och på gården sprungo husets yngre barn, musicerande ur hvar sin ton på barkflöjter, hvilket gemensamt med de hemkommande lammens bräkande utgjorde ett alltför champêtert tutti.

Hofjunkaren själf hade gått ned till kvarnen, där han stod i sin gamla grå syrtut och grönspräckliga halmhatt, till hälften lutad genom kvarndörren emot sin stadiga runkäpp, för att språka med en gumma, hvilken satt fullmjölad på en rågsäck invid kvarnkammaren, stickande på en grof ullstrumpa. Vissa, icke obehagliga minnen från ungdomstiden hade upplifvats hos herrn vid gummans åsyn; han påminde

sig mer än väl, att hon för nära trettio år tillbaka, under namn af Lilla-Stina, tjänat som ladugårdsflicka i hans föräldrars hus; han ihågkom till och med att han, i och för hennes hyggliga utseende, fann själfva den så kallade ladugårdsdunsten, som omgaf Lilla-Stina, rätt behaglig, och roade sig därför att fråga henne, om hon mindes honom sedan den tiden.

— Ja, gun, gör jag så! svarade gumman på värmländsk dialekt. Nog minns jag nådig herrn mången gång, och herr Lars med; han var ändå en rar herre han ock, fast han höll litet efter flickor. Må han lefver eller är dö?

— Gu' vet om han lefver! svarade hofjunkaren. Han reste utrikes för många Herrans år sen, och ingen här har sedermera hört det minsta af honom.

— Pappa! Nu kommer Uno! ropade barnen, springande i friska tag förbi kvarnen. Hofjunkarn vände sig om och hörde något åkdon rulla öfver hällarna i skogen; han trodde därför äfven, att det måtte vara hans äldsta son, som återkom ifrån Stockholm.

Nu framskymtade en öfvertäckt vagn mellan träden. Barnen, som sprungit till mötes i hopp att träffa bror Uno, kastade vid denna oväntade syn sina barkflöjter i diket och återvände i fullaste språng, liksom jagade af fienden, allén utföre, in på gården. Hofjunkaren tog sig om hakan, där han kände sitt skägg nog långt, betraktade sina af ler tilltygade stöflor och fann således mindre passande med sitt stånd och sin hoftjänst att visa sig med ett sådant landtmannautseende, i händelse dess främmande, som det syntes, vore af betydenhet. Han smög sig därför in i kvarnen och tittade endast fram bakom dörrspringan, medan vagnen, med uppdragna fönster, rullade förbi, på det han därefter genom köksvägen obemärkt skulle kunna komma till sina rum för att putsa sig.

Friherrinnan hade likaledes vid första åsynen af vagnen,

å hvars tak en lefvande markatta satt, fått rätt brådtom att skaffa undan sin stickbåge med tillhörande lappar, krita, knäpptråd, bomullstappar och mera dylikt, hvarför hon ej heller genast kunde visa sig.

Vagnen rullade emellertid in på gården och stannade utmed herrskapsbyggningen vid stora farstubron. En betjänt öppnade vagnsdörrn och förhjälpte därur en halt herre, med kryckkäpp, reskaskett och nankinssommarrock. En hvitlurfvig pudelhund, klippt som ett lejon med man och dessutom med coup de vent, manschetter och tofs i lilla svansen, hoppade äfven ur vagnen och följde sin herre trappan uppför. Markattan kvarblef grinande på vagnstaket, där hon var fästad med en liten kedja.

Mamsell Snut, som, af brist på halsduk, i brådskan kastat öfver sig den damastservett, som skulle hindra sidentäcket att smutsas under stickningen, och därigenom fått ett ganska nunnlikt utseende, var emellertid utsänd för att taga emot den främmande. Hon stod därför i ett hörn af farstun och neg. Den främmande herrn, som var närsynt, betraktade, rynkande på näsan, genom sin lornjett denna i sanning icke förtjusande kvinna, men sade på en lång stund icke ett ord. Hon, å sin sida, visste ännu mindre något att säga och neg därför idkeligen. Pudeln, som blifvit illamående af den långväga rullningen i ett täckt åkdon, begynte emellertid att kräkas i andra farstuvrån. Ändtligen tog den resande till ordet och ropade med en förtviflad älskares åtbörd: — Mamsell Lena! känner hon inte mera igen mig?

— Dig, som gifvit mig den första kyss och som först lärt mig älska, dig vill jag följa, då den fega döden gömmer dig i högen! Så svarade Signe Lille sin Hagbart, men så svarade icke mamsell Snut, då nu Lars Thrazenberg tilltalade henne på detta sätt, oaktadt förhållandet nästan varit enahanda.

— Herr Lars! ropade gumman, ännu nigande, och slog

ihop sina magra händer. Nå aldrig kunde jag tänka att få se honom mer! — Lars Thrazenberg omfamnade nu gumman och tryckte en kyss emellan hennes näsa och utstående haka; läpparna kunde han icke mer få någon reda på.

— — — — — — — — — — — — — — —

*

Efter flera års vistande i Kalkutta, dit Lars von Thrazenberg, af böjelse för äfventyr och äfven i hopp att återställa sina förstörda affärer, begifvit sig, hade han ändtligen, vid en tilltagande ålder och med en af ungdomsutsväfningar försvagad hälsa, börjat längta till sitt fädernesland, för att där nedlägga sin förvärfvade förmögenhet i en egendomshandel. Att hofjunkaren och friherrinnan emottogo en rik bror och svåger med återseendets hela glädje, är lika naturligt, som att alla barnen, med lika förtjusning, stannade kring vagnen för att betrakta markattan. Han själf, som med så stor förnöjelse omfamnat den gamla mamsell Snut, njöt, med fullaste känsla, den länge saknade sällheten att omges af anhöriga och att återse sin fädernebygd.

Länge varade likväl icke denna glädje; endast tvenne dagar, och Lars v. Thrazenberg var för alltid borta. En, efter utseendet, obetydlig opasslighet, troligen en liten förkylning, hvars symtomer, uppkastning och diarré, första aftonen hindrade honom att deltaga i supén och att få njuta något af friherrinnans ypperliga sparris, gjorde att hon af en olycklig omvårdnad till Västerköping eftersände regementsläkaren medicine & tavtologie doktorn Kråke, och detta knäckte honom alldeles. Denne läkare, en i öfrigt mångkunnig man och i stort rop att icke vara charlatan, emedan han vid alla möjliga tillfällen upprepade det ej nya yttrandet, att osäkert vore om medikamenter gjort mera godt än ondt i världen, stundom tilläggande: — Jag säger detsamma om hela läkarevetenskapen. — Han tog litet miste om sjukdomen, den

han ansåg vara och kallade asiatisk kolera, hvarför han på tre halfalns långa recepter efterskref medikamenter, hvarigenom patienten inom dygnet kurerades ihjäl, då regementsläkaren genast insåg att döden varit oundviklig.

Med möda hann den döende att, i vittnens närvaro, förklara sin yttersta vilja, hvarigenom väl hofjunkaren, i egenskap af närmaste släkting, blef universalarfvinge, men med villkor att ej endast utbetala en betydlig summa till en trogen betjänt (hvarom sedermera uppstod process), utan äfven ett mindre kapital till ett fruntimmer vid namn Syring; men i händelse samma fruntimmer med döden aflidit och efterlämnat en flicka af uppgifven ålder, skulle summan då tillfalla detta barn. Vore äfven denna dotter afliden, borde räntan af kapitalet användas till någon fattig men ovillkorligen vacker flickas uppfostran, af orsak, att en sådan naturens gåfva lättast inleder på fördärfvets breda väg och förvandlar oskulden till lastbarhet. En ovanlig disposition, men dock af ojämförligt vackrare driffjäder, än den en rik fru ungefär vid samma tid gjorde af en betydlig summa till ett danssällskap i Stockholm. Sofve likväl äfven hon i frid, och måtte hon i höjden aldrig få höra några förbannelser ifrån vår jord, hvarken öfver detta eller något annat munterhetsgille!

Samma ögonblick testamentet blifvit undertecknadt, uppgaf gubben andan, och hans döda ansikte tycktes utvisa det hopp om förlåtelse af den allsmäktige, som hans uppriktiga ånger öfver ungdomsförvillelser ingifvit.

8.

Att just i det ögonblick Uno och Sofie nedfallit i tunnan kyrkoherden Husælius skulle inträda i trädgården, var att hoppas, men så skedde icke. Adjunkten Pedell däremot nalkades i detsamma, men blef stående på några stegs afstånd,

med förvåning åskådande händelsen i tunnan. Idén om Diogenes i sin tunna framställde sig genast för honom, och Alexanders ord till filosofen tyckte han här rätt väl kunna användas, hvarför han äfven halfhögt yttrade: — Om jag inte vore Pedell, ville jag vara Thrazenberg! (Han hade n. b. redan fått underrättelse om dennes ankomst.) Med magisterns tillhjälp kränglade sällskapet sig nu upp. Då först ankom kyrkoherden Husælius, som så innerligt gladde sig att återse sin älskade elev, att hans ögon fuktades af tårar. Alla fyra följdes nu in, där Sofies mor redan hade bordet dukadt och framsatt alla mandelrutor, som blifvit gömda sedan inträdeskalaset.

Den landtliga måltiden och huru det så kallade studentmaneret därunder stack fram hos magistern, torde ej löna mödan att vidlyftigt beskrifva, icke heller bör Husælii första samtal med Uno kunna särdeles intressera, oaktadt det varade ganska länge.

Klockan var redan tio, då kyrkoherden följde Uno till sitt sofrum i en annan byggning. Sofie satt på farstubänken och sydde. — Natthugg! ropade Uno, i det han klappade henne lindrigt på axeln och skyndade undan. Hon slog med sin lilla hand efter honom, men ynglingen var redan förbi. Sedan kyrkoherden tagit godnatt, öppnade Uno sitt fönster. Aftonen var så skön och hans egen sinnesstämning så lycklig, att han, oaktadt förra nattens vakande, ännu ej kände sig sömnig. En sångröst väckte hans uppmärksamhet; han lyssnade, såg sig omkring och upptäckte Sofie, som nu bortlagt sitt arbete och, sittande på tröskeln af farstubron, småsjöng Valerii bekanta visa:

"Kom, sköna maj, och blicka" etc.

Det började redan mörkna, men Sofie satt ännu kvar; ändtligen lade hon tillhopa sina lappar, lilla saxen m. m. och uppreste sig. Under hela tiden hade hon icke sett uppåt

fönstret, men nu kastade hon en flyktig blick dit, bevis nog att hon äfven förut visste, att någon därifrån afhört henne. Sedan hon gått, blef allt så tomt; Uno läste därför igen fönstret och lade sig. Han tänkte på flickan och hennes uppförande. Den lilla visan hon sjungit ledde honom på betraktelser öfver sång, och att man däraf rätt ofta kan sluta tämligen mycket, om man rätt uppfattar den. Vildarnas sånger uttrycka i ljudet ömsevis krigiska och fredliga känslor, ömsevis hämnd, tacksamhet och glädje. En gatpojkes sång i hufvudstaden uttrycker helt annat än en bonddrängs, stadsdamens sång vid gitarren helt annat än landtflickans oackompanjerade röst, o. s. v. Fru Lenngren synes äfven varit af den tanken, att där ligger en karaktär i själfva sångrösten, då hon nedskref följande vers:

"Slå strax din håg från flickan bort,
om hon är brunögd, tjock och kort,
med näsan af den hvassa sort,
och sjunger gällt och heter Stina."

Sofie hade långt ifrån icke sjungit gällt, således behöfde Uno ej af den orsaken slå sin håg ifrån henne; hon var ej heller tjock och kort, tvärtom smal och välväxt, hennes näsa litet trubbig, och namnet var ej heller afskräckande. Att hon sjungit i hopp att höras af honom, antog ynglingen såsom tämligen säkert, och platt intet ohågad att besvara denna oskyldiga kärleksförklaring, svor han nästan i sitt sinne att utvälja Sofie till sin huldgudinna. Sömnen afbröt dessa tankar; mild och välgörande slöt han älskaren i sina armar och framställde, under olika drömmar, hvarjehanda föremål för hans känsliga själ.

Få ämnen förefalla mig så ledsamma som berättelser om drömmar, troligen af den giltiga orsak, att de gamla gummor, som gemenligen berätta sådana, svårligen i deras vakna tillstånd skulle kunna sätta tillhopa något dugligt och

således visserligen ännu mindre under sömnen, då troligen ingen genius inspirerar dem; det osammanhängande, som däri således förekommer, behagar likväl mången, och dylik smörja afhöres ganska begärligt. Någon gång, nekom det icke, erkännom det snarare, förekomma likväl i drömmar, helst hos unga personer, idéer som ej lättsinnigt böra föraktas; lynnen och karaktärer afmålas ofta däri för den, som förstår utleta dem. Något sådant fanns väl ej i Unos dröm denna natten, dock torde jag, för att söka tillfredsställa egentligen vissa gummors smak, ej böra lämna den alldeles ovidrörd.

Morfeus hade med sin vallmo, som sagdt är, inpudrat Unos ögon; nacken hvilade på hufvudkudden, och båda armarna, till hälften blottade, lågo utsträckta på det storrosiga kattunstäcket. Solen stod redan högt på himlen, och pigorna i köket voro i full verksamhet: morteln slamrade, visthusdörren gnällde, och ladugårdsgumman, som ropade till boskapen: kom barna! kom barna! uppstämde därefter med en skarp och skärande stämma på en psalmmelodi:

> ''En gång, hvad gäller det? när hela marken krälar och folket, liksom gräs, begynner titta upp'' etc.

Uno hörde allt detta i sin slummer och föreställde sig i anledning däraf, att den gamla fröken Husencreutz, hvilken han såg hos öfverste Odenschiöld, stod midt framför honom med samma uppsatta negligé, som hon då bar, och skrek att han var hennes förförare; stundom tyckte han henne hota att nypas, stundom att rifvas och bitas och omsider att hon med ett par seniga händer fattade uti honom och begynte dansa en vals. Han dansade om med gumman, fruktlöst stretande att komma lös — med ett ord: maran, som allmogen uttrycker sig, red honom. Det allra svåraste vid denna ridt var dock föreställningen, att han tyckte hennes förbråelser rättvisa. Slutligen ändrades uppträdet i hans dröm till ett

mera ljuft: han tyckte sig fira sitt bröllop med Sofie, då just i detsamma någon börda, som föll i hans famn, i ett ögonblick väckte honom. Förskräckt tog han emot med båda händer, och till sin stora förvåning fann han, att det var ingen annan än — Sofie själf, som låg i hans famn.

Orsaken till denna otroliga händelse var ganska enkel. Flickan hade den föregående aftonen glömt att hämta tre par äkta porslinskoppar, hvilka ej nyttjades i hvardagslag och därför till parad prydligt voro uppställda på de små öfversta hyllorna af ett litet antikt, lackeradt hörnskåp, som hängde i vrån öfver Unos säng; hon hade därför sakta gläntat på kammardörren för att efterse, om Uno sof, och sedan hon blifvit öfvertygad därom, tyst som en katt smugit sig fram och med största varsamhet och utan minsta buller ställt en stol invid sängen, för att stående på den kunna räcka skåpet. Men, likt händelsen föregående afton, kom olycka uppå; huru det gick till är svårt att säga; alltnog, stolen vickade till i det hon lutade sig framåt, hennes öfre del tog öfvervikten och — bums låg hon där.

Men länge — det förstås af sig självt — dröjde hon icke kvar; och således började hon ej heller, likt den förr åberopade Signe Lille, något samtal med sin älskare i hans säng. Som en pil flög hon på dörrn, lämnade den halföppen och Uno (som helt och hållet var utan kännedom om orsaken till detta äfventyr) att göra sina betraktelser däröfver.

Att efterse om han ännu sof, i anseende till kaffepannans framsättande, trodde han möjligen varit hennes ärende, men att af denna orsak störta så där burdus i sängen, kunde han icke inse vara nödigt; den sanna kärleken uppenbarar sig ej heller på sådant sätt. Rätt förlägen huru han skulle tyda denna händelse, påklädde han sig och gick ner.

Husælius spatserade redan på golfvet med sin morgonpipa i munnen, då Uno inträdde i rummet; frun satt vid

kaffebordet. Hon reste sig genast och hälsade ett lika vänligt god morgon som hennes bror, hvarefter hon åter nedsatte sig på sin stol och bjöd Uno att sitta i soffan, sägande med en halft förlägen min: — Vi nödgas ha våra simpla koppar i dag; Sofie glömde i går afton att hämta de bättre ur gästrummet och vågade ej låta störa herr Thrazenberg. — Nu var gåtan upplöst och i samma stund äfven att Sofie ej omtalt sin olycka; Uno såg sig omkring efter henne, men hon saknades. Att han ej yppade något, är naturligt.

Han började för sin forna lärare en liten sannfärdig berättelse om Stockholmssejouren. Då han omtalade sin examen och att han på god tro lånt Kattzon tjugufem rdr, skrattade Husælius rätt godt och yttrade: — Examen var således ej svår att genomgå, och lärospånen, att ej i otid utlåna penningar, erhölls äfven för godt köp. Begärde aldrig någon Unos kaution? — Jo, svarade denne, men min far har förbjudit mig att gå i borgen, och jag har lofvat honom att ej handla emot hans vilja. — Då han vidare, så lösligt som möjligt, omnämnde sin förlust på raffelspelet, blef prästens blick mulen, men klarnade åter, då han hörde sin lärjunges mening därom, nämligen att man svårligen kan få tillbörlig afsky för spel, utan att själf hafva rönt dess menliga följder. — Ganska rätt! yttrade Husælius; dock torde ej alla af en enda gångs erfarenhet låta rätta sig. Spel är den fördärfligaste af passioner, den leder till alla möjliga laster: fylleri, liderlighet, bedrägeri och på sistone självmord.

Sofie inträdde nu med äggröra och köttbullar jämte mycket mera till resfrukost åt Uno; hon neg blygsamt och hennes kinder voro glödande som morgonrodnaden. Uno hälsade så artigt han kunde. Hans häst var redan förspänd; frukosten intogs i största hast. Han kysste frun på hand, kanske blott för att få tillfälle att äfven kyssa Sofies, hvilket ock, fast med mycken blygsam motsträfvighet å hennes sida, försiggick, kysste gubben efter vanligheten på båda öronen,

bugade sig ännu en gång vid dörren och stampade länge under sällskapets närvaro i farstun, för att kunna inträngа hvardera foten i galoscherna; därefter åter en bugning och steget togs opp i kärran.

— — — — — — — — — — — — — —

10.

— — — — — — — — — — — — — —

Då Uno emellan de kvistade granarna i parken upptäckte tegeltaket och de hvita skorstenarna af sin fäderneborg, blefvo hans känslor gladare; allt erhöll nu nytt lif för hans ögon; hvarenda mossbelupen sten var en vän och klifstättan vid en gammal gärdesgård en älskarinna. Han tog piskan af bonden och gaf den lata hästen ett rapp för att äfven muntra honom, emedan han, i stundens sinnesstämning, ej älskade något trögt. Lifligt föreställde han sig, huru välkommen han skulle bli, och huru han skulle möta alla, utskyndande glada och friska, då han på närmare afstånd upptäckte flera svartklädda personer på farstubron. Hvita handskar prydde deras händer, och långa hvita näsdukssnibbar hängde ur deras fickor. En likvagn med svart bårtäcke och ett hvitt kors däruppå stod på gården, förspänd med fyra svarta hästar. Från kuskens trekantiga hatt nedföllo långa krusflorsremsor. Hvita lakan hängde för alla fönster. Hvilken syn! Kraftlös neddignade armen med piskan, som föll i backen; sucken kväfdes i Unos bröst, och baklänges sjönk han emot ryggstödet. Bonden, hvilken ej tog så illa vid sig, stannade hästen för att upptaga piskan.

Uno sansade sig. Att någon inom släkten aflidit, insåg han klart; allt förvissade honom därom. Men hvilken fick vara död? Hans far, den käraste af alla? Nej, nej! Hans mor? Nej, nej! Hans syskon? Nej! Alla voro honom kära, ingen fick saknas, och någon måste det ovillkorligen vara. — Om det ändå vore gamla mamsell Snut, tänkte han, som visserligen aldrig förr önskat någon oskyldig människas död. —

Denna tanke, detta halmstrå att hålla sig vid, lugnade honom, ehuru svagt, och med hoppet om en sådan möjlighet inkörde han helt sakta på gården.

Begrafningssällskapet hade emellertid samlats på farstubron, och Uno upptäckte snart däribland alla sina anhöriga; ingen saknades, icke en gång mamsell Snut, hvilken i svart flanellsklänning, dito regarnsstrumpor och hvitt kammardukshuckle stod ganska skenbarligt lifs lefvande på vänstra sidan.

Glad, och mer än glad, hoppade Uno ur sin kärra; dock nalkades han med långsamma steg. — Hvem är död? frågade han likvagnskusken. — Superkargen, svarade denne, nådig herrns bror. — Han kunde i hast ej fatta detta, men nöjd att det ej var någon af hans käraste anhöriga, skyndade han fram till sin mamma, och likasom han ånyo återfått alla, omfamnade han med dubbel glädje hvar och en.

Efter hälsningar åt alla håll och många frågor, inträdde han i salen, emedan likkistan skulle utbäras, hvarefter han fann ett det muntraste begrafningskalas i världen. Ingen, utom en gammal indiansk betjänt och den aflidnes pudel, syntes på minsta sätt sakna superkargören. Alla de öfrige, af hvilka större delen aldrig sett salig herrn, njöto med nöje ett dråpligt konstantiavin, ostindiska sylter och konfektyrer samt rökte aromatiska cigarrer, hvilka den saliga människan just tycktes ha hemfört till sin begrafning. Själfva mamsell Snut syntes trösta sig vid konfekten, hvaraf hennes kjortelsäckar snart uppfylldes.

För Uno var namnet Lars v. Thrazenberg icke obekant. Ofta hade han hört sin far med saknad nämna denne sin bror, och de många äfventyr, man alltifrån barndomen berättat honom om farbror Lars, hade gjort denne till en historisk person inom familjen. Den högaktning, hvarmed han nu af alla nämndes, väckte äfven hos Uno det fördelaktigaste begrepp om den aflidne. Men då han sedermera under-

rättades om innehållet af testamentet och den till en olycklig kvinnas hjälp anslagna summan, blef han tvehågse öfver anledningen till ett sådant förhållande å den saligen aflidnes sida. Namnet Syring fäste i synnerhet hans uppmärksamhet, och aningen att salig farbror orsakat såväl Maris födelse som följaktligen hennes olycka sväfvade dunkelt för hans inbillning. — Förbannad vare den niding, som går att uppställa nät för oskulden; förbannad den bof, som fjäskar kring flickor, för att genom sött prat förvandla deras blygsamhet i fräckhet, störta dem och lämna sin egen afkomling till lastens eller olyckans rof. — Dessa hårda domslut öfver en så nära anhörig inställde sig medvetslöst hos den annars gode ynglingen.

Emellertid, då Uno nödgades dela sitt umgänge emellan sina föräldrar och regementsläkaren doktor Kråke, spatserade han ofta ut med honom. Denne, en medelålders man, promoverad i Jena och följaktligen något berest, var en slags polyhistor eller, med ett annat ord, mångkunnig. Hvarje fråga kunde han besvara, och hvarje nämnd bok kände han, äfven om den aldrig funnits. Vid ett närmare påträngande kunde han i alla fall reda sig; dock blef han då missnöjd och var, af den anledningen, ej särdeles belåten med Uno. I matlagning excellerade han; såser, raguer, stufningar och nästan allt inom köksvetenskapen förstod han fullkomligt. Champinjoner och stenmurklor utgjorde hans största delicer.

Stor entomolog, hade han ej endast upptäckt en okänd Tinea, den han själf benämnt Kråkella, utan äfven skilt den vanliga loppan i tvenne species: det ena, uppehållande sig hos förnämare personer, med en led kortare spröt och mera intryckt abdomen, kallade han pulex nobilis; det vanliga lät han behålla sitt gamla namn irritans, hvarmed Kungl. Vetenskapsakademien fann sig fullkomligt belåten.

Ett från barnaåren inhämtadt högt begrepp om denne mannens kunskaper hade så fästat sig hos Uno, att äfven

då regementsläkaren yttrade en bestämd osanning i vetenskaplig väg eller en påtaglig dumhet, han dock trodde att därunder ett högre förstånd måtte vara förborgadt. Han respekterade således doktorn och hemställde därför till hans afgörande sådana frågor, dem han ej själf klart kunde besvara. Superkargören von Thrazenbergs testamente var ibland dessa. — Jag nekar ej, sade han en dag, att min farbrors gåfva till ett troligen fattigt fruntimmer är en ganska ädel gärning; likväl måste anledningen därtill ej varit alldeles klanderfri. — Nej, svarade doktorn, emedan han alltid började sina svar med nej, ty han ville ensam afgöra hvarje sak. Nej, däri har herr kunglig sekreteraren åter orätt; man får ej så där inträngа i andras hemliga verk och gärningar. Komplexionalfilosofien, i hvilken herr kunglig sekreteraren synes föga undervisad, förbjuder oss det. I öfrigt må man endast döma godt om de döde. Latinska ordspråket med afseende härpå kan icke vara obekant.

Uno teg efter denna skrapa. Han insåg rätt väl sanningen däraf, att hans enskilda öfvertygelse ej behöfde vara en annans, äfvensom omöjligheten att efter egna känslor och åsikter rättvist döma andras gärningar. Doktorns tillägg, att aldrig tala illa om de döda, ämnade han försöka att vederlägga, och kanske hade han några skäl på sin sida; men en piga kom just i detsamma i fullt språng, med anmodan att herr doktorn behagade besöka friherrinnan, och afbröt därigenom samtalet.

Friherrinnan hade fått en häftig spänning i underlifvet. Vid doktorns ankomst var den dock lyckligtvis alldeles förbi. Likväl, såsom tillkallad läkare, ville han ej alldeles låta saken falla. Han kände först på pulsen, bad att få betrakta tungan och om litet obetydligt i ett glas, hvarför han ett ögonblick utgick, medan glaset fylldes. Vid återkomsten betraktade han det på kakelugnsafsättningen stående glaset genom sina glasögon, hvarvid han runkade på hufvudet. — Kanske något

amollierande kunde passa? frågade friherrinnan. — Nej, blef svaret, här är en period inne, hvarvid assafoetida behöfs. En påse krusmynta ville jag dock först lägga öfver. — Krusmynta finns i min handkammare, yttrade friherrinnan och ditsände sin kammarpiga att hämta den anvista struten. Men då hon återkom med något helt annat, nämligen gamla väfstolsskaft, gick doktorn personligen in i friherrinnans hemliga lif-, hand- och rustkammare. Där befunno sig ock obegripligt många saker: ett porslinskärl med inlagd lök, en korg med ullgarnshärfvor, en tallrik med röd kräm, en spilkum med stelnad sagosoppa, en burk med piller, en flaska med prinsens gula droppar, ett muskotjärn, en citronklämmare, ett par bomullskardor, förutom sidentrasor, gamla hattar, silkesvantar, strumpor och tusende andra på bord, hyllor och golf om hvartannat liggande persedlar, dem jag ej mäktar uppräkna. Bland allt detta upptäckte likväl doktorn ej den eftersökta krusmyntstruten, men då han blef varse ett tefat med rifven pepparrot, tog han den, i afsikt att applicera på patienten. Emellertid tillstyrkte han friherrinnan att lägga sig mellan lakan.

Ömkligt var i sanning, att både hofjunkaren, Uno och de öfriga barnen ansågo mamma vara sjuk. De samlades kring hennes säng, förskräckta för koleran, men allt gick lyckligt, och redan före middagstimman tröttnade hennes nåd att ligga och infann sig vid dinén, där hon dock, ehuru med god aptit, ej tilläts äta pannkakor, såsom alltför feta, men väl plättar af samma tillagning; ej filbunk, men däremot vispad filmjölk; ej surt eller salt o. s. v. Ett glas konstantia kunde ej skada. Detta tillade doktorn, måhända för att själf däraf erhålla ett par glas.

Följande dagen, då friherrinnan var fullkomligen restituerad, vågade doktorn lämna sin patient för att resa till friherre Stjernbock, dit han blifvit kallad.

MAGNUS JAKOB CRUSENSTOLPE

1795—1865

STÄLLNINGAR
OCH
FÖRHÅLLANDEN
BEHANDLADE I BREF
AF
FÖRFATTAREN TILL SKILDRINGAR UR DET INRE AF DAGENS HISTORIA.

FJÄRDE BREFVET.

Vaxholms fästning i augusti 1838.

Excellentissime!

Med skyldig uppmärksamhet har jag emottagit ''första brefvet af 'Ställningar och förhållanden' efter den 19 juni 1838''. När katten är borta, dansa råttorna på bordet. Jag igenkänner i besagda bref — visserligen icke er penna, ty hennes skaplynne är mera oskyldigt, än att spåren efter henne någonstädes skulle skönjas; — men er vanliga takt, er omisskännliga beräkningsförmåga. Själf vågar ni er naturligtvis ej ut på fältet, och edra civila adjutanter, de bägge beryktade kanslererna, hafva också sina skäl att visa sig endast å dragande kall och ämbetets vägnar. Lyckligtvis finnes alltid något litet kräk tillreds att uträtta de större ärenden: ''un sot trouve toujours un plus sot qui l'admire''. Där till och med en Nerman och Hartmansdorff hålla sig undan, är någon Lindgren eller Svederus så villig som

skyldig. Er, excellentissime! misstänker då ingen att hafva ett finger med i spelet, helst ni drifver omtanken därhän att låta, genom vän och väns vänner, förstå, att ni också vore ett mål för ovärdiga anslag och, i följd af minskad nåd, betänkt på aftåg. Där dylika sagor vunne insteg, kunde ni påräkna en viss, åtminstone negativ popularitet, om jag så får uttrycka mig. Jag har sett sådana små hokuspokus på alltför nära håll att dåras af skenet; och jag vet lika säkert, att ni genom så starka band af gemensamhet uti intressen — politiska, så väl som finansiella — är fästad vid klienten, att

> ”ni *måste* dansa, bästa herr grefve,
> när han på cittran vill spela för er”,

som att herr Georg Svederus ej skulle understått sig att vifta på svansen eller bjudit till att sitta för köttbiten, därest sådant icke skett cum gratia et privilegio. Den tid han trodde mig vara er högra hand, hade jag ingen mera ödmjuk tjänare än herr Svederus, som förärade mig sin bondpraktika och bad mig vända allting till det bästa.

Ni har väl afpassat tiden för att låta anfalla mig. Om förfarandet just icke är ridderligt, så bör det däremot kallas försiktigt. Innesluten på en fästning och där så bevakad, som ännu ingen person i min belägenhet förr varit, blef det ett problem af tillfälligheten att lösa, dels huruvida jag finge underrättelse om den nye korrespondenten, dels om min hälsa, sinnesstämning samt andra omständigheter medgåfvo att besvara brefvet. Vore jag utomdess nog oskicklig att inlåta mig uti en låg strid med det synliga verktyget, så vore ert ändamål i alla fall vunnet. Men nej, det har alltid varit min plägsed att uppsöka och hålla mig till den ledande principen. Jag träffar den vid detta tillfälle i er person — och i någon annan, genom ombud välförståendes. Det är således till er jag ställer mitt svar. Ni, excellentissime! har en anboren rättighet till hela min erkänsla; ty det är er jag har

att tacka för allt . . . allt, till och med för den enslighet, hvars obehag jag nu söker skingra genom sysselsättningen att skrifva detta bref.

Från nämnda uttryck af erkänsla måste jag dock undantaga en ganska väsentlig punkt, där, besynnerligt nog, man i allmänhet tror mig företrädesvis stå i förbindelse hos er: nämligen lyckan att först hafva blifvit personligen känd af hjältekonungen. Denna utmärkelse hade fallit på min lott, långt innan jag om edra statsmannavärf och ert riksgagneliga inflytande visste annat eller mera, än att ni den tiden öppnade och tillslöt dörrarna åt dem, som fingo företräden hos hans maj:t, och att ni expedierade rekvisitioner på smör, höns, kalfvar, grisar, m. m. m. m., hvilka, tillika med marschrutorna, förut kringskickas till länsstyrelserna i de orter, dem högstdensamme hugnar med sina höga genomresor. Under en sådan blef jag konungen första gången föreställd 1822 i Mariestad, där jag då förvaltade landssekreteraresysslan. Något förut hade jag utgifvit från trycket en jämförelse emellan allmänna magasinsdirektionens och järnkontorets olika inverkan på Sveriges bägge modernäringar: jordbruket och järnhandteringen. Denna skrift var tillägnad konungen och kronprinsen samt till dem öfverlämnad af min vän och släktinge riddarhussekreteraren Lagerheim. Innan ordningen hann till mig vid kuren på Marieholm, tillspordes jag af vakthafvande kabinettskammarherren, huruvida jag kände den person af mitt namn, som skickat hans maj:t en skrift om magasinsdirektionen och järnkontoret. Sedan jag uppgifvit mig vara författaren, hviskade kabinettskammarherren några ord till konungen, som därefter skarpt fixerade mig och när jag blef föreställd yttrade sitt höga välbehag öfver skriften. Det nådiga bemötandet gjorde naturligtvis stora ögon på stället, helst skriften utkommit anonymt i Jönköping. Mera likväl än det smickrande i konungens bifall (kronprinsens tankar i ämnet blef jag aldrig nog lycklig att in-

hämta) gladde mig inträffandet vid den påföljde riksdagen af hvad jag åsyftat: magasinsdirektionens upplösning. Jag är ej nog dåraktigt förmäten att tro detta resultat hafva varit en verkan af min afhandling. Möjligtvis bidrog hon i sin lilla mån därtill, sedan Ehrenborg (justitieombudsmannen) och Wollrath Tham öfvertogo större delen af upplagan och utdelade exemplaren bland sina vänner och bekanta bland representanterna. Beklagligen stannade dock åtgärden vid nedrifvandet. Så hade jag visserligen icke hvarken förstått eller framställt frågan. Men ständerna hunno den gången ej mer än rensa bort den gamla surdegen. Regeringen har sedermera helt obekymrad låtit sakerna gå sin gång, utportionerat missväxtkreditivet, så långt det räckt, och utminuterat införseltillåtelser af spannmål emot nedsatt tull. Jag tycker eljest, jag, excellentissime! att här just vore ett tacksamt fält att odla för en premiärminister. Hvad edra statsmannaegenskaper här skulle komma det allmänna väl till pass! För ett väl organiseradt belägringstillstånd — sådant t. ex. som ''konseljens'' korståg emot pressen i år tillskyndat hufvudstaden — fordras ju bland annat, att de belägrade äro provianterade? Ty förutsatt också att folket, i vissas tankar, kunde och borde afspisas på samma sätt, som de under junidagarna arresterade, hvilka undfägnades med ett ämbar vatten utan bröd; så besinna dock, att åtminstone trupperna måste hafva något att äta. Till ett försvarligt ''sabrez la canaille!'' behöfvas visserligen sablar; men utan armar kommer man i alla fall ej långt med dem, och utan proviant kan ni ej sätta någon enda arm i rörelse. För himlens skull (och isynnerhet för er och de edras personliga säkerhets skull!) tänk noga på detta, medan tid därtill ännu är. Om det en gång till skulle hurras utan hurrabasar, vore det kanske — för sent . . . Ni minns sannolikt La Fayettes svar från stadshuset i Paris till Karl X:s deputerade? . . .

Förundra er icke, att jag med en viss förkärlek åter-

kallar i minnet 1823 års riksdag, fastän vi bägge den tiden ej råkades oftare än i voteringsurnan, där ni helt visst voterade ja hvarje gång jag röstade nej, och tvärtom. Ni vet, att jag genom uppfostran, sympatier och grundsatser varit aristokrat; det är erfarenheten och öfvertygelsen, att någon aristokrati numera de facto ej finnes i Sverige, som gifvit mina tankar en annan riktning. Aristokrati och hofadel äro tvenne helt olika ting. Det var på kärnan, ingalunda på skalet, jag satte värde. Civillistans pensionärer, pauvres honteux och tjänstsökande äro icke män för sig. Jag begriper stolthet, men icke högfärd; ärelystnad, men icke fåfänga; företräden genom öfverlägsenhet, men icke i kraft af småaktighet; begäret att härska, att verka, att göra sig ett namn, men icke att krypa, att lisma, att vara slaf i behärskarens audiensrum och pascha i sitt eget. Men 1823 var svenska riddarhuset ännu ett riksstånd, af samma fosterländska och vördnadsbjudande hållning som borgareståndets vid riksdagen 1834—1835. Ännu ett riksmöte sådant som 1823, — och adeln kan vid en oundviklig, både af behofvet och af allmänna rösten påkallad representationsförändring bibehållas såsom beståndsdel, om ock ej under samma form och i samma proportion som hittills! Ännu ett riksmöte sådant som 1834—1835, — och svenskarna måste, på samma sätt som norrmännen, med rötterna rycka upp parasitväxten!

Tronföljarens förmälning inträffade under 1823 års riksdag. Från ceremonien i kyrkan skyndade man till bröllopsmåltiden. Den svarade ingalunda emot tillfällets glans och gästernas upprymda sinnesstämning. På adelns taffel, dukad i änkedrottningens flygel, var anrättningen hvarken fin eller ens tillräcklig. Vinerna kunde knappt sväljas. Hänryckningen var för liflig, för odelad, att stanna vid ett sådant sätt att fira en nationelfest; och ännu vid gästabudstaffeln kom man öfverens att genast därifrån förfoga sig till Lilla sällskapets smårum, där finare drufvors must ymnigt förtärdes,

patriotiska skålar tömdes under hurrarop, hvilka, om de också ej voro ''fyrdubbla'', åtminstone voro hjärtliga och obeställda, samt där glädjen och champagnefradgan stodo, i ordets hela bemärkelse, högt i taket, långt in på följande morgonen. Att etikettens stelhet var bannlyst från denna, helt och hållet frivilliga opinionsyttring, torde knappt behöfva anmärkas. Folksången (den ursprungliga) i korus omväxlade med Täljevisan, sjungen såsom soloparti och med gester deklamerad af Axel Arvid Raab. Och likväl voro äfven äldre män, män i staten, deltagare i detta kalas, utgörande dessert på kalaset i konungaborgen. Jag vill minnas, att både Ehrenborg och Törnebladh (bägge sedermera justitieombudsmän) här drucko en skål för dagens betydelse — för Sveriges framtid; ty

> ''förhoppningarna voro stora
> som stackarna vid Wosznesensk''.

Ni tycker törhända, ni, excellentissime! att det varit lämpligare, om entusiasmen gifvit sig luft vid den kungliga taffeln. Sådant skulle i synnerhet gjort god verkan i följande dagens officiella tidning och vidare i Hamburg, London, Paris, dit vi exportera, om intet annat, åtminstone färdiggjord journalistik. Jag är fullkomligt af er mening. Om ni ändå hade ett ord med i laget i fråga om hofvets angelägenheter! Utan tvifvel skulle de då komma att skötas på ett helt annat sätt än nu. Men ni kan omöjligen räcka till öfverallt; och som staten och kyrkan och försvarsverket och vetenskaperna och lagskipningen och skön konst (alla andra konster oberäknade) ofelbart skulle gå i kvaf, därest de icke vidmakthöllos af er skyddande, öfvade och starka hand, så är det billigt att hofvet får stå tillbaka. Ty där har ni endast i kraft af ert ämbete något att säga.

Anckarsvärdska högmålets handläggning inträffade ock under 1823 års riksdag. Då, liksom vid ett senare tillfälle,

var det en fras, som upphöjdes till namn, heder och värdighet af majestätsförbrytelse. Men, i motsats af hvad vid det senare tillfället ägt rum, var Svea hofrätt den tiden ej lekamligen och andligen besläktad med ''konseljens'' president och den tidens president i ''konseljen'' i alla fall för samvetsgrann att döma i egen sak två gånger, om också blott genom ombud på det ena stället.

> ''Med gift, med eld, med dolk
> man borde rota ut allt fromt och gudligt folk'',

heter det i ''Tartuffe'', och jag är till punkt och pricka af samma tanke, nota bene, sagdt i samma anda och om samma slags gudaktighet. Högsta domstolen hade däraf då äfven en liten ingrediens; och just denna var det, som i hemlighet författade åklagarens memorialer emot friherre Anckarsvärd. Det kunde dock ej så ske i löndom, att icke en och annan bland riksståndens ledamöter därom blefvo underrättade. 1823 läto riksens ständer ej skämta med sig. Opinionsnämnden har aldrig varit så nära att utvotera ett justitieråd som då. Ett par oskyldiga — oskyldiga i ordets hela vidd — voro till och med på väg att göra sällskap. Det var en avis aux lecteurs, att regeringen skall afhålla sig från alla ohemula tumningsförsök med domaremakten. Det finnes styrelser som glömma allt och ingenting lära. Recidiven hafva oftast, enligt läkarnas utsago, svårare följder än första sjukdomsfallet. Sålunda söker man i början botemedlet inom laglighetens område. Vid återfallen, som ådagalägga otillräckligheten af dylik läkedom, händer att man slutligen griper till andra utvägar. Och hvilken blir väl, under dylika förhållanden, den sista? . . . Ni är mera förutseende och, framför allt, försiktigare än jag, excellentissime! Stockholms belägringstillstånd säger mig, att ni i god tid gjort er hemmastadd med svaret på frågan, och att ni gissat riktigt.

En liten tilldragelse under denna riksdag, som gjorde mig förtret, skall ni säkert därföre med nöje höra omtalas; och det vore synd att icke roa er under omständigheter, som äfven på det utsöktaste hofspråk torde få kallas bistra.

Några veckor efter Ehrenborgs* död, då ett val af förstärkt utskott tillstundade, anmodades jag af brukspatron Tham att låta utskrifva en massa vallistor enligt ett koncept, som han lämnade mig. (Jag var den riksdagen både representant och riddarhuskanslist.) Sagdt och gjordt. Då jag tillställde honom de färdigskrifna listorna, lämnade han mig några dussin och bad mig utdela bland mina bekanta. Vid närmare eftersinnande fann jag dock, att uppdraget ej anstod mig. Det var väl vid detta tillfälle ett slags höflighetstjänst åt en bekant, men det skulle lätt kunnat uttydas såsom en beredvillighet att gå vederbörandes ärenden. Listors kringspridande var, i dessa menlösa dagar, ansedt för något som ej passade en självständig person, och jag erinrade mig hvad som den föregående riksdagen hände hofrättsrådet Adlerbrant, hvilken sprang omkring med de ministeriella listorna. Vid valet till förstärkt statsutskott eller ständernas så kallade stora nämnd (hvilken förstärkning utgöres af tjuguen personer från hvarje stånd), fanns nämligen en lista, där initialbokstäfverna af de tjuguen namnen bildade orden: L.I.S.T.L.Ö.P.A.-R.E.N. — A.D.L.E.R.B.R.A.N.T. I stället således att befatta mig med någon utdelning, öfverlämnade jag, morgonen då valet skulle ske, listorna åt en riddarhusvaktmästare, med tillsägelse, att om någon frågade efter listor (hvilket ej sällan händer under pågående val på riddarhuset), kunde han lämna af dessa. En öfverdrifven tjänstaktighet och välmening å vaktmästarens sida kom mig ganska illa till pass. Han inskränkte sig ej, enligt min gifna föreskrift, att lämna åt dem, som begärde listor, utan han erbjöd åt hvar och en ankom-

* Crusenstolpes beskyddare, vald till justitieombudsman i augusti 1823, men död redan i september.

mande riksdagsman, och bland dessa — åt statsrådet grefve Mörner. Nu blef elden lös. Listan var nämligen ej ministeriell. Statsrådet gjorde larm och man skrek på skandal, på intriger, på personlig förolämpning! Jag var ej tillstädes, utan i mina rum på riddarhuset, där jag då bodde. Vaktmästarens välvilja för mig förvärrade saken ansenligt. Han ville hjälpa och han stjälpte. Det går så alltid — och med rätta — när hjälpen sökes i en osanning. Vaktmästaren, tillspord af hvem han bekommit listorna, fick det infallet att uppgifva lagman von Stahl, hvilken han vid flera tillfällen sett kolportera ministärens listor; och, till råga på alltsammans, hade vaktmästaren, då han såg att saken togs illa, kastat ifrån sig hela bunten på läktaren, där de yngsta ätterna, och således äfven herr von Stahl, den tiden sutto. Om allt detta visste jag ej det ringaste, innan vaktmästaren kom in till mig med andan ur halsen och skröt, huru väl och fintligt han ställt saken till rätta för mig. Min oro blef obeskriflig äfvensom det obehag jag sedermera hade af händelsen, hvars alla detaljer jag berättade riddarhussekreteraren, hvilken däraf gaf landtmarskalken del. Först en allvarsam skrapa af grefve De Geer, så förödmjukelsen att göra en ursäkt hos lagman Stahl, hvilken rörde upp himmel och jord öfver tillvitelsen och som högt åberopade sin oskuld, vid detta tillfälle lika ostridig och af mig oskärad som det är säkert, att han vid alla andra just på sådant sätt sprang ministärens ärenden, hvilket kända förhållande föranledt vaktmästarens olyckliga och obehöriga påfund att uppgifva lagmannen såsom äfven dessa listors utdelare. Sådan var ställningen i detta afseende 1823. Till den påföljde riksdagen hade förhållandena så förändrats, att ingen människa då föll på den tanken att dölja sin verksamhet, hvarken i listors upprättande eller kringspridning. Ministärens, utskrifna i hofkanslersexpeditionen, i kabinettet och i er egen expedition, excellentissime! utdelades ohöljdt af landshöfdingar och regementschefer.

Oppositionen å sin sida lade ej heller armarna i kors och gick lika öppet till väga. En fraktion däraf utgjordes vid början af riksdagen utaf de så kallade "göterna", med herrar von Hartmansdorff och Lagerhjelm i spetsen. Hvad tycker ni väl, excellentissime! Nuvarande hofkanslern och undertecknad, fästningsfånge, lutade då rätt ofta sina hufvuden tillhopa och gjorde upp oppositionslistor på tu man hand i riddarhuskamrerarekontoret, hvilket då var herr von Hartmansdorffs ämbetsrum, hvarifrån vi bägge förfogade oss till friherre Anckarsvärds kabinett, att inhämta hans tankar. Ställningen oss emellan har sedan den tiden betydligen förändrats och våra inbördes förhållanden blifvit tämligen invecklade — eller utvecklade, om ni så behagar . . .

Riksdagen 1823 slöts i december. I januari 1824 förordnades jag att tills vidare förvalta ett revisionssekreterareämbete. Jag måste i ert minne återkalla äfven denna tidpunkt, för att ytterligare fästa uppmärksamheten på, att ni ännu ej hade någon del i min lycka att flera gånger få enskildt nålkas hjältekonungen. På min lott föll nu att expediera en riksdagsfråga, hvaruti handlingarna voro förlagda, och som saken i öfrigt var mig främmande, uteblef expeditionen, tills justitieombudsmannen gjorde påminnelse. Justitiekanslern ville då, att jag skulle hos statsrådets ledamöter, hvar för sig, förklara anledningen till dröjsmålet, på det de måtte ställa allt till rätta, om hans maj:t blefve förtörnad, när en expedition af så gammalt datum framlades till hans underskrift. Att högstdensamme med mycket skäl brukade taga sådant illa upp, var mig ej obekant. Jag hade förut arbetat under en föredragande, som, kännande detta förhållande, antydde sina underordnade att med lätt hand skrifva ett senare datum på gamleblifne expeditioner, hvarå konungen skulle teckna sitt namn, på det man efter underskriftens inhändigande med så mycket större lätthet måtte kunna radera bort detta datum och skrifva det rätta i stället.

Jag svarade justitiekanslern nu, att det vore bättre, att jag berättade förhållandet för konungen själf än inblandade konseljen i frågan, helst den endast rörde hans maj:t personligen, som skulle underskrifva handlingen. Jag begärde således och fick audiens. Där anmälte jag i korthet frågan, sökte ej ens urskulda mig, ej skjuta skulden från mig på någon annan, medgaf oförställdt, att en försummelse ägt rum, att felet vore mitt, och bad konungen nådigst skänka mig tillgift. Hans maj:t svarade: "Ingen är ofelbar, min vän. Det var väl, att ni själf underrättat mig om sammanhanget; af en tredje person kunde berättelsen blifvit vanställd, och jag tycker om, att man är uppriktig emot mig." — "Vågar jag således underdånigst hoppas, att ers maj:t förlåter mig?" — "Af allt mitt hjärta, min vän; låtom oss ej vidare tala om det där lapprit."

Någon tid därefter, under det jag i konseljrummet afbidade min ordning att föredraga, anmältes af en annan ett ärende rörande någon i Skaraborgs län. Hans maj:t vände sig då från föredraganden och vinkade mig att träda närmare. "Det är en ort, som ni noga känner?" — "Ja, ers maj:t." — "Är ni född där?" — "Nej, ers maj:t, men jag har länge vistats där, såsom tillförordnad landssekreterare, under framlidne landshöfding Ehrenborg." — "Å, ja! Jag påminner mig det, och alltid med tillfredsställelse; ty jag har alltid varit ganska nöjd både med er person och med er ämbetsutöfning, och det är mig kärt att däröfver betyga er mitt fullkomliga välbehag."

Vid dessa konungens nådiga ord klarnade hela konseljens anleten, och i deras excellensers blickar läste jag tydligt: "Diable! ce jeune homme-là fera son chemin comme un autre!" I en enda mulen fysionomi stod skrifvet: "Tant pis!" — och jag gissade anledningen. Ansökningstiden till ett ledigt assessorsämbete i Svea hofrätt var för handen, och nuvarande hofrättsrådet Hindbeck var min medsökande.

Patronen vredgades då, för det att jag stod hans klient i vägen: klienten har sedermera hemburit patronen ett behagligt offer af min frihet — och af sitt rykte!

Till lycka för oss bägge hade en vakans till yppats. Hindbeck och jag blefvo samma dag assessorer. Utnämningen skedde på det sätt, att konungen täcktes yttra: ''Jag utnämner C., och jag öfverlämnar åt er, mine herrar, att bestämma den andre.''

Då jag nu anmälte mig till audiens, fick jag från vakthafvande kabinettskammarherren en biljett, af innehåll, att konungen svarat: ''Ja, jag vet hans ärende. Han vill tacka mig. Han skall äta middag hos mig endera dagen.'' Befallningen kom ett par dagar därefter. Kort förut hade jag i högsta domstolen föredragit det ryktbara Värmdömålet, som lifligt sysselsatte allmänna uppmärksamheten. Bland gästerna nu var t. f. öfverståthållaren Edelcreutz. Då han blef mig varse, tog han mig afsides och yttrade: ''Hans maj:t talar säkert med er, efter måltiden, om min sak. Kom ihåg, att både vi bägge och pappa och jag varit gamla vänner.'' Vid detta tillfälle gjorde hans maj:t mig dock blott den äran att med några ord besvara mina uttryck af underdånig tacksamhet. Baron Edelcreutz stod bredvid. Konungen förklarade mig sitt höga välbehag och öppnade perspektivet till framtiden med så lysande förhoppningar, att det omöjligen då kunde förutses, att jag skulle få den äran att, ännu under högstdensammes regering, från detta ställe brefväxla med er, excellentissime! — Om Värmdömålet icke ett ord.

Emellertid utgaf jag från trycket ''Idéer till en förbättrad nationalrepresentation''. Från första stunden jag sökt göra mig reda för beskaffenheten af det svenska samhället, har jag varit genomträngd af tanken på behofvet af en reform i nämnda hänseende. Detta är någonting så historiskt, så politiskt och — om jag så får uttrycka mig — så logiskt nödvändigt, att nittionio hundradelar af hela natio-

nen äro ense om quæstio an. Men hos hvarje tänkande måste dennas genomförande åter helt och hållet bero af quæstio quomodo, och här är det, som många och stora, viktiga och ömtåliga svårigheter möta. Att rifva ned den gamla byggnaden, innan man har den nya färdig, går icke an. Att vid ombyggnaden utgå endast från abstrakta teorier, utan att taga erfarenheten till ledsven, går icke an. Att hämta helgjutna mönster från främmande länder, utan att afse vanor, seder, nationalitet och lokalomständigheter, till och med vissa fördomar, går icke an. Att utdrifva eller sätta åsido de nuvarande beståndsdelarna går lika lätt an som att bibehålla dem i samma form och samma proportion som hittills. Frågan synes mig ytterst upplösa sig i denna enkla sats: att sammansätta representationen af samhällets lefvande elementer, alldenstund äfven den nuvarande representationen består af de elementer, som lefde i staten den tid, då denna representation organiserades. Urskiljandet af dessa elementer utgör ämnets hufvudsakligaste del. Den andra angår formen, maktpåliggande den också och kinkig, men långt ifrån icke så som den förra. Mina "Idéer" voro visserligen icke hvarken djupsinniga eller nya. De utmärka också ingalunda något anspråk att hälsas såsom ett fullständigt förslag, utan blott såsom studier. Dessutom innehålla de till större delen sammanförda utdrag ur andra skriftställares tankar i ämnet. Äfven mina egna hafva, genom en utvidgad världskännedom, undergått jämkningar. "Idéernas" största fel är, att de fästa för stor vikt vid riddarhuset och att de tilltro adeln mera lifskrafter, än den i själfva verket äger. Men vi hade då ännu ej upplefvat något riksmöte senare än 1823. Det är först vid de bägge påföljde denna korporation sjunkit till sin närvarande ståndpunkt. Däremot kvarstår min öfvertygelse orubbad såväl om riktigheten att indela representationen i två — och endast två — kamrar, som att dessa måste bestå af olika, en gång för alla bestämda

elementer. Dock, allt detta äro saker af så allvarsam och genomgripande art, att de icke lämpligen kunna behandlas bland andra ämnen i ett bref, minst till er, excellentissime! hvars dyrbara tid är upptagen af alltför många små statsangelägenheter att hafva några ögonblick i behåll åt de stora. För er gör det tillfyllest, att jag med mina "Idéer" i fickan (de tryckta, välförståendes!) uppvaktade konungen. Det var en helgdag. Vagnen var redan framkörd. Hans maj:t ämnade sig göra en spatserfart. Vid audiensen lämnade jag min skrift och nämnde hennes syftemål, hvarvid konungen yttrade några smickrande ord och några skarpsinniga betänkligheter. När jag nämnde, att jag förutsett och vidrört dem i afhandlingen, öppnade konungen dörren till yttre rummet, där de vakthafvande stodo, och sade: "C. dînera avec Nous aujourd'hui", hvarefter han tillade, vändande sig till mig, att jag af kabinettskammarherren finge underrättelse om timman, och att hans maj:t ville fortsätta samtalet med mig efter måltiden. Hans maj:t for därpå ut att promenera, och jag aflägsnade mig. Sedan middagen var förbi och konungen gjort sin rund bland de förnäme, förunnade hans maj:t mig ett samtal, som räckte halfannan timma. Det var icke blott min lilla skrift och dess ämne, hvarom högstdensamme yttrade sig, utan hans maj:t täcktes tillika underrätta sig om min ekonomiska ställning, min och min fästmös släkt, frågade, huruvida min far vore nordstjärneriddare ("a-t-il l'Etoile polaire?"), kallade min svärfar "un savant", då jag nämnde, att det var han, som börjat utgifvandet af "Svensk botanik och zoologi", m. m.; ja, hans maj:t täcktes till och med förtälja ett och annat om sin egen ungdom, yttrande t. ex.: "A dix-huit ans je fus bachelier." Det isynnerhet märkliga af detta samtal var konungens utsago, att jag snart skulle bli vittne till stora finansiella katastrofer (kort därefter inträffade ock general Boijes, statssekreteraren Arnells med fleres fall), och uppmanade mig, i anledning däraf, att hus-

hålla så, att jag alltid måtte kunna vid årets slut lägga ett sparadt öfverskott till mitt förra kapital. Gifve Gud att jag städse följt och kunnat följa detta höga råd! Men dels har jag aldrig haft något eget ograveradt kapital att hushålla med. Grundplåten har alltid saknats, och det är just den, som lär vara den kinkigaste att komma i besittning af. Dels bekänner jag oförställdt, oss emellan (i förlitande på er tystlåtenhet), att hushållning aldrig varit min starka sida. *Ni*, excellentissime! som påstås vara så god, så öfverseende med nästans svagheter, ni kan väl icke hafva den obarmhärtigheten att räkna mig *detta* fel till last?

Konungen slöt samtalet med en annan uppmaning, den, att i politiskt afseende aldrig blindt sluta mig till något visst parti. "Låt det komma från friherre Anckarsvärd eller från min hofkansler (högstdensammes egna ord), så antag hvad som är rätt; förkasta det andra." "Enfin, mon ami, soyez toujours vous-même — Adieu!"

Hans maj:t sträckte mig handen; jag bugade och gick. Att "konseljen" icke såg mina "Idéer" med samma ädelmodiga ögon som konungen, bör jag sluta däraf, att det ministeriella bladet Granskaren kastade sig öfver dem med glupskheten af en utsvulten stöfvare.

Mina beröringspunkter — om jag törs nyttja det uttrycket — med konungen upphörde från denna stund. Jag drog mig in uti mitt enskilda lif på min obemärkta ståndpunkt, där hans maj:t snart förlorade en ringa individ ur sikte, som icke höll sig fram, och om hvilken ingen påminte. Jag hade ej mer någon förespråkare. Ehrenborg var död. Justitiestatsministern grefve Gyllenborgs gunst hade svalnat, sedan jag råkat i spändt förhållande med min chef, presidenten friherre von Strokirch, hos hvilken jag eljest stått både högt och i mycken förbindelse. Men sedan jag, själf tredje (jag vill minnas, att numera hofrättsråden lagman Wretman och Bergström voro de bägge andre), skriftligen

protesterat emot den survivans på ett hofrättsrådsämbete för dåvarande sekreteraren lagman Schöne, som utvecklades vid hertigens af Skåne födelse, emedan jag ansåg och förklarade frågan, i det skick den blifvit väckt, oformlig och i alla fall grundlagsvidrig, blef jag efterskickad af baron Strokirch, hvars ynnest jag förlorade, då jag ej kunde öfvertalas att frånträda min mening.

Nu inträffade en och annan tilldragelse, som väsentligt förändrade ställningar och förhållanden: skeppshandeln, ett missfoster, ur hvilken synpunkt man än må betrakta den — moralisk, politisk, administrativ, diplomatisk eller finansiell —; bemödandena att göra intrång i norrmännens rättigheter att fira sin konstitutionsfest; och 1827 års statsrevision. Alla dessa omständigheter äro för väl kända att här behöfva utvecklas. Genom de umgängen, den sistnämnda tillskyndade mig, kom jag i ett mera direkt förhållande till de utmärktare bland oppositionen; och någon tid därefter stadgades min föresats att öppet bekänna mig dit genom en af de stora oskickligheter, hvilka under närvarande regim gälla för rojalism och ministeriell vishet. Bankofullmäktigen öfverstelöjtnant Hierta hade inbjudit expeditionssekreteraren Riben och mig att göra sig sällskap till Tumba, öfver hvilket verk herr Hierta hade inseende. Friherre Strokirchs efterträdare, presidenten Sylvander, tog sig däraf anledning att enskildt för mig hålla en lång föreläsning, huruledes en rättskaffens ämbetsman, som vore sin konungs trogne undersåte, borde afsvärja all gemenskap med allt hvad opposition hette, på närmare och fjärmare håll, borde låtsa sig ej märka riksens ständer, deras verk och funktionärer, borde i alla händelser och vid alla tillfällen stå eller falla med sin regering och således oinskränkt och utan betänkande af alla sina krafter, hvar som helst, taga hennes försvar, arbeta för hennes bästa, främja hennes önskningar o. s. v. Detta vore en plikt som kristen, emedan ingen öfverhet vore utan af

Gudi, och som undersåte, emedan man svurit konungen att med lif och blod försvara det konungsliga väldet. Detta vore också det klokaste; ty det vore naturligt, att regeringen endast belönade dem, som stode på hennes sida, hvaremot man eljest för sig afskure vägen till fortkomst. På mig gjorde denna härliga rojalistiska predikan en verkan, helt och hållet motsatt dess syftemål. Jag svor nu i mitt sinne att öppet uppträda bland oppositionen.

Jag behöfver ej återkalla i er hågkomst, excellentissime! hvad som sammanförde oss bägge, närmare riksmötets slut: hos er åtrån efter ett statsanslag; hos mig öfvertygelsen att jag gjorde fosterlandet en tjänst, sedan freden mellan Ryssland och Turkiet påkallade en ökad vaksamhet å vår sida, och — ärelystnaden att, ehuru blott en obetydlig civil ämbetsman, gå i land med en sak, på hvars genomdrifvande hofvet och en del af ministären förgäfves användt sina förenade krafter. Och när jag lyckats, huru hjärtligt ni omfamnade mig, excellentissime! — och hvilka judaskyssar! Ni önskade ingenting högre än att finna ett tillfälle att visa mig er tacksamhet. Ni har funnit det, och ni har omfattat det med en ridderlighet, som ägnar den förste bland ridderskapet. Också dricker jag i dag, den 19 augusti — er namnsdag och min — er skål i det fängelse, där ni låtit inspärra mig, och där, i kraft af edra instruktioner, jag hålles afstängd från den yttre världen på ett sätt, som ännu ingen fånge i min belägenhet varit före mig.

Nu började den epok af min lefnad, då det blef er jag fick att tacka för den nåden att ånyo komma i förhållande till hjältekonungen. Förra gången skedde det utan andras mellankomst, utan någons afund och slöts utan olyckor. Nu var det dagens allsmäktige gunstling, som tagit min lycka om hand; hela världen kastade sneda blickar på mig; man sönderslet mitt rykte, kallade mig soldat, förmente, att jag

satt i guld öfver öronen — och vägen ledde likväl direkt till nöd och fängelser!

Däremot var det utan någon eder förskyllan, som jag under loppet af riksdagen 1828—1830 gjorde h. e. grefve Lagerbjelkes bekantskap. Den blef både uppriktigare, förtroligare och långvarigare än mellan oss, excellentissime! den störes ej af förändrade ställningar, af öppna meningsstrider, af i tryck uttalade skarpa omdömen. Vi voro alltid ense i en punkt: den styrelses beskaffenhet, af hvilken han själf var medlem; vi råkades, äfven sedan världen trodde oss oförenbara såsom eld och vatten. Det blef mig en tröst att hafva varit den siste, som efterfrågat hans hälsotillstånd den dag, han afsomnade, en tröst sedan jag fick veta, att han samma dag låtit läsa upp listan för sig på dem, som då gjort sig underrättade om hans belägenhet; och mina tårar voro måhända de enda, som föllo vid den svage, men djupsinnige, men snillrike statsmannens grift, då jag en förmiddag lät öppna grafkoret vid Klara för att kasta en afskedsblick på den hänsofnes likkista.

Riksens ständer hemförlofvades i mars månad 1830. Fem veckor förflöto, under hvilka jag naturligtvis mera sällan hade anledning att uppvakta er. Med undantag af några ord i likgiltiga ämnen, som konungen, på samma sätt som drottningen, kronprinsen och kronprinsessan, i förbigående, vid hennes maj:ts kröningsfester, yttrade till nästan alla, som talat på riksdagen, hade jag ej haft den äran nalkas konungen på flera år. Dagen efter prinsessans födelse blef jag befalld till middag hos hans maj:t. Jag träffade där tre af mina varande eller för detta förmän: justitiestatsministern Rosenblad, presidenten Sylvander och justitiekanslern Bergenschöld. Detta sammanträffande var en artighet af er emot mig, excellentissime! som dock ej tycktes särdeles falla de bägge förstnämnde på läppen. Jag hade under riksdagens lopp yttrat mig ganska oförställdt om "konseljen", hvilket ej

behagade Rosenblad; och jag hade tillika yttrat mig emot högre lön för presidenten i Svea hofrätt än i de bägge andra hofrätterna, och därför hade Sylvander ett horn i sidan till mig. Hans maj:t syntes ej bemärka mig; och när de flesta af middagsgästerna aflägsnat sig, ansåg jag tiden vara inne äfven för mig att gå. Men ni själf hejdade mig, med tillsägelse, att konungen ville tala några ord med mig. Det dröjde likväl ännu en god stund, innan jag fick befallning att inträda uti andra rummet, där hans maj:t stod vid ett fönster, med armarna stödda mot fönsterkarmen och hufvudet lutadt i handen. Hans maj:t nickade väl åt mig vänligt, men såg på det hela ganska allvarsam ut, jag skulle nästan våga säga: brydd. "Jag står hos er i mycken förbindelse," yttrade omsider konungen. "Ni har beredt mig framgång i en ganska viktig sak." — "Jag har ej gjort annat, sire, än till punkt och pricka sökt lyda er maj:ts befallning." — "Hvad vill ni säga? Förklara er." — "Då ers maj:t för några år sedan visade mig den nåden att gifva mig några lefnadsregler, täcktes ers maj:t anbefalla mig att aldrig blindt följa något parti, utan att taga det goda och främja det rätta, hvilkendera sidan det angick. Ers maj:t yttrade till och med i egna ord: 'Soyez toujours vous-même', — et j'ai tâché de l'être, sire!" — "Mais, vous avez fait très bien, mon ami," föll konungen mig nu i talet, och monarkens anletsdrag fingo i ögonblicket ett muntrare och mildare uttryck. Från den stunden stodo alla dörrar i konungaborgen mig öppna: regentens såväl som gunstlingens.

Det första bruk, jag gjorde af mitt fria tillträde till er inflytelserika person, rörde visserligen en småsak; men afsikten var åtminstone välment. Prinsessan föddes den 24 april, Albertinadagen. Jag fästade er uppmärksamhet på denna omständighet: att den utgjorde ett allmänt samtalsämne, att den aflidna prinsessan Sofia Albertina varit afhållen af nationen, att det skulle åstadkomma ett fördelaktigt

intryck på allmänheten, om hennes namn gafs åt den prinsessa, som vore född på hennes namnsdag, att det vore en artighet mot den aflidnas minne, hvilken alltid stått i godt förhållande till den nya furstestammen, och att man på detta sätt i begreppen sammansmälte de bägge dynastierna.

Frukten af mina i detta ämne ofta förnyade framställningar blef en halfhet. Prinsessan fick det senare blott af den aflidna furstinnans namn, sist bland fyra andra, och bär intet af de ursprungligen svenska.

Den återstående delen af året 1830 hade jag så ofta den utmärkelsen att spisa vid konungens bord, att jag kan skryta af att där hafva varit nära nog barn i huset. När kanslirådet Ankarloo skulle afgå såsom chargé d'affaires till Brasilien och konungen, sedan vi ätit middag, gifvit honom sina sista instruktioner, blef jag inkallad i hans maj:ts kabinett och Ankarloo i min närvaro tillsagd att medföra min bror såsom sin sekreterare. Hans maj:t ville själf besörja aflöningen, anbefallde ynglingen i Ankarloos vård, befallde honom att vara en far för honom, å konungens höga vägnar, hvilken ville draga försorg för hans framtida befordran, därest han skickade sig väl. Slutligen fick jag befallning att lämna en uppsats på de skulder, min bror ådragit sig i Sverige, dem hans maj:t ville låta likvidera.

Min glädje och min förvåning voro nästan lika stora. Ni, excellentissime! hade i allt detta beredt mig en fröjdefull öfverraskning. Men att påminna om uppsatsen eller komma fram med den opåmint kunde aldrig falla mig in, lika litet som det någonsin fallit er in att erinra om verkställigheten.

Då jag tog afsked af er vid er afresa till Ryssland med tronföljaren, tillsade ni mig, att jag, äfven under er frånvaro, kunde anmäla mig till audiens hos konungen huru ofta som helst, att hans maj:t alltid såge mig med nöje, och att högstdensamme vore road af att tala med någon, då han ej vore sysselsatt, hvilken underrättelse ni uppmanade mig

att begagna. Jag gjorde det ock och hade under dessa dyrbara stunder ofta den nåden att inhämta konungens tankar om allmänna ärenden, om ställningar och folk, både här och i främmande land; och hans maj:t tillät mig att ganska fritt framställa, hvad jag å min sida tänkte om saker — och personer. Mina företräden nu räckte hvarje gång merendels ett par timmar, under hvilka jag, på konungens befallning, satt bredvid hans maj:t på soffan. En gynnsam tillfällighet gjorde, att jag hade audiens samma dag, eller rättare samma stund, konungen fick första tidningen om julirevolutionen. Underrättelserna sträckte sig likväl då ej längre än till andra dagen om aftonen. Striden var således då hvarken slutad eller afgjord. Det var först ett par dagar därefter man fick veta tredje dygnets händelser och resultatet. Jag lyckönskar mig, att jag vid detta tillfälle fick på nära håll se den furste, som själf varit åsyna vittne till en stor del af hvälfningarna under Frankrikes förra revolution, och smickret är långt ifrån min penna, då jag, sanningen och min känsla likmätigt, säger, att han i dessa ögonblick syntes mig sublim, ja, långt mera vördnadsbjudande, än jag någonsin funnit honom, omgifven till och med af hela den stråt och glans, som tillhöra hans höga kall. Hans maj:t var i högsta grad lifvad, blicken skarp och blixtrande, åtbörderna hastiga och målande, talet helt och hållet inspiration. Hans maj:t gick ganska fort fram och tillbaka på golfvet samt befallde mig följa sig. När förslaget till en expedition mot Algier först blef konungen bekant, hade han, genom vår minister i Paris, låtit gifva franska regeringen några råd i militäriskt afseende, för att bereda ockupationen framgång. Dessa råd hade blifvit följda och medfört åsyftad verkan. Karl X hade i anledning däraf skrifvit ett egenhändigt tacksägelsebref till konungen af Sverige, och detta hade kommit hit dagarna innan restaurationens tron störtade. Jag tillät mig att yttra några passande ord i anledning af franske konungens bref. Hans maj:t föll

mig i talet: ''Gud vet, om det mera finnes någon Karl X, om uppresningen upplöser sig uti despotism eller anarki! Frankrikes, ja Europas öde beror kanske af någon obskur person, som i rättan tid får det infallet att hoppa upp på ett bord, sticka ut hufvudet genom ett fönster eller springa in midt ibland massan och harangera folket. — Tro mig: den som i det afgörande ögonblicket sätter på sig röda mössan'' — hans maj:t gjorde härvid en talande åtbörd — ''uträttar mer än konungen själf med sin krona och hans marskalkar med kommandostafven.''

Vid en annan audiens, då samtalet föll på den föregående riksdagen, med hvars längd konungen syntes missbelåten, yttrade jag, att en säker utväg funnes till riksmötenas förkortande. ''Och hvaruti består den?'' — ''På riksståndens bord hvilar, till afgörande vid nästa riksdag, ett förslag att utsträcka den i grundlagen bestämda tiden för riksdagarnas längd till sex månader i stället för tre, med tillökningen af en, som icke får vägras. Om nu eders maj:t i det tal på rikssalen, hvarmed nästa riksdag öppnas, skulle täckas nämna, att ers maj:t ville sanktionera detta grundlagsförslag, om det af samtliga riksstånden antages och underställes ers maj:ts stadfästelse, men att ers maj:t samma dag sjätte månaden tilländagår låter afblåsa riksmötet; att ers maj:t därom nu genast vid riksdagens början underrättade riksens ständer, på det de måtte kunna taga sina mått och steg därefter och icke anse sig öfverraskade, när ers maj:t sedermera hemförlofvade dem; samt att, för att befordra skyndsamhet i riksdagsärendenas handläggning, ers maj:t nu på rikssalen vid riksmötets öppnande lät för ständerna framlägga alla de propositioner, på hvilka eders maj:t under detta riksmöte ämnade begära riksens ständers svar.'' — ''Nå, men jag gjorde ju så redan första dagen af den förflutna riksdagen?'' — ''Det var visserligen en välgärning, ett stort steg framåt, att ers maj:t vid sista riksdagens början på

rikssalen lät meddela riksens ständer propositionen om statsverkets tillstånd och behof; men ständerna emottogo ännu år och dag efter riksdagens öppnande nådiga propositioner, och eders maj:ts rådgifvare, som hafva fem års beredelsetid, torde kunna medhinna att hafva alla eders maj:ts nådiga propositioner färdiga vid riksmötenas början." — "Nåväl, om jag beviljade ständerna en sådan förlängning i den ordinarie riksdagstiden, hvad ville ni då gifva åt mig i stället?" — "Möjligheten, sire, att kunna efter sex månaders förlopp hemförlofva ständerna. Under närvarande förhållanden hvarken vill eller kan eders maj:t göra det." — "Rätt så, min vän; det där kan tåla att tänka på." —

Tvenne af nationens största ryktbarheter, friherre Anckarsvärd och expeditionssekreteraren Richert, hade af trycket utgifvit ett "Förslag till nationalrepresentation". Både ämnet och författarna påkallade i hög grad uppmärksamhet, stegrad af det i Sverige ovanliga förhållandet, att tvenne personer satt sina namn på titelbladet såsom författare. Beklagligen svarade vid detta tillfälle icke innehållet mot anspråken. Afhandlingen var synbarligen ett hastverk, sannolikt alstradt af en billig, af allmänna tänkesättet delad förtrytelse öfver det föregående riksmötets oregelbundenheter. Norska statsförfattningen var i förslaget tagen till mönster, men olika omständigheters kraf icke afsedt och, som det merendels inträffar vid härmningar, olägenheterna troget iakttagna, men motvikterna, beroende af särskilda förhållanden, antingen lämnade ur sikte eller ersatta med andra, som ingalunda svarade mot ändamålet. Jag utgaf ett "Försök till kritik" af de bägge frejdade författarnas nationalrepresentationsförslag. Vi äro ense, att en förändring är oundgängligen nödig; vi sträfva till samma mål: en förbättring; men vi tänka olika om vägarna till målet, förutsatt nämligen, att det omförmälda förslaget verkligen utgör en mogen frukt af deras öfvertygelse och icke snarare ett frö, utsådt på vinst

och förlust, mindre med beräkning, att det skulle gifva skörd, än för att pröfva, huruvida marken vore tjänlig för utsäde. Min ''Kritik'' togs mycket väl på högre ort, där man älskar förändringar i småsaker, men bäfvar för genomgripande reformer. Ni, excellentissime! hade ännu ej återkommit från ryska resan, när jag till konungen öfverlämnade min skrift och hugnades med nådiga uttryck af dess höga välbehag. Då jag vid er återkomst gaf er ett mecenatexemplar och bad er låta ett dylikt komma kronprinsen tillhanda, yrkade ni, att jag personligen skulle gifva det åt h. k. h., emedan (som ni smickrande tillade) det vore er önskan, att jag blef närmare känd af tronföljaren. Jag ber er noga draga er till minnes detta första samtal, som vi hade med hvarandra efter er återkomst från Ryssland i kronprinsens sällskap. Jag yttrade då för er, att, till trots af de fosterländska ömtåligheterna mot vår arffiende, hade det utmärkta sätt, på hvilket Sveriges tronföljare blifvit bemött i grannriket, gjort ett angenämt intryck på allmänheten, hvars sinnesstämning i denna punkt vore fördelaktig; men jag besvor er, vid allt hvad heligt var, afböja, att några ryska efterapningar ej måtte blifva följden af resan; att sådant vore att stöta den svenska nationalkänslan för hufvudet; och att dymedelst allmänna omdömet i afseende på den ryska resan skulle helt och hållet förändras till vederbörandes men. Ni syntes upptaga denna framställning med mycken välvilja, excellentissime! tackade för min uppriktighet, bad mig vara lugn i nämnda hänseende och ''bedyrade'', att ingen ny rysk härmning skulle komma i fråga.

I detta ögonblick minns jag ej säkert, om det var åtta dagar, tre veckor eller en månad efter detta vårt samtal, som arméns befäl anbefalldes att lägga sig till kappor med kragar enligt ryskt mönster, hvilka i början, till och med af officerarna själfva, benämndes ''kolerakappor''. Kort därefter hörde det ock till tonen att, enligt hög föresyn, åka i droska

med ett seldon öfver hästen, snarlikt en galge, troligen afsiktslöst erinrande om inskriften på vårt sedelmynt: "Den som detta efterapar, han skall varda hängd" . . .

H. k. h. kronprinsen emottog mig särdeles nådigt, då jag, uppvaktande honom på Drottningholm, öfverlämnade min "Kritik", om hvilken h. k. h. yttrade, att det skulle blifva "roligt att få se den märkvärdiga boken, om hvilken jag redan hört mycket talas". H. k. h. syntes alldeles förtjust öfver sin resa och allt hvad han därunder sett. Jag tillät mig svara, att vi hemma i landet varit detsamma öfver de utmärkelser, som vederfarits honom, och att svenskarna funnit sig hedrade uti h. k. h:s person och innerligen glada af hans glädje.

Ni kan icke hafva glömt prinsens af Moskva ankomst till Stockholm med den officiella underrättelsen om konung Ludvig Filips uppstigande på tronen; lika litet som jag någonsin skall förgäta den oro, som bemäktigade sig er, då jag på Norrbro mötte er åkande och hejdade er fart med tidningen, i en skämtsam ton, att den franske kuriren hängt en trefärgad fana utanför sitt fönster på Fredsgatan. Ni snart sagdt flög ur vagnen till det uppgifna stället, för att med egna ögon öfvertyga er om sanningen — och mäta hela vidden af faran! Om det i stället varit efter några julinätter 1838, så visst som efter julidagarna 1830, hvem vet? . . .

Samma afton fick jag företräde hos konungen, som hade ett mindre fryntligt utseende än vanligen. — "Nå, hvad nytt har tilldragit sig?" — "Ingenting, mig veterligt, ers maj:t." — "Huru? Ni vet ingenting?" (hans maj:t fixerade mig skarpt). — "Nej, sire . . . så vida ers maj:t ej menar prinsens af Moskva trefärgade fana." — "Ja, just den. Jag vet att ni var en bland de förste, som tog den i ögonsikte, ni och de bägge bröderna Vegesack." — "Det är sant, sire, men jag ansåg detta för en sådan småsak, att jag ej trodde den förtjänt af eders maj:ts höga uppmärksamhet."

— ''Men det är ju oförskämdt! En liten löjtnant, som ännu ej fått afsked ur min tjänst! Och har han ännu någon diplomatisk befattning? Alldeles icke. Han har kommit hit som kurir, intet annat. Det är utomdess något som ej brukas i min hufvudstad. Om grefve Suchtelen lät utanför sitt hotell uppsätta ryska vapnet, det vore en annan sak. Det vore hans rättighet; men, som jag nyss sade, det brukas icke här. Han har ej försökt något sådant, ej heller någon bland de öfriga ministrarna. Jag kan, jag bör och skall ej tåla det. Han har redan genom polisen fått tillsägelse att taga bort sin fana. Må han rätta sig därefter! Jag vill ej råda honom att bjuda till ånyo. Kanske understår sig den där lille herr Moskva att försöka parodiera hvad jag gjorde i Wien. Det var dock något helt annat. Jag var icke kurir, jag; jag var ambassadör. Jag försvarade min nations ära. Jag handlade å min regerings vägnar, i dess intresse, på dess befallning. Det var min rättighet, min plikt. Jag handlade efter folkrättens fordringar. Men denne tilltagsne yngling, utan uppdrag! Hvad vill han? Jag kan ej återkomma från min förtrytelse.'' — — —

Jag är skyldig er en bekännelse, excellentissime! som borde göra er förvånad, om icke ni, utan att låtsa om någonting, redan hållit till godo en vink därom i tidningen Fäderneslandet, en vink, öfver hvars dristighet, i den ställning till vederbörande, jag då befann mig, grefve Lagerbjelke själf blef orolig. Jag ansåg mig af ödet och en inre drift manad att spela en Posas roll och hade ej beräknat hvarken otillräckligheten af mina egna krafter eller svagheten hos de ståtliga marionetter, jag skulle sätta i rörelse. Min första plan — så sällsamt den nu torde klinga i edra öron — att försona er med er motståndare i konseljen, emedan det varit och blir min fasta öfvertygelse, att ingenting väsentligt godt kan uträttas med ett söndradt kabinett — denna plan strandade mot er rivals alltför stora otålighet och sårade fåfänga.

Under det jag som bäst var sysselsatt med utfinnandet af de mått och steg, som skulle kunna bereda ett närmande mellan er och friherre Nordin, fick jag från tillförlitlig källa underrättelse, att den senare enskildt hos konungen besvärat sig däröfver, att hans maj:t med så synbar nåd omfattade mig, lämnade mig så ofta tillträde till dess höga person och tillät mig att så fritt framställa mina tankar i hvarjehanda ämnen, hvilket friherre Nordin, å egna och sina kamraters vägnar, förklarade såsom ett bestämdt bevis på onåd mot konseljen, hvars ledamöter jag som oppositionsman så illa tilltygat. Ni påminner er säkert, huru jag af er utbad mig bekräftelse på hvad jag sålunda förnummit, huru ni i början sökte undgå att gifva mig en afgörande upplysning, medelst det undvikande svaret, att ni icke hört konungen förtälja något därom, och att ett sådant steg å baron Nordins sida, att klandra hvem konungen toge emot, talade med och visade nåd, vore för obetänksamt att ens vara sannolikt; huru jag höll fort med min begäran, förklarande, att, så smickrad jag än vore af de dyrbara vedermälen, hvarmed hans maj:t hugnade mig af sin nåd, ville jag för ingen del utgöra tvisteäpplet emellan konungen och dess rådgifvare, i hvilket olyckliga fall det vore bättre både för konungens lugn och för min egen välfärd, att jag i tid och opåmint droge mig tillbaka; huru ni då med handslag lofvade att skaffa mig bestämd reda på förhållandet, och huru ni ett par dagar därefter yttrade, att jag icke vore så illa underrättad, som ni trott, och att baron Nordin verkligen nämnt något till konungen rörande min person, men att jag kunde vara fullkomligt trygg, emedan hans maj:ts tänkesätt om mig vore orubbliga, liksom edra egna. En förändrad operationsplan å min sida blef en naturlig följd af sålunda utvecklade förhållanden. Jag skulle behöft mycket besvär för att tillvägabringa en försoning emellan er och er medtäflare; för att ni af egen drift skulle arbeta på hans aflägsnande, fordrades åter blott att

låta sakerna obehindradt gå sin gång. Han hade dessutom gjort sitt kvarstannande nära nog omöjligt medelst idkeliga reservationer. En rådgifvare som aldrig blir hörd, som aldrig kan göra någon sin åsikt gällande, måste bereda sig på aftåg. Svårigheten här — en svårighet, som tackadt vare systemet, låtit erfara sig vid tillsättning af alla högre poster i förvaltningen de senaste tjugu åren — bestod i att finna en lämplig efterträdare. Så snart den blefve funnen, var ombytet af rådgifvare gjordt. Själf ville ni ej under något villkor inträda i konseljen. Konungen, sade ni, kände er bestämda föresats i detta afseende och hade lofvat att aldrig sätta den saken i fråga; ni upprepade detta äfven vid ett senare tillfälle, då jag ånyo sökte öfvertala er att slå er ned på en ledig statsrådstaburett. Jag var väl långt ifrån att anse er vuxen en sådan plats, om ni också i närvarande ögonblick skulle kunna mäta er med en och annan af ''ces messieurs-là''; men sedan ert inflytande en gång för alla vuxit konseljens öfver hufvudet, var det både mera statsnyttigt, mera grundlagsriktigt och mera ärligt spel, att ni såsom konstitutionell rådgifvare ansvarade för de rådslag ni gjorde gällande. Jag ber er för allt i världen lägga vikt vid den omständigheten, att det var *då* jag trodde mig böra tillstyrka ert inträdande i konseljen; nu skulle det tjäna till ingenting. Er förmåga var då ett aritmetiskt x och ni hade då, med eller utan skäl, rykte för ridderlighet och särdeles välmenande afsikter. Ert ord ansågs för kungsord i den ursprungliga bemärkelsen. Det är följaktligen ej omöjligt, att ni den tiden kunnat gagna och göra er ett namn som konstitutionell rådgifvare, därest någon klok och redlig vän funnits i grannskapet, på hvars arm ni kunnat stödja er, när frågornas kantighet bragt er urskillning på vippen att snafva.

Denna idé måste dock, enligt hvad nyss nämndes, öfvergifvas, emedan den icke öfverensstämde med er egen och med en högre vilja. Att besätta platsen efter er rival var icke

lätt, dels emedan han jämförelsevis verkligen betydde någonting, och dels därför, att han ganska fintligt vände sig inför opinionen till nytta den omständigheten, att hans aftåg var en frukt af iråkad onåd för motstånd, hvilket öfverskyler många brister, när systemet, som utgjort motståndets föremål, tappat krediten hos allmänheten. Ja, om er rival ägt tillräckligt skarp blick och karaktärsstyrka att begagna någon gynnsam förevändning att på en gång samt helt och hållet draga sig tillbaka, så hade han för er varit farligare efter sin bortgång än någonsin tillförne och alltid tillreds att, med understödet af allmänna opinionen, ånyo fatta tyglarna, när förändrade omständigheter sådant medgåfvo. Till er lycka hyste han mindre ärelystnad än ämbetslystnad, äflades att hålla sig kvar i sin vacklande ställning på taburetten, tills denna blef honom undanskjuten, och förödmjukade sig att söka en plats vid sidan af den han lämnade i stället att med stolthet afslå hvarje anbud på en dylik.

Medan ni och er rival fortsatte skärmytslingarna om inflytande och motstånd, närmade jag mig mer och mer till den utmärkte diplomat, hvilken, då jag först blef af honom känd, var ur tjänst och yttrade sig mera oförbehållsamt än någon annan om sakernas ställning, och hvilken, blott i hans egenskap af snille, man kunde tillåta sig att enträget uppvakta utan fara att hälsas för lycksökare, krypande i de maktägandes förmak. Grefve Lagerbjelke bodde till och med då ännu så trångt och så föga öfverensstämmande med sin rang, att man väl svårligen bort ana att träffa en bland rikets herrar i de mer än tarfligt möblerade rum på Norra Smedjegatan, som stodo för hans räkning, när han från sin landtegendom besökte hufvudstaden. Det blef icke en dags, icke en veckas höfva att leda den slipade statsmannen till den punkt jag önskade, helst jag då ännu i denna sak utan uppdrag ej vågade öppet känna honom på pulsen och blottställa mig att varda förnekad, möjligen till och med å ömse sidor.

När jag ändtligen flera gånger uti allmänna ordalag yttrat den önskan, att h. e. snart måtte komma i tillfälle att, såsom medlem af styrelsen, direkt gagna fosterlandet med sina statsmannaegenskaper och åsikter, svarade han: ''Ni har redan så mycken erfarenhet huru här går till, att ni bör inse, att om jag hade sådana egenskaper, det just vore de, som utestängde mig.'' — ''Men om sakernas tvingande makt föranlät vederbörande att åsidosätta sina gamla maximer, kunde e. e. väl icke hafva hjärta att vägra fosterlandet ett offer, till och med af sitt lugn?'' — ''Bevara mig Gud! Jag skall nog akta mig att en gång till löpa in uti snaran. Därför behöfver jag dock, Gud ske lof, ej frukta. Var säker på, att man är lika rädd för att härutinnan inleda mig uti frestelse, som jag vore att kapitulera, om sådant någonsin komme i fråga.''

Det låg visserligen någonting afskräckande i uttrycken; men den ljusnande blicken och det betydelsefulla småleendet sade någonting helt annat. Jag tog för afgjordt, att han skulle gå in på ''kapitulation'', om villkoren blefvo antagliga och framställningen gjordes så som vederborde.

Nu kunde jag rycka närmare fram äfven hos er, excellentissime! och börja göra er redo för både er egen ställning till kabinettet och er medtäflares därsammastädes. Ert helt naturliga och förutsedda ''men'' besvarades i ögonblicket med anvisning på kandidat till efterträdare och en yttrad öfvertygelse, på grund af samtal med honom, att han vore beredvillig, om underhandlingen bedrefs försvarligt. Er öfverraskning, er glädje gjorde mig högst belåten.

Det skulle ej dröja länge, förmälte ni, innan grefve Lagerbjelke blefve tillfrågad. Desto mera förundrad blef jag, att det började draga på tiden, utan att ni meddelade mig något rörande denna viktiga angelägenhet. Grefve Lagerbjelke var lika förbehållsam och gaf genast en vändning af samtalet åt annat håll, så snart jag sökte leda det dit jag

önskade. Således nödgades jag utan omsvep fråga er, i hvad skick denna underhandling befann sig. — ''På den saken är ej mera att tänka. Konungen har själf talt med honom, till och med varit enträgen. Grefve Lagerbjelke har oupphörligt svarat: 'Jag lyder allt hvad ers maj:t befaller mig; men om ers maj:t befaller mig att emottaga en plats i konseljen, så kommer det att kosta mitt sinneslugn, mitt lif.' Det är naturligt att konungen, efter ett sådant svar, ej vidare kan säga något till honom i ämnet; ty hans maj:t hvarken vill eller bör yttra något, som kostar en människa lifvet.'' — ''Men om det nu endast vore undflykter för att gifva så mycket större värde åt den uppoffring, han anser sig göra åt hans maj:ts tjänst och önskan?'' — ''Det vore då rätt illa gjordt af grefve Lagerbjelke; ty det kan aldrig blifva förenligt med hans maj:ts värdighet att nedlåta sig till böner för att öfvertala någon att taga emot de högsta ämbetena i staten.''

Vid mitt nästa samtal med h. e. Lagerbjelke var jag ej litet brydd. Jag undvek nu, lika sorgfälligt som förut han, att röra vid den ömtåliga strängen. Jag visste i sanning ej, hvarmed jag skulle hvarken börja eller sluta. Lyckligtvis gynnade mig slumpen, och jag fattade tillfället, som skalden säger, vid de flygande lockarna.

Teatern utgjorde grefve Lagerbjelkes älsklingsämne. Nu talade han med en viss förtrytelse om den falska ställning, hvaruti han befann sig såsom f. d. chef för spektaklerna, i det han väl hade inträde på teatern, men icke, utan brist på grannlagenhet, kunde alltför ofta begagna nuvarande chefens bjudning i direktörslogen, och det vore både löjligt och kostsamt att beständigt abonnera en plats, under det att skådespelarna så väl behöfde följas af något vandt öga, till hvars omdöme de hyste förtroende. ''Däremot är det naturligtvis för scenen och konsten af hög vikt, att samtliga herrar adjutanter och ordonnansofficerare hafva friplats i stora logen, från hvilken de med en kännares blick kunna bedöma före-

trädet mellan aktriserna fru N. N:s eller mamsell N. N:s vackra ben."

Jag behöfde ej mer än underrätta er om detta grefve Lagerbjelkes yttrande, innan ni hastade att undanrödja anledningen till hans ifrågavarande missbelåtenhet. Han blef ofördröjligen därefter befalld till middag hos konungen, som själf täcktes leda samtalet på teatern och i de nådigaste ordalag erbjuda honom, en gång för alla, plats i stora logen. I och med detsamma ansåg jag mig säker att kunna bringa underhandlingen om hans inträde i konseljen till ett önskadt slut, — och det lyckades mig.

Med synbart nöje förtäljde grefve Lagerbjelke vid mitt nästa besök, att han fått sig rum anvisadt i stora logen. Han hade sett, att det lönade mödan öppna sig för mig, och att mina förhållanden till er, excellentissime! voro sådana, att genom denna kanal en sak kunde uträttas. Nu var tiden inne att rycka närmare med hufvudfrågan.

"Den artighet hans maj:t nu visat e. e. vore ju ett ytterligare prof på det värde h. m. satte på e. e., huru gärna högstdensamme gjorde e. e. ett nöje. Vore det icke också en ytterligare anledning för e. e. att också gå konungens önskningar till mötes i en punkt, där det gemensamt gällde dess höga nöje och fäderneslandets tjänst, och vore ej dessa förenade dyrbara föremål värda en uppoffring af lugn och enskildt tycke, helst då så mycket väsentligt godt till nationens fromma dymedelst kunde uträttas?" — "Konungen talade visserligen för en tid tillbaka med mig på ett ganska otvetydigt sätt om mitt återinträdande i statsrådet. Men det måtte ändå ej hafva varit hans fullkomliga allvar; ty sedan jag underkastat mitt öde hans beslut, har jag aldrig från den stunden hört ett ord om den saken." — "Värdes ursäkta, om jag tillåter mig invända, att e. e. måhända lämnat sitt samtycke på ett sådant sätt, att konsiderationer ej medgifvit att antaga det. Konungen vill naurligtvis icke föreslå e. e.

något, som vore e. e. motbjudande, och konungen kan icke befalla, bör icke anhålla, att e. e. ville åter inträda i tjänst. Hvad han kan, och hvad jag har anledning förmoda att han också menar, är: att erbjuda en plats och att yttra sin önskan, att e. e. ville emottaga densamma. Ingen är bättre i tillfälle än e. e. att bedöma ömtåligheten hos ett stort snille. E. e. kan således omöjligen undra, om konungen skulle känna något obehag öfver ett medgifvande, uttryckt i en form, hvilken i hans ögon, som vill e. e. så väl, nödvändigt skall hafva utseende af ett höfligt afslag." — "Men jag kan omöjligen uttrycka mig tydligare än jag gjort. Det skulle se ut, som jag sökte ämbetet, och Gud skall veta, huru gärna jag sluppe, huru säkert jag förutser, att inom några månader är konungen lika ledsen vid mig som vid de öfrige. Ni skall få se, att ni missräknar er på resultatet, ty sedan kan jag nätt och jämnt uträtta ingenting, i stället att jag nu stundom lyckas att styra till rätta, just därför, att jag icke är ledamot af konseljen och icke har någon del i deras gräl. Det blir min lott att ånyo äfventyra mitt lilla välstånd, att förlora krediten däruppe och hudflängas af oppositionen och sedan otackad och hånad gå bort, ruinerad på köpet." — "Det är icke mig tillständigt att anmärka något vid det sätt, hvarpå e. e. finner lämpligt att uttrycka sitt samtycke; men jag besvär e. e. att ej nämna något om ett befaradt menligt inflytande på e. e:s hälsa och lif. Hvad den ekonomiska delen af frågan angår, funnes väl alltid utvägar att lämpa den efter e. e:s önskan." — "Jag har nu en ministerpension på kabinettskassan, såsom retirerad diplomat. Blir jag statsråd, så förlorar jag den, och när jag sedan går bort står jag på bara backen." — "Men det kunde ju låta sig göra att få denna pension garanterad, i händelse, hvad jag dock hoppas och tror aldrig må inträffa, e. e. framdeles tager afsked?" — "Ja, det vore också enda villkoret." — — —

Underrättelsen, att grefve Lagerbjelke inlåtit sig i frågan

om villkoren, öfvertygade er om hans benägenhet att kapitulera. Nästa gång talet i detta ämne fördes mellan dem det vederborde, förflyttades öfverläggningen också från quæstio an till quæstio quomodo.

Min åtgärd härutinnan var sedermera öfverflödig. Det var nu blott ad notitiam grefve Lagerbjelke själf gaf mig vid handen, att hans ”vän” grefve Wetterstedt väl syntes särdeles belåten att vältra tyngden af den Lagerbjelkiska ministerpensionen från kabinettskassan; men att de betänkligheter, medelst hvilka han sedermera sökte motarbeta Lagerbjelkes förbehåll att återfå denna pension, om och när han lämnade statsrådsämbetet, bibragte den senare misstanken, att den gamla afundsamheten och farhågan för talangers inflytande återvaknade hos Wetterstedt, att han således ogärna såg den gamle statsmannen vid sin sida och i hemlighet sökte, genom skapandet af svårigheter, hindra hans upptagande i konseljen. När Lagerbjelke, som behöfde vidtaga åtskilliga förfoganden rörande sin enskilda ekonomi i anledning af sitt ånyo inträde i statens tjänst, blef otålig öfver det fördröjda afgörandet af den finansiella preliminärfrågan och lät förstå, att han vore färdig besinna sig i hufvudsaken, gjorde härskareordet slag i saken, och frågan om pensionen blef icke allenast afgjord i öfverensstämmelse med hvad först var beramadt, utan grefve Lagerbjelke fick till och med fortfarande uppbära den någon tid, under det han tjänade för begrafningshjälpen, och såsom understöd till sin nya bosättning. Den senare i Stockholm var också ingalunda *excellente*. Han hade flyttat till den lilla våning jag bebott i Trumpetarebacken första året af mitt äktenskap. Det var just där vi råkades, excellentissime! när ni hos det nya statsrådet af gamla stammen gjorde ert första besök.

Ännu återstodo tvenne skrupler hos grefve Lagerbjelke i afseende på själfva utnämningssättet. Dels ville han icke, att hans förestående nya tjänstgöring i konseljen skulle anses

för en ''befordran''. Han blef statsråd redan 1809 vid första uppsättningen. Han hade aldrig begärt afsked, och det var likväl endast på grund af en sådan förment begäran, som han under sin beskickning hos Napoleon blifvit, enligt statsministern Engeströms anmälan, entledigad ur konseljen. Lagerbjelke ville att det nu skulle heta, att ''kongl. maj:t till aktiv tjänstgöring i statsrådet ånyo inkallat'' etc. Men statssekreteraren Danckwardt, som icke förstår sig på diplomatiska finheter, expedierade fullmakten i vanlig ordning. Lagerbjelke brummade och därvid stannade det.

Den andra skrupeln låg kanske djupare. Grefve Lagerbjelke ville icke blifva nämnd i succession efter friherre Nordin. Det fanns en vakans bland statsråden allt sedan Schwans död. Denna lucka ville Lagerbjelke fylla och några veckor tjänstgöra som Nordins kamrat, ''hvarefter'' — enligt grefve Lagerbjelkes egna ord — ''han i Herrans namn alltför gärna för mig må aftåga. Jag skall, vid Gud, icke hålla fast i rockskörtet.'' Lagerbjelke ville nämligen icke synas hafva varit den häfstång, som lyftat Nordin ur statsrådet. Han ville därigenom undvika dennes hat och ränker och icke stöta sig med hans anhängare, hvilkas antal dock grefve Lagerbjelkes spelande fantasi mycket förstorade, bländad af tanken på den föregående riksdagens ministeriella majoritets massor, som under friherre Nordins auspicier blifvit organiserade.

Danckwardt, okunnig dessutom i afseende på den hemliga bevekelsegrunden till denna grefve Lagerbjelkes önskan, lämpade sig ej heller efter den härutinnan. Lagerbjelke reste ur staden till sin egendom på någon kort tid för att blifva inkallad i konseljen under sin frånvaro. Det var, om man så behagar, ett slags koketteri af ett behagsjukt fruntimmer, som likväl slog rätt illa ut. Ty i nästa ''officiella artikel'' stod friherre Nordins förflyttning till bergskollegium och grefve Lagerbjelke nämnd hans efterträdare i statsrådet.

Lagerbjelke skyndade hals öfver hufvud tillbaka till staden, svor öfver ''Danckwardts tjurskallighet'' och vred händerna, men . . . mot den ''officiella afdelningen'' hjälper hvarken vrede eller sofismer.

Omständigheterna och er ädla ifver, excellentissime! att blifva kvitt er besvärlige motståndare påskyndade också hans aflägsnande. Jag skulle fara med flärd (hvilket aldrig varit min sak), om jag förnekade att jag, i stället att söka hejda er, blåste under lågan allt hvad jag förmådde. Grefve Lagerbjelke hade sina, ganska väl öfverlagda skäl att skona sin företrädare. Jag hade mina, jag, att icke lägga fingrarna emellan, ehuru det visserligen icke behöfdes några ansträngningar för att i det fallet få er dit man ville. Månheten om ert inflytande var en tillräcklig sporre. Ni var på så god väg! Det var en lust och glädje att höra er fördöma ''en lam administration''. Om någon den tiden kunnat ställa horoskopet för er egen! Ni fann, att baron Nordin äfven i sin egenskap af t. f. öfverståthållare visade en oförlåtlig efterlåtenhet, därför att (jag begagnar edra ordalag) ''en af mina småsystrar häromdagen promenerat till fots och på själfva Drottninggatan skurit sönder skorna på glasbitar, som legat på gatan. Så ser hans polis efter ordning och snygghet.'' Kort därefter hade konungen tagit i ögonsikte någon af hufvudstadens inrättningar, förevisad af t. f. öfverståthållaren. Baron Nordin hade då åkt bredvid hans maj:t i dess vagn, och t. f. öfverståthållarens gått tom efter. Allmänheten såg i detta ett tecken till stigande gunst, och baron Nordin själf skall hafva gjort sig nya förhoppningar. Det var, efter Talleyrands sätt att tala, ett fel. Baron Nordin har en alltför klar blick, hade för mycken erfarenhet af hofvets ställningar och förhållanden, att misstaga sig om den punkt, på hvilken han numera stod. Där kunde han omöjligen få fotfäste, och . . . när solstrålarna tyckas nästan

bränna, just då är väderväxlingen i farvattnet. En särskild tilldragelse påskyndade ovädrets utbrott.

Regeringen vidtog något förfogande om spannmålsinförsel eller brännvinsbränning (jag i minns i detta ögonblick ej hvilketdera). Medelst någon outrannsaklig ingifvelse, hade ett visst handelshus gjort en stor, därpå grundad spekulation, några dagar innan regeringens beslut var expedieradt. Händelsen ville, att detta handelshus stod i förtroligt förhållande till någon, som också hade sina relationer. Man stafvade först, lade ihop sedan och läste slutligen alldeles obehindradt innantill. Saken gjorde uppseende. Man ville förekomma ett dakapo. Huru man för sådant ändamåls vinnande gick till väga, är mig obekant; men . . .

I den tiden skedde ombyte af konseljledamöter, såsom förut är sagdt.

Friherre Nordin, som varit en bland de verkande krafterna, eller egentligare: ett af de i verksamhet satta drifhjulen, då batongen förflyttades i edra händer ur general Björnstjernas, hade däraf blifvit förledd att vilja flyga på egna vingar och trott sig i stånd att slå hvilken generaladjutant som helst ur brädet. Sedan erfarenheten öfvertygat honom, att han missräknat sig på sin styrka och på eder, vände han hela sin håg åt framtiden. Mot slutet af sin statsrådsperiod såg man honom mer och mer nitisk att vinna tronföljarens bevågenhet, och hans bemödanden i detta afseende fortforo med förökad fart, sedan han afträdt ur konseljen.

Det förundrar er tilläfventyrs, excellentissime! att jag i ett bref, ställdt till er, berättar er hvad som för några år tillbaka tilldrog sig, hufvudsakligen oss emellan. Ni bör dock ej finna detta oanmärkligare, än då högstsalig konung Karl XIII, glorvördigst i åminnelse, i början af året 1813 lät sin statsminister för utrikes ärenderna, grefve Engeström, gifva sig en skriftlig (sedermera tryckt på både svenska och franska

språken) underrättelse om den politik, högstdensamme följt, och huru beskaffad den politiska ställningen befanns öfver hufvud. Då jag vandrat i så höga fotspår, förutser jag, att ni är för belefvad hofman att skratta åt min framställning, — om icke i mjugg . . .

För fullständighetens skull bör jag ej förbigå att erinra er, huruledes det var af mig ni fick anledning att tillspörja presidenden Poppius i afseende på hans benägenhet att inträda i statsrådet, efter ett samtal, som jag hade med honom i rummet näst intill ert audiensrum uti riksmarskalksflygeln samma förmiddag, då spanske chargé d'affaires Chevalier Moreno y Landaburu gjorde er sitt afskedsbesök, dagarna innan hans senaste afresa till Spanien. Frågor, långt förut framställda genom andra, hade lämnat ett vägrande resultat.

Om tårar anstode en man, vore jag eljest färdig att gråta, när jag i min berättelse nu kommer till den punkten, som rör underhandlingarna om utgifvandet af den olyckliga tidning, hvilken började under edra auspicier och slöts . . . ni minns väl huru? Jag måste, hvad tidens ordning beträffar, gå ett stycke tillbaka, innan jag lotsat grefve Lagerbjelke i hamn. För att gifva mer åskådlighet åt bägge dessa underhandlingar har jag ansett nödigt att i en oafbruten kedja framställa hvardera särskildt. De hafva likväl ett visst inre sammanhang med hvarannan; ty det var förutsättningen att kunna tillvägabringa en förändring i konseljens personal och genom dess nya elementer bereda framgång åt mina egna älsklingsåsikter, det var detta självbedrägeri, som öfvertalade mig, vida mera än edra fagra ord. Jag har redan sagt, att Schillers Posa förfört mig. Däruti ligger på samma gång mitt rättfärdigande och min fördömelse.

Det var ett bördigt år på folkresningar och statshvälfningar, året 1830! I Paris framkallades katastrofen af regeringens krigsförklaring mot pressen och yttranderätten, liksom åtta år senare i . . . dock nej: det var visserligen på

förra stället ett våld, ett ingrepp i kartan, men det var åtminstone ärligt, öppet och modigt; på det senare stället åter var det korruption, hånande af förnuft och lag, och feghet sedan!... Jehova, israeliternas Gud, hvilken feghet!... I Paris hade den våldkräktande ministären friska lagrar, eröfrade skatter, äran och vinsten af en ny provins, lagd till det öfriga riket, att kasta i ena vågskålen; på det senare stället: ärans och framgångarnas vågskål tom, och den enskilda barmhärtighetens bistånd, för att åtminstone för ögonblicket stilla de nödlidandes hunger, i den andra. Till revolutionen i Bryssel voro anledningarna mera invecklade. Lokala förhållanden, nationella sympatier och intressen, religiösa antipatier, begär efter nationell självständighet, se där de eldfängda ämnena; utbrottet i Paris och utgången däraf, se där gnistan som antände branden. I Warschau... behöfver jag till er, ättlingen af Vasas fränder, som följde honom då han bröt sitt fosterlands fjättrar, bröt det ok, grannriket pålagt svenskar, hvilkas ädla blod flöt, ömsom under danska bilor, ömsom på valplatsen, — ädelt just därför, att det så flöt i striden för Sveriges självständighet —, behöfver jag för er tyda orsaken till Polens försök att skaka af sig bojorna?...

Vederbörande här sågo roten till de missnöjen, som alstrat alla dessa hvälfningar, uti pariserpressen och blefvo mer och mer oroliga för den stockholmska. Riksdagstidningen, utgifven af herr L. J. Hierta och mig under det förflutna riksmötet, hade varit en nagel i ögat på ministären; och då jag för er ej gjorde en hemlighet af att vi, den efter fulländadt värf upphörda Riksdagstidningens redaktörer, kommit öfverens att framdeles utgifva ett dagblad af blandadt innehåll, växte edra bekymmer ansenligt. Väl voro mina förhållanden till en del af det yppersta i staten — er egen individ inberäknad — sådana, att ni ej befarade någon personlig ovilja för ögonblicket; men huru lätt leda ej meningsstrider dit

man från början icke afsett, och den, hvars karaktär icke ens medgifver tanken att varda köpt, kan, innan erfarenheten och missöden gjort honom misstrogen och vaksam, desto lättare snärjas, bländas och hänföras. Styrelsens publicistiska motståndare den tiden bestodo af: Argus, Medborgaren, Dagligt Allehanda, Konversationsbladet och Stockholms-Posten. När denna falang ryckte fram i slutna leder, hade man å andra sidan att ställa upp: Post- och Inrikestidningen, för hvilken all diskussion var främmande; Svenska Minerva, hvars nära förhållande till en missnöjd och på aftåg stadd konseljledamot, gjorde högst problematiskt *då*, i hvad mån ni i framtiden just kunde lita på denna eljest mångsidiga talang, helst vi bägge, ni och jag gemensamt, mot slutet af föregående riksdagen varit en skottafla för detta blads elaka lynne, när nyss efter er förening med mig, excellentissime! edra aktier stego i mån som eder medtäflares sjönko; Journalen, som långt för detta förlorat allt inflytande, sedan Argus dragit larfven af de ''insända'' artiklarna och det glunkades, att hufvudredaktören, kanslirådet Wallmark, hade ett anslag för att skrifva i högvederbörligt intresse, och medarbetaren, öfverste Montgomerie, ett annat, för att åtminstone icke skrifva emot; Granskaren, en utbrunnen rökgubbe, de mauvaise odeur i allmänna opinionen; Stockholms Tidning, så under all kritik, så utan allt inflytande, att jag skulle betvifla att er skyddling, numera justitiekanslern Nerman, hvars utmärkta ''klokhet''(!) herr Georg Svederus vitsordat, utsett denna till organ för ministeriella taskspelerier, om jag icke funnit förhållandet bekräftadt af herr Nermans egenhändiga biljetter till aflidne expeditionssekreteraren Rothlieb; och slutligen Axplockaren, en smädeskrift mot allt hvad opposition hette, författad utan lyftning, utan talang, i den mest råa anda, som för ingen del gagnade det intresse, hvilket han förmente sig förfäkta, och hvars redaktör, f. d. apotekaren Huldberg, blef pensionerad teaterskribent, sedan

ingen annan verkan än vämjelse försports af hans pensionerade, smutsiga publicistiska dater.

Dessa ställningar och förhållanden inom den periodiska pressen voro rätt eftertänkliga för styrelsen öfver hufvud, och ännu mera hvad er särskildt angick, alldenstund, på sätt nyss är anmärkt, den enda penna, som där ägde något värde, då ännu tvekade mellan ert inflytande och er rivals och var af gammalt denne benägen. Huru ofta våra samtal hvälfde sig kring dessa bekymmer! Jag låtsade ej förstå edra halfkvädna visor, så länge ingen stymmelse visade sig till en förändrad sakernas ordning inom kabinettet. Det har aldrig ett ögonblick fallit mig in att byta om grundsatser; jag har endast, efter förändrade omständigheter, ombytt medel för att så mycket säkrare göra grundsatser gällande. Ni eller, kanske rättare, ett visst intresse, för hvilket ni verkat, afsåg törhända endast en politisk omvändelse af en besvärlig oppositionsman, — och ni bedrog er. Jag afsåg att genomdrifva vissa älsklingsidéer, och jag bedrog mig. När vi slutligen bägge upptäckte vår ömsesidiga missräkning, måste en brytning ske, — och den har skett!

Öfverenskommelsen oss emellan, att jag skulle åtaga mig utgifvandet af en Svensk Rikstidning, träffades, när den ledande principen i förvaltningen näst före och under riksdagen 1828—1830, friherre Nordin, förlorat sista smulan af sitt inflytande. Det öfvertogs helt och hållet af er, då ansedd för en man af pålitlighet och utmärkt god vilja, egentligen bepröfvad såsom beskedliggörare och tillrättaställare, när oväder uppkom inom hofvets dunstkrets. Er brist på insikter och åsikter i statsangelägenheter gjorde er nödvändigt till ett verktyg i dens hand, som fattade trådarna. Var det ej jag, så blef det någon annan. Det har så gått äfven sedermera. Till detta pris kunde det väl löna mödan att för någon tid ikläda sig en tjänares skepelse, helst när man i stället att behöfva förneka sina politiska trosläror tvärtom ansåg

sig hafva fältet öppet att bereda dem framgång. Och då ni, utom de finansiella villkoren, i afseende på hvilka jag ägde uppgöra min beräkning, erbjöd mig tjänstledighet ur det verk, där jag var anställd, och en plats i rikets allmänna ärenders beredning, för att icke hafva afbrutit tjänstebanan, när konungen funne lämpligt att framdeles åt mig anvisa en annan verkningskrets, så gaf jag er mitt löfte — och höll det. Jag skall i det följande återkalla i ert minne, huru ni höll edra.

Min första åtgärd blef att uppsäga det tillämnade tidningsbolaget med min förre medarbetare i Riksdagstidningen, herr Hierta. Jag afsade mig där en sannolik fördel, hvilken erfarenheten ådagalagt hafva blifvit vida större än man då ens kunde ana, sedan Aftonbladet (ty det är därom frågan var) är vordet en nödvändighetsartikel i de flesta hushåll. Sannolik var i alla fall den fördel, från hvilken jag sålunda afstod, ty vårt föregående samarbete i Riksdagstidningen 1828—1830 hade lämnat en ganska betydlig vinst.

Därnäst underrättade jag min chef, presidenten Sylvander, om den pågående underhandlingen. Ehuru då mera just icke min gynnare, syntes det öde, som han förutsåg vänta mig, stämma honom till medlidande, och han utbrast i dessa betydelsefulla utrop: "Herre! Har herrn sett sig väl före? Betänker herrn, hvad herrn gör? Svara villkoren mot arbetet och chikanerna? Och har herrn garantier för villkorens uppfyllande?"

Jag hade edert ord, excellentissime! ett ord af den ädlaste bland Sveriges ädle! . . .

Jag tillställde er tvenne promemorier: den ena rörande tidningens plan; den andra innehållande en beräkning af omkostnaderna för bladets uppsättning.

I planen af Rikstidningen, försedd med vinjett på första sidan, liknande konungens sekret, ingick underrättelser om kungl. husets förehafvande hvarje dag, dem jag föreslagit

att vakthafvande kammarherrarna skulle, en viss tid på dagen, skriftligen meddela redaktionen, hvar och en för den kungliga person, hos hvilken de voro anställda. Vid uppläsandet af denna punkt föll ni mig i talet: ”Hvad deras majestäter angår, skall ni dagligen få underrättelserna af mig, och för kronprinsens hof kan ni få dem af Tannström. Han har verkligen intet annat att göra.” Vidare skulle bladet upptaga mål afgjorda i konseljen, i högsta domstolen, i allmänna beredningen, i hufvudstadens verk och äfven i landsorten, för hvilket sistnämnda ändamål man skulle hafva ordentliga korrespondenter med arfvoden, synnerligast i Jönköping och Kristianstad, där hofrätter äro förlagda. Uppsatser om vetenskaper, skön konst, litteratur, teater och uppfinningar inom fäderneslandet skulle äfven ingå i bladet, äfvensom viktigare utrikes tilldragelser; vidare så kallade ”ledande artiklar”, upplysningar och tillrättavisningar, då andra tidningar meddelat oriktiga uppgifter, m. m.; korteligen, planen var ungefär densamma som Statstidningens prospectus innehöll. Statstidningen har förfelat sitt ändamål, till trots af tillgång på alla utvägar, som stå henne till buds; mitt blad dukade under i kraft af brist på utvägar af alla slag.

Missräkningen i den finansiella promemorian faller egentligen er till last, hvad första året angår, eller, rättare, de första tretton månaderna, ty tidningen skulle börja utgifvas på kronprinsens namnsdag den 1 december 1830. Missräkningen åter härledde sig dels af öfverdrifven grannlagenhet å min sida att ej vilja synas hugga till, som man säger, för mycket, helst jag i min fåvitsko tog för gifvet, att ett påtagligt och bevisligt deficit skulle, till och med opåmint, varda mig godtgjordt — så litet kände jag den tiden vissa ställningar och förhållanden! — dels af ett förmätet självförtroende — hvilket erfarenheten mer än tillräckligt straffat — att prenumeranternas antal skulle godtgöra skillnaden. Men, utom inskränktheten af min talang, som ofelbart ut-

gjorde det väsentligaste hindret i sistnämnda afseende, funnos tvenne andra orsaker — en positiv, en negativ — som bidrogo till tidningens ringa lycka. Den positiva bestod däruti, att konseljen, med hvilken ni då ännu låg i fejd, på en gång hyste fördomar emot och fruktade ett blad, som framträdde under edra auspicier. Långt ifrån således att själfva och genom sina vänner bidraga till bladets spridande och afsättning, arbetades af dem emot tidningens framgång. Under det att oppositionspressen kastade på bladet den förhatliga skuggan af snikenhet efter slem vinning, venalism, ultraism och servilism, förföljdes det af den pensionerade pressens legohjon, i hemlighet, men icke mindre hätskt, såsom föröfvande intrång i deras handtverk, emedan de fruktade att varda slagna ur brädet; ja, en af dessa hade personligen i tysthet uppmanat en oppositionstidning att sönderslita min person, till hvilket pris han sade sig gärna medgifva, att hans egen på samma gång fick sitta något emellan; och den ministeriella fraktion, som med ovilja såg edert öfverhandtagande insteg i statssaker, men som var både för svag och för litet dristig att bryta ut mot er, riktade i stället sitt hat mot det blad, hvilket framträdde samtidigt med ert numera erkända inflytande. Den negativa orsaken därtill, att tidningen kunde anses snart sagdt kväfd i födseln, låg i er egen sorglöshet att lämna henne åt sitt öde och i er underlåtenhet att fullgöra öfverenskommelsen att rekommendera bladet hos hela er klientel. Jag hade likväl underrättat er, huruledes t. f. öfverståthållaren Edelcreutz främjat spridandet af Stockholms Dagblad, när han lät uppsätta det, i afsikt att undergräfva Dagligt Allehanda, samt genom polisbetjäningen tillsade, att det förra borde finnas på alla hufvudstadens näringsställen; och ni hade utfäst er att, i en annan sfär och genom andra agenter, befordra ett likartadt ändamål. Ni, som mången annan, tyckte om att yxan gick; men ni var rädd att själf hålla i skaftet.

Jag behöfver ej återkalla i ert minne, excellentissime! beloppet af min tidningsbudget eller de år efter år minskade anslagen eller otillräckligheten af de tillskott, hvarigenom bristen skulle för ögonblicket, icke afhjälpas, men öfverhalkas, eller mitt däraf vållade enskilda finansiella lidande eller omöjligheten att fortsätta tidningens utgifvande längre än som skedde, hvarigenom inträffade, att den måste upphöra vid början af tredje årets fjärde månad. Allt detta är detaljeradt på siffran i mina anföranden till Stockholms stadskämnärsrätts protokoll, under min rättegång mot Statstidningen sommaren 1835, hvilka rättegångshandlingar finnas i sin helhet tryckta i Aftonbladet.

Ni emottog således mina bägge promemorier för att underställa dem konungens välbehag. Det dröjde ej länge innan ni lämnade mig dem tillbaka, med underrättelse att hans maj:t godkänt dem till alla delar. Hvad tidningens plan angick ville ni, att jag skulle visa den äfven åt kronprinsen, för att intressera honom för saken, hvarom ni ville själf prevenera honom. Penningarna åter yttrade ni er förstå att jag snart behöfde för att gå i författning om nödiga inköp; men som beloppet ej kunde utfalla genast, erbjöd ni själf en utväg, hvilken skulle leda till ändamålet: ett lån i mitt namn uti passevolanskassan med er borgen, hvilket skulle infrias utan att jag behöfde tänka därpå. (Detta blef också verkställdt, enligt öfverenskommelsen.) Presidenten i krigskollegium efterskickades och vidtaltes. Friherre Tibell skref själf formulären till låneansökning och skuldebref. Bägge renskrefvos af mig. Ni tecknade er borgen på det senare; lånet bifölls och jag lyftade penningarna. Denna er skyndsamhet att sätta mig i besittning af kontanterna — månne ren välvilja eller beräkning eller bägge delarna? — blef emellertid min olycka. Jag kunde sedan ej komma ifrån hela företaget, när upphandlingar voro gjorda (tidningen skulle tryckas på ett slags velin, som kostade 9 rdr riset, hvilket

papper skars och stämplades), kontrakter slutna och personer satta i rörelse å min sida; men intet af villkoren uppfylldes å den andra.

Vid företrädet hos kronprinsen, sade h. k. h. sig redan veta mitt ärende, genom er, excellentissime! Jag uppläste promemorian, och h. k. h. yttrade sig om hvarje punkt. I afseende på underrättelserna om de kungl. personernas förehafvanden, gaf prinsen tillkänna sin önskan, att endast saker, som voro värda att nämnas, måtte omförmälas. "Om jag bivistar ett spektakel, en bal eller en konsert, sådant lönar ej mödan att berätta," sade han med en ton, som uttryckte, att han själf insåg, att det icke är dessa förehafvanden, som isynnerhet ligga nationen om hjärtat. Med planen i allmänhet syntes h. k. h. eljest vara nöjd och yttrade därjämte åtskilligt om de den tiden befintliga tidningar, som var både träffande och muntert.

Jag hyser likväl en särskild mening om de där underrättelserna, som förefalla mången så obetydliga och utan vikt, rörande kungliga personers privata företag. Ultras älska dessa underrättelser därför, att allt hvad som göres af en furste är, i deras tanke, ytterst maktpåliggande, och att folket bör vänjas att tänka på och tala om sin regentsläkt. Radikalerna förkasta dem af rakt motsatta bevekelsegrunder. Men det finnes en annan och något djupare betydelse, som i folkets intresse gör dessa underrättelser viktiga och rent af behöfliga. Läser allmänheten nämligen en följd af år: den och den dagen har den eller den kungliga personen arbetat i konseljen med den eller den ministern, på stället tagit kännedom af det eller det verket, den eller den inrättningen, uppfinningen, tilldragelsen, gifvit audiens åt eller stundom till och med besökt den eller den utmärkte personen, o. s. v., så stadgas opinionen om en sådan furstes föresats att ägna sin tid åt det allmänna bästa och själf skaffa sig begrepp om saker och personer. Inträffa hans sysselsättningar med all-

männa värf därjämte på bestämda tider, utan förändringar af dagar och timmar, så får man tillika förtroende till hans regelbundenhet och ordningssinne. Lyda åter underrättelserna om en kunglig person på annat sätt, hör man om honom ej annat än lumpna tidsfördrif, soldatlekar och småaktighet; så ser man snart hvad klockan är slagen, hvad man har skäl att vänta och anledning att hoppas, isynnerhet om på honom kan lämpas hvad Picard i ett af sina teaterstycken yttrar om regenten hertigen af Orléans: ''Dieu merci, dans cette bonne cour de notre régent il n'y a pas d'heure indue; et c'est la nuit qu'on est le plus sûr de trouver les gens éveillés.'' I hvilketdera fallet som helst är denna värdemätare icke att förakta.

Nästa gång jag, någon tid därefter, fick audiens hos konungen, förklarade hans maj:t visserligen sitt höga välbehag öfver och sitt intresse för den tillämnade tidningen; men en skrupel hade uppstått, som hans maj:t bad mig försöka att häfva. Svenska akademiens ledamöter, hvilka utgåfvo Post- och Inrikestidningen, hade, vid underrättelsen om min ''Rikstidning'' blifvit uppskrämda för beståendet af deras privilegierade blad, som likväl ingick i beräkningen af akademiens inkomster. H. e. Wetterstedt och kanslirådet Valerius hade isynnerhet tagit illa vid sig och Wetterstedt gjort framställningar emot mitt företag, såsom ett ingrepp i akademiens garanterade rätt. ''Huru vill ni hjälpa mig ur detta bryderi?'' — ''Därigenom, sire, att jag ändrar titeln på mitt blad. Det värsta blir att sedermera bibehålla det slags trovärdighet och stämpeln af sitt ursprung, som bladet behöfver för att kunna uppfylla sitt ändamål.'' — ''Å, det har ingen fara; det finnes tusen sätt, och jag svarar själf er därför; men, till exempel, hvad skulle ni vilja kalla den nya tidningen?'' — ''I sanning, sire, jag var ej beredd på detta; likväl, om ers maj:t så finner för godt, skulle jag vilja föreslå att kalla den . . . till exempel . . .

'Fäderneslandet', såsom innefattande allt.'' — ''Ganska bra! Det är just väl träffadt. Jag är därmed rätt belåten. Ni har verkligen gjort mig en tjänst och hjälpt mig ur en obehaglig kollision.''

Detta var det första begifvandet, som tillika medförde den förändringen, att den tilltänkta vinjetten slogs ur hågen, såsom icke mera fullt lämplig, då bladet ej framträdde i officiell form.

Det började draga på tiden, och ingen tillsättning afhördes i allmänna beredningen, där ett rum var ledigt (jag minns dock ej, om då ännu definitivt vakant efter lagman von Stahl eller endast ad interim). Som, enligt vårt aftal, på erhållandet af denna plats berodde min tjänstledighet ur hofrätten och denna tjänstledighet var nödig att erhålla någon tid innan tidningen skulle börja utgifvas, för att hafva tillfälle bereda sig och förskottsvis kunna sammanskrifva en och annan uppsats, nödgades jag falla er besvärlig med erinringar. Edra alltid förbindliga, alltid undvikande svar framkallade slutligen min helt naturliga fråga, huruvida något oförutsedt hinder uppstått och hvari det bestod. Ni förklarade då, att ni visserligen påmint, mer än en gång, och att, som hans maj:t såge mig med nöje, vore bäst att jag personligen talade med monarken, i hvilket afseende ni själf ville lämna mig audiens. Jag erhöll den ock, och själf hade ni till och med den artigheten, excellentissime! att hålla mig sällskap i konungens röda salong, tills hans maj:t kom ut och gaf mig företräde. När ni aflägsnat er, öppnade högstdensamme själf samtalet med yttrandet, att ni för mig begärt platsen i allmänna beredningen, i sammanhang med planen för den nya tidningens utgifvande, och att hans maj:t, som för mig hyste mycken nåd, alltför gärna skulle beviljat detta, ehuru platsen egentligen vore en reträtt för gamla, utarbetade ämbetsmän, hvaremot hans maj:t i sinom tid ämnade mig något vida bättre, där min verksamhet kunde

mera gagna och tillskynda mig större både tillfredsställelse och utmärkelse; men att konungen vid detta tillfälle hade svårt att komma ifrån statssekreteraren Printzencreutz, som ej kunde få ecklesiastikportföljen, hvilken han länge haft om händer, och därför oupphörligt, själf och genom sina vänner plågade (''me tourmente'') med ansökningar om ett rum i beredningen. ''Huru vill ni'' — tillade monarken slutligen — ''att jag skall komma ifrån honom?'' — ''Ingenting är då naturligare och lämpligare, sire, än att jag afstår från alla förhoppningar på den ifrågavarande befattningen. Ers maj:ts nådiga löfte att i sinom tid förunna mig något annat är mig mer än nog. Det enda, som i detta ögonblick gör mig bekymrad, och som jag ej genast ens vågar föreslå, huru det skall kunna hjälpas, är utvägen att erhålla tjänstledighet, hvarförutan det blir rent af omöjligt att besörja tidningens utgifvande.'' — ''Ja, det förstås af sig självt. Därtill finnas likväl hundra utvägar. Gör upp den saken med grefve Brahe, och låt honom sedermera anmäla det hos mig. Ni har vid detta tillfälle lättat mig från ett obehag, och jag tackar er uppriktigt.''

Detta var den andra koncessionen å min sida.

Ett par dagar därefter blef jag befalld till middag hos konungen. Jag sammanträffade där med herr von Printzencreutz, som blifvit nämnd eller fått löfte på platsen, jag kommer ej nu ihåg hvilketdera. Vi voro grannar vid bordet, och han skattade sig lycklig att hafva en bekant bredvid sig. Betraktad såsom ersättning för ett af er ryggadt löfte, excellentissime! var middagen för mig icke fyllest så angenäm. Sannolikt var eller blef det herr von Printzencreutz bekant, att han vid detta tillfälle fick en plats, som varit mig ämnad. Endast däraf kan jag förklara hans tjänstaktighet, att sedan herr von Hartmansdorff blifvit statssekreterare och ett annat biträde åt honom skulle förordnas att föredraga beredningsmålen, hvilken befattning Printzencreutz då lämnade, han

tillstyrkte mig att ”nu passa på”. Jag tackade för välmeningen, men förkastade ända till tanken på en sådan plan.

Vid rådplägningarna oss emellan, excellentissime! om sättet att nu ställa sakerna efter sålunda inträffade förhållanden, ville ni, att jag helt enkelt skulle söka tjänstledighet, och ni ansvarade mig — skälen måtte föregifvas hvilka som helst och vederbörande afstyrka huru mycket som helst —, att min ansökning skulle bifallas. Jag förklarade bestämdt, att jag ej kunde göra en sådan ansökning; jag kunde ej framte ett enda antagligt skäl, och jag kunde ej blottställa mig för de omdömen, hvilka ett dylikt steg ofelbart skulle förorsaka. Ni skulle då tänka på annan utväg och bad mig emellertid vara vid godt mod.

Kort därefter sammanträdde riksens ständers revisorer. Till den middagsmåltid, konungen gaf dem, var äfven jag befalld. Man lyckönskade mig i allmänhet till så mycken nåd och afundades min lysande belägenhet. Jag bar tillfredsställelsens härmade leende på läpparna — och afgrunden i hjärtat.

Hofrättens session inträffade. Jag måste inträda i tjänstgöring. Dagen nalkades mer och mer till tidningens utgifvande, och jag stod på samma punkt.

Jag gaf er nu tillkänna, att omständigheternas tvingande makt, emot hvilken det vore förgäfves att spjärna, nödgade mig att genast och utan omsvep begära afsked. Konungens ädelmod gåfve mig väl något annat när tid blefve; jag lämnade mitt öde med full trygghet i hans och edra händer. Men öfvergifva tidningsföretaget kunde jag icke, sedan för de uppburna penningarna betydliga inköp voro gjorda, kontrakter afslutade och förhållandet kändt, ja till och med anmäldt hos dem det vederborde, och tillståndsbevis uttaget hos hofkanslern. Och tjänstgöra kunde jag ej tillika af det enkla skäl, att bägge sakerna på en gång icke läto verkställa sig.

Ni bad mig för Guds skull ej tänka på afsked. Det fanns en kommitté för samlandet af militärförfattningar, i hvilken presidenten Tibell var ordförande och där jag, för en syns skull, borde anställas. Tibell efterskickades och kom. I min närvaro tillsade ni honom att oförtöfvadt begära mig till extra ledamot i kommittén, underrättande honom likväl på samma gång, att han där aldrig fick påräkna mitt biträde, och att jag aldrig komme att inställa mig i kommittén, emedan mitt arbete behöfdes på annat håll, och detta endast vore en utväg för att erhålla nödig tjänstledighet till det öfverenskomna arbetet.

Friherre Tibell gjorde sin underdåniga anmälan. Den blef hvilande. Baron Nordin, då ännu statsråd, hade kommit underfund med rätta sammanhanget, och jag kan icke förtänka honom, att han lade mig alla möjliga hinder i vägen. Han var mig icke bevågen och man skulle vara det mycket, för att understödja något, hvilket hade formen så mycket emot sig. Företaget, som här låg i botten, var dessutom, om också icke riktadt emot honom personligen, åtminstone beräknadt att upprätthålla hans rivals inflytande. Jag finner därför baron Nordins förfarande vid detta tillfälle så i sin ordning, att jag ej vill räkna honom det i ringaste mån till last, oaktadt jag blef dess offer.

Under dylika omständigheter började ändtligen det arma "Fäderneslandet" sin törnbevuxna stråt. Hvarje af dess fyra sidor upptog en rymd, som sväljde en hel nummer af Svenska Minerva. Fyra sådana numror utkommo i veckan.

Jag var nu tvingad till ansträngningar af den beskaffenhet, att, när jag nu efteråt tänker tillbaka på denna epok af min lefnad, jag ej begriper, huru det varit möjligt att på det sättet uthärda flera veckor. Morgnarna, stundom äfven eftermiddagarna, skulle jag vara hos er, för att emottaga underrättelser för dagen. Förmiddagarna skulle jag tillbringa i hofrätten. Det var den återstående delen af dygnet jag

hade att dela mellan begrundande af domarevärfven, författandet af tidningen och läsningen af korrektur. Jag förlorade matlust och sömn. Väl kastade jag mig ett par timmar nattetid på min säng, inslumrande under onödig ängslan att försofva mig; ty de ohyggligaste fantasier förföljde mig, så länge jag hade ögonen tillslutna, och jag vaknade innan kort med en förskräckelse, som ensamt skulle gjort mig yrvaken, om sådant icke i alla fall blifvit följden af min första tanke på den förestående dagens vedermödor och min bedröfliga belägenhet. Jag skötte illa min tjänst; jag skötte tidningen illa. Det förekom mig, som mina kamrater sågo snedt på mig, och grefve Lagerbjelke ryckte på axlarna och fann min förmåga alltför otillräcklig att gifva intresse åt en periodisk skrift. För honom kunde jag, minst af alla, bjuda till att rättfärdiga mig. Om jag sagt honom, huru ni blottställt mig, hade han trott mig sakna kredit hos er, och hvad kredit skulle väl då funnits för mina ofvannämnda underhandlingar med honom? I min förtviflan besökte jag den aktningsvärde ordföranden på den division, där jag tjänstgjorde, sedermera vice presidenten Boström. Jag yppade för honom oförställdt hela förhållandet. Han förundrade sig, att det ens kunde bära sig så, som det gjorde, och han beklagade min olyckliga ställning. Så långt hade det kommit, att jag måste anse mig hugnad, då en utmärkt person skänkte mig — medömkan!

Med min färdigskrifna afskedsansökning inställde jag mig hos er en morgon, efter förgäfves väntadt resultat af friherre Tibells memorial. Jag förklarade er mitt beslut att samma dag inlämna den i kammarexpeditionen. Ni besvor mig att dröja ännu en vecka och gaf mig bestämd försäkran, att saken skulle afgöras i nästa konselj. Baron Nordin arbetade emot; men det gick likväl. Nordin reserverade sig till statsrådets protokoll. Innan expeditionen hann ankomma, hade hofrätten redan hunnit slutet af sessionen.

Härmed var icke allt väl beställdt. Det var mig tillsagdt — och denna tillsägelse inverkade betydligt på det nedsatta beloppet af mitt kostnadsförslag — att jag skulle äga tillgång på alla behöfliga utländska tidningar och tidskrifter, som höllos af hans maj:t. Sedan jag flera gånger erinrat er om denna öfverenskommelse, fick jag dessa journaler, men icke förr än sex à sju veckor efter deras ankomst hit. Tänk bara, hvilken rik skattkammare af nyheter från utrikes orter att stufva upp för svenska allmänheten, som redan läst dem i alla möjliga blad och under alla möjliga former! Jag hemställde då att åtminstone få en egen politisk tidning och en litterär, som jag föreslog. Ni svarade helt kort, att hans maj:t ej håller dem. Jag nödgades därföre gå i författning att för egen räkning prenumerera på några utländska tidskrifter, hvarigenom omkostnaderna för bladet ej obetydligt ökades.

Således en tredje brist på ordhållighet i vår ursprungliga öfverenskommelse!

Såsom den fjärde bör jag tillägga, huru ojämnt och ofullständigt de underrättelser meddelades mig, som ni själf åtagit er att lämna, och som jag skulle erhålla från kronprinsens hof. De senare uteblefvo helt och hållet, och de förra måste jag själf afbida vid personliga uppvaktningar hos er, hvarigenom min tid förspilldes och arbetet ansenligt försvårades.

Den ersättning, ni beredde mig för uteblifvandet af utlofvade och påräknade källor, undergräfde såväl bladets som dess utgifvares popularitet. Denna ersättning bestod nämligen i på fransyska språket och merendels med blyertspenna med general Holsts, kabinettskammarherren Erik Lewenhaupts och öfverstelöjtnant Backmans handstilar skrifna uppsatser angående politiska ställningar och tilldragelser, hufvudsakligen i Frankrike, Polen och Nederländerna. Dessa artiklar voro visserligen i sträng konservativ anda, men de voro ingalunda ägnade att konservera tid-

ningens kredit. Stundom behagade ni själf ur ett papper för mig diktera en och annan uppsats, äfven på fransyska. Jag hade väl med allt detta endast besväret att öfversätta, men jag hade tillika tvånget att bära hundhufvudet för artiklar, någon gång till och med så osammanhängande, att jag fick stickord för min oförmåga att ens skrifva ett rent språk och logiska meningar. Oppositionspressen agade mig för åsikter, som ej voro mina, och tillskref dem låga bevekelsegrunder af penningetörst och lycksökeri, under det jag (för att begagna grefve Lagerbjelkes uttryck, sedan jag för honom yppat det inre af ställningar och förhållanden) ej ens hade ''vatten och bröd för dagen'', och harm och förtrytelse, så mycket våldsammare just därför, att jag måste bära den inom mig.

Bland det jag för mig ansåg angelägnast var att söka förbättra grefve Lagerbjelkes begrepp om mitt skriftställeri. Jag sammanskref en liten uppsats, kallad ''Beröm och tadel'', hvaruti jag bemödade mig såväl att uppfatta den frejdade litteratörens idéer som att härma hans författaremaner. Jag sade honom naturligtvis icke, att min mening varit sådan, men på er nästa soaré, excellentissime! lofordade Lagerbjelke särdeles ifrågavarande uppsats, om hvilken han yttrade: ''Det där är mer än början till talang.'' Från den stunden stego mina aktier hos honom, och han intresserade sig mera för tidningen, där han likväl endast själf skref ett par smärre artiklar. De voro likväl mera ägnade att gifva något intresse åt bladet, än då jag från er, excellentissime! eller någon annan fick mig tillsändt flera veckor — ibland månader — gamla utländska journaler, klauderade i brädden, för att införa uppsatser, som dåmera ägde hvarken nyhetens eller tillämplighetens behag, och hvilka oftast angingo förhållanden och personligheter, om hvilka ingen människa i Sverige frågade efter att ens taga kännedom. Dessa lumpor af utländsk journalistik utgjorde min förtviflan, så länge jag

ansåg mig pliktig att återgifva dem i svenskt tryck. Lagerbjelkes råd blef af mig slutligen följdt: att låtsa glömma bort dem, emedan man sannolikt längesedan glömt dem på det håll, hvarifrån de skickades. Jag täppte väl således själf mina källor, men jag minskade åtminstone en billig anmärkning till klander mot det ändock öfver höfvan klandrade bladet.

Det dröjde länge innan jag kunde vinna någon uppmärksamhet, i god mening, åt Fäderneslandet. Edra bulletiner om oppositionspressens beskyllning för ryskt sinnelag, under det konungen personligen en afton sade till mig: "Je sais, mon ami, que vous n'aimez pas les russes," och ni själf vid ett tillfälle yttrade harm och förundran däröfver, att svenskarna syntes hysa antipatier mot grannriket och dess styrelse. "De borde snarare tacka kejsaren," — så föllo edra egna ord — "ty han behöfde endast ställa upp en observationsarmé i Finland, så blefvo vi ruinerade, emedan vi då måste göra en demonstration å vår sida. Vi fingo väl se, om de stolta herrarna ville släppa till de summor, som fordrades för ett sådant försvarstillstånd." Man såg tidningens en del artiklar, i hvilka jag ingen del hade; man hörde dylika edra uttryck; man trodde mig blott utgöra ett genljud åt edra åsikter — och jag fick ej försvara mig. Så oerhörd var min otacksamma ställning! Detta gjorde, att mina publicistiska motståndare kunde tillåta sig att håna själfva följdriktigheten och orubbligheten af mina öppet förfäktade grundsatser; och när t. ex. jag i en uppsats räknade professor Geijer till last, att han var vän af indragningsmakten, hvilken jag i Fäderneslandet såväl före som efter dess utgifvande vid alla tillfällen fördömt, så svarades mig ifrån oppositionspressen, att sådant blott vore skrymteri och en nödtvungen konsekvens!!!

Yngste prinsen föddes i slutet af augusti 1831. Till fadder bjöds h. m. kejsaren af Ryssland, och furstebarnet

uppkallades efter honom. Det förra var en naturlig följd däraf, att Sveriges nu regerande konungahus blott (och det genom tronföljarens gemål) är besläktadt med ett enda krönt hufvud, konungen i Bäjern; och sedan såväl han som österrikiske kejsaren varit faddrar åt de kungliga barnen här, blef det i sanning just ingen öfverdrifven artighet att till vittne vid fjärde prinsens dop bjuda självhärskaren i ett mäktigt grannrike, med hvars höga person Sverige alltid lefvat i godt förstånd, besläktad med Vasaätten, och som det föregående året med så mycken utmärkelse i sina stater emottagit vår kronprins. Uppkallandet åter kunde nu ej undvikas utan att begå en lika opolitisk som i ögonen springande ohöflighet, alldenstund man vid de bägge förra dopen, emot all föregående plägsed i Sverige, gifvit faddrarnas namn åt arffurstarna. Så länge det var likgiltiga namn, som på detta sätt inympades i vår nya furstelängd, upptogs det också med likgiltighet af allmänheten. Det var blott en och annan med större kärlek till det framfarna och djupare förutseende i det kommande, som i tysthet rynkade ögonbrynen och förutsade, att afvikelsen från grundsats, här som i allt annat, förr eller senare måste bära sin frukt. Om man, följande föregående exempel (Karl XIII:s föräldrars), kallat kronprinsens förste son endast Karl, den andre endast Gustaf, den tredje endast Fredrik, så hade den fjärde oanmärkt kunnat kallas endast Oskar, endast August eller hvad man behagat, utom Nikolaus; men då den förste tillika fick konungens i Bäjern namn, den andre kejsarens af Österrike, så måste på grund däraf ryske kejsarens gifvas åt den fjärde. Namnet stötte emellertid nationalkänslan, helst Polens olyckor just den tiden utgjorde ämnet för dagens samtal och deltagande. Oppositionspressen uttalade ohöljdt och skarpt sin förtrytelse, hvilken beklagligen då blott var ett eko af allmänhetens: till och med Svenska Minerva yttrade sig ganska bitande emot uppkallandet, fastän under en slöja, så

tunn, så genomskinlig, att udden af hennes satir obehindradt syntes och träffade målet. Officiella bladet, där underrättelsen meddelades om prinsens födelse och namn, låg sönderrifvet och kastadt under bordet på allmänna ställen, stundom tilltygadt med ännu påtagligare vedermälen af de läsandes harm.

Under sådana omständigheter inkom ni en förmiddag, excellentissime! med konungen från Drottningholm, där hofvet vistades vid kronprinsessans förlossning. Vagnen hade gått sönder på Kungsholmen; det regnade som himlens fönster varit öppnade, och hans maj:t själf, beledsagad af er, kom gående till slottet, genomvåt om fötterna. Jag väntade er i eder salong. Ert utseende var dystert, ert lynne nedstämdt. Detta var första gången konungen personligen fick anledning att vara missbelåten med allmänna sinnesstämningen. Er uppmärksamhet från Drottningholm till slottet hade, enligt er egen berättelse, varit spänd på dem ni farit förbi, och det utgjorde likväl er tröst, att folket öfverallt hälsat lika vördnadsfullt på hans maj:t som tillförne. Jag uppmanade er att repa mod, allt vore icke förloradt. Att upplysa frågan och reda förhållandet vore visserligen af yttersta vikt, och det funnes ett lika enkelt och sant som ofelbart sätt att rättfärdiga hvad nu skett, dock med villkor, det man hade fria händer att ådagalägga och klandra ett tillförne begånget misstag. Jag frågade om ni ville berättiga mig därtill, i hvilket fall jag ansåg framgången säker; och ni svarade "Alltför gärna!" med en blick och en ton, hvilka sade ungefär: "Gör hvad ni behagar. Jag tror väl icke därpå. men saken kan i alla händelser ej bli sämre än den är."

Jag skref nu i Fäderneslandet en uppsats med öfverskrift "Arffurstens namn". Utgående från ofvan antydd synpunkt, medgaf jag, att det vore olämpligt och förut i Sverige ej brukats att uppkalla kungliga barn efter sina faddrar, men visade, att detta fel blifvit begånget vid alla

de föregående arfvingarnas af nu regerande konungahuset dop, och att ett undantag vid detta tillfälle således ej kunnat göras, utan att förolämpa den sist bjudne höge gudfadern, m. m. Jag sökte bland annat att anslå nationalstoltheten med en erinran om, huruledes det var turkarna, men icke Ryssland, som blefvo illa till mods, då Katarina II lät gifva sin sonson namnet Konstantin.

Oaktadt tidningens misskredit, gjorde denna uppsats intryck på opinionen. Det var första gången bladet vann någon allmännare uppmärksamhet. Jag affärdade ett bud till er på Drottningholm, dit ni med konungen återvändt, och frågade, om ni önskade större upplaga af denna nummer, för att sprida gratis; själf hade jag besörjt om en tillökning, hvaraf jag i min lilla mån utdelat. Emellertid höllos formarna orörda, under afbidande på ert svar. Det uteblef. Så förmätet det än må synas er, måste jag dock bekänna, att jag däröfver vardt på en gång förvånad och stött. Grefve Lagerbjelke upplöste gåtan. ''Ni har alltför påtagligt bevisat och alltför oslöjadt utsagt, att man från början utgått från en falsk princip vid uppkallandet af de kungliga barnen. Ni har således ohjälpligen medgifvit ett misstag vara begånget.'' — ''Men förhåller det sig icke så? Och huru ville e. e. logiskt ådagalägga, att man nu haft rätt och handlat följdriktigt, att oppositionspressen, som tegat vid de förra tillfällena, nu har orätt i sitt klander, och att allmänheten således nu gör illa att omornas?'' — ''Men ni har redan varit för länge med, redan sett sakerna på för nära håll att vara okunnig därom, att man är långt ifrån att finna något angeläget uti konsekvens och logik. I er position skall man blunda för det framfarna och med blind förtröstan till den högre visheten gifva det kommande knäfveln, prisa det närvarande af hjärtans grund, när det låter sig göra, stryka öfver med harfoten, då det behöfs, eller åtminstone förhålla sig tyst som muren, hvarken hafva ögon eller öron, ännu mindre penna, när ingendera

delen kunna lämpligen användas." — "Vid detta tillfälle tror jag mig likväl, utan skryt, hafva gjort vederbörande ett väsentligt handtag, just genom mitt sätt att uppställa frågan. Det har gjort intryck på många, och misstanken för ryska sympatier är åtminstone i detta afseende skingrad." — "Ja, men just nätt och jämnt så, att man ej heller på det hållet kan göra sig en förtjänst af den visade courtoisien. Den där anspelningen på namnet Konstantin, med hvad därmed stod i sammanhang, skulle jag afstyrkt, om ni tagit mig till råds; den kan vid detta tillfälle ej vara ryssarna behaglig." — "Det lärer väl nu ej vara fråga om hvad som faller dem på läppen. Hufvudsaken här måtte bestå i svenskarnas lugnande. Det är endast detta, jag haft i sikte, emedan jag dristar förmoda sådant vara angelägnare för konungahuset än opinionen i grannriket." — "Också tror jag, rätt uppriktigt sagdt, icke att man tagit er artikel illa; man vill endast icke låtsa om, att man däraf tagit kännedom. Och däruti synes mig, att man icke har orätt."

Lagerbjelke lär hafva slagit hufvudet på spiken, ty jag blef i samma vefva på dubbelt sätt förvissad, att man vid hofvet åtminstone icke misstyckte uppsatsen. Jag mötte en dag på gatan ärkebiskop Rosenstein, tillstädeskommen att förrätta det kungliga barnets dop. Han stannade och tackade mig för uppsatsen. "Den är det bästa af allt hvad ni skrifvit" — tillade han. — "I societeten i går afton på Drottningholm lämnade grefvinnan Brahe mig bladet och jag läste högt!"

Vid er återkomst till staden, excellentissime! förmälte ni er hafva fått kronprinsens befallning att tacka mig för artikeln. Ni nämnde ingenting huru hans maj:t funnit den. Nästa gång jag fick företräde hos högstdensamme, gick hans kungl. höghet ur konungens rum, i samma ögonblick jag steg in uti det yttre. Prinsen hälsade mig med en nickning utan att yttra ett ord, och hans maj:t gjorde precist hvad grefve Lagerbjelke ansåg för bäst: att "icke låtsa om" något.

Jag skulle icke uppehållit er så länge med denna artikel i Fäderneslandet, om ej skuggrädslan då i ett afseende gjorde ett så märkligt afbrott mot skuggrädslan sedermera i ett annat. (Jag talar icke om ryktena angående laddade kanoner och sadlade hästar i Lifgardets kasern vid arffursten Nikolai dop; lika litet som jag tillåter mig någon sammanställning med vissa andra försiktighets- [eller oförsiktighets-] mått de så kallade juni- och julidagarna.) Ni darrade då att förnärma Rysslands befarade ömtålighet; sedermera och nu bäfvar ni att såra Europas. Ni, Sveas maximus communis divisor och fac totum, ni låter hertigen af Dalarne i Sveriges kalender heta Nikolaus August, hvartill han är döpt, och i Sachsen-Gothas: Karl August Nikolaus. Ni, excellentissime! det kungl. husets minister, i kraft af ert ämbete, och premiärminister, i kraft af ert inflytande, har en dubbel plikt: att iakttaga regentsläktens bästa och att skydda den från förnärmelser. Lyssna ännu en gång till mina råd, och gif vår diplomati en vink att ju förr desto hellre låta det inkognito upphöra, under hvilket vår arffurste i Almanach de Gotha presenteras för världen. Om han i en framtid får så mycket majestät i sitt yttre, så mycket personligt mod, så mycken beslutsamhet, verksamhet och ihärdighet att upprätthålla och främja det grundlagliga systemet, under hvilket han är född och fostras, som hans höge gudfader dagligen ådagalägger för det system, i hvilket denne är uppfödd; så frejdar vår prins mera sitt rätta namn Nikolaus, än hans understuckna blifvit stort af de i sitt uppförande vacklande konungarna den VIII och den XIII Karl.

Det kan icke falla mig in att plåga er med hågkomster af alla de tidningens roller, som alstrade små extra scener bakom kulisserna, men bland dem, hvilka repeterades utan att varda spelta, bör jag ej förbigå hvad som härutinnan tilldrog sig i anledning af franska sändebudets, markisens af Dalmatien, rappell. Argus anställde däröfver några betraktelser,

med en och annan sidoblick på svenska kabinettets politik och obenägenhet mot sakernas ställning i Frankrike efter ''de tre ärorika dagarna''. Klockan omkring 11 en afton fick jag besök af h. e. grefve Lagerbjelke, som, klädd i uniform, kom direkte från slottet. ''Konungen'' — sade han — ''är förargad öfver de Argusiska reflexionerna rörande vårt förhållande till Frankrike och dess ministers bemötande här. Hans maj:t önskar, att någonting må varda skrifvet till vederläggning däraf. Han ville gifva mig detta förtroende; jag hänvisade på er, och det slöts så, att jag måste lofva, det vi skulle luta våra hufvuden tillsammans och att det skulle ske snart. Detta är orsaken hvarför jag kommer hit på en så ovanlig tid och så här utstyrd'' (han pekade på sitt blå band). ''Vi hafva endast morgondagen att använda; ty i öfvermorgon, vid konungens uppvaknande, har jag lofvat aflämna vårt opus.'' Grefve Lagerbjelke utvecklade därefter frågan; vi samtalade därom en stund; han stämde mig till sig följande förmiddagen och gick. På utsatt tid inställde jag mig hos honom med mitt utkast, skrifvet på spalt, för att på den andra lämna Lagerbjelke rum åt sina förbättringar. Han behöll detta och tillsade mig att komma tillbaka efter middagen. Vid min återkomst då fick jag åter mitt koncept med hans förändringar, i afseende på hvilka han anmodade mig att ''utan skonsmål och utan blygsamhetskonsideration göra honom samma tjänst tillbaka och förbättra allt hvad förbättras kunde''. Morgonen därefter klockan 9 skulle jag åter infinna mig med ett renskrifvet exemplar, då vi skulle följas åt till er, excellentissime! för att gifva er del af vårt samarbete och underställa det konungens skön.

Någon ''förbättring'' af mig på hvad grefve Lagerbjelke tillagt kunde naturligtvis ej komma i fråga, men väl en och annan förändrad ordställning, emedan hans egenheter i skrifart voro lätt igenkännliga, och till egenheterna i hans lynne hörde en gränslös skygghet att varda ertappad med något

författarskap i tidningarna, som han ej vidkänt med sitt namns utsättande.

Under vår vandring på öfverenskommen tid från denne excellenses hemvist till edert, excellentissime! uppstod hos grefve Lagerbjelke en ytterligare skrupel i afseende på något ordalag i Argus. Till tidens vinnande gingo vi in uti förstugan till Hamburger Börs, där jag från källarrummen på några minuter lånade tidningen. Ankommen till er, och sedan ni med ert upplysta bifall stadfästat hvad grefve Lagerbjelke och jag skrifvit, hastade jag till tryckeriet för att låta uppsätta och afdraga ett exemplar. Grefve Lagerbjelke kvarstannade hos er under tiden. När jag återkom till dd. ee., underrättade jag min snillrike medförfattare, att jag ännu i korrekturet tillåtit mig några små ordförändringar, där uttryckens originalitet eljest skulle röjt sitt frejdade upphof. Ni gick upp till konungen med den på ett löst ark färdigtryckta uppsatsen, medan grefve Lagerbjelke och jag i er salong afbidade er återkomst. Efter en stund återförde ni försäkran om hans maj:ts utmärkta höga välbehag. Högstdensamme hade behållit uppsatsen på sitt skrifbord och ville en gång till låta öfversätta den för sig, hvarefter jag skulle få befallning om dess intagande i tidningen. Under hemvägen yttrade Lagerbjelke till mig, med det sluga småleendet, som var honom så eget i tvetydiga fall: ''Jag vet hvad det där 'ytterligare' betyder. Vi bägge ha haft all den här mödan och springet alldeles som därest en hund hade bitit oss. Uppsatsen blir aldrig tryckt. Oaktadt den ofelbart skulle göra god verkan på opinionen och är skrifven i vederbörandes intresse, så . . .''

Grefve Lagerbjelke tilltalade här ''ytterligare'' några ord, som jag ej törs anförtro åt papperet, i händelse ni af oförsiktighet kunde låta brefvet falla i omilda händer; och som vi bägge sannolikt aldrig mer råkas mellan fyra ögon, så

får ni ursäkta, att jag tillsvidare ej kan tillfredsställa er nyfikenhet.

Följande dagen frågade jag er, om uppsatsen snart borde tryckas. Ni svarade: ''Ännu icke.'' Tiden förgick, och med den lämpligheten. Artikeln blef följaktligen, enligt Lagerbjelkes förutsägelse, aldrig tryckt. Jag förvarar emellertid såsom en relik grefve Lagerbjelkes och mitt gemensamma koncept.

När det beryktade högmålsåtalet anställdes emot friherrarna Vegesack och Düben, föranledt af det ovedersägligen i alla afseenden otäcka tiggarbrefvet, hvilket ni berättade för mig, att ''polisen i Wien öfverlämnat i regeringens händer'', yttrades högt en morgon, i det yttre af edra audiensrum uti riksmarskalksflygeln, af en person, som den tiden ej saknade inflytande, att man ''framdeles hade ett nytt vapen emot oppositionen, emedan baron Vegesack också varit en ifrig oppositionsman vid den näst föregående riksdagen''. För första gången lyckönskade jag mig att vara ett mål för den offentliga, fastän orättvisa beskyllningen att hafva, snart sagdt, sålt mig med hull och hår åt den ministeriella sidan. Jag blef därigenom i tillfälle att göra icke blott den redan kända så kallade oppositionen, utan till och med all framtida opposition uti Sverige ett verkligt handtag.

Då jag nämligen nu i Fäderneslandet införde en öppen protest, beseglad med mitt utsatta namn, emot hvarje skugga, som i anledning af högmålsåtalet ville kastas på oppositionen, tillintetgjordes i och med detsamma ministärens konstgrepp att framställa denna opposition såsom en samling sammansvurna upprorsstiftare. Periodiska pressen var väl långt ifrån att hålla mig räkning för detta uppförande; tvärtom hånade den mig för det jag, som hon kallade det, ''gick i borgen för oppositionen'', jag, som ansågs för en ruinerad renegat. Men mitt ändamål vanns i alla fall. En gadd var utryckt ur den ministeriella hydrans gap och misstänksam-

heten på ett visst ömtåligt håll lugnad. Ni, excellentissime! förklarade mig att jag handlat ridderligt mot mina politiska vedersakare, och att ''hans maj:t senterat mitt försvar för oppositionens afsikter''.

Ett annat kulissförhållande i afseende på denna konspirationsfabel erbjöd den bekanta tidningsartikeln om ''konspirationen i Iran''. Grefve Lagerbjelke tog sig den mycket nära. Han beklagade sig för mig öfver den himmelsskriande orättvisa och förföljelse, för hvilka han vore ett mål, ''så mycket grymmare vid detta tillfälle'' — tillade han — ''som det förhåller sig alldeles tvärt emot hvad uppsatsens författare antyder. Vid den preliminära öfverläggning, som hölls inne hos konungen i kronprinsens närvaro, gjorde ingen mer än jag och Rosenblad invändningar mot Dübens häktande, emedan ingenting annat låg honom till last, än att Vegesacks tiggarbref var ställdt till Düben. Men då föll h. k. h. med mycken liflighet i talet, att hvad den sistnämnde angick, funnos så tillförlitliga underrättelser om hans förehafvanden, att h. k. h. ansvarade för följderna af hans arrestering. Hvad var då att göra annat än följa med strömmen? I afseende på Vegesack behöfdes inga skrupler. Corpus delicti rättfärdigade tillräckligt de åtgärder, som vidtogos.''

Detta torde hafva varit epoken för öfverståthållaren friherre Sprengtportens iråkade ogunst. Han skall nämligen satt skriftliga arresteringsorder i fråga. Arresteringarna verkställdes sedermera en natt: Vegesacks af kommendanten öfverste Dævel och Dübens af jurymannen öfverste Boye (om jag eljest rätt minnes).

Pressens obenägenhet mot grefve Lagerbjelke var i allmänhet icke rättvis. Visserligen hade han såsom statsman sina fel — stora fel —, men därjemte hade han sina stora förtjänster. Svagheten utgjorde hans största lyte, fördragsamheten en bland hans vackraste sidor. ''Qui dit représen-

tation, dit aussi négociation,'' plägade han säga, och utgående från denna grundsats, hade han alltid för ögonen möjligheten att blifva äfven sina fienders för ögonblicket vän. Hans sympatier voro visserligen konservativa; men hans snille gjorde sig förtroget med sådana reformer, som afsågo förbättringar, utan att hota med omstörtning. Enhet inom kabinettet utgjorde hans förvaltningsdogm, liksom min. Jag hade hoppats att se den verkliggjord genom hans inträde i konseljen; men detta mitt hopp kom snart på skam. Nordins schism med den, som hade regentens öra, efterträddes af spänningen mellan Åkerhielm och Lagerbjelke. Den senare ordade vidt och bredt om sin konservatism och hyste likväl många sant liberala idéer; den förre hade hängt ut den liberala skylten, men . . . i den natten fingo de intet. Friherre Nordins reservationer hade retat utan att verka; grefve Lagerbjelke införde en annan form, som någon gång kunde verka, men aldrig retade. Han tillstyrkte konungen att befalla sina rådgifvare yttra sig först till protokollet, hvarefter konungen gaf sitt beslut tillkänna. Rådgifvarna fingo på detta sätt sina särskilda meningar uttalade och förvarade, utan att de syntes innefatta någon opposition mot regentens.

Det var ett drag af ert snille, excellentissime! då ni till statsrådet Lagerbjelkes efterträdare föreslog f. d. kabinettskammarherren Gyllenhaal, liksom ni under loppet af juni och juli månader i år lämnat krigshären och folket en tillförlitlig måttstock på ert mod.

Ursäkta detta afsteg, och återvändom till Fädernesländet.

Ödet hade kastat mig in uti många sällsamma förhållanden, ställt mig i beröring med många utmärkta personer, och jag ansåg mig böra våga försöket att göra dessa hågkomster varaktiga för mig och tilläfventyrs jämväl fruktsamma för mina landsmän. Jag är född observatör. Jag hade i mina första ynglingaår funderat på Lavaters och Galls teorier.

Temperamentsläran omfattade jag med entusiasm. Jag hade med ett ord tidigt slutit mig till den skola, som gjort människokännedom till ett alfabetiskt studium. Min böjelse — törhända ock mina anlag — kallade mig till den diplomatiska banan; men en vördad faders vilja kastade mig olyckligtvis in på den juridiska. I mån som Fäderneslandet upphörde att vara sina skapares skötebarn och af dem lämnades vind för våg, fann jag mig berättigad och i stånd att mer och mer odla detta fält enligt egna åsikter. Jag beslöt anställa en mönstring med samtidens verkande personer, för att småningom bringa våra styrande här under samma kontroll af publiciteten som i andra grundlagliga samhällen. I min ställning och på en så slipprig bana måste jag dock gå varsamt till väga, för att efter hand vänja vederbörande vid den offentliga granskningen och ej stöta dem alltför tvärt för hufvudet, hvarigenom planen genast gått i kvaf. Jag började således med en uppsats, kallad "Alfabet af lefvande och döda". Den vann bifall äfven i er krets; ty den innehöll en artighet åt de flesta beskrifna, men icke namngifna personerna. Endast grefve Lagerbjelke såg hvarthän det ledde och dolde icke för mig sitt missnöje. "Er artikel är rolig; karakteristikerna till och med träffande; Järtas t. ex. mästerlig; det är skrifvet med talang; men jag tycker icke om idéen att göra lefvande personer till ämnen för offentligt bedömande, minst i ett blad sådant som Fäderneslandet, hvilket anses skyddadt af regeringen. Jag detesterar den personliga genren. En vän säger oss sötsaker; men motståndarna begagna tillfället att fortsätta granskningen. Den slår naturligtvis ut på helt annat sätt, och innan man vet ordet af, blir man hudstruken, i allsköns välmening, af den publicist, som tog initiativet."

Lagerbjelke hade rätt, ehuru jag nog aktade mig att låta märka, att jag begrep det; men i ett land med indragningsmakt och juryer, sammansatta af domstolar, utan självstän-

dighet och månhet om sitt rykte, äro just ''sötsakerna'' enda utvägen att få sanningen i dagen.

En ny artikel af samma art, ''Gissa! Gissa!'' blef med välvilja upptagen af allmänheten. Grefve Lagerbjelke höjde på axlarna, skakade hufvudet — och teg.

Bägge dessa uppsatser voro endast silhuetter. Deras framgång gjorde mig dristigare, och jag beslöt att försöka några bröststycken under namn af ''1809 års män''. Den lycka, dessa gjorde, väckte ett par år senare hågen att teckna bilder i kroppsstorlek. Se där anledningen till ''Skildringar ur det inre af dagens historia''.

Artikeln ''1809 års män'' hade tillika en bestämd både orsak och syftemål. Ni hade spunnit edra nät kring en bland våra ryktbaraste offentliga personer, hvilken, med många förtjänster, många lysande egenskaper, likväl saknar den att genomtränga sina ledares afsikter och att handla ihärdigt och planmässigt. Friherre (numera grefve) Anckarsvärd trodde sig med er stå på den förtroligaste fot därför, att ni smekade honom, trodde sig redan kunna utsträcka handen efter statens tyglar därför, att han i bägge hofven hade obehindradt tillträde. Jag, som befann mig bakom ridån, såg nog huru med allt detta hängde tillsammans. Tronföljaren yttrade, då jag i underdånighet öfverlämnade mitt ''Försök till kritik af representationsförslaget'': ''Baron Anckarsvärd gör mig ofta sin uppvaktning. Jag ser honom gärna och jag hör honom med nöje, ty han är mycket intressant; men hans principer sätter jag i litanian.'' Ert omdöme, excellentissime! alltid lika tillförlitligt som edra vänskapsbetygelser, utföll nu till grefve Anckarsvärds fromma, emedan ni, eller någon annan, trodde er kunna för tillfället begagna honom. Ni hade kastat ögonen på honom, antingen för att föra landtmarskalksstafven eller för att understödja er, därest omständigheterna medgåfvo er att hålla den själf — och sedan hade ni säkert skjutit honom tillbaka i skuggan igen, liksom förhållandet

varit med hans frejdade far, hvars stoft i år samlats till sina fäders. Lagerbjelke var för ingen del belåten med den ryktbara ''liaisonen'' mellan grefve Anckarsvärd och er. ''Det här'' — sade han — ''blir intryck från alla håll, koncessioner för att experimentera och återtaganden, sedan experimenten misslyckats. Om det ändå ledde till något mål, om det åtminstone menades ärligt. Men alltsammans upplöser sig i hugskott och ett ohjälpligt brouillerie på köpet, när Anckarsvärd slutligen finner, att man dragit honom vid näsan; och då blir sista villan värre än den första.''

Jag beslöt att medelst er egen tidning, Fädreneslandet, rifva sönder edra små ränkers spindelväfnad. Jag nämnde dock ingenting om min plan för grefve Lagerbjelke, att icke blottställa mig för åtlöje öfver min förmätenhet, därest planen misslyckats.

''1809 års män'' upptog en lång följd af numror. Jag var ej bortskämd med berusning af allmänna bifallets nektar; — denna gången fick jag likväl läppja dryckens vällust. Så länge uppsatsen fortsattes, yttrade ni, excellentissime! icke ett ord; grefve Lagerbjelke åter sade: ''Ni känner af gammalt mina tänkesätt. Ingen talang i utförandet kan i mina ögon öfverskyla det detestabla i genren.''

Artikeln var beräknad att slutas med året, och sista bladet innehöll en karakteristik af grefvarna Anckarsvärd. Nyårsförmiddagen 1833, då jag aflämnade mitt kort hos h. e. grefve Lagerbjelke, tillsade mig kammartjänaren att gå in, oklädd som jag var, emedan h. e. önskade tala med mig. Knappt inkommen i rummet, sprang han emot mig och tog mig i famn. ''Jag är skyldig er reparation,'' — utbrast han — ''och jag gör er den af allt mitt hjärta. Jag har sagt, att jag hatar den personliga genren; men när man förstår att behandla den som ni, glömmer man sina skrupler. Uppsatsen om Anckarsvärdarna är ett nec plus ultra af talang och à propos. Bra otacksamt är det emellertid för er att

skrifva för svenska publiken. Största delen — oppositionen är, Gud nå's så visst, största delen här i landet! — läser er icke, af fördom, och bland våra så kallade vänner är det många, som ej förstå hvad de läsa. Hvad tycker ni väl, på societeten i går, där en förnäm ämbetsman (friherre S**) läste artikeln, yttrade han, i anledning af Anckarsvärds sammanliknande med en tulpan: 'Ser man bara, huru han söker stryka öfver med harfoten!' och jag nödgades ordentligen undervisa honom, att denna liknelse utgjorde det bittraste i hela stycket; ty Délille säger 'l'inodore tulipe'."

Ni, excellentissime! blef icke fyllest så trakterad af uppsatsen. Ni syntes snart sagdt alldeles förstenad och yttrade, med en uppsyn som målade både allvar och bekymmer, att "artikeln gjort en obeskriflig sensation". På hvem och i hvad riktning, täcktes ni icke tillägga.

Emellertid bragtes ni härigenom från idéen att belasta grefve Anckarsvärd med en officiell roll, hvilken, under edra auspicier och dåvarande förhållanden, hvarken kunnat blifva ärorik för honom eller gagnande för landet. Törhända sparades sålunda en stor notabilitet till andra tider och en viktigare epok.

Grefve Lagerbjelke beklagade sig några dagar därefter, icke utan hetta, att han med all möjlig möda kunde värja sig från misstanken att vara uppsatsens författare. Bland andra hade framlidne öfverkammarherren baron Stierneld öppet yttrat sådant till honom, med begäran om ett exemplar af de numror, som innefatta "1809 års män". Lagerbjelke hade svarat, att han såsom tjänstgörande statsråd aldrig kunde glömma sig därhän att skrifva något i denna syftning; att en sådan förmodan vore rentaf en skymf; men att han kände författaren tillräckligt, för att kunna skaffa baron Stierneld de begärda numrorna af tidningen. Grefve Lagerbjelke önskade, att jag tillika med dem skref honom till en missiverande biljett, hvilken han ville skicka Stierneld, på

det denne måtte öfvertygas att jag och ingen annan skrifvit artikeln. ''Säkert'' — tillade han — ''låter han binda in denna er biljett ihop med numrorna af Fäderneslandet, och ni får på detta sätt en hedersplats i Stiernelds bibliotek. Skrif därför något förbindligt i biljetten därom, att han är en stor samlare.''

Jag lydde naturligtvis i allo och begagnade tillfället att i biljetten rätta ett par tryckfel, som insmugit sig uti artikeln, om hvilken jag dessutom yttrade mig med en sådan öfversittareton, att baron Stierneld måste inse, det jag ej kunnat tillåta mig sådant, därest h. e. grefve Lagerbjelke varit den sannskyldige författaren.

Jag har någonstädes läst (jag minns ej om uti Argus eller Freja), att grefve Lagerbjelke var mera hofman än statsman. Jag åter tror, att han var lika mycket bägge delarna och var det förra såsom ett medel för att kunna uträtta något i den senare egenskapen. Er, excellentissime! som han, skämtande, plägade kalla ''vår Pompadour'', sökte han på allt sätt vinna genom artighet och smicker. Det tal, hvarmed han öppnade Svenska akademiens sammankomst på högtidsdagen, samma år Gustaf den store Adolfs minnesfest blifvit firad och Göta kanal fullbordad, var ett storartadt mästerverk i det akademiska frasmakeriet. Ni blandade edra loford med verkliga kännares, och han besvarade er höflighetsbetygelse med en annan, i hvilken jag fick ett underordnadt uppdrag. Grefve Lagerbjelke frågade mig om jag trodde, att ni skulle sätta värde på en af hans egen hand gjord afskrift af talet, med en af honom undertecknad tillägnan, att förvara bland handskrifterna på Skokloster. Svaret gjorde sig självt, hvarefter han anmodade mig att beställa pärmar af rödt marokäng samt förgyllda sirater, med Karl XIV Johans namnchiffer på öfra pärmen och Gustaf II Adolfs på den andra. När bokbindaren lämnade mig sitt arbete, syntes den romerska II:an i Gustaf Adolfs namn tydligen vara tillkommen medelst

ett misslyckadt utplånande af ena strecket af en romersk IV. Jag ville kassera arbetet; men bokbindaren, som medgaf att han begagnat en stämpel till f. d. konung Gustaf IV Adolfs namnchiffer, hvilken han ännu hade i behåll, lofvade att utplåna det nu obehöriga strecket på ett sätt, att intet spår därefter skulle skönjas. De skedde också. Lagerbjelke godkände och betalte pärmarna och skrattade ironiskt, när jag underrättade honom, hvilkens namnchiffer som ursprungligen blifvit förenadt med hjältekonungens på en gåfva, ämnad åt dess betitlade gunstling. Jag kunde ej heller afhålla mig från att draga på munnen, då jag sedermera blef varse Lagerbjelkes tal med den smickrande dedikationen och de granna pärmarna på bokhyllan i ert bibliotek. Jag glömde att förtälja er detta den tiden, jag gjorde er mina uppvaktningar; men jag hoppas att underrättelsen varder er lika kär, ehuru den kommer sent och skriftligen. Åtminstone kan jag heligt försäkra er, att jag för ingen del skulle finna mig stött, om ni någon gång, huru sent som helst, funne för godt att återställa mig "Bourrienne et ses erreurs", som ni lånade af mig för att låna åt någon annan, i samma ögonblick ni fick veta, att jag för egen räkning införskrifvit boken. Dessa "erreurs" vore ett så lämpligt tidsfördrif under den långa och svåra arrest, hvarmed ert ridderliga ädelmod krönt våra inbördes förhållanden, sedan ni kastat bort larven och icke aktat för rof att nyttja er egen svåger till ett bland de sakfällande verktygen.

— — — — — — — — — — — — — — —

Det är allas lott, som råka i beröring med er, excellentissime! och som nota bene äga någon självkänsla, att råka i en falsk ställning. Sådant var förhållandet med grefve Anckarsvärd, då han vid riksdagen 1829 (såsom det hette i Argus) "hoppade ur ringen"; sådant blef förhållandet med mig. Ändtligen tyckte jag mig också hafva hittat en utväg att slippa ur labyrinten, så mycket säkrare, som den tråd,

hvilken ledde därifrån, låg uti er hand, och jag ansåg mig äga en viss rättighet att räkna på er beredvillighet. Jag visste, att en plats i högsta domstolen höll på att blifva ledig och att riddarhussekreteraren Lagerheim ämnade söka sig dit. Jag önskade successionen efter honom, och så, som riddarhusdirektionen då var sammansatt, hade ni pluraliteten där på edra fem fingrar. Min första framställning i ämnet upptog ni med låtsad glädje och försäkrade, att jag en gång för alla kunde räkna på er, då jag önskade någon förmån. Jag öppnade mig nu äfven för grefve Lagerbjelke. ''Det är snarare vi, som böra tacka er'' — svarade han — ''att ni vill åtaga er befattningen. Ni behöfver emellertid ej anse er begrafven där. Lagerheims exempel visar, att vägen står vidare öppen.'' Jag förklarade åter, att det icke vore Lagerheim, utan hellre Bungencrona och Silfverstolpe jag skulle bjuda till att taga till föresyn; att jag vore mätt på dagens strider, efter att hafva varit nog länge med uti elden; att med mitt lynne öfverensstämde rastlöst arbete tidtals och däremellan hvila; samt att jag för lifstiden ville fästa mig vid en befattning, som under riksdagarna fordrade ansträngning och sedermera lämnade ledighet åt studier.

Att göra något steg hos riddarhusdirektionen, innan jag visste att ni satt er i rörelse, hade varit ändamålslöst. Jag ville vara säker, ifall jag skulle uppträda som sökande. Den omtalade ledigheten inträffade. Ni låtsade om ingenting. Jag nödgades då fråga er, huru härmed hängde tillsammans. Ert svar blef: ''Jag skall tala med De la Gardie, när jag råkar honom.'' Det låg någonting så likgiltigt i orden, så iskallt i rösten, så frånstötande i blicken, att jag genast begrep att ni arbetade emot mig — och jag slog i ögonblicket all tanke ur hågen både på tjänst och ansökning därtill. Ni fällde dessutom i förbigående en reflexion, som stegrade otacksamheten å er sida till en verklig förolämpning. Det

vore ''farligt'', yttrade ni, ''att hafva en homme de partie på den platsen.''

Jag hade ej nu några 70,000 riksdaler b:ko årligen att vidare erbjuda; ni behöfde intet nytt statsråd att sätta i stället för en rival, som ni önskade blifva kvitt; jag var redan tillräckligt inpudrad för att löpa in i snaran med utgifvandet af en tidning under ert inflytande och genom de artiklar af främmande ursprung, ni tvingade mig att införa, tillräckligt nedsölad i opinionen, för att ni skulle tro mig äga någon annan räddningsplanka än ert höggrefliga välbehag. Det var således icke ''farligt'' att håna; det var dessutom fullkomligen värdigt Sveriges ädlaste bland ädle.

Mellan grefve Lagerbjelke och mig växlades sedermera ej ett enda ord om den saken. Han frågade mig icke ens, hvarför jag ej anmält mig bland de sökande. Vi begrepo hvarandra utan att tala. Det undföll honom blott vid ett tillfälle att ''beklaga de litteratörer i Sverige, som ej äro präster. Dessa hafva biskopsstolen för sig. De andra äro dömda till svält och glömska.''

Emellertid måste tidningen Fäderneslandet fortsättas, så länge det ännu var mig möjligt att besörja utgifvandet, medelst de oerhördaste uppoffringar. Väl försökte jag vidga kretsen af bladets läsare genom ett nedsatt pris och minska redaktionskostnaden medelst ett mindre dyrt papper och färre antal numror. Men subsidiemedlen nedsattes också, till och med i fördubblad proportion, utminuterades i tolf portioner och räckte på långt när icke att godtgöra mina enskilda förluster. Min ställning var nu förtviflad i ordets hela bemärkelse, och endast en tillfällighet hindrade verkställigheten af ett förtvifladt beslut. Dess öppna erkännande är en borgen, att ett sådant oråd aldrig mer kan inleda mig i frestelse, huru bistra mina återstående dagars öden än må blifva. Min lön var intecknad, mitt lösbo skingradt, min kredit slut — äfven hos de dyraste penningmäklare. Tid-

ningen upphörde, till trots af ansträngningar, för hvilka jag dukade under. Mitt politiska rykte var sönderslitet för satser, som icke voro mina, men hvilkas ägare jag ej kunde förplikta till hemul. Min personliga karaktär var angripen, utan att jag fick rättfärdiga mig. Jag var betraktad af allmänheten föga bättre än som en oduglig handelsvara, afyttrad till ett så högt pris, att de flesta trodde det vara tredska eller slöseri, då jag ej fullgjorde ingångna förbindelser. Såg jag tillbaka och omkring mig, så var det idel svek hos dem, för hvilka jag klädde blodig skjorta, — och orättvisa af mina bakom ljuset förda motståndare. Kastade jag blicken fram, så blef jag endast varse perspektivet af nesa och brist. I denna belägenhet och i den hemskaste sinnesstämning, rusade jag en dag upp på spetsen af Kastellholmens klippa, i grannskapet af den rödfärgade kranen. Jag besinnade mig där ett ögonblick . . . och detta ögonblick var afgörande; ty i det nästa framsköt en fredlig farkost på den lugna vattenytan. Ostörd kunde jag således ej bringa mitt uppsåt i fullbordan, och fruktan att öfverlefva ett förfeladt försök bragte mig att afstå därifrån — och för evigt!

Kalken var ännu icke tömd till dräggen. Men äfven detta måste ske. Det skedde på sätt rättegångshandlingarna utvisa i målet mellan mig och Statstidningens redaktion sommaren 1835. Till råga på lidandet pressades jag hårdt af egna och min hustrus vänner att återkalla den afskedsansökning från assessoratet, hvilken jag uthändigat vid underrättelsen att ni, mig ovetande, låtit entlediga mig ur den kommitté, där jag, såsom ofvan är anmärkt, inskrefs, icke för att göra tjänst, utan för att erhålla tjänstledighet till tidningens utgifvande. Hon, som med mig frivilligt delar fängelsets försakelser, var äfven då min tröst, mitt stöd. ”Dina kval” — yttrade hon — ”föranleda å min sida icke ett råd, men en reflexion. Om du ger vika för välviljans enträgenhet och af blödighet för din familj visar dig vack-

lande och återkallar afskedsansökningen, så förlorar du ditt lugn och din heder. Vi äro då i alla fall förlorade. Bättre synes mig, att du tager ditt parti som en man, utvecklar karaktär, visar allmänheten hvad du duger till och drager dig ifrån dem, som störtat oss i detta elände. Misslyckas äfven detta, så skall du åtminstone aldrig från mig förnimma någon förebråelse. Jag vill hellre än dessa förhållanden nu åtaga mig tjänstehjonssysslor mot dagspenning till vårt uppehälle och skall icke knota. Jag har nu sagt dig min tanke; fatta själf ditt beslut."

Det öfriga känner ni, excellentissime! äfvensom mitt afslag någon tid därefter på er klients, numera justitiekanslern Nermans begäran, att jag "mot vedergällning" — som orden föllo — ville åtaga mig utgifvandet af en ny tidning, emedan han beklagade sig, att Stockholms Dagblad vägrade intagandet af uppsatser, som han skickade dess redaktion. Han syntes förundrad, att jag i min redlösa belägenhet ej slök den nya kroken, och bad mig åtminstone tänka på saken till en annan dag. Detta lofvade jag och utsatte äfven dagen till mitt svar. När den inträffade, utkom i bokhandeln — "Skildringar ur det inre af dagens historia. De frånvarande." Jag har någon anledning att tro, det "svaret" kommit herrarna riktigt till handa. Åtminstone förmärktes ingen vidare nyfikenhet af herr Nerman att få veta mitt beslut i anledning af hans framställning. Däremot finnas tvenne andra förhållanden, i afseende på hvilka ni torde vara fullkomligt okunnig, och om hvilka jag därför anser för en plikt att underrätta er. Hvad det ena angår, härrör er okunnighet (så vida den icke är låtsad) af glömska; men hvad det andra beträffar, är ni ursäktad.

— — — — — — — — — — — — — —

Jag hade visserligen ännu åtskilligt att orda om både nytt och gammalt — det är så länge sedan vi förtroligt språkade med hvarandra! — men dels fruktar jag att allt-

för mycket upptaga er dyrbara (för Sverige alltför dyrbara) tid; dels behöfver jag använda min egen till brefväxling med en annan korrespondent, som tycker, att jag bör begagna den ledighet, er välvilja beredt mig här, att utveckla mina tankar angående ett och annat riksdagsämne, hvars afhandlande på stället ni försiktigtvis, medelst mitt inspärrande, sökt förekomma. Det är på Sveriges framtid hvarje fosterlandsvän måste tänka: hvarje strå, framsläpadt till den stora stacken, kan göra sin nytta; det närvarande är — prisade vare edra statsmannatalanger! — till spillo gifvet. Gömdt är emellertid icke glömdt, och när tiden är inne, skall ni ytterligare höra af mig. Ett måste jag dock ännu tillägga, innan jag denna gången slutar, och som det angår försvarsverket, för hvilket jag i hela min civila ringhet likväl hyser ett lifligt deltagande, lika varmt i fängelset som i generaladjutantens salonger, så påräknar jag er tillgift för denna förlängning i framställningen.

Lyftning af en half million är anbefalld till befästande af hufvudstadens inlopp. Ganska litet af summan är hittills använd på den fästning, där jag nu befinner mig. Låt för all del så mycket som möjligt af kreditivbeloppet komma försvarsverket i allmänhet och denna del däraf isynnerhet till godo! Än mer: låt ingen falsk blygsel, ingen ångest för hvad ni i öfrigt har på ert samvete hindra er att öppet för riksens härnäst sammanträdande ständer ådagalägga detta behof och äska, hvad till dess fyllande ytterligare kan tarfvas, nota bene: sedan den anvisade halfva millionen verkligen åtgått till den ifrågavarande befästningen, hvarmed dock lärer draga länge ut på tiden, helst ännu här ej torde vara använd en tjugondel af kreditivsumman. Det vore icke blott en skändlig mystifikation, det vore tillika en oförlåtlig misshushållning att stanna på halfva vägen, sedan arbetet är börjadt. De redan använda penningarna voro då bokstafligen kastade i sjön, så som det skett med de medel, hvilka

användts på den i ruin fallande stommen till en kyrka på Skeppsholmen, som aldrig varder fullbordad. Den för handen varande anläggningen vid Vaxholmen är vacker i sin plan såväl som i utförandet, att sluta från hvad redan är gjordt. Det blir, om planen fullföljes till slut och i sin helhet, någonting både att förevisa utlänningen, som sjöledes anländer till Stockholm, och att den vägen afvärja fientliga anfall. Nationaläran och nationaltryggheten äro gemensamt intresserade uti företagets bringande till ända. Ni behöfver någonting gjordt under er förvaltningstid. Låt åtminstone detta blifva ett minnesmärke däraf, för hvilket ni ej behöfver rodna. Om system funnits i krigsadministrationen det sista fjärdedels seklet, så hade under dessa år, då Sverige haft fred med hela världen, femtio à hundra tusen riksdaler årligen kunnat till våra befästningar afsättas från tredje hufvudtitelns besparingar, och med dessa millioner skulle våra försvarsanstalter nu befunnits i önskadt skick. Det hade varit ett sätt att få dem i ordning, utan särdeles känning för det allmänna och det skattdragande folket. Men då sådant är vordet försummadt bland mycket annat och kreditivet i stället måst anlitas, så laga, för Guds skull, åtminstone att det ledes genom den kanal, som blifvit utstakad och uppgifven. I annat fall torde efterräkningen blifva allvarsam, och just de, som äro beredvilliga att taga er under armarna i fråga om försvarsverkets materiella behof, måste, för sakens såväl som för sin egen heders skull, anställa en obeveklig räfst, om medlen förspillas — och förryckas. Sans adieu, excellentissime!

P. S.

Bed er vän statsrådet Gyllenhaal fråga sin vän landshöfding Flach, huruvida ej denne, för att stäfja klandret öfver den förres befordran till statsman, förevisade ett bref från

honom, däruti han på det högsta uttryckte sitt ogillande af ''den sista utnämningen'' (herr Nerman var kort förut förordnad att tills vidare förvalta justitiekanslersämbetet); och huruvida icke herr Flach visat detta herr Gyllenhaals bref, bland andra, åt hufvudredaktören af tidningen Aftonbladet.

FREDRIKA BREMER

1801—1865

Ur GRANNARNA.

FÖRRA AFDELNINGEN.

Fransiska W. till Maria M.

FÖRSTA BREFVET.

Rosenvik d. 1 juni 18...

Här är jag nu, kära Maria, i mitt eget hus och hem, vid mitt eget skrifbord, med min egen björn. "Och hvem är björn?" frågar du väl. Hvem skulle han vara, om ej min egen man? Jag kallar honom *björn*, emedan — det vill ej falla sig annorlunda. Jag sitter nära fönstret. Solen går ned. Två svanor simma i sjön och fåra dess klara spegel. Tre kor — *mina* kor — stå på gröna stranden, stilla, feta och fundersamma, och tänka visst på ingenting. Hvad de äro trefliga! Nu kommer pigan med pall och stäfva. Den härliga mjölken på landet! Men hvad är ej godt på landet! Luft och människor, mat och känslor, jord och himmel, allt är friskt och upplifvande där. Nu måste jag föra dig in i mitt bo, nej! jag måste börja längre bort, upp på backen, hvarifrån jag för första gången såg dalen, där Rosenvik ligger. Backen är några mil in i Småland. Ser du en dammig vagn på höjden? I den sitta björn och hans fru. Frun koxar nyfiken ut, ty framför henne ligger i aftonlugnet en dal så skön. Där nere stå lundar gröna och omsluta klara sjöar, sädesfält gå i silkesvågor kring gråa berg, och hvita gårdar skymta vänligt fram mellan träden. Rundtomkring från de skogbeväxta höjderna stiga rökpelare rakt

upp mot den klara aftonhimlen. Det ser ut som vulkaner, men är blott fredliga svedjor. Lika mycket; det är vackert, och jag är förtjust, lutar mig fram, tänker något om en lycklig naturfamilj, om paradiset, om Adam och Eva, då hastigt björn lägger sina stora tassar omkring mig och kramar mig så, att jag är nära att uppge andan, under det han kysser mig och ber mig "trifvas här!" Jag blef litet illa vid, men då jag såg till andemeningen i denna omfamning, måste jag bli nöjd. Här i dalen var då mitt blifvande hem; här lefde min nya släkt; här låg Rosenvik; här skulle jag lefva med min björn. Vi kommo utför backen, och vagnen rullade raskt fram på den jämna vägen. Björn nämnde för mig gårdarna, som vi sågo när och fjärran. Jag hörde som i drömmen, men blef plötsligt väckt ur mina tankar, då björn sade med en viss accent: "Här bor ma chère mère!" och vagnen körde in på en gård och stannade framför ett stort och vackert stenhus. "Hvad, skola vi stiga ur här?" — "Ja, min vän!" Det var mig en ingalunda kär surpris. Jag hade först velat fara till mitt eget hem och där något bereda mig på mötet med min mans styfmor, för hvilken jag var litet rädd efter de berättelser, jag hört om denna fru, och den respekt, som jag visste att björn hade för henne. Detta besök syntes mig ganska mal à propos, men björn har sina egna idéer, och jag såg på honom, att det nu ej var värdt att spjärna emot.

Det var söndag; och då vagnen stannade hörde jag ljudet af en fiol. "Aha!" sade björn, "så mycket bättre!" hoppade tungt ur vagnen och lyfte mig ur. Askar och paketer var ej att tänka på. Björn tog min hand, förde mig uppför trappan in i den präktiga förstugan och drog mig fram mot dörren, där man hörde musik och dans. "Se så!" tänkte jag, "nu skall jag väl äfven dansa i den här kostymen." Jag ville gå in någonstädes, där jag kunde få torka dammet af näsa och hatt, där jag åtminstone kunde få se mig i en spegel. Omöjligt! Björn förde mig vid armen

och försäkrade mig, att jag såg "allrakäraste ut", och bad mig spegla mig i hans ögon. Jag måste vara så ohöflig att säga honom, att de voro "alltför små". Han försäkrade, att de voro desto klarare, och öppnade dörren till balsalen. I en slags munter förtviflan sade jag till honom: "Nå, efter du för mig på bal, så skall du äfven dansa med mig, din björn!" — "Gärna, för t—n!" skrek björn, och med detsamma voro vi inne i salen.

Min förskräckelse minskades snart, när jag i det stora rummet blott såg en mängd snyggt klädda pigor och drängar, som svängde lustigt om med hvarann. De voro så upptagna af dansen, att de knappast märkte oss. Björn förde mig upp till öfra ändan af salen, och där såg jag sittande på ett högt säte ett mycket stort och starkt fruntimmer, vid pass femtio år, som med en viss allvarsfull ifver spelte på en stor fiol och stampade takten med kraft. Hon hade på hufvudet en besynnerlig och hög mössa af svart sammet, som jag vill kalla kask, efter det ordet rann mig i hågen, då jag såg den, och jag ej vet något bättre. Hon såg bra, men besynnerlig ut. Det var generalskan Mansfelt, det var min mans styfmor, det var ma chère mère! Hon kastade snart sina stora mörkbruna ögon på oss, slutade genast att spela, lade bort fiol och stråke och steg upp med en stolt hållning, men glad och öppen min. Björn förde mig fram. Jag darrade litet, neg djupt och kysste ma chère mère's hand. Hon kysste mig på pannan och såg på mig en stund så skarpt, att jag måste nedslå ögonen, hvarefter hon ånyo kysste mig mycket hjärtligt på mun och panna och omfamnade mig nästan lika duktigt som björn. Nu kom ordningen till björn; han kysste vördnadsfullt ma chère mère's hand, hon räckte honom sin kind och de sågo mycket vänliga ut. "Varen välkomna, mina kära vänner!" sade ma chère mère med hög, manlig röst. "Det var beskedligt att ni kom till mig, innan ni for till ert eget. Det tackar jag er för. Jag skulle väl tagit bättre

emot er, om jag varit prevenerad, men i alla fall vet jag, att 'välkommen är bästa rätt'. Jag hoppas, mina vänner, att ni stanna kvar till kvälln?''

Björn ursäktade oss, sade, att vi önskade snart komma hem, att jag var trött af resan, men att vi ville dock ej fara förbi Karlsfors utan att betyga vår vördnad för ma chère mère.

''D'ä bra, d'ä bra!'' sade ma chère mère nöjd, ''vi skola snart talas vid därinne, men först måste jag säga ett ord till folket här. Hör på, go' vänner!'' Och ma chère mère knackade med stråken på fiolens rygg, till dess en allmän tystnad uppstod i salen. ''Mina barn!'' fortfor hon högtidligt, ''jag har att säga er — för böfveln, vill du vara tyst där borta? — Jag har att säga er, att min käre son Lars Anders Werner nu hemfört som sin hustru denna Fransiska Burén, som ni här ser vid hans sida. Giftermål beslutas i himmelen, mina barn, och vi vilja be himmelen välsigna sitt verk i detta äkta par. Vi skola allesammans i afton dricka en skål på dess välgång. Se så, nu kunnen I dansa, barn! Olof! kom hit, du, tag fiolen och spela så godt du kan!''

Under det att ett sorl af jubel och lyckönskan gick genom församlingen, tog ma chère mère mig i handen och förde mig jämte björn i ett annat rum. Här befallde hon in punsch och glas. Emellertid stödde hon båda armbågarna mot bordet, satte knytnäfvarna under hakan och såg på mig stint, med en blick snarare dyster än vänlig. Björn, som såg att ma chère mère's utkik brydde mig, började tala om gröda och landtsysslor. Ma chère mère suckade ett par gånger så djupt, att det liknade ett stånkande, hvarefter hon tycktes göra våld på sig, svarade på björns frågor, och när punschen kom in drack hon oss till, i det hon med allvar i blick och ton sade: ''Son och sonhustru, er skål!'' Sedan blef hon vänligare och sade med en skämtsam ton, som mycket klädde henne: ''Lars Anders, jag tror ej att man

kan säga, att du köpt grisen i säcken. Din hustru ser alls icke bortkommen ut och har ett par ögon att köpa fisk med. Liten är hon, bra liten, det är sant, men 'liten och käck stoppar ofta den store i säck'."

Jag skrattade, ma chère mère äfven; jag började finna mig i hennes sort och sätt. Vi språkade en stund muntert, och jag berättade några små reseäfventyr, som mycket roade ma chère mère. Om en stund stego vi upp för att ta afsked, och ma chère mère sade med ett mycket godt leende: "Jag vill ej uppehålla er i afton, så kärt det är mig att se er. Jag kan väl tänka att hemmet drar. Bli hos er i morgon om ni vill; men kom i öfvermorgon och ät middag med mig. För öfrigt vet ni väl, att ni ären välkomna när som helst. Fyll nu era glas och kom och drick folket till. Sorg må man behålla för sig, men glädje skall man njuta tillsammans."

Vi gingo ut i danssalen med fyllda glas och ma chère mère till härold. Man väntade oss med fyllda glas, och ma chère mère talte för folket så här: "Man bör väl ej ropa hej, innan man kommer öfver bäcken, men när man satt ut i äktenskapets farkost med gudsfruktan och klokhet, så gäller ordspråket: väl begynt är hälften hunnet; och därpå, mina vänner, vilja vi dricka en skål för det äkta par, som I här sen framför er, och önska, att detsamma och dess efterkommande må 'sitta i vår Herres kålgård alltid!' Skål!"

"Skål! skål!" genljudade från alla håll. Björn och jag tömde våra glas och vi gingo omkring och skakade händer med en mängd folk, till dess jag var alldeles yr i hufvudet. Sen detta var öfver och vi resfärdiga, kom ma chère mère efter oss i trappan med ett paket eller knyte i handen och sade vänligt: "Tag med er den här kalfsteken, barn, för frukosten i morgon. Sen får ni göda och äta era egna kalfvar. Men kom ihåg, sonhustru, att jag skall ha min handduk igen. Nej, hon skall ej bära den, kära vän, hon har nog att göra med sin påse (pirat) och med sin kappa. Lars Anders skall

bära kalfsteken.'' Och likasom Lars Anders ännu varit liten gosse, pålade hon honom knytet och visade honom huru han skulle bära det, och björn — gjorde som hon sade. Hennes sista ord voro: ''Kom ihåg, att jag skall ha igen min handduk!'' Jag såg litet förvänd på björn; han log och lyfte mig upp i vagnen. Inom mig var jag nu tillfreds att så impromptu ha gjort ma chère mère's bekantskap. Jag kände, att om det skett på ett mera förberedt och högtidligt sätt, skulle hennes hållning och blick verkat förtryckande på mig.

Rätt glad var jag åt kalfsteken, ty jag visste ej i hvad tillstånd skafferifinanserna voro på Rosenvik. Rätt glad var jag äfven att få komma hem, att få se en pigas ansikte och en bäddad säng, ty vi hade rest tio mil denna dag, och jag var ganska trött. Jag smålurade under den fjärdingsväg, som vi hade från Karlsfors till Rosenvik. Det var så skumt när vi kommo fram, kl. elfva om aftonen, att jag ej kunde se hur mitt Eden såg ut. Huset syntes något grått och något smått, i jämförelse med det hvarifrån vi nu kommo. Men det gjorde ingenting; björn var så hjärtligt god och jag så hjärtligt sömnig. På en gång blef jag ganska vaken, ty det gick mig som det går i fesagor. Jag trädde in i ett vackert och väl upplyst rum och såg i dess midt ett uppdukadt tebord, skimrande af silfver och porslin; och vid bordet stod den allratäckaste lilla piga, klädd i den vackra högtidsdräkt, som är bondflickorna egen på denna ort. Jag gjorde ett utrop af förtjusning, och all sömn for utur mig. Inom en kvarts timma satt jag i ordning som värdinna vid tebordet, beundrande den vackra drälln, tekannan, kopparna, teskedarna, på hvilka jag läste initialbokstäfverna till björns och mitt namn, och serverade te åt min björn, som syntes hjärtinnerligen förnöjd.

Och vardt afton och morgon den första dagen.

När jag om morgonen upplät mina ögon, såg jag att min Adam redan var klart vaken och riktade sin blick med ett

visst andäktigt uttryck mot fönstret, där en stråle af solen gjorde sitt inträde genom ett hål i den blårandiga rullgardinen. En katt hördes jama.

"Min älskade gemål!" började jag högtidligt, "jag tackar dig för den sköna musik, som du beställt till mitt välkomnande. Jag förmodar att du äfven förordnat om en tropp hvitklädda unga bygdens flickor, som skola strö granris för mina fötter. Jag skall snart vara färdig att emottaga dem."

"Jag har tillställt något bättre än det gammalmodiga upptåget," sade björn muntert. "I samråd med en stor artist har jag anordnat om ett panorama, som skall visa dig hur det ser ut i — öde Arabien! Du behöfver blott dra upp denna gardin."

Du kan föreställa dig att jag snart var vid fönstret, och med hemlig förskräckelse drog jag upp gardinen. Ack, Maria! Där låg framför mig i morgonglans en spegelklar sjö; gröna ängar och lundar lågo däromkring, och midt i sjön var en liten holme med en hög ek på, och solen sken klart öfver allt detta; allt var så lugnt, så paradisiskt skönt! Jag blef så betagen af denna syn, att jag i början ej kunde få fram ett ord. Jag blott knäppte ihop mina händer, och tårar fyllde mina ögon.

"Blif lycklig här!" hviskade björn och slöt mig till sitt hjärta.

"Jag *är* lycklig . . . för lycklig!" sade jag djupt rörd och tacksam.

"Ser du holmen — lilla Svanö? Dit skall jag ofta ro dig i sommar. Vi skola ta vår kvällsvard med oss och förtära den där."

"Hvarför icke frukost?" utropade jag, plötsligen inspirerad. "Hvarför icke i dag — på den här sköna morgonstunden — dricka vårt kaffe där? Jag skall strax . . ."

"Nej, icke på morgonen," sade björn, leende åt min ifver. "Jag måste till staden och se om mina sjuka."

"Ack! att ej folket skall kunna hålla sig friskt!" utropade jag förtretad.

"Och hvad skulle jag då ta mig för?" sade björn med komisk förskräckelse.

"Fara med mig till Svanö!"

"Jag kommer igen till middagen, kl. tre, och i afton kunna vi . . . det förbannade hålet däroppe! Jag kunde ej tro att gardinerna skulle vara så trasi . . ."

"Hålet skall vara där, så länge jag är här," ropade jag ifrigt. "Aldrig skall jag glömma, att jag genom detta för första gången såg solen på Rosenvik. Men säg mig, hvad är det för ett gammalt fäste, som skymtar fram så grått på denna sidan, längst bort öfver sjön, där skogen är så svart?"

"Det är Ramm. En stor herrgård."

"Och hvem bor där?"

"Ingen nu. För femton år sedan tillhörde den ma chère mère. Men hon vantrifdes där, flyttade till Karlsfors och sålde Ramm. Godset köptes af bönder, som väl odla jorden, men låta det sköna huset och parken förfalla. Nu säges det, att de för sommaren äro hyrda af en utlänning, som vill jaga här i trakten. Och ett skönt tillfälle har han därtill inom själfva parken, som är öfver en mil i omkrets, och där rådjuren länge fått föröka sig i ostörd ro. Vi skola se oss om där någon gång. Men nu, min lilla hustru, måste jag ha frukost och sen säga dig farväl på några timmar."

Sedan kaffet var drucket och björn på trillan, började jag orientera mig i min lilla värld. Men om hus och uthus senare; jag måste först tala om herrn i huset; ty du, Maria, känner ju ej min egen björn! Jag har ditt bref framför mig, ditt kära bref, som jag fick några dagar efter mitt bröllop. Tack, söta, älskade Maria, för alla ömma ord, alla visa råd! De äro väl gömda, där de aldrig bli glömda. Och nu till dina frågor, dem jag vill söka att rätt ordentligt svara på. Först till björn. Här har du hans porträtt. Medelmåttigt

lång, men tillräckligt — ej obehagligt — tjock och bred. Vacker ljuslockig peruk, gjord af vår Herres egen hand. Stort ansikte couleur de rose, ljusa ögonhår och små ljusgrå ögon, som ha en viss genomträngande blick under duktiga buskar af gråguld ögonbryn. Näsan bra, ehuru något tjock; gapet stort, försedt med goda tänder, bruna — o ve! — af tobaksrökning; stora tassar, men väl skapade och vårdade, stora fötter, gången lik björnens; — men med allt detta får du intet begrepp om björns utseende, om du ej ser i hans ansikte ett uttryck, godt, öppet, fryntligt, som genast ingifver gladt förtroende. Det talar när munnen tiger, hvilket är den senares vana. Pannan är klar, hufvudets ställning sådan man tänker sig den hos en astronom; rösten är grof bas och tar sig ej illa ut i sång. Där har du björns yttre. Det inre, bästa Maria, det har jag ännu själf att studera på. Sedan två månader fästmö, sen fjorton dagar fru, har jag ej hunnit komma särdeles på djupet med en man, som för det mesta är tyst och som jag ej känt öfver ett halft år. Men jag hoppas och tror allt godt.

Du frågar "om jag har kärlek, verklig kärlek till honom", och sätter, halft på allvar, halft på skämt, fram så underliga tecken för att låta mig pröfva detta. "Om jag känner en odräglig tomhet när han är borta? Om jag som fru L. blir blek och betagen när han kommer in i ett sällskap, där jag är förut? Om han har någon brist, någon ovana, som hos en annan skulle plåga mig, men som hos honom behagar mig?" Nej, Maria, allt detta känner och tycker jag icke. Kärlek, Maria, . . . ser du, — nog tyckte jag om honom, fann honom hygglig, eljest hade jag ej gift mig med honom; men kärlek . . . hm! . . . Först och främst är han mycket äldre än jag. Han är nära femtio år, och jag har ännu tre år under trettio. Sedan — har han länge varit ungkarl; han har sina vanor och ovanor, och dessa senare finner jag alls icke vackra. Men de skola ej störa

vår husliga sällhet, det har jag satt mig före. Somliga af dem skall jag vänja mig vid, somliga skall jag vänja honom ifrån. T. ex. 1:o har han en vana att småspotta öfverallt omkring sig, så väl på vackra mattor, som på gråa golf. Det skall han vänja sig ifrån, men han skall få spottlådor i alla rummen. 2:o. Han röker mycket tobak. Det skall jag vänja mig vid, ty jag vet huru nödvändig och kär pipan är för den, som länge haft den till sällskap på vägen genom lifvet. Men vi skola göra ett kontrakt, så lydande: "Jag skall gärna se den tända pipan, likväl — sällan i förmaket och aldrig i sängkammaren." Björn kan ju fritt pusta ut röken i sitt eget rum och i salen. 3:o. Björn har en underlig vana att, under det han tiger, göra de förfärligaste grimaser, ibland till egna tankar, ibland till andras ord. Med detta skola vi träffa en kompromiss. Ibland skall jag få säga åt honom: "Björn, grina ej så afskyvärdt!" Men oftast skall jag låta honom grina i fred, ty det vore honom plågsamt och troligen omöjligt att arbeta emot detta minspel, som en gång kommit så väl i gång. Det utgör dessutom ett slags språk, ofta rätt uttrycksfullt, och ser snarare lustigt än ledsamt ut. 4:o. Han har en liten snickarevurm och sitter gärna om aftnarna och täljer och limmar och skräpar ned golf, bord och stolar. Det skall jag af allt hjärta vänja mig vid och blott låta sorgfälligt sopa alla mornar. Det är trefligt, tycker jag, att en herre har något litet handarbete, och sen björn hela dagen sträfvat sig trött i sitt läkarekall, är detta honom en muntrande förströelse. Medan han täljer, skall jag läsa högt för honom romaner, hvilket särdeles roar honom. 5:o. Har han en viss vana vid grofva ord. Det skall jag så sakta och smått vänja honom af med, men hvad jag framför allt är fast besluten att vänja honom vid är — att känna sig lycklig, att finna nöje och trefnad i sitt hem. Ty, ser du, Maria, jag var fattig, måste förtjäna mitt bröd i mitt anletes svett — musikundervisning är ej ett lätt arbete —; jag var ej ung mer,

jag hade ej skönhet eller talanger — utom den smulan musik, — och han, af en ansedd släkt, i en förmånlig lefnadsställning, han, så allmänt aktad för karaktär, kunskap och duglighet, han valde mig ändå framför andra rikare, vackrare, bättre än jag. Han skötte mig under min svåra frossa med så mycken godhet, och när min mor ville erkänna hans möda med det sista af våra hopsparade pengar, nekade han dem och begärde — min hand. Sedan var han så god mot de mina, gaf mina bröder skänker och lät välmåga komma i mitt förr så fattiga hem. Skulle jag ej vara tacksam, ej hålla af honom, ej söka att göra honom lycklig efter min bästa kraft och förmåga? Ack, jo! Det vill jag, det skall jag, med dygd och med odygd, i lek och i allvar, i godo och ondo vill jag göra honom lycklig, och en röst inom mig säger, att jag skall lyckas.

Tisdags morgon d. 3 juni.

Vi arma människor! Hvad äro våra goda föresatser, när vi ej ha makt öfver oss själfva? I förrgår satt jag och primade mig öfver huru lycklig jag skulle göra min man; i går . . . för att straffa mig, vill jag berätta allt för dig. Jag återvänder till i förrgår aftons, då jag var så nöjd med mig själf. Björn var då borta på ett sjukbesök i grannskapet, och jag skref; han kom igen; jag skref ej mer, jag talte allvar och tok för honom; vi gjorde opp åtskilliga små husliga anordningar, och i allvar och tok uppsattes och underskrefs kontraktet angående tobaksrökningen. Så långt bra. Och så slutades den dagen.

Den andra dagen, d. v. s. i går, skulle vi vara till middagen hos ma chère mère. Jag hade litet ondt i hufvudet, och hur jag satte mössan och hur jag lade lockarna, så passade de ej, och jag såg gammal och förfallen ut, tyckte jag. Jag tror att björn tyckte detsamma, ehuru han såg på mig utan att säga något. Det gjorde mig litet modfälld. Ty jag fruktade att ej kunna behaga ma chère mère, och jag visste väl

huru mycket björn önskade det. Vädret var ruskigt, jag hade en gruflig lust att bli hemma. Men då jag gjorde en liten invit härtill, gjorde björn en så förskräcklig grimas, att jag genast afstod från försöket. Jag hade dessutom mera olust än ondt. Vi foro i trillan under paraply i duggregn.

Ma chère mère tog vänligt emot oss, men tycktes ej vara vid godt lynne. Det var främmande till middagen: några gamla herrar och fruar, som jag ej kände och som föreföllo mig särdeles tunga. Middagen var präktig, men jag orkade ej äta.

På eftermiddagen, strax efter kaffet, gick björn med herrarna ner i biljardsalen. Jag blef allena med ma chère mère, de gamla fruarna, som språkade mest emellan sig, och en viss lagman Hök, en lång och gammal vän af ma chère mère, som satt bredvid henne och snusade. Ma chère mère teg, lade patiens och såg allvarsam ut. Jag sade då och då ett ord, men blef allt tystare, ty mitt hufvud värkte; regnet slog mot fönstren, och, sanningen att säga, var jag missmodig öfver björn, som jag tyckte väl hade kunnat under den långa eftermiddagen litet se till sin lilla hustru och ej helt och hållet öfverlämna sig åt sina gamla otäcka ungkarlsvanor, spela biljard, röka och dricka. I denna mulna sinnesstämning led det fram på eftermiddagen. Vid tetiden bad ma chère mère mig göra litet musik. Jag satte mig till fortepianot, preludierade och började sjunga det lilla vackra stycket ''Ungdomen''. Men hettan, hufvudvärken och missmodet hade gjort mig alldeles ostämd. Jag sjöng först darrande, sen falskt och kom slutligen af mig i det stycket, som jag hade sjungit väl hundra gånger. Det var dödstyst i rummet, och jag var nästan färdig att gråta; men så sjåpig ville jag dock vid min ålder icke synas. Jag gjorde ett par slutackorder och lämnade pianot med en ursäkt och ett par ord om min hufvudvärk. Nu blef ma chère mère innerligt god mot mig, satte mig bredvid sig i soffan, lät gifva mig en stor pokal

starkt te och behandlade mig som man behandlar ett sjukt barn. Jag hade nu verkligen kommit på tvärn, ty äfven detta samt den gode lagman Höks artighet misshagade mig. Jag tyckte, att det var en fullbordan på den ömkliga roll jag spelat hela dagen, och tänkte att ma chère mère inom sig skulle tycka, att Lars Anders gjort ett dåligt val, som fört hem en hustru, på en gång gammal och barnslig, sjåpig och sjuklig. Jag var rätt olycklig. Ändtligen kom björn och vi fingo fara hem. Vädret hade blifvit vackert, och teet hade gjort mitt hufvud godt, men det onda hade satt sig i min själ. Jag var ledsen på mig själf, på björn, på hela världen. Och björn satt tyst under hela vägen och grufvade sig ej det ringaste öfver min hufvudvärk. Sen han frågat: ''Huru är det?'' och jag svarat: ''Bättre!'' talte vi ej ett ord.

Sen vi kommit hem, hade jag litet att se om i köket, och då jag åter gick in i förmaket, satt björn planterad i soffan och blåste ut tobaksröken i långa hvirflar, under det han läste avisorna. Han hade just icke valt den förmånligaste stunden för sitt kontraktsbrott. Jag gjorde alarm häröfver, väl i en munter ton, men i botten var jag ej god. Det låg i mig en slags ond lusta att låta björn umgälla, det jag haft en så ledsam dag. Björn ropade muntert ''pardon'', men ville likväl sitta kvar med sin pipa. Det ville jag ej; jag tyckte att den gamle ungkarln hade fått fritt nog grassera denna eftermiddag. Björn bad ''blott för denna gång'' om pipfred i förmaket, men jag ville ej veta af någon underhandling, utan hotade att, om ej pipan genast lades bort, gå och sätta mig ute i salen hela aftonen. Björn hade i begynnelsen bedt skämtande att få vara i ro; nu blef han allvarsammare; han bad mig innerligt, hjärtligt, bad mig ''för hans skull!'' Jag såg att han ville pröfva mig, såg att han verkligen af hjärtat önskade att jag denna gång skulle gifva efter, och jag — otäcka kräk! — gjorde det ej; jag förblef bestämdt, ehuru allt med munter ton, vid min föresats och

tog slutligen mitt arbete för att gå. Då lade björn bort sin pipa. Om han ändå hade varit ond och snäsig, ja, om han ej hade lagt bort pipan, utan marscherat ut med den, stolt som en nabob, och slagit hårdt igen dörren efter sig och ej återkommit på hela aftonen, ja, då hade det kunnat vara någon uppkomst för mig, någon tröst, något ”betaldt och kvitteradt”, och jag hade kunnat låta vara och fara hela den fatala historien. Men han gjorde intet af allt detta. Han lade bort pipan och satt tyst kvar, och jag började strax få samvetskval. Han gjorde inga grimaser heller, utan såg i sina tidningar med en viss allvarsam, stilla min, som gick mig till hjärtat. Jag bad honom läsa högt; han gjorde det, men där var något i hans röst, som jag ej rätt stod ut med att höra. I en slags kväfvande förbittring mot mig själf blef jag ännu mera tyrannisk emot honom. Jag ryckte tidningsbladet ifrån honom — det skulle vara lek, förstår du — och sade, att jag ville läsa själf. Han såg på mig och lät mig råda. Jag började nu med en kapabel och munter ton att läsa om någon debatt i engelska underhuset. Men länge stod jag ej ut härmed; jag brast i tårar, smög mig till björn, tog honom om halsen och bad honom förlåta mitt elaka lynne och min orimlighet. Utan att svara, höll han mig blott stilla tryckt till sig, så ömt, så förlåtande. Jag såg ett par tårar rinna helt sakta nedför hans kinder. Så har jag aldrig älskat björn som i denna stund, i denna stund kände jag för honom verklig kärlek. Jag ville begynna en liten förklaring, men björn tystade min mun. Nu bad jag honom, ”om han höll af mig”, ånyo tända sin pipa och röka den ut, just här vid min sida. Han ville ej, men jag bad så länge och innerligt, bad därom som ett tecken, att jag var förlåten, att han slutligen gjorde som jag bad. Jag höll min näsa så mycket i röken som möjligt. Den var nu för mig försoningens offerdoft. En gång höll jag på att pusta, men jag förvandlade det i en suck och sade: ”Ack, min egen björn, hustrun hade

ej varit så stygg, om du ej hade glömt henne hela eftermiddagen. Hon tappade tålamodet vid att längta efter dig.'' Björn tog pipan ur munnen, såg på mig godt, men halft förebrående, och sade: ''Jag hade ej glömt dig, Fanny, men jag var vid en smärtfull dödsbädd i närmaste bondgård. Det hindrade mig att vara hos dig!'' Jag satte händerna för ansiktet och blygdes in i själen. Jag, som trott honom både illa och falskt och nu hämnats i fåvitsko — jag ovärdiga! Jag, som skulle göra min björn så lycklig, — hvilken ljuflig vederkvickelse hade jag ej nu beredt den trötta och bedröfvade mannen! Tanken på min orimlighet plågar mig ännu i denna stund, och det enda, som tröstar mig, är, att jag känner, att björn och jag älska hvarann bättre efter denna scen än förut. Älskade, goda björn! hellre än att förorsaka dig en ledsam stund, må du röka alla dagar i förmaket, i sängkammaren, ja, i sängen, om du så vill! Dock ber jag till Gud, att du ej måtte få denna lusta.

Och nu återvänder jag till ditt bref och till en fråga där. ''Om jag skall som gift fru skrifva till dig lika gärna och lika öppenhjärtigt, som då jag var flicka?'' Ja, min Maria, var viss därom, och jag kan ej göra annorlunda. Det är sju år sen jag först lärde känna dig, och sen denna stund har du varit för mig som mitt samvete, som mitt bättre jag. Du var den rena spegel, i hvilken jag såg mig sådan jag var, du var alltid sann, ehuru alltid mild, och fastän du för två år sedan for långt öfver hafven ifrån mig, förblef du för mig densamma. O, förblif det alltid, Maria! Jag skall eljest frukta att tappa bort mig själf. Under dina ögon och med din hjälp blef jag först en riktig människa, under dina ögon och med dina råd vill jag äfven bilda mig till en god maka. Det är mig så kärt, det gör mitt lif rikare att få lefva det inför dig, och så till sägandes med dig, fast länder och haf skilja oss åt. Björn är dessutom icke af dessa människor, som äro svartsjuka på deras hustrus vänner; han

tycker ej, att man bör försaka en vän, för det man fått en make eller maka. Björn vill ej göra hjärtat trångt, han är för god, för tänkande. Jag tror att han gärna skulle underskrifva dessa ord af en älskad lärare, som undervisade mig i kristendomen: "Det förhåller sig med hjärtat som med himmelen: ju flera änglar, ju bättre rum." Ah! se där är min björn. Läs hvad jag skrifvit och skrif under —

Björn.

Fredag d. 6 juni.

Det blir bra med ma chère mère och mig, gudskelof! Huru olika kan ej den ena dagen vara den andra! I tisdags så tungt, i går så roligt. Jag föreslog björn i går eftermiddags, att vi skulle hälsa på ma chère mère. Han var mycket nöjd därmed. Jag berättade honom under vägen, huru sjåpigt jag skickat mig sist, och sade huru gärna jag ville borttaga det intryck, som jag då måste ha gjort. Björn skrattade, grinade, såg god ut, och — vi kommo fram. Det var stök i huset. Alla människor voro i gång, ma chère mère var som fjädern och hjulet i rörelsen. Hon höll på att ställa i ordning rummen för sina båda rätta styfsöner — björn är blott en half sådan — och deras unga fruar, som väntas inom kort och skola bo i huset, det ena paret för några veckor, det andra för alltid. Ma chère mère tog mycket vänligt emot oss, försedde björn med virginiatobak och tidningar och utnämnde mig till sin hjälpreda för eftermiddagen. Jag var glad och villig och lyckades mycket väl att göra ma chère mère i lag. Möbler flyttades, gardiner sattes upp; allt gick flinkt och bra under ma chère mère's kommando och min handläggning. Vi gjorde en mängd arbete och voro därjämte rätt lustiga. Jag sade några bonmots, som behagade ma chère mère. Hon klappade mig, nöp mig i öronen, skrattade och svarade roligt. På det

hela hade jag stort nöje af henne. Det är något högst eget och mycket friskt i hennes lynne och sätt att vara. Utan tvifvel har hon ett godt förstånd och mycken naturlig kvickhet. Sitt husfolk behandlade hon på en gång som slafvar och som barn, både strängt och ömt; det förekom mig underligt. Emellertid tycktes alla vara henne mycket tillgifna och lydde på minsta vink. En enda gång höllo ma chère mère och jag på att komma litet osams. Det var i anledning af de unga fruarnas toalettbord, som jag ville ha litet mindre tarfliga. Ma chère mère blef därvid ond, började svära öfver våra tiders ''förbannade lyx'', öfver ''unga fruars pretentioner'', och förklarade, ''att toalettborden skulle stå just som hon ställt dem, med samma dukar och samma speglar; de voro goda nog'' m. m. Som jag teg till allt detta, blef allt snart godt igen, och jag är ej viss på om icke toalettdukarna bli ombytta, ty ma chère mère gick snart därpå i sina linkläddsskåp. På dessa anordningar i rummen följde åtskilliga gröfre hushållssysslor, om hvilka ma chère mère bjöd mig att vara med, ''ty det kan göra henne godt, lilla vän, att se hur det går till i ett ordentligt hus, hon kan behöfva lära både ett och annat i hushållsvägen. Det flyger inga stekta sparfvar i halsen, man måste se till att det finns något i källaren, om man vill se något på bordet o. s. v.'' Jag följde ma chère mère i källaren, dit hon gick med ett stort stycke rödkrita i handen och gjorde åtskilliga för mig något kabbalistiska streck och tecken på sillfjärdingar och strömmingstunnor. Men ma chère mère förklarade allt och lät mig titta i hvar vrå af de underjordiska och väl försedda hvalfven. Sedan gingo vi upp på vinden; här var jag med om att revidera brödlårar, utösa anatemer öfver råttor och att väga åtskilliga mjölsäckar; slutligen måste jag låta väga mig själf, och ma chère mère skrattade ordentligt ut mig, när det befanns att jag ej vägde fullt fem pund, samt försäkrade mig, att en kvinna under Karl XI:s tid skulle blifvit bränd som

häxa, om hon befunnits väga under fem pund. Jag tog allt detta ganska filosofiskt, men sparade däremot ej att utgjuta min beundran öfver ma chère mère's hushåll och ordning. Denna beundran kom af hjärtat. I sanning, ett sådant hus, fullkomligt utrustadt och ordnadt, från det största till det minsta, där allt är på sin vissa plats och under sina nummer, en sådan liten värld är värd att betrakta och beundra, äfvensom husmodern, hvilken är den lefvande promemorian öfver allt detta och känner sina saker likså väl, som någon general känner sina stridskrafter.

Sedan stök och sysslor voro slut, satte vi oss att hvila i en soffa, och ma chère mère talade så: ''Det är blott då och då, min kära Fransiska, som jag håller en sådan här räfst i mitt hus. Det sätter folket i respekt och saker i ordning. Drar man upp klockan i rättan tid, så går den sen af sig själf, och man behöfver ej själf gå omkring ticktack som en pendel. Kom ihåg det, min kära Fransiska. Somliga fruar göra sig till och skola vara så beställsamma med nyckelknippan och springa i köket och i skafferiet — allt slarf, Fransiska, allt hams och tafatthet. Det är bättre att en fru sköter sitt hus med hufvudet än med hälarna: det trifs en man bäst vid, och gör han det ej, så är han ett dumhufvud, och husfrun må då i Herrans namn slamra med nyckelknippan i hans öron. Somliga fruar äro jämt sina tjänstehjon i hack och häl. Det duger ej. Tjänstfolket måste också ha sin frihet och sin ro. 'Man skall icke binda munnen till på oxen, som tröskar.' Låt ditt folk få ansvara för hvad de göra. Det är för dem bra, äfvenså för matmodern. Håll dem fast vid hjärtat eller vid hedern, och gif dem rikligt hvad dem tillkommer. 'Arbetaren är sin lön värd.' Men tre à fyra gånger om året, och på obestämda tider, kom öfver dem som yttersta domen och rannsaka alla vrår och njurar: bullra som en åska och slå ner här och där i rättan tid —

det rensar huset för många veckor; 'om ej åskan vore, så finge man ingen frid för småtroll'.''

Detta var ma chère mère's hushållslära. Sedan förde hon samtalet på björn och sade: ''Ja, hon kan väl säga, min kära Fransiska, att hon fått en man, som är karl hela dagen; men 'han är också bra envis på sitt vis' och hon får väl sin dust med honom, så väl som jag haft den. Nå, nå, vi få väl se hur hon tar sig fram. Liten är hon, men jag ser att hon kan svänga sig, och det kan jag säga henne, att hur hon må svänga med sin man, så får hon aldrig fram annat än en hedersman, och därför vill jag gifva henne detta enda råd: sväng sig aldrig med en osanning emot honom, vore den aldrig så liten, för att komma ur en svårighet, vore den aldrig så stor. Osanningen förer alltid i en ännu större, ty den jagar förtroendet ur huset.''

Jag yttrade lifligt till ma chère mère hvad jag tänkte i detta afseende, och nöjda med hvarannan gingo vi ut i hvardagsförmaket, där björn satt och gäspade öfver sina avisor. M:lle Tuttén — som af ma chère mère kallas ''adjutant Tuttén'' — ställde i ordning tebordet. Ma chère mère bad mig sjunga (hon hade således alldeles glömt mitt sista mästerprof), och jag sjöng — jag kände själf att det gick bra. Ma chère mère skrattade hjärtligt åt flera små lustiga visor, och jag såg björns ögon glo helt förnöjligt åt oss öfver ett tidningsblad. Efter teet gjorde vi med Tuttén ma chère mère's bostonparti, som var ett det muntraste jag varit med om. Ma chère mère och björn voro särdeles muntra med hvarann och gjorde sig lustiga öfver mig, som begick dumheter i spelet. Men det är bättre för mig, än om jag spelat som mästare, och vi skrattade och skreko som barn.

När vi efter kvällsvarden togo afsked, klappade mig ma chère mère duktigt på axeln, kysste mig och tackade mig för ''en rolig dag''. Då björn och jag kommo ut på trappan, var vädret så vackert, att vi beslöto göra en del af vägen

till fots, och trillan blef skickad förut till en viss station. Promenaden var munter, och efter åtskilliga små spratt lyckades det mig ändtligen att få björn ner i ett dike. Jag måste skratta däråt ännu, när jag tänker därpå. Han var så lik en verklig björn, där han låg på fyra fötter. (Emellan oss sagdt, är jag ej viss på att han ej *lät* sig fälla omkull.) Gode björn!

Men jag vill ej evigt tala med dig om björn och hans hona. Du måste äfven veta något om bostad och släkt. Denna sista är något krånglig att ta reda på. Försök du, goda Maria, att begripa hvad jag vill försöka att reda.

General Mansfelt var i första giftet förmäld med en änka, som tillförde honom två styfsöner. Den äldsta var min björn, den andre — Adolf Werner — är död för några år sedan. Med denna fru fick generalen två egna söner, de nu lefvande Jean-Jacques och Peter Mansfelt. Dessa voro ännu barn, då deras mor dog. Ett år därefter gifte sig generalen med den rika och stolta fröken Barbara B***, vår nu lefvande ma chère mère. Björn, som då var tretton år gammal, var föga nöjd att få en tjuguårig styfmor. Denna skickade sig emellertid exemplariskt och blef en förträfflig, ehuru sträng mor för de fyra styfsönerna, hvilkas kärlek och vördnad hon snart tillvann sig, oaktadt en viss knapphet och sparsamhet, som hon höll dem vid. Denna hade dock ett skäl i generalens slöseri, hvilken hade bragt hans affärer i största oordning, och blott genom paktum lyckades det ma chère mère att freda sin egen förmögenhet. Af den bestridde hon kostnaden för sönernas uppfostran och sparade aldrig något härvid. Sönerna höllos i sträng respekt inom föräldrahemmet. De lärdes där en viss punktlig artighet och fransyska glosor. Hvar morgon skulle de på utsatt timma gå in till föräldrarna, kyssa deras händer och säga: "Bon jour, mon cher père; bon jour, ma chère mère," och hvar afton skulle de likaledes på en viss timma aflägga handkyssning och

säga: ''Bon soir, mon cher père; bon soir, ma chère mère.'' (Därifrån härstammar benämningen ma chère mère, som blifvit stående i sönernas mun.) Denna handkyssning varar ännu hvar gång sönerna och modern råkas, men den fransyska hälsningen har blifvit borta. För öfrigt gaf den eljest stränga modern sönerna mycken tid och frihet till lekar och kroppsöfningar, vistande i fria luften o. s. v. Hon var mån om att stärka deras kropp jämte deras själ, och sönerna hade på det hela en glad ungdom. General Mansfelt var en vacker karl och tapper krigare, men för öfrigt rustande, våldsam och lättsinnig; han frågade föga efter sina barn och förspillde sin förmögenhet. Ma chère mère's äktenskap med honom var föga lyckligt. När han dog, hade sönerna intet efter honom. Ma chère mère gjorde nu, utan allt prunk, en ganska ädelmodig handling. Utan att göra någon åtskillnad på sin mans söner och styfsöner, utfäste hon sig att till hvardera af dem, sen de kommit till myndiga år, betala en viss betydlig årlig ränta, under det hon själf öfvertog förvaltningen af sina stora, men skuldbelagda gods. Björn, som då redan hade gjort sin väg och genom skicklighet och flit förvärfvat sig en hederlig post, afslog, ehuru vördnadsfullt, den tillbjudna gåfvan; ty han ville icke gärna bero af någon, och allra minst af ma chère mère, hvars despotiska lynne ej fördrog sig väl med hans självständighetslust. Detta samt några duktiga tag, som björn och ma chère mère vid åtskilliga tillfällen haft med hvarandra, hafva verkat, att han är på en oberoende och mycket god fot med henne, då de andra sönerna måste mer eller mindre kuscha för hennes vilja. Björn och hon äro liksom litet rädda för hvarann, men ha synbart den allra största ömsesidiga aktning. Hon har likväl förklarat, att hon aldrig vill se honom som doktor hos sig; hon ger fanken alla medikamenter och doktorer, vill aldrig ha att göra med sådant och stödjer sig på ordspråket: ''det blir ingen god läkare, förrän han fyllt en kyrkogård.''

Efter jag börjat skrifva ma chère mère's historia, så vill jag äfven teckna hennes porträtt. Ser du en mycket stor fru, af en stark, men vacker växt, hvars former ännu behålla ungdomens kraft och rundning, mycket rak, något stel, nästan med en generals min och hållning. Ansiktet vore skönt, om ej dragen vore så starka och hyn så grå, äfven är hakan för stor och framskjutande. Kring munnen, som är försedd med stora och hvita tänder, är ofta ett mycket godt och hyggligt leende, men vid mindre vänliga känslor stiger den nedra läppen upp, lägger sig öfver den öfra och bildar då ett drag af sträng beslutsamhet, som — ej behagar hos en kvinna. Men ma chère mère är någonting apart. Håret är alldeles grått och sticker stundom fram under kasken, hvilken, som jag nu fått veta, är af ma chère mère kristnad till slurka. Inga lockar. Slurkan tronar ensam öfver den stränga, höga, ofta molnhöljda pannan. I hela klädseln ingen grannlåt, ingen prydlighet, men mycken snyggghet, någonting särdeles passande och bekvämt. Ma chère mère snörar sig icke. (I parentes sagdt, undrar jag om ej snöring är ett af de skäl, som gör oss mindre roliga i sällskap; aldrig kan själen vara rätt ledig, när kroppen är inklämd.) Klänningen är merendels en brun eller grå stoppad sidenrock. En hvit halsduk täcker om förmiddagen den ännu vackra halsen och utbytes till middagen mot en ståndkrage. Händerna äro stora, skönt formade, hvita, men grofva och nyttjas, som det säges, icke alltid i fredliga värf. Ma chère mère har en grof röst, talar starkt och tydligt, nyttjar ofta underliga ord och har en mängd ordspråk på tungan; hon går med stora steg, ofta i stöflar, slänger med armarna, kan dock när som helst ha något högst artigt och belefvadt. Man beskyller ma chère mère för snålhet, för att lägga sig i andras affärer, för att icke bry sig om konvenanser; man har många historier om henne. Icke dess mindre har man i hela trakten en duktig respekt för henne, och hennes ord

gälla som kungsord. Man kommer allmänt öfverens om att hon är klok, redbar och vänfast. Är vackert så, tycker jag. Mig påminner hon om Götz v. Berlichingen. Men det förekommer mig ibland, som om ömmare känslor kunde bo inom denna stränga yta, och då — tycker jag, att jag skulle kunna hålla af henne. Hittills har hon ensam skött sina gods (och därunder förträffligt ordnat sina affärer), men nu önskar hon, att Jean-Jacques skall hjälpa henne därmed. Denne har studerat landthushållningen utomlands, har nyligen gift sig och skall med sin unga fru sätta bo på Karlsfors. Björn runkar på hufvudet åt kompaniskapet ''ma chère mère et Jean-Jacques''.

Omöjligt kan man tala om ma chère mère utan att äfven tala om hennes piga Elsa. Dessa två lefva tillsammans sedan fyrtio år och tyckas icke kunna lefva utan hvarann. Elsa är för ma chère mère på en gång en slaf och en tyrann. Hon är så snål, att hon knappt unnar sin fru att nyttja sina egna kläder och smågrälar för hvar ren näsduk, som hon måste ta fram. Men sin make i ordning, snygghet och trohet har hon ej, och det gör, att ma chère mère har en viss respekt för henne, och i mången tvistefråga är det Elsas vilja som rår. Därjämte arbetar hon för ma chère mère natt och dag, om så fordras. Ma chère mère är hennes öde, ma chère mère's rum hennes verkningskrets, ma chère mère's ord hennes lag, ma chère mère's person hennes verkliga jag. Utan sin fru är Elsa intet. En gång fick hon tillstånd att hälsa på sin släkt och vara borta i åtta dagar. Innan två voro tilländalupna, var Elsa tillbaka hos sin fru, ''emedan hon vantrifdes borta''. Det säges, att hon samma afton fick örfilar af ma chère mère för någon försumlighet vid hennes toalett. Men Elsa tog och teg och aflägsnade sig aldrig mer efter detta försök. Elsa är torr och stel, hennes former äro idel kanter. Man säger, att hon vet mer om ma chère mère

än någon annan dödlig; men Elsa är tyst som en mumie. Hon förtjänar att balsameras.

Skugga af skuggan, träd fram, Tuttén! Elsa är en rembrandtsk skugga, Tuttén en af dessa obestämda, som, utan egen karaktär, dock ej kunna taga bestämd gestalt af en annan. Elsas kraftfulla trohet är hennes skönhet. Tuttén säger jämt: ''Generalskan säger, generalskan tycker, generalskan vill'', men hon förtalar dock generalskan i tysthet och lyder henne utan tillgifvenhet. Ömsom ödmjuk ända till förintande af sig själf, är hon en annan stund färdig att upphäfva sig öfver höfvan, om icke ma chère mère's kraftiga hand hölle henne vid marginalen, med detsamma som den tvingar henne att utveckla den förmåga hon har att träda fram ur sitt dunkel genom sina hushållstalanger. Vid ett glas af hennes förträffliga öl är jag nästan färdig att utropa: ''Lefve Tuttén!'' Men huru skall hon väl lefva en gång i en värld, där det ej mera bakas eller brygges? Där intet ölglas skummar och ingen kaka pyser, huru skall hon där kunna samla sina tankar? — Men frid med Tuttén och själavandringen; jag vill ej vandra för långt från mitt hem.

Mitt älskade hem, mitt lilla Rosenvik, måste du nu ha en liten teckning af. Rosenvik är en farm under Karlsfors. Rosenvik ligger en god half mil från W*, där björn är den förnämste och mest älskade läkaren. Han har arrenderat det lilla stället af ma chère mère, emedan han, äfvensom jag, mycket älskar landet. Vi ha således Rosenvik mera för nöje än för nytta, men jag har mina spekulationer på trädgården, som kan göras mycket utaf, fast den nu är nästan en vildmark. Trädgården, en björkhage, en äng, där tre kor och en häst ha bete, äro Rosenviks ägor. Hvarför Rosenvik fått detta namn, kan jag icke begripa. Väl ligger det vid en bukt af Helgasjö, men där finnes icke en enda törnrosbuske, däremot en mängd isop och fläderbuskar. Detta skall man behålla, men det andra icke försumma, och jag hoppas, att

Rosenvik ännu skall göra skäl för namnet. Men det sköna skall icke utränga det nyttiga. Jag skall sätta krusbärsbuskar, ärter och bönor i mängd. På det hela tycker jag mera om att ha kommit till ett ställe, där man har något att göra, än till ett, som är redan fullfärdigt. Mitt lynne och mitt temperament fordra mycken sysselsättning, och jag vet huru kärt det blir, som man arbetar för. Huset är litet, men trefligt inredt. Vi ha fyra rum och kök på botten. Björn har möblerat dem mycket hyggligt. I synnerhet är förmaket med sin blå kattunsmöbel och hvita muslinsgardiner ett allrakäraste sött rum. Ofvanpå äro tvenne hyggliga gästrum. Kök och skafferi voro slätt utrustade, men därför finnes gudskelof råd. Björn har, i afseende på penningar, gjort en inrättning, som på en gång gör mig nöje och en viss oro. Han lägger alla sina penningar i ett schatull, till hvilket han låtit göra två nycklar. Den ena har han, den andra jag, och jag har fullmakt att, när som helst och till hvad belopp som helst, taga penningar ur schatullet, utan att därför göra reda för min man. Detta bevis på hans fullkomliga förtroende till min klokhet gläder mig, men detta förtroende är för mig ett strängare band än min mans snålhet skulle vara. Jag är rädd, rädd att ta för mycket, att ej hushålla nog väl, rädd att i små utomordentliga utgifter tillfredsställa mitt hjärta eller lynne — ty jag själf förde ej en skilling i schatullet; allt hvad där finnes tillhör björn och är lönen för hans mödor. Jag tycker, att jag vore friare och att det vore bättre, om han lämnade mig en bestämd summa månatligen att förvalta. Jag föreslog honom det en dag, då jag med en tår i ögat sade honom mina skrupler; men han ville ej höra på detta förslag. ''Äro vi icke ett?'' sade han. ''Och jag har sett att du är en snäll räknemästare.'' I afseende på skruplerna försäkrade han mig, att de skulle ge sig, när vi blifvit mera bekanta, och att jag då skulle finna, att emellan oss ej var något mitt och ditt. Jag är nästan fallen att tro på den goda mannens

spådom, men tänker likväl för min egen samvetsro, så väl som för ordnings skull, föra en noggrann räkning öfver alla mina utgifter.

En innerlig glädje gör mig den lilla piga, som björn skaffat mig här, och som skall vara min egen piga. Det är en ung bondflicka med ett utseende så gladt, oskuldsfullt och äfven vackert, att det gör godt att se på henne. Hon är stilla och flitig, har godt förstånd och godt hjärta, och det skall bli mig ett nöje att göra hennes uppfostran. Om vår Herre skänker mig barn, så skall Sissa vårda dem. Jag vill bilda henne till en verklig ''bonne'' för dem, så att jag kan vara trygg för dem, äfven då de ej äro i mina armar. Mina egna barndomsminnen säga mig, huru viktiga dessa första intryck äro. Renhet, godhet, förstånd skola vaka vid mitt barns vagga; där skola de begynna att sätta bo i dess själ. Man blir icke lätt kall för sina barndomsvänner.

Jag talar om att bilda min piga; men tro mig, min Maria, jag skall ej glömma att bilda mig själf. Hvarför slocknar så lätt flamman på äktenskapets altare? Emedan makarna glömma att ''lägga på elden''. Man måste utveckla och utbilda sig med lifvet; då blir lifvet självt en utveckling af kärlek och sällhet.

Min första angelägenhet blir nu att ordna mitt hus, så att trefnad och lugn kunna bo därinne. Jag vill söka vara en klok lagstiftare i min lilla — men ej ringa — värld. Och vet du hvilken lag jag framför allt tänker stifta och handhafva med sträng noggrannhet? En lag för djurens behandling. Denna skall innehålla följande:

Alla djur vid gården skola vårdas med största omsorg samt bemötas vänligt och ömt. De skola lefva lyckligt.

Slaktandet skall så tillgå, att djuret så litet som möjligt plågas däraf.

Intet djur får pinas i köket, ingen fisk rensas lefvande eller sprattla i grytan, ingen fågel flaxa halfdöd, hängande

på en spik. Ett knifstyng skall genast ge dem döden och frälsa dem från tortyren.

Dessa och några mer utförda föreskrifter kommer min lag att innehålla. Huru mycken onödig grymhet utöfvas icke alla dagar, endast därför att man icke tänker på hvad man gör! Och huru orimlig, huru ovärdig är icke grymhet mot djuren! Är det icke nog, att de i närvarande världsordning äro dömda att tjäna oss under deras lif och föda oss efter deras död? Skola vi ännu mer förbittra denna stränga lott? Vi äro i många fall tvungna att förfara fientligt mot djuren; men grymma fiender behöfva vi icke vara. Huru oändligt mycket mindre ondt skulle de ej lida, om vi behandlade dem mänskligt i alla de stycken, som de ha lika med människan, om vi ömmade för deras svaghet på ålderdomen, för deras smärta i sjukdomen och döden?!

I gamla världen funnos lagar, som gjorde mildhet emot djuren till helig plikt för människorna och straffade strängt dess öfverträdelse. Och vi, Maria, vi, som bekänna oss till kärlekens religion — skola vi vara mot djuren sämre än hedningarna?

Säger icke han, som stiftade kärlekens rike på jorden, att "en sparf icke faller till jorden, utan att det bemärkes af fadern i himmelen".

— — — — — — — — — — — — — — —

Här kommer björn, som bereder mig på att vi snart skola göra besök hos grannarna — vi ha en mängd däraf — och påstår, att det finnes folk, som längtar att se mig, mycket godt och förståndigt folk, påstår han. Bered dig således, Maria, att snart göra nya bekantskaper. Äfven svågrar och svägerskor får jag snart presentera för dig. Jag fägnar mig åt dessas ankomst; isynnerhet gläder det mig att få lära känna björns mest älskade bror, Peter Mansfelt, som lär ha en högst älskvärd karaktär och är en utmärkt jurist. Om en månad vänta vi äfven till Rosenvik en gäst. Med allt detta

och isynnerhet med björn väntar jag att få ett roligt och lyckligt lif. Jag kunde få lust att skrifva en roman däröfver. Romaner sluta vanligen vid giftermålet. Månne icke människolifvets egentliga roman börjar därmed? Betraktadt i sin helhet, är väl hvar människas lif en roman, en liten episod i den stora romanen ''Lifsens bok'', som skrifves af den originelle författaren till ''Världen''. Tag då för gifvet, Maria, att jag skrifver till dig en liten roman. Låt den, min goda, hulda läsarinna, få ett rum i ditt hjärta. Glad eller sorglig — blifve därmed hur det vill; blifve den blott icke bortkastad af dig! Lef väl! Tänk vänligt på din romaneska och tillgifna

Fransiska.

ANDRA BREFVET.

Rosenvik d. 9 juni.

Det var klart och friskt väder i går morse. Jag satte mig bredvid björn i trillan, när han som vanligt klockan åtta på morgonen for in till staden. Vid Karlsfors lämnade han mig och lofvade afhämta mig på återvägen hem, ''ifall han ej glömde det.'' ''Glömma det? Afskyvärde björn!'' Med detta respass for han af. Jag gick den långa och vackra allén fram, som går upp till hufvudbyggningen. På gården stod en hög, underlig figur. Den hade en vid, grå kappa, en grön kaskett och slog omkring sig med något, som liknade ett trollspö, under det den ropade med stark röst: ''Kör fram, — hör ni, — kör fram med himlavagnen!'' Jag såg ovillkorligt uppåt himlen, och tanken på profeten Elias' vagn for in i mig, men for lika fort ut, när jag i den ropande uti grå kappa igenkände ma chère mère. Då jag kom nära, hörde jag henne häftigt banna stalldrängen för det hafran var slut, och hon beledsagade sina moraler med kraftiga slag af piskan — i luften likväl. När hon fick se mig, för-

ändrades plötsligt hennes ansikte; hon fattade lifligt min hand, tryckte den och sade vänligt: ''Nå, se, god dag, min kära Fransiska! Hon kommer just i grefvens tid. Jag har tagit på mig min januarius i dag '' — (visande på kappan) — ''ty jag tyckte att det var kallt. Snart komma mina grå fram med himlavagnen. Vi skola taga oss en rutsch tillsammans.'' I detsamma körde fyra hästar i en töm upp på gården, dragande ett märkvärdigt ekipage, försedt med en himmel, hvilande på fyra höga stolpar. Det var himlavagnen. Ma chère mère lät mig stiga uti, klef själf efter och tog tömmarna i sin hand. En betjänt stod bakpå. Ma chère mère gaf en förfärlig klatsch och vi foro af. Jag var rädd i början, ty det gick i sträckande fart och himlavagnen gick ingenting mindre än himmelskt. En gång krånglade hästarna. Ma chère mère reste sig upp i vagnen och lät dem känna piskan, till dess de åter blefvo lydiga. Med ett förnöjdt: ''Ta mig böfveln, skall icke jag lära dem!'' satte hon sig ned igen. När hon såg mig helt blek, skrattade hon, men körde därefter saktare och språkade därunder rätt roligt och hade mig att berätta om mina hushållsangelägenheter på Rosenvik. Sedan jag hunnit öfvertyga mig om att ma chère mère var en förträfflig kusk, blef jag lugn och treflig till mods och lämnade mig åt det nöje, jag ovillkorligt känner, när jag är med henne. Vi besågo en mängd gärden, nyplogar, utdikningar m. m. Ma chère mère talte vid flera personer, bannade somliga, berömde andra; jag tyckte, att öfverhufvud förhållandet emellan husbondfru och underhafvande var ganska godt och att de särdeles väl förstodo hvarandra, under det de gåfvo hvarann ordspråk för ordspråk.

Under vår färd höllo vi på att köra omkull lagman Hök, som kom guppandes i désobligeant, och hvars kusk blef så förbluffad vid åsynen af himlavagnen, att han bortblandade höger och vänster och väjde precist åt samma sida som denna. Det höll på att gå öfver ända med désobligeanten.

''Hur böfveln kör ni, lagman?'' skrek ma chère mère med dundrande röst, under det hennes kraftiga hand återhöll hästarna och genom en hastig vändning åt sidan förhindrade all olyckshändelse. Snart stodo himlavagnen och désobligeanten helt förtroligt sida vid sida, och ma chère mère, åter vid godt lynne, sade skrattande och skämtande till lagman Hök, som helt bestört koxade fram ur sina gröna gardiner: ''Käre lagman, ni smittar er kusk med edra poetiska fantasier, så att han konfunderar väglagarna!'' — ''Lagman Hök och poetiska fantasier!'' tänkte jag, ''det rimmar sig omöjligt!''

''När en himlavagn kommer,'' sade lagman Hök — mer poetiskt än jag kunde tro honom om — ''hvem kan då komma ihåg jordens vägstatuter?'' Så skämtade ma chère mère och lagman Hök en stund, hvarefter himlavagnen och désobligeanten åter togo hvar sin kurs.

När vi kommo hem, var ma chère mère vid ganska muntert lynne, och vi råkade i ett ifrigt samtal om männer, fruar och äktenskap. Ma chère mère's lära för fruar var i sanning ingen koketterilära. Den kunde innefattas i dessa ord: ''Gör så, att din man och alla männer ha aktning för dig, så får du frid i ditt hus och heder i ditt lif.'' (Aktning, anseende, är för ma chère mère lifvets högsta goda.) Väl voro förhållningsreglerna i afseende på unga fruars umgänge med männer i allmänhet något för stränga. De påminde mig om en visa, som jag ofta hörde i min barndom af en jungfru Regina, och hvaraf dessa ord ha stannat kvar i mina öron:

Kommer en ung herre och bjuder er armen,
så nig och svara:
''Nej, tackar ödmjukast, jag gångar nog själf.''
Och kommer en ung herre och bjuder er att valsa,
så nig och svara:
''Nej, tackar ödmjukast, jag valsar nog själf.''

Jag omtalade visan för ma chère mère. Hon skrattade, men sade allvarsamt: ''Den visan är minsann icke så tokig, lilla vän. Jag vill väl icke säga precis som den, men det vill jag säga, att en promenad och en vals med en annan karl än ens äkta man kan ha sina brokiga sidor. En ung fru — sanna mina ord! — kan inte vara nog försiktig i sin konduit, att hon ej må ge pris på sig. Hon må se sig för själf, min kära Fransiska, hon må se sig för! Väl påstår jag, att denna vår tid är mera moralisk än den i min ungdom, då konung Gustaf III, högsalig i åminnelse, förde fransyska moder och fransyska seder i vårt land; och jag tror att det nu finnes vida mindre gudaförnekare och Asmodeer i världen. Men — som jag säger — hon må se sig för, Fransiska. Frestaren kan likväl komma till henne, liksom han kommit till mången annan. Icke därför att hon är så vacker; ty hon är icke alls vacker, och bra liten är hon, men hennes aprilansikte har dock sina små behag, och sedan sjunger hon smånätt — som sagdt — hon har sina små partier. Och kommer en vacker dag någon junker sprätt, som vill figurera för henne, så lyd mina råd, — håll honom på distans, håll honom på distans, med värdiga fasoner. Men vill han icke låta hålla sig därmed, kommer han närmare och talar fala och förföriska ord, då skall hon se på honom med en högst förundrad min och säga: 'Min herre, ni misstar er; det kan ej vara mig ni menar!' Låter han icke säga sig med det, kommer han ännu en gång igen, då går hon rakt till sin man och säger till honom: 'Min vän, så och så är det; så och så har jag gjort. Gör nu som du finner för godt!' Och lita på det, min kära Fransiska, att då skall Coridonen snart märka hvad klockan är slagen och draga med skam sin väg. Men hon skall ha heder och ingen skam af saken och känna med sig, att ett godt samvete gör ett gladt ansikte, att ett godt samvete är bästa konfekt.''

Ma chère mère's goda råd roade mig obeskrifligt.

Olyckligtvis hade hon bjudit till middagen tvenne gamla och fattiga fröknar, som till en del lefde af hennes gåfvor. De kommo, medan ma chère mère och jag språkade som lifligast. Den ena af dem hade tvenne rader rynkade remsor till garnering på sin klänning. Ma chère mère mörknade genast i anletet vid denna syn, och knappast hade olycksfröken hälsat och satt sig, förrän ma chère mère tilltalade henne ganska beskt för de två garneringarna. ''En garnering,'' sade ma chère mère, ''var redan onödigt, men två var oförlåtligt.'' Den stackars fröken fick en förfärlig skrupens. Förgäfves sökte hon ursäkta sig, att den öfra remsan var påsatt för att dölja en skarf. ''Jag skall säga henne, min kära vän,'' skrek ma chère mère, ''att när man ej är för god att ta allmosor, så är man ej för god att visa sina skarfvar. Jaha, det skall jag säga henne, jag: fattigdom är ingen skam — 'hvar och en är icke född med silfversked i munnen' — men flärd i fattigdom är 'fan i båten'. Se så, lipa inte för det. Bannor äro inga kvarnstenar; — 'bannor bita inte till bens'. Sprätta hon ifrån sina två garneringar och jag vill se till att hon skall få en klänning utan skarfvar.'' Den gamla fröken såg fullkomligt tröstad ut; ma chère mère blef fullkomligt god igen, och när jag — hörande trillan rulla — steg upp för att ta afsked, sade hon mycket vänligt: ''Jaså, nu går hon, Fransiska! Jag kan väl tänka, att det ej nu är värdt att bjuda henne och hennes man till middagen? Nå, nå; far då i Guds namn, men kom snart igen; ty, ser hon, min smula, hon föll mig strax på läppen och hon kan icke komma för ofta. Se så, se så, gå nu! Jag kan ej med, när folk står länge och tar afsked. Ajö, ajö!''

Jag fick brådtom och sprang skrattande min väg. Och nu säger äfven jag ''ajö, ajö!'' ty jag skall säga god dag åt min återkommande björn. Jag får nu behålla honom hos mig ett par dagar.

Den 11.

Här sitter jag åter med min penna och med en viss skriflust, men utan något särdeles att skrifva om. Allt i ordning i hus och hushåll. Små pastejer bakas i köket. Vädret är tungt; löf och fåglar äro dufna. Hönsen ligga i sanden utanför fönstret. Tuppen står ensam, på en fot, och ser sig omkring på sitt harem, med minen af en sömnig sultan. Björn sitter i sitt rum och skrifver bref; dörren är öppen till mitt. Jag hör honom gäspa. Det smittar. Au! Au! Jag måste stifta ett litet gräl med björn för att väcka upp oss båda. Jag behöfver just ett ark papper till att grädda sockerbakelse på. Björn är grufligt snål om sitt papper, och därför måste han nu släppa till däraf.

Senare.

Allt gjordt! en fullkomlig träta, och vi efter den helt vakna. Du, Maria, måste äfven få del däraf, på det du må se huru det kan gå till mellan äkta makar.

Jag gick till björn och sade helt saktmodigt: "Min änglabjörn, du måste vara god och ge mig ett ark af ditt skrifpapper för att grädda sockerbakelser på."

Björn (mycket förbluffad). "Ett ark af mitt skrifpapper?"

Jag. "Ja, min söta vän; af ditt allra finaste skrifpapper."

Björn. "Finaste skrifpapper?! Är du tokig?"

Jag. "Visst icke; men jag tror att du är litet galen."

Björn. "Snåla markatta! Låt bli att rifva i mitt papper! Du får ej af mitt papper."

Jag. "Snåla best! Jag vill ha papperet och jag skall ha det."

Björn. "Jag skall! Hör man på! Nå, låt se huru du utför din vilja." (Och den grofva björn höll fast mina båda små händer mellan sina stora tassar.)

Jag. "Din otäcka björn, du är värre än alla de, som

gå på fyra fötter. Släpp strax mina händer. Släpp, säger jag, eljest biter jag!" Och då han ej släppte, bet jag — ja, Maria, jag bet verkligen — i hans hand. Men han blott hånlog åt mig och sade:

"Jo, jo, hustru lilla, så går det med dem, som trotsa utan att ha maktena. Tag nu papperet, tag!"

"Ack, släpp mig, släpp mig då!"

"Bed vackert!"

"Söta björn!"

"Bekänn din vanmakt!"

"Ja!"

"Bed om förlåtelse!"

"Ack, förlåtelse!"

"Lofva förbättring!"

"Ack, ja, ja, förbättring!"

"Nå, — jag benådar dig. Ingen sur min nu, lilla hustru, utan tag mig i famnen och gif mig en kyss!"

Jag gaf honom — en liten örfil, röfvade ett ark skrifpapper och flög högt jubilerande min väg. Björn förföljde mig, förfärligt brummande, ända ut i köket, men där vände jag mig emot honom, väl beväpnad med två läckra pastejer, som riktades mot hans mun och försvunno där. Björn blef helt tyst härefter, pappersarket glömdes och försoning slöts. Det gifves intet så godt medel, Maria, att tysta munnen på dessa skapelsens herrar som att stoppa en god bit uti den.

I eftermiddag skola vi begynna våra besök hos grannarna. Jag skall kläda mig väl — jag har en liten halmhatt med syrener i, som är rätt söt — och akta på med hvilken belåtenhet björn skall presentera: "Min hustru, min hustru!" Det är med en helt egen och förnöjd ton, som han säger "min hustru". Men nu får "min hustru" ej prata längre. Hon måste vid middagsbordet passa på sin man.

Efter middagen.

En ny liten strid. Det är farligt att väcka det sofvande lejonet.

Scenen är vid våfflorna.

''Min söta vän, hvilken hatt tänker du ha i eftermiddag?''

''Min lilla halmhatt med syrenerna.''

''Den? Ånej! Tag den hvita florshatten, som är så vacker.''

''Den! Min enda ståt- och kalashatt! Hvad tänker du på, min ängel? Sitta med den i trillan, i dammet, — och kanske blir det regn!''

''Nå, då blir det icke damm!''

''Hvad du är kvick! Men min hatt blir icke hjälpt med det.''

''Min söta Fanny, det skulle göra mig nöje, om du tog den hatten.''

''Då vill jag ta den, min kära björn, om än det skulle på en gång damma och regna.''

Och nu går jag att sätta på mig den hvita hatten. Hvad skulle fru Folcker säga, om hon såg den fara i trilla på landsvägen? Lilla trädgårdsgossen agerar betjänt för tillfället, i grå jacka med grön sammetskrage.

Fredag d. 12.

''Men du är för söt i den där hatten!'' utropade björn, när han i går fick se sin hustru visitklädd. ''Ma chère mère måste nödvändigt se dig i den. Vi måste titta in på Karlsfors, innan vi fara vidare. Den är riktigt näpen.''

''Kors, tycker du det? Nå, som du vill, min söta vän. Bara vi ej komma för sent till de andra ställena.''

''Det må bli hur det vill. Ma chère mère måste i dag se min lilla hustru.''

Se nu ''lilla hustrun'' i den lilla hatten, småguppande i den lilla trillan och kastande oroliga, nästan bedjande blickar uppåt himlen, som blickar rätt mörk öfver den lilla

hatten. Emellertid kommo vi till Karlsfors utan att ha fått en droppa regn. Vi funno besök i salongen. Ma chère mère kom glad och vänlig emot oss, kysste mig, såg på mig, klappade mig på kinden och sade, att jag såg ut som ett ''vinterny''. Till björn sade hon: ''Du har en liten hustru, Lars Anders, men om henne kan det sägas 'liten och naggande god'.'' Björn såg högst förnöjd ut. (Det plågar mig litet, att ma chère mère skall finna mig så förskräckligt liten; det låter ibland som om hon knappt tyckte mig vara en fullkomlig människa. Men det är jag ändå.) Ett nytt besök kom och jag satte mig ned och betraktade sällskapet. Mina ögon fästade sig snart vid ett litet fruntimmer (säkert mindre än jag), ännu ungt, och hvars väsen tillkännagaf en utomordentlig liflighet. Hon hade mörk hy, kvicka bruna ögon, en något stor och böjd näsa, litet framskjutande haka; hon var icke vacker, men hade något pikant, och hennes klädsel, som var modern, men något för grann, passade rätt väl till den lilla lifliga figuren. Björn och hon räckte hvarann mycket vänligt handen, och hennes kvicka, skarpa ögon fästades genast på mig. Björn gjorde en rörelse såsom till att presentera oss för hvarandra, men i detsamma blef jag fattad af ma chère mère, som vände mig rundt omkring, förde mig till fortepianot, och jag måste nu sjunga och spela för sällskapet. När jag fullgjort denna skyldighet, kom det lilla lifliga fruntimret och satte sig bredvid mig. Hon såg på mig, genomträngande, men vänligt och nästan bekant, och frågade huru länge jag varit på orten, om jag icke fann folket här ''horribelt arrierade'' i jämförelse med stockholmsborna. Sedan jag muntert svarat härpå, sade hon, i det hon beständigt och forskande såg på mig: ''Ni är mycket lik er mor — en rar fru —; jag har sett henne ofta förr — och jag känner er äfven ganska väl, fru Werner, fastän jag aldrig sett er lekamligen förr.''

Jag såg frågande på henne och hade på läpparna orden:

Hvem har jag äran etc.? men hon förekom mig och frågade, om jag ren sett flera af mina grannar.

Jag sade, att jag just nu var stadd på visiter.

"Nå," sade hon, "då har ni åtskilliga kuriösa figurer att lära känna, åtskilliga af vattsopps-, andra af pepparrotsnatur. Det vore synd, att ni ej skulle ha en liten försmak af hvad ni går till mötes. När ni kommer till v. P . . s, det nya adelsfolket på Holma, så tala om bildning och konst; — nämn i förbigående de förnäma bekantskaper ni har, — n. b. om ni vill stå väl hos dem. Har det någonsin händt er att, efter en samvaro af några timmar med somliga människor, känna er liksom vattlagd eller, att jag så må säga, utmustad?"

"O ja!" sade jag skrattande.

"Känn efter hur ni mår, när ni kommer ifrån v. P . . s. Tala icke om konst hos major Stålmarks på Adamsro, — n. b. om ni vill stå väl hos dem. Natur, frihet, enkelhet är lösen där. Min goda vän majorskan vill icke tala om annat än tjänstfolk och hushåll; majoren är idel sundt förnuft och frisk kraft. Det skall bli roligt en gång få höra, om ni finner er mycket upplifvad däraf. Det finnes krafträtter, som icke stärka. Men se er väl om, att icke de små adamiterna spela er något rätt oparadisiskt puts. De stora, förmodar jag, hålla sig i stallet."

"Jag råder er som en god vän," fortfor hon, "att icke fara förbi gamla fröken Hellevi Husgafvel, som sitter i sitt Fågelbo nära staden, ty hon skulle ej taga detta väl. Med sin kantiga figur och sin hvassa tunga påminner hon på en gång om en hackspik och en pepparkaka — Men kanske ni känner henne ren?"

"Nej, men jag har hört sägas, att hon skall vara något elak och löjlig."

"Elak? Löjlig?" återtog min granne tvekande. "Hm! . . . Gud vet om ej det är för mycket sagdt. Elak? Hon säger så tämligen ut sin mening om folk, men hon gör det öppet

och gör dock aldrig någon för när. Löjlig? Nå, ja, ja, det kan vara sant. Hon har sina skröpligheter likasom — och kanske mer — än många andra. Men liknelsen skall ni visst i alla fall finna träffande."

"Jag ville väl veta," sade jag, road af hennes infall, som i hennes mun voro mindre elaka än de torde synas på papperet, "jag ville väl veta, hvad ni säger om min man och mig, och hvad ni liknar oss vid?"

"Hvem kan se den goda doktor Werner utan att tänka på plumpudding? Och ni, min goda fru, är en söt brinnande sås till den, utan hvilken den ej skulle vara hälften så smaklig; men — hvad jag ville tillägga om era blifvande bekanta, är, att ni ej sett något rätt vördnadsvärdt, förrän ni sett de gamla Dahls, och att ni ej får ett klart begrepp om älskvärdhet, förrän ni lärt känna deras dotterdotter Serena, Dahlens blomma, som hon i dubbel bemärkelse kallas."

"Serena?" återtog jag. "Det var ett underligt namn."

"Det skall ni ej tycka när ni får se henne. Vår Herre tyckes ha kristnat henne själf. Men nu måste jag lämna er och fara. Och säger ni, efter detta samtal, att jag är galen eller elak, så vill jag säga er, att jag ej bryr mig därom. Jag tycker i alla fall om er och hoppas få återse er snart."

Härvid tryckte hon mycket vänligt min hand, steg upp och tog ett lätt och hastigt afsked af alla. När hon gick ut, märkte jag att hon var litet sned, hvilket hon ej heller tycktes göra sig någon möda att dölja.

"Hvem är hon, hvem är hon?" frågade jag, sen hon lämnat rummet.

"Kors, Fransiska," sade ma chère mère, "känner hon icke fröken Hellevi Husgafvel? Nå, då har jag gjort en sottis att icke presentera er för hvarandra."

Jag stod likasom träffad af åskan. "Fröken Hellevi Husgafvel?! utropade jag ändtligen. "Men fröken Husgafvel skall ju vara gammal!"

"Det är hennes egna historier," sade ma chère mère. "Hon har sina upptåg och är lika angelägen om att göra sig gammal, som andra äro att göra sig unga. Hon säger sig vara fyrtio år, men är visst icke fem och trettio. Jag estimerar icke stort hennes Fågelbo, ty jag förstår mig icke på alla de snäckorna och maskarna och svamparna, som hon samlar dit, men hon själf är en kvick och estimabel människa, som jag tycker rätt bra om."

"Men hvad skall hon tycka om mig?" tänkte jag, under det jag, flat öfver min oförsiktighet, återvände med björn till trillan. Min hatt hade gjort föga uppseende, och jag hade gjort en dumhet. Begynnelsen af vår färd var icke lysande.

"Bah!" tröstade jag mig, "fröken Husgafvel är en kvick människa. Jag är på det hela icke dum. Vi skola nog laga det där. La Bruyère säger ju: 'Le sot ne se retire jamais du ridicule, c'est son caractère: l'on y entre quelquefois avec de l'esprit, mais l'on en sort.' Och lustigt rullade trillan af mot Adamsro, major Stålmarks boställe. Ett stycke från gården kom en ung flicka, omkring fjorton år, ridandes barbacka på en ölänning; hennes hår var rödaktigt, det, äfvensom hela klädseln, var i stor oordning. "God dag, fröken Malla!" ropade björn till den lilla amasonen. "Äro pappa och mamma hemma?" — "Ja bevars!" skrek hon tillbaka. "Jag rider Putte vall!" Hon red, vi foro. "Gud bevara mig," ropade jag, "skall detta vara en fröken?" — "Ja!" svarade björn lakoniskt. Vi kommo upp på gården. Där var ett väldigt larm. Tre unga herrar i jaktdräkter rasade med visst ett halft tjog hundar. Vid åsynen af björn och hans hona vände sig det skällande kompaniet mot vårt menlösa ekipage, men lockades, till all lycka för mitt och Pålles hjältemod, bort af de unga herrarna, och den muntra men oharmoniska kören drog sig längre bort. "Detta ställe borde heta Adams-oro," tänkte jag. Under det jag gick genom förstugan, fick jag någonting mellan fötterna och höll på att falla omkull. Jag

förnam, att det var ett vedträ, såg mig om och upptäckte i ett hörn af förstugan två små illparigt grinande figurer, som gjorde sig färdiga att ånyo bombardera de fredliga gästerna. Jag hotade dem med vedträdet och hade en obeskriflig lust att låta de små vildarna göra närmare bekantskap därmed. Men björn, som ren var inne i tamburen, ropade mig, och jag måste gå in, skyndande mig undan något, Gud vet hvad, som med stort buller kom mig i hälarna. Jag var förtretad, men måste ändå skratta. Björn blef ond när han hörde hvad som händt mig, öppnade åter dörren till förstugan, knöt handen åt adamiterna och lofvade dem — ''klystir'', tror jag, om de ej lämnade folk i ro. Efter att ha hämtat oss, björn brummat och jag skrattat ut, gingo vi in i rummen och träffade i ett hyggligt förmak två personer af det utseende, som gärna medföljer en viss rang och en viss förmögenhet. Jag ville kalla detta utseende reputerligt. Det var majoren och majorskan. Majoren, en äldre och ännu vacker karl, hade ett godt och artigt väsen. Majorskan var en ganska tjock fru, ännu ung, ej vacker, men hvars utseende hade något särdeles öppet och rätt fram. Björn presenterade ''min hustru'', och ''min hustru'' blef nästan lika vänskapligt emottagen som min björn. Herrarna gingo af och an på golfvet och språkade. Majorskan och jag skulle göra bekantskap i soffan. Hon såg på mig, jag såg på henne. Hennes ansikte föreföll mig bekant, hennes röst ännu mer; den isynnerhet — som hade en finsk brytning — lät mig erfara ett så besynnerligt intryck; jag kunde ej ta mina ögon från henne; jag såg på hennes hals ett litet ärr, och — plötsligen rann upp inom mig en hel episod af mitt förflutna lif; jag lefde åter om — hvad du måste lefva om med mig, om du skall förstå hvad som sedan följde.

Följ mig först på mina idrotter i gymnastikens salar, följ mig till en tid, då jag var mycket ung ännu, då blodet icke rann så lugnt som nu (ehuru björn påstår, att det utan

skada kunde rinna ändå stillare); till en tid, då jag var så hjärtligt trött åt att alltid se samma sol och samma ansikten, då jag, kosta hvad det ville, önskade mig äfventyr, då en eldsvåda, ett upplopp voro för mig verkliga vederkvickelser, då Bataille de Prag och Bataille de Fleury voro mina käraste musikstycken, då jag grät öfver att jag ej var karl och kunde draga i krig, då jag, i ett slags behof att begå excesser, drack fem koppar pjaskigt te hos kamrer Arbells, där frun i ett slags raseri af välvilja ännu ville truga mig att dricka den sjätte.

Jag var då sexton år, och, till lycka för mitt oroliga sinne, började vid denna tid min högra skuldra att skjuta ut. Gymnastiken var denna tid på modet såsom bot för alla slags krämpor, och mina föräldrar beslöto att äfven låta mig gymnastisera. Klädd i garnerade pantalons, i en bonjourrock af grönt kläde och på hufvudet en tyllnegligé med rosenband, uppträdde jag en vacker dag bland en menighet af trettio à fyrtio figurer, klädda ungefär som jag och som svärmade lustigt omkring i en stor sal, full af linor, stegar och stänger. Det såg underligt och något hemskt ut. Jag förhöll mig stilla den första dagen och emottog af en lärarinna ''ryggböjning'' samt ''arm- och benrörelse''. Andra dagen knöt jag duskap med några af flickorna, tredje dagen täflade jag med dem i linor och stegar; innan andra veckans slut anförde jag andra roten och började lifva den till allehanda företag.

Jag läste vid den tiden grekiska historien. Dess hjältar och hjältebragder omsväfvade mig i gymnastikens salar. Jag föreslog min rote att antaga manliga och antika namn, och att vi härefter på detta ställe endast skulle kalla hvarann vid namnen Agamemnon, Epaminondas, Pelopidas o. s. v. För mig valde jag namnet Orestes och kallade min bästa vän i roten Pylades. En stor mager flicka, som bröt på finska och särdeles illa behagade mig, i anseende till det vårdslösa oberoende af mig och mina idéer, som hon alltid tillkännagaf,

behagade göra sig lustig öfver denna namnförändring och kallade skrattande mig och min vän — som båda voro små — Orre och Pylle. Detta förtröt mig djupt, särdeles då det tog bort från hela troppen den grekiska anda, som jag ville ingjuta. Min långa fiende ville — sade hon — aldrig heta annat än Brita Kajsa; jag fortfor icke dess mindre att kalla henne Darius. Nya anledningar till stridighet kommo härtill. Ehuru jag var förälskad i grekiska historien, var jag icke mindre partisk för den svenska. Karl XII var min afgud, och mången gång underhöll jag mina vänner i roten med berättelsen om hans bragder och eldades själf därunder af den mest brinnande entusiasm. Såsom en så kallt vatten kom Darius en dag däröfver och stod emot mig med det påstående, att tsar Peter I var en större man än Karl XII. Jag upptog utmaningen med blind ifver och inre raseri. Min motståndare ställde med köld och kännedom fram en mängd fakta till stöd för sin sats, och när jag, trampande på dessa, ville höja min hjälte segrande mot himlen, kastades mig alltid Pultava och Bender i vägen. O, Pultava, Pultava! många tårar ha fallit öfver din blodiga valplats, inga dock bittrare än dem jag i tysthet utgöt, när jag — likt fordom kung Karl — led nederlag där. De voro fulla af en smärta — som jag numera ej begriper. Min motståndare blef mig verkligen förhatlig. Jag hatade honom som tsar Peter själf och det folk, hvars herre han var.

Ännu en tredje gnista, och flamman bröt ut. En ung, täck, halt flicka, som den manliga klädseln ej förmådde göra mindre kvinnlig och blygsam, ådrog sig min chevalereska böjelse, och jag förklarade mig för hennes — riddare. En dag, då jag var inbegripen i att deklamera för henne verser af Racine, stod plötsligen den afskyvärda Darius vid min sida och sade spotskt: ”Jag är din rival!” Jag kastade på rivalen en förgörande blick och sade föraktligt: ”Brita Kajsa, blif du

vid din synål!" Detta stack Brita Kajsa, som rodnade, under det mitt parti stämde upp ett skallande skratt.

En stund därefter satt jag i stegen och betraktade från min höjd den under mig vimlande mängden, då jag plötsligt kände min ena fot fattad af en stark hand, och jag såg min långa fiende, som hade räckt upp sin arm och höll mig fast, i det hon ropade hånfullt: "Holla däruppe! Hjälp dig nu som Orestes, eller sitt kvar på pinn och kuttra för oss som en orre." Hvad Orestes skulle ha gjort i min belägenhet, vet jag ej, men min vrede, mina rop och åthäfvor påminde troligen mera om en fågel, som fastnat i snaran, än om en fången hjälte, ty ett obeskrifligt skratt höjde sig omkring mig och bragte mig i fullkomligt raseri. Med hög röst ropade jag Pylades till min hjälp. Pylades såg ut som en pultron, gjorde några föreställningar till min fiende, men utan all kraft. "Jag manar ut dig, jag begär satisfaktion!" skrek jag till Darius, som blott skrattade och sade: "Bravo, Orre, bravo! Se! just så höll tsar Peter den store Karl XII fast i Bender." Jag var på vägen att göra en förtviflad gärning, då en af lärarinnorna kom, gjorde ett hastigt slut på detta uppträde och befriade mig. Men jag var invärtes full af kokande bitterhet. Jag gick till Pylades och sade: "Du har skickat dig som en stackare, Pylades! Följ mig på stunden, jag vill mana ut denna storskryterska, hon har förolämpat mig, — du skall bli min sekundant." Pylades såg rädd ut som en hare, men vågade ej neka.

(Du anmärker troligen, bästa Maria, att jag kallar samma personer än han, än hon, men håll denna sammanblandning till godo, den karakteriserar hela uppträdet samt villervallan, som då var i min hjärna.)

Jag uppsökte nu Darius, som med retande kallblodighet stod lutad mot en vägg och smågnolade. Med sammanrynkade ögonbryn trädde jag fram till henne och frågade: "Hvad mente du nyss?" Brita Kajsa mätte mig med en stolt blick

och svarade vårdslöst: ''Hvad jag mente? Jo, just hvad jag sade.'' — ''Då har jag ett ord att säga dig!'' utbrast jag förgrymmad. ''Du har ovärdigt förolämpat mig, och jag fordrar att du, i närvaro af hela roten, ber mig om förlåtelse och erkänner, att Karl XII var en större man än tsar Peter, eller skall du slåss med mig, om du har heder i bröstet och ej är en pultron.'' Brita Kajsa rodnade, men sade med en afskyvärd köld: ''Be om förlåtelse? Nej, det bryr jag mig ej om. Slåss? Nå, ja! Men hvar och med hvad, på knappnålar eller . . .'' — ''På värja — om du ej är rädd — och här. Vi kunna vara här en half timma innan de andra. Vapen skall jag ha med mig. Pylades är min sekundant; välj du en åt dig.'' Jag sade detta med stor stolthet.

''Det bryr jag mig ej om,'' svarade Brita Kajsa med odrägligt öfvermod; ''jag räcker nog till mot er båda.''

''Du skall ha en sekundant!'' ropade jag, stampande med min lilla fot. ''Det är enligt reglerna.''

''Nåväl, Grönvall! kom hit litet!''

Elisabeth Grönvall var en annan stor flicka, dum och klumpig, med hängande läpp, af mig på spe kallad Nestor. Hon kom, fick sig förklaradt hvarom frågan var och samtyckte genast, med en mycket viktig min, att bli min motståndares sekundant.

''I morgon klockan nio förmiddagen!'' sade jag, i det jag aflägsnade mig.

''Klockan nio!'' upprepade Brita Kajsa med ett hånlöje.

På vägen hem sysselsatte jag mig att intala Pylades mod och med goda och onda ord binda hans tunga. Pylades, som verkligen höll af mig, lofvade — sen han fåfängt gjort mig en mängd föreställningar — med tårar i ögonen att tiga och att vara mig trogen in i döden.

Min blod var i stark kokning; men sen jag om aftonen lagt mig till sängs och allt blef tyst omkring mig, kan jag icke neka, att någon förundran och en liten hemskhet kom öfver

mig, i anseende till den gärning jag skulle företaga. Men vika tillbaka, lämna Karl XII i sticket, min egen skymf ohämnad, förtjäna min fiendes hån och vidare förföljelse, nej, hellre dö! Men nu kom jag ihåg budorden — och mina föräldrar — hvad de skulle gråta, om jag dog! Min motståndare stod för mig grym och stark som tsar Peter, och jag — ack, jag kände det väl — var ingen Karl XII. Under det jag tänkte på mina föräldrars tårar, började jag själf gråta bittert, och under det jag grät, somnade jag, och när jag vaknade var det ren stor dager och klockan slog half nio. Jag hade nästan sofvit bort duellen, men under det jag gned sömnen ur mina ögon, var det som om någon med basun ropat mig i örat: ''Klockan nio!'' Jag sprang upp. Mötet stod klart för mitt minne. Inom fem minuter var jag klädd. Jag tog till mig de två små fäktvärjor, som jag ren aftonen förut hade tagit ur min då frånvarande brors rum. Men nu föll det mig hastigt in, att jag borde ha skrifvit till mina föräldrar, i händelse jag skulle falla i kampen. På en bit papper skref jag med blyertspenna: ''Mina älskade föräldrar! När dessa rader komma för edra ögon'' ... Förtvifladt! Nu slog klockan tre kvart till nio; jag skulle komma för sent, om jag dröjde att begifva mig åstad. Hastigt kastade jag det påbegynta brefvet i min byrålåda, kastade mig själf som Cæsar i armarna på min lycka och begaf mig till gymnastiken, hållande värjorna under min pelis.

Du kan lätt föreställa dig, att jag ingen kunskap hade om fäktningskonsten. Men det bekymrade mig föga. Att blindt gå på syntes mig lika enkelt som lätt. För öfrigt erkänner jag, att jag tänkte så litet som möjligt under vägen till mötesplatsen. När jag kom in i den stora salen, voro min fiende och hans sekundant redan där. Pylades syntes icke till. Jag pesterade hemligt på honom. Darius och jag hälsade stolt och knappt på hvarann. Jag lät honom välja emellan värjorna. Han tog en och handterade den så lätt och ledigt,

som om han varit van därvid. Jag såg mig i andanom genomborrad. Nu kom Pylades, så blek, så förfärad! Jag såg på honom med en förtörnad blick och stängde dörren i lås.

"För Guds skull!" ropade han nu, "mörda er icke! Det är ju en galenskap!"

"Tig!" ropade jag med vrede och sade, vänd till Darius: "Du framhärdar i att ej vilja erkänna din orätt och bedja mig om förlåtelse?"

"Jag framhärdar!" sade Darius, i det han med makalös kallblodighet pröfvade sin värja i böjningar mot golfvet. "Tsar Peter var en stor man!"

"Död åt honom! Lefve Karl XII!" ropade jag uppflammande och ställde mig i en slags position. Darius gjorde äfven så.

"Vänta, vänta!" skrek Pylades ångestfull, "vänta! Jag skall ju ge signalen!"

"Så gif den då fort!"

"Vänta, vänta! Jag tänker på något . . . vänta!"

"Jag väntar ej!" ropade jag. "Ryssvän, jag räknar till tre, och vi slåss! Ett, tu, tre!" . . . Våra värjor slogo samman, och i samma ögonblick var jag afväpnad och kullslagen på golfvet. Darius stod öfver mig och jag trodde min sista stund var kommen. Huru förvånad blef jag ej, då min fiende kastade ifrån sig sin värja, tog mig vid handen och reste upp mig, i det hon ropade muntert: "Nå, nu har du satisfaktion. Låt oss bli goda vänner! Du är en liten tapper människa!"

Pylades låg på knä, färdig att dåna; Nestor satt uppe i stegen och gallskrek. Jag var ur alla koncepter och stirrade på min f. d. fiende, som blödde starkt ur ett sår vid halsen.

"Du blöder!" utropade jag ändtligen. "Jag har dödat dig!"

"Å bah! Det är en liten rispa, som snart skall bli bra. För öfrigt vill jag säga dig, att jag ej tycker mer om ryssarna

än du; jag bara låtsade så för att . . .'' Hon bleknade, stammade och måste sätta sig.

''Hvad har jag gjort, olyckliga?'' ropade jag utom mig och kastade mig ned och rullade mig på golfvet bredvid den blödande. ''Förlåt — — o, förlåt mig!''

I detsamma hördes ett förskräckligt buller på dörren; Pylades släpade sig dit, öppnade, och in rusade fäktmästaren och tre lärarinnor, och nu förlorade jag sansningen.

Först flera veckor därefter fick jag veta, att Pylades hade förrådt mig och ännu samma morgon skrifvit till en af lärarinnorna, för att bedja henne förhindra mitt dåraktiga företag. Biljetten hade dock kommit för sent fram och den förskräckta lärarinnan för sent att hindra duellen.

Brita Kajsa — ty härefter kristnade jag ej mer om folk — blef verkligen inom kort tid fullkomligt helbrägda från sin blessyr, men jag låg farligt sjuk i öfver ett fjärdedels år. Denna sjukdom gjorde likväl godt och svalkade välgörande mitt häftiga temperament. När jag blef åter frisk, fick jag veta, att Brita Kajsa rest med sina föräldrar till Finland, där de voro bosatta; att hon flera gånger under min sjukdom besökt mig samt yttrat mycken ledsnad öfver att hon retat mig och att hon måste lämna Sverige, innan jag blifvit frisk och vi fullkomligt försonade. Äfven jag var ledsen att ej ha fått säga henne ett vänligt afskedsord, men min häftiga sjukdom — under hvilken jag nästan beständigt yrade — hade mycket försvagat de gamla intrycken, och nu kommo en mängd nya: död, nöd, arbete för bröd och mycket, som gjorde ondt, men som verkade godt på min karaktär. Jag glömde det förflutna — och därför nog därom. Nu till det närvarande.

Tolf år hade gått förbi. Jag hade alldeles förlorat min forna fiende ur sikte: jag hade glömt min forna tapperhet; jag hade blifvit en människa, som förstod att värdera tsar Peter och ville alla människor — äfven ryssarna — väl;

jag var blifven björns fromma maka och följde nu honom i trillan på visiter, så anständigt och stilla som någon mistress Prudentia. Nåväl, Maria, majorskan, i hvars soffa jag nu satt, den feta frun, med det allvarliga, men öppna ansiktet, som var mig på en gång så obekant och så bekant, — hvem var hon väl, om icke min forna magra fiende på gymnastiken, Darius, tsar Peter, Brita Kajsa med ett ord! Hennes röst och ärret på hennes hals läto mig fullkomligt känna igen henne. Jag kan icke säga dig hur underligt det blef mig till mods därvid. Jag var flat, jag var rörd, men öfver allt detta kände jag en lustighet, som begärde att utbrista i utrop och skratt. Upptågsanden fick ännu en gång makt med mig. Jag tog en nystpinne, som låg på bordet, ställde mig i en martialisk position framför majorskan och utropade: ''Lefve Karl XII! Vi slåss! Ett, tu, tre . . .''

Majorskan såg på mig ett ögonblick, såsom trodde hon mig vara tokig, men i nästa minut ropade hon: ''Tsar Peter var en stor man!'' tog en annan nystpinne och ställde sig i position mot mig. Sedan läto vi på en gång våra vapen falla och föllo själfva, högt skrattande — i hvarandras armar.

Föreställ dig — men jag trotsar dig att kunna föreställa dig — björns och majorens förvåning vid detta uppträde. Men alla frågor, utrop, förklaringar, förvåningar och det skratt, som följde, det kan du lätt tänka dig.

Brita Kajsa och jag betraktade hvarann ånyo.

''Kors, hvad du har blifvit gammal sen den tiden!'' utropade hon.

''Och du har ej blifvit ämablare,'' tänkte jag, men sade: ''Du har däremot blifvit yngre till utseendet!'' Det var så äfven; den hvita, feta frun var mycket vackrare än den mörka, magra flickan.

Efter att ha undrat och berättat och skrattat ut, kommo vi in i kapitlet om barndomens nöjen och upptåg i allmänhet. Herrarna blefvo lifliga vid att berätta sina odygder och äfven-

tyr. Brita Kajsa förklarade, att hon aldrig haft så roligt som i sina barndomsdar. Alla tre tycktes komma öfverens om att anse denna tid såsom lifvets gyllne ålder. ”Ja, ja,” sade slutligen björn med en suck, ”det var en god tid. Den kommer icke åter!”

”Söte du!” sade jag, litet otålig öfver denna barndomsförtjusning, ”inbilla dig icke, att den var så öfvermåttan god. Är icke barndomen för den fullväxta människan såsom ett landskap, sedt i perspektiv? Det ser så vackert ut, blott emedan det är så långt borta. Jag är viss på, att du som barn hade många svåra stunder med läxor, bannor, penitenser, portförbud och mycket som du nu slipper.” — (Björn skrattade.) — ”Jag, för min del, skall aldrig prisa barndomens dar. Hela denna tid uppfylldes för mig af ack! för att bli stor. ’Ack, hur roligt att bli stor och slippa få bannor, när jag rifvit sönder mina kläder! Ack, den som vore stor och fick dricka kaffe alla dar! Ack, hur lyckligt att bli stor och få fara på bal i florsklänning och blommor, som mamma! Ack, den den som vore stor och fick läsa romaner! Ack, ack! den som vore stor!’ Jag är viss på, att alla barn, hvar på sitt vis, ha sådana ack! Äro vi äfven stundom som barn rätt lyckliga, så hvad är väl denna lycka? En flyktig, halft medveten och som vi äfven därföre blott halft kunna njuta. Och när vi ändtligen hinna målet för våra barn-ack, när vi bli stora, dricka kaffe, läsa romaner och fara på baler, ack! då har ack’et först rotat sig in i själfva hjärtat, och man har för mycken oro för att någonsin hafva rätt ro. Där ha vi barndomens och ungdomens beprisade lycka!”

”Fru Werner har minsann ej så orätt,” sade majoren allvarsamt, ”och alla åldrar ha väl sina svårigheter. Det var förbannadt bra sagdt om det där perspektivet. Ja, ja! det har sin sanning.”

Men björn såg på mig halft förundrad, halft bekymrad och sade: ”Du har då ej njutit din första ungdom, Fransiska?”

''Nej, i sanning,'' svarade jag, ''därtill var jag mycket för orolig, för oförnuftig; och utan förnuft och lugn finnes dock ingen sann lycka.''

''Mycket bra, mycket bra!'' sade majoren.

Teet kom in och med detsamma de unga herrarna, tre raska, lifliga, unga män, men som sågo alltför landtliga ut. De voro styfsöner till Brita Kajsa. De unga herrarna talte om jakt, harar, hästar och hundar; sedan föll samtalet på den nye invånaren på Ramm. Det sades, att han var en amerikanare, ''och'' — tillade en af sönerna — ''man säger, att han skall vara mycket rik och har haft öden som en riktig romanhjälte.''

''Jo visst!'' sade majorskan med en knyck på nacken. ''Jag är viss på, att han är just som annat folk. Men du, käre Robert, är alltid så öfverdrifven.''

Robert rodnade, som om han sagt något ganska opassande. I detsamma kommo adamiterna in, farande som ett par bromsar, och slogo ned på tebordet, där de sökte rifva till sig allt, som var ätbart. Majorskan sökte freda sig med moraler, men de små odjuren brydde sig föga därom och blefvo ej stilla, förrän man tillfredsställt deras fordringar. Jag ville att björn skulle ha sett detta; men han var i ett annat rum med herrarna. ''Man bör icke kväsa barn,'' sade majorskan till mig, ''utan lämna dem sin frihet. Det gör att de bli naturliga sedan och icke tillgjorda och konstiga, som så många andra. Har du sett v. P..ska flickorna? Kors, hvad jag tycker att de äro narraktiga, där de sitta i hvita handskar och nypa på munnarna och tycka sig vara så präktiga och förnäma!''

Dörren till förmaket knuffades här opp och in trädde en figur, som man ej kunde förebrå att se tillgjord ut, man kunde snarare kalla henne ogjord. Hållning, hår och kläder, allt tycktes vara bildadt af blåsväder. Majorskan ropade: ''Kom hit, Mally!'' och presenterade för mig sin dotter (styf-

dotter). Mally gjorde en trumpen och bondaktig nigning och vände sig som de yngre syskonen till tebordet, där de snart alla tre började tvista, och jag hörde de ljufva uttrycken: ''Fy, skäms du inte! vill du låta bli att ta af mina skorpor? Du svinnos! du otäcka, obeskedliga! jag skall berätta för mamma!'' Och nu uppstod ett stort rop: ''Mamma, mamma, mamma!'' Men mamma brydde sig ej därom; herrarna kommo in, och medan adamiterna åto och grälade och vi sågo dager att med lif och lemmar komma ur huset, togo björn och jag afsked. Brita Kajsa och jag gåfvo hvarann rätt vänskapligt handen och lyckönskade oss ömsesidigt till grannskapet. Men tyst föresatte jag mig att icke så snart igen utsätta mig för faran att bli ihjälslagen af vedträn och hugnaden att komplimenteras öfver mitt åldriga utseende. Majoren ledde mig till vagnen — trillan, skulle jag säga. Han var mycket artig och tycktes just vara nöjd med mig. Jag hade i det hela haft roligt på detta besök; emellertid lämnade jag huset med två små taggar i hjärtat. Vill du veta hvilka de voro? 1:o stack det mig litet att björn sagt sig vara så grufligt lycklig i sin barndom och därvid suckat, som om han tyckte det närvarande vara blytungt. 2:o var jag rädd att ha talat för mycket och med för mycken ifver på ett ställe, där jag var för första gången. Jag fruktade, att björn kunde vara missnöjd med mig och att han kunde ha lust att emot majorens: ''Mycket bra, mycket bra!'' sätta sitt: ''Inte bra, inte bra!'' Jag hade för mitt lif gärna velat veta hur det var därmed, men nu satt den goda människan helt förstockadt tyst bredvid mig och såg blott på sina tömmar. Jag måste ändå veta det, tänkte jag, och grundade på hur jag skulle inleda frågan, men vid det jag upplät min mun, talade björn plötsligen så: ''Det gör mig ondt, Fanny, att du ej varit lycklig i din barndom!''

''Men det gör mig mera ondt,'' ropade jag halft gråtfärdig, ''att du varit så fasligt lycklig under din! Ja, så att

du aldrig kan känna dig så lycklig mer, utan måste finna allt tungt i jämförelse. Du hade roligare med din boll än med din hustru!"

Björn såg på mig med en förundrad min, som genast lugnade mig. "Din lilla toka!" sade han, "det tror du ej! Du kan ej tro mig vara så galen. Ja, visst var den tiden god, men denna är dock bättre!"

"Gud ske lof!" sade jag sakta, men tacksamt.

"Och likväl," återtog björn, "ha väl få barn varit lyckligare än jag. När jag minns hur hela världen då lekte för mig, när jag minns hvad jag kände, då jag låg i gräset och såg uppåt himlen och hörde det susa i skogen, — när jag tänker på, hur jag senare strötvade igenom skogarna på Ramm och allt var lif och lust omkring mig, — då, Fanny, ville jag att du äfven hade känt så, att du hade haft en barndom och ungdom lycklig som min."

"Men lifvet, björn, har stundom, som året, en eftersommar, och jag känner, att min har begynt."

Björn tog min hand och tryckte den. Vi sutto tysta, men lyckliga, och trillan rullade muntert fram på den jämna vägen. Vi foro hemåt.

"Hvilken dyster trakt!" sade jag om en stund. "Den liknar ej vår dal. Hvar äro vi? Här finnes bara berg och skog."

"Vi äro nära Ramm!" sade björn. "Jag har med flit tagit vägen häröfver för att du skulle se stället, där jag tillbragt min ungdom. Dessutom är huset värdt att bese för dess egen skull; parken äfvenså. Jag är glad att någon kommer att bo här. Det är ledsamt att se ställen stå öde, där människor kunde lefva och njuta lifvet."

"Hvem kan rätt njuta lifvet här, björn? Allt är ju här så svart och dystert! Denna långa allé är mörk som ett grafhvalf. Och där, vid dess slut . . . är det huset? Hu! Det ser ut som en urgammal borg, där spöken grassera."

"Och likväl har här varit mycken glädje, mycken lycka, men — det är sant — mycken sorg också . . ."

"Har någon olycka skett här?"

"Ja, — en olycka. — Hur det har växt igen!"

"Såsom ärret växer öfver slutna sår," citerade jag.

"Sant!" sade björn, "sant, Gud vare lof! Jag har ej varit här på många år och känner knappt igen mig. Och huset — hur det har svartnat!"

"Jag försäkrar dig att det spökar här! Jag såg en liten grå gubbe titta ut genom ett fönster."

"Törhända är den nya invånaren redan kommen."

"Är han ej muntrare än stället, så . . ."

Trillan stannade och vi stego ur. Med en viss känsla af vördnad och fruktan såg jag upp till det präktiga och dystra huset, som med dess stora trevånings höga fasad med svart torn och två med fasaden sammanbyggda stora flyglar liknade en uggla, som rufvar på rof. Höga ekar växte nära omkring, och en mängd af skogens yngre barn, rönn, poppel och sälg, hade trängt sig upp kring murarna och till fönstren, likt folket, när det vill se en kunglig spisning. Till vänster såg jag en silfverbölja skimra mellan träden. Det var Helgasjö, samma vatten, vid hvilket lilla Rosenvik ligger så gladt. På borggården växte ogräset i mängd; en stenlagd rundel var midt på, där en invalid, Neptun, omgifven af litet mossklädt vatten, berättade, att där förr hade varit en vattenkonst. Allt såg förfallet och olyckligt ut. Men i huset var rörelse, och ej af spöken, såsom vi snart erforo. Den stora porten var öppen, och af en därifrån utgående handtverkare fingo vi veta, att man som bäst höll på att ställa i ordning där för den nya invånaren, som väntades inom kort. Vi gingo in i huset, och jag blef öfverraskad af rummens storlek och af utsikten på byggningens andra sida, och jag höll på att utropa som ett visst fruntimmer: "Ack, hvad här är gudomligt vackert! Träd här och friare där!" Men

jag nöjde mig dock med att betrakta den fria utsikten öfver en stor äng, omgifven på afstånd af skogbeväxta höjder. I vänstra flygeln ser man Helgasjö, ja, sjön går nära intill foten af muren, som här hvilar på en låg klippa, bekransad af albuskar. Vågorna slå mot klippan med ljuflig musik. I ett af de vackraste rummen åt denna sida öfverraskade mig åsynen af ett stort och praktfullt orgelverk, som nyligen tycktes vara här iordningsatt.

''Herr Romilly älskar mycket musik,'' sade föreståndaren för arbetet, som med mycken artighet följde oss genom rummen. ''Hvad är han för landsman?'' frågade björn. ''Portugisare,'' blef svaret. ''Han har varit af Don Miguels parti, har senare ärft en farbror i Västindien och vill, säger man, njuta sin stora förmögenhet i vårt land, som nu är det enda lugna och säkra i hela världen.'' — ''Är lyckan god,'' tänkte jag, ''så få vi själfva Don Miguel till granne på Ramm.''

Jag kunde ej hålla mig från att försöka orgeln, som hade en gudomlig, ehuru nästan för stark ton. Men den liksom förtrollade mig, och jag skulle suttit där ännu, om icke björn påmint mig att aftonen led.

''Nå, det enda roliga af detta hus,'' sade jag, ''är för mig den här orgeln, och sen — utsikten åt Rosenvik. Jag skulle ej vilja bo här för allt godt i världen. Men en höstafton i månskenet skulle jag väl — om du, björn, vore med — vilja ströfva omkring i huset och se om icke här finns, såsom i gamla slott jag läst om, rörliga väggar, spöklika skuggor, blodfläckar, som aldrig gå ut, segelgarnsnystan, som trilla i hälarna efter en och som slutligen upprulla en blodig dolk'' — här stannade jag hastigt, ty björn suckade, och jag såg på hans eljest så godmodiga ansikte en min så mörk, att jag häpnade, ryste och vände mig ofrivilligt om för att se om något segelgarnsnystan var å färde. Men, gudskelof, jag såg ingenting, och med hemlig skyndsamhet följde jag björn ur huset. Just som vi kommo ut på trappan,

flög en skock kajor med stort skri ur tornet öfver våra hufvuden och inåt skogen.

"Och här har varit så gladt, så vackert!" suckade björn. "Det var ett hem för ungdom, lekar och lif." Han suckade åter.

"Men hvarför blef det sig så olikt?" frågade jag. "Hvarför öfvergaf ma chère mère en boning, så mycket präktigare än Karlsfors, och som du säger förr var glad och hade muntrare gäster än kajor?"

"Emedan . . . emedan . . . hon hade en stor sorg här. Tala ej om Ramm med henne, Fanny; säg henne icke att vi varit här. En annan gång vill jag säga dig hvarför jag ber dig härom. Ser du parken! Hela denna vackra skog, af nära en mils omkrets, är, eller rättare var, en park. Nu äro väl gångarna igenväxta. Vi skola någon gång se oss om här."

"Här är bra dystert!" sade jag. I detta ögonblick bröt en stråle af den nedgående solen fram och kastade ett gyllne sken på det mörkgrå huset och den dystra skogens toppar. Jag vet ej hvarför namnet Serena just då rann mig i hågen, liksom en bokstaflig tolkning af denna solstråle. Men snart slocknade den i mörker.

"Så, ja, just så!" sade björn likasom för sig själf, i det han melankoliskt leende betraktade det nyss upplysta, nu förmörkade huset. Jag såg en tår i hans öga.

Tysta satte vi oss i trillan och tysta trillade vi af mot vårt hem. Jag andades lättare, när vi kommo till ljusare nejder. Då jag tyckte att vi hade tegat länge nog till åminnelse af det gamla kaj- och olycksnästet, upphof jag min röst och frågade: "Björn, hvar finns Serena?"

Nu kom på björns anlete ett leende, likt solskenet på skogen, och han sade: "Ja, hon är söt!"

"Det tror jag gärna, men hvar kan man få se henne?"

''Hon bor i staden och är den vackraste och bästa flicka på hela orten.''

''Men björn, du har aldrig nämnt henne för mig!''

''Jag tycker bäst om att låta människor och saker tala för sig själfva. Du skall snart få se henne. Vi skola i dessa dagar göra ett besök hos gamla Dahls.''

Jag ämnade fortfara med vidare frågor, men en stor regndroppa slog mig på näsan, så kom en annan och en tredje, och det blef en fullständig regnskur. Vi letade efter paraplyen; den var glömd, och nu foro näsdukar och schalar upp för att betäcka min hatt, ack, fåfängt! Min flors-, stråt- och kalashatt var — när vi kommo hem — alldeles ruinerad! Form, färg, fräschör, gas och blommor, allt var dränkt och vanställdt. Men den enda sura min, som dess missöde framkallade, kom från — — björn!

Så slutades första visitdagen.

Den andra.

Hur gör flyttfågeln? Den drar ut i världen och söker orolig ett ställe, där han må göra sig ett hem, där han kan bygga och bo. Ty han får ej ro — hvem får det? — innan han funnit ett hem, en egen liten värld, där han efter sin art får verka i frihet och lugn. Och när han funnit den strand, det träd, på hvilket han vill hvila, då drager han samman löf och ull och strån och gör sig bo och bädd. Då blir han rolig, sitter i sitt bo, ser världen därifrån och sjunger. Så, till nästa flyttning.

Efter detta lilla förebud flyttar jag dig genast till Fågelbo, till fröken Hellevi Husgafvel. Jag hade just icke hjärtat fjäderlätt, när jag gick uppför trappan. Orden ''elak och löjlig'' lågo tungt på mitt samvete, men från öfversta trappsteget flög fröken Husgafvel emot mig och tog mig skrattande i famnen, och jag gaf henne hjärtligt igen sitt famntag

och tänkte: ''Fröken Husgafvel är en kvick människa!'' Och ju mer jag orienterade mig i Fågelbo, desto vissare blef jag därom.

Det lilla nätta huset var ett fullkomligt litet museum. Förträffliga gravyrer af stora mästares taflor prydde väggarna, vackra gips- och bronsbyster voro med smak uppställda; i ett rum fröjdade man sig af ett bibliotek, i ett annat voro samlingar af snäckor, mineralier och en mängd kuriösa naturalster, utbredda under glas. Allt var friskt och ordnadt; hvart man såg, mötte man föremål, som lifvade tanke och känsla; och den lilla lifliga Husgafvel, som småhoppande förde oss omkring och gjorde oss förträffligt reda för allt, var icke det minst intressanta i samlingen.

Jag blef helt glad och uppfriskad. ''Men här är gudomligt!'' utropade jag. ''Huru kan man någonsin ha ledsamt här?''

''Ser ni, min söta fru Werner,'' svarade lifligt fröken Hellevi, ''nu gör ni mig ett stort nöje. Ty just min högsta önskan är att hålla långt borta den lede fienden — ledsnaden, med dess följe af gäspar och vapörer. Allt hvad jag under tio års tid samlat i Fågelbo, har blott den afsikt att hindra mina vänner — och framför allt mig själf — att ha ledsamt här; och min dagliga sysselsättning och min glädje är att beständigt draga ett nytt strå till mitt bo och utrusta det bättre. Se här, denna gravyr af Dominichinos Johannes, och här detta Venushufvud i gips, — jag fick dem hit i går och är helt lycklig af dem i dag. Jag är ej rik nog att förskaffa mig originalmästerstycken, men deras kopior kan jag äga och för ringa kostnad föra stora artisters idéer till mitt bo.''

''Men *dessa* mästerstycken äro dock originaler,'' sade jag, i det vi gingo ut i det lilla naturaliekabinettet.

''Ja,'' svarade fröken Husgafvel, ''och därför äfven äro de det käraste jag äger. Den store konstnärn, vår Herre, handlar härmed, som i allt, 'en grand seigneur', han utströr

sina oefterhärmliga mästerverk öfver land och strand, i öknarna och i hafvens djup. Jorden är full af dem; människorna behöfva blott gå ut och samla."

Detta tal kom litet oväntadt. "O, fröken Husgafvel!" sade jag, "ni har rätt, världen är rik, och huru mycket rikare kunde ej våra lif bli, om vi gingo ut som samlare och hvar dag, såsom ni, sökte hvar på sitt vis hemföra ett strå, som ni kallar det! Men vi gå oftast omkring som blinda och se ingenting."

"Ja, det är olyckan! Kunde doktorerna operera denna slags starr . . ."

"Det skulle icke ensamt hjälpa," sade björn, "det behöfdes äfven en annan slags operation."

"Herre Gud! Hvad menar doktor Werner?"

"Att det finnes hos många en tröghet, en tyngd i sinnet, som . . ."

"Jag hatar all tyngd!" skrek fröken Husgafvel, i det hon flög upp som en uppskrämd fågel. "Det sätter mig bly i hjärtat blott att höra det ordet. Jag har sträfvat ifrigt blott för att undkomma det; i förskräckelsen därför har jag flugit upp i Fågelbo. Men äfven här måste jag, tyvärr, erfara, att det finns i världen en lag, som heter tyngdlag, och att kroppen, enligt den, måste låda vid jorden. Men jag har sträfvat att befria min själ, och därför samlar jag omkring mig föremål, som låta den lik en fågel flyga omkring i världen och dricka dagg ur alla Edens blommor. Vore jag en Corinna eller fru Staël, så skulle jag törhända låta fara allt detta och ha nog af mina egna ingifvelser; jag skulle sätta mig allena i Fågelbo, med lyran i handen, och likt näktergalen blott med egna toner förtjusa mina vänner. Men jag är blott Hellevi Husgafvel, nödtorftigt utrustad till själ och kropp, och som jag likväl vill, att folk skall ha roligt hos mig, så har jag ropat dessa barn af naturen och konsten till min hjälp. Och

om mitt främmande har ledsamt med dem, så påstår jag, att det är deras eget fel.''

Så talade den lifliga fröken, under det hon förde oss ner i trädgården, där vi gingo in i blommande vinkast och doftande persikohus samt sågo en mängd vackra och sällsynta växter, dem fröken Hellevi sköter och kallade sina barn. Fågelbo utgöres ensamt af huset och trädgården, som är stor och rikt utrustad med träd, häckar och blommor. I en liten täck paviljong förtärde vi en utsökt kollation. Under det vi höllo på härmed, kommo flera besök från staden, bland hvilka lagman Hök, som af fröken Husgafvel mottogs med särdeles hjärtlighet. Samtalet blef allmänt och vände sig snart kring den blifvande grannen på Ramm. De mest olika rykten och gissningar uttalades om honom. Alla nationer fingo äga honom ömsevis, och hans resa hit tillskrefs de mest olika afsikter. Man stannade vid förmodan, att han var en spion, men hvad han skulle spionera ut, kunde ingen säga; man började gissa på en hop lustiga saker, och fröken Husgafvel sade: ''Vet ni hvad, mitt herrskap? Jag slår vad, att vår beryktade granne helt enkelt är en beskedlig karl, som haft ledsamt i sitt fädernesland och nu söker distrahera sig i Sverige med att skjuta några harar och rådjur. Jag har nu suttit i Fågelbo sedan tio år och hvarken sett till spioner eller renegater eller romanhjältar. Jag tror den sorten alltmer tar af i världen. Däremot har jag sett en mängd folk, som ha ledsamt och som söka att förströ sig från lifvets tyngd. Gud gifve den sorten äfven gick ut! Jag har emellertid visst ingenting emot att vår nye granne må vara en man af det förra slaget, ja, jag just önskar det. Det skulle upplifva hela trakten och kanske föranleda någon intressant roman.''

Samtalet fortfor länge på detta kapitel och var rätt muntert. Fröken Husgafvel är en af de tämligen sällsynta personer, som verkligen upplifva ett samtal och locka folk att säga goda saker. Jag blef helt förundrad att höra björn så

kvick; han och fröken Husgafvel gnabbades helt behändigt och pikade hvarann som två gamla och goda vänner. När vi skulle fara, lät fröken Hellevi trillan köra till trädgårdsporten och följde oss själf dit. Jag hade stor lust att säga henne ett ursäktande ord för dem, som jag i fåvitsko kom ut med sista gången jag såg henne, och jag tror att hon såg på mina ögon hvad jag ville, ty hon tog min hand och sade mycket vänligt: ''Min bästa fru Werner, ni kommer ju ofta igen till Fågelbo? Jag frågar ej efter om folket säger, att gamla fröken Hellevi Husgafvel är löjlig och elak, — jag har själf hört det ryktet —, det skall ej ge henne ett grått hår — till dem hon redan har —, men för er, fru Werner, vill hon gärna synas annorlunda, och därför är hon nog fräck att be er — komma ofta igen. Och doktor Werner, hoppas jag, följer sin fru; jag känner mig friskare bara jag ser honom. Men kom ihåg — jag trugar er icke; jag hatar allt tvång inom sällskapslifvet; och skulle ni, bästa fru Werner, någon gång säga till doktorn: ''Ack, kära du, vi måste väl hälsa på gamla fröken Hellevi Husgafvel; det är för tråkigt, men hon bad oss så mycket!' — då ber jag er för Guds skull icke komma! Och skulle ni aldrig mer komma till fröken Hellevi Husgafvel, så skall hon likafullt säga: 'Doktor Werners äro ett hjärtans hyggligt folk och det skulle vara mig en glädje att se dem ofta'.''

''Men,'' sade jag, ''doktor Werners äro mindre liberala; de ordentligt pocka på att få se er på Rosenvik och skola säga ondt om er, om ni icke kommer rätt snart.''

''Är det möjligt! Nå, då kommer jag med det första!'' Och den lilla lifliga människan kysste handen åt oss och flög bort. Fröken Husgafvel liknar märkvärdigt en fågel, alla hennes rörelser äro snabba, men alltför kantiga för att ha behag.

Under det trillan med oss sakta rullade fram i den lugna, vackra sommarkvällen, sökte jag reda för mig de intryck

jag haft af Fågelbo och dess ägarinna. Jag hade varit road; jag tyckte om fröken Husgafvel, först för det hon så vänligt förlät min dumhet, sedan för hennes Fågelbo och hennes lefnadsfilosofi; men jag var dock ej fullt tillfredsställd; det ena *men* öfver det andra tornade sig upp i min själ emot Fågelbo; så kommo andra men, som reste sig upp mot dessa, och för att reda mig ur denna strid af men, beslöt jag att föra björn in uti den.

"Fågelbo," började jag, "är bra nätt och kvickt och intressant, men . . ."

"Nå, men?"

"Men jag saknar något i detta lilla museum, när jag tänker mig det som ett hem. Jag tycker, att på det hela är det något torrt, något egoistiskt i hela den tillställningen."

"Huru så?" frågade björn och blef uppmärksam.

"Hvad skall jag säga? . . . Vid att älska snäckor tycker jag att hjärtat skall förtorka . . . Hvem gör fröken Husgafvel med sina tillställningar och sitt lif lycklig? Hvem gagnar hon därmed?"

"Min lilla Fanny," sade björn, "vi skola akta oss att döma för strängt och att taga ordet gagn för ensidigt. Det är sant, fröken Husgafvel lefver ett angenämt lif för sig själf, men hon delar det med sina vänner. Utan fröken Hellevi och hennes Fågelbo skulle denna trakt äga vida mindre bildning och mindre nöje. Fröken Husgafvels onsdagssoaréer äro både roliga och intressanta; vi skola någon gång besöka dem."

"Nå ja, björn — det är bra att hon roar folk; det är mycket bra att någon vill ha det besväret. Men jag tycker ändå, att Fågelbo vore dubbelt så hyggligt, om det hade något — hur skall jag säga? — något mänskligt, något hjärtligt intresse."

"Det saknas icke heller där, fast det är förborgadt."

"Hvad?"

"Fröken Husgafvel har en yngre syster, som gjort ett

dåligt giftermål och varit i följd däraf mycket olycklig. Sen hon blifvit änka och hennes förmögenhet var förstörd, tog fröken Husgafvel henne och hennes dotter till sig och blef för henne ett stöd och en förträfflig vän. Detta fruntimmer, som är en aktningsvärd mor, har genom sina olyckor blifvit mycket människoskygg. Kommer du någon gång i den öfra våningen af huset, så får du se ett stilleben, som ger en ej mindre intressant bild af lifvet än fröken Hellevi och hennes museum; — man kan ej hålla mer af hvarann, än de båda systrarna göra."

"Finns sådana ägg i Fågelbo, så är jag fullkomligt nöjd med det. Ser du, min egen björn, utan älskande människohjärtan kan jag ej tänka mig ett lyckligt bo, om än det vore fullt af konstverk och ädelstenar. Lefve nu fröken Hellevi Husgafvel och Fågelbo!"

Tredje visitdagen.

En mager dag i ett rikt hus. Huset vill vara magnifikt och är blott grant. Herrn vill vara grand seigneur, men — skryter af sina ljuskronor och fransyska tapeter. Frun vill vara af den bästa ton och ha den mest intressanta konversation, hvarutaf utgår en underlig röra. Döttrarna vilja vara bildade, talangfulla, degagerade och ha en slags jargong, af hvilken utgår en stor tomhet. Sonen vill vara viktig och är en liten blond herre med mindre väl brändt hår. Hela familjen är en samling af misslyckade anspråk.

Ett stort arf, ett adelsdiplom (n. b. herr v. P** säger, att han blott upptagit sitt tyska adelskap i det svenska), en resa till Paris ha fört familjen v. P** högt upp i världen — enligt dess egen tanke. För två år sen slog den ned på Briteberg, vistades där om sommaren, inredde ett präktigt hus, ville vara i orten som örnen bland småfåglar, men måste till deras förvåning se, att ma chère mère såg ned på dem.

Fru v. P** var emellertid en rätt artig fru, men ett visst drag af nedlåtande vänlighet mot mig tog bort för mig behaget af hennes artighet. Några unga herrar voro på besök och pratade och skrattade mycket med fröknarna Emelie och Adele, som sutto i högst eleganta toaletter, med fransyska handskar, och rörde på sina hufvuden som om de suttit på ståltråd. Fru v. P** frågade mig genast efter generalskan Mansfelt samt examinerade min släktskap med henne, hvilken slog så ut, att jag icke blef släkt med ma chère mère. Jag hade icke tänkt på det förut, och det gjorde mig nästan ondt att inse det. Sen började vi tala om Stockholm och bekanta personer där, och se! alla fru v. P**s bekanta och intima vänner, de voro grefvar och grefvinnor. I synnerhet fick jag ofta höras talas om gref L * * * s. Gref L * * * s hade nyligen varit på Briteberg. v. P * * s voro bjudna att tillbringa en del af sommaren hos gref L * * * s på H . . . näs. v. P * *s hade med gref L * * * s förra sommaren gjort parti till Uddevalla, bott tillsammans på Gustafsberg. Grefvinnan L * * * var en ofantligt charmant människa, som fru v. P * * höll af som en syster. Flickorna L * * * voro söta och bildade flickor, tout à fait comme il faut.

"Känner fru Werner gref L* * * s?"

"Nej," fru Werner måste tillstå sin obekantskap.

"Gref L* * * s se den bästa societé i Stockholm; där blef jag lierad med baron N . . s. Kanske de äro kända?"

"Nej."

"Inte? De äro af mycket god ton. Men jag undrar om jag ej sett fru Werner en afton hos gref B . . s?"

"Det är icke möjligt, ty jag har aldrig varit där."

"Men jag tycker precist . . . förlåt mig — får jag fråga fru Werners eget familjenamn?"

"Burén."

"Bure . . . Burén . . . en gammal adlig familj, tror jag?"

"Jag vet icke . . . jag tror" . . . (jag rodnade, jag visste,

att min familj ej var adel, men en eländig liten svaghet hade kommit öfver mig).

"Ja, ja," fortfor tröstande fru v. P**, "det är ganska visst ett adelsnamn, men i våra oroliga tider blir allt lätt konfunderadt. Vår familj till exempel, som är af en gammal tysk adlig familj — det har funnits till och med furstar och riksgrefvar af det namnet — vår familj, vill jag säga, hade liksom glömt sin rang och lefvat helt anonymt i Sverige, ända tills gref L*** sade till min man: 'Det går icke längre an, min bäste vän; ni, med er stora förmögenhet och era meriter, bör ha säte och stämma på riddarhuset,' och mycket sådant sade gref L***, som förmådde oss att göra gällande vår gamla adel. Saken är visst en bagatell i sig själf, isynnerhet nu för tiden. Den, som litet följer med sin tid, inser lätt, att bildningen är nu den sanna aristokratien, och konsten är så godt som ett adelskap. Vi lefva i en upplyst tid, min bästa fru Werner, och min vän grefvinnan L*** sade alltid: 'Bildning ger en verklig rang.' Nå, det är sant, alltid må man vara glad och tacka Gud att ej heta Bäckström eller Wallqvist, Löfgren, Sjögren eller sådant; — att ha ett vackert namn är alltid en lycka, så väl som att ha en viss förmögenhet. När man af ödet blifvit ställd på en viss höjd, så kan man lättare välja sina konnässanser och komma i vissa kretsar. Amalie L***s syster, grefvinnan W***, sade en gång — känner fru Werner grefvinnan W***?"

"Ne . . . jo . . . litet."

"Nå, är hon icke för söt? Amalie säger själf; "Ma soeur vaut mieux que moi!' Det fägnar mig, att fru Werner känner ett så distingeradt fruntimmer. Ack, säg mig några fler af fru Werners konnässanser i Stockholm. Törhända det råkar sig så, att de äfven äro mina."

Jag bekänner min svaghet för dig, Maria. Jag letade i mitt hufvud efter grefvar och grefvinnor. Jag tror jag

var biten af fru v. P** och smittad af hennes förnämhetssjuka. Jag nämnde slutligen friherrinnan R***.

Fru v. P** såg ringaktande ut. ''Känner icke...'' sade hon, ''förmodligen retirée du monde. Hos gref L*** och oss ser man alltid den allrabästa societé; corps diplomatique har sitt hem hos L*** och oss.''

Plötsligen fick jag se björn, som ur sina ögonvrår glodde på mig med en högst illistig grimas; den och mitt misslyckade försök med friherrinnan R*** dref förnämhetssjukan utur mig, och för att med ens göra mig alldeles ledig och klar, nämnde jag muntert som mina bekanta i Stockholm excellensen O***s.

Fru v. P** studsade litet. ''Ja... så,'' sade hon långsamt. ''Nåå, jag har också varit där... ett par gånger.''

''Å, jag var där två à tre gånger i veckan!'' sade jag leende.

''Såå!... Ett högst distingeradt hus. Törhända är grefvinnan O*** min bästa fru Werners intima vän?''

''Nej, jag såg henne blott högst sällan. Jag gaf musiklektioner åt hennes döttrar.''

''Å... jaså!... för bekantskap skull, förmodar jag.''

''Nej, för pengars skull. Jag var fattig och uppehöll mig därmed.''

Fru v. P** rodnade och såg helt förlägen ut. Men björn log, och uppmuntrad däraf fortfor jag: ''Min svåger Bergvall och min vän fru Wallqvist förskaffade mig genom m:lle R., guvernanten hos excellensen O***s, att bli musiklärarinna för döttrarna i denna förträffliga familj.''

''Ja, så,... jaså,... jaså...,'' sade fru v. P**, synbart bragt ur koncepterna, och förändrande talämne sade hon: ''Mina söta flickor, viljen I icke spela och sjunga litet för oss?... Några af de stycken, som ni sjöngo med flickorna L***!''

Fröknarna rörde först på sig, sen ett par af de unga

herrarna appuyerat fru v. P**s motion, och sjöngo sedan fransyska och italienska stycken, som de fördärfvade genom deras tillgjorda och smaklösa sätt och väsen. Emellertid talade fru v. P** om kolorit, om Weber, Rossini och Meyerbeer. ''Weber,'' sade hon, ''är bisarr, Rossini är fattig på melodier; men Meyerbeer öfverträffar båda. Han är i sanning 'le prince de la musique'. Fru Werner bör icke tro, att jag ej värderar utöfningen af hvilken konst som helst. Efter min tanka är det blott konsten, som låter oss lefva ett högre lif, och därför har jag gifvit mina döttrar den uppfostran, som jag fått själf: de kunna fyra språk, de ha flera talanger, och vi ha nyligen rest till Paris för att fullkomna dem. Har fru Werner varit i Paris?''

''Nej.''

''Så far dit snart! On vit à Paris, et l'on végète ailleurs! Adele, min söta, sjung ännu det där lilla stycket, som grefve B*** skickade dig! Känner fru Werner gref B***?''

''Nej.''

''Han kommer till oss i sommar, ... en högst distingerad ung man!''

''Känner ers nåd grosshandlare Dahls?'' frågade jag nu å min sida, trött att alltid vara den svarande.

''Nej, ... något litet, ... vi ha så olika kretsar. Beskedligt, rätt beskedligt folk, tror jag. Jag har sett dem tillfälligtvis i sällskap. Grosshandlar ... hvad heta de nu igen? ... Dall ... Dalhéns ... äro föga med i den högre societén här på orten.''

''Emedan de äro så gamla, förmodar jag. Jag har mycket hört talas om deras dotterdotter, fröken Löfwen. Hon lär vara mycket älskvärd.''

''Flickan är hygglig nog, men stackars lilla ofärdiga, sjukliga kräk, hon lefver icke länge. Hela det huset är skröpligt.''

"Lilla ofärdiga, sjukliga kräk?" upprepade jag inom mig förvånad. "Hvad i all världen . . ."

Men jag hann ej länge förvåna mig häröfver, ty någon af herrarna nämnde "den nya grannen på Ramm" (snart blir jag trött vid att höra om den nya grannen), och fru v. P**, som syntes vara i en slags fruktan att konversationen skall afstanna, slog sig på ämnet och bearbetade det sålunda:

"Ack, det lär vara en intressant man, en verklig 'héros de roman'!" Han heter Romanus eller Romulus och är en italienare af furstlig släkt. Han har mördat sin första hustru, sedan enleverat en vacker engelska och rest med henne till Amerika. Där duellerade han med hennes bror och dödade honom, och hans älskarinna dog af sorg däröfver. Nu reser han kring världen för att skingra sin sorg och för att göra godt. Hans välgörenhet skall vara lika stor som hans förmögenhet."

Jag gapade.

"Sådana händelser," fortfor fru v. P**, talande med stor sirlighet, "höra så mycket till våra excentriska och passionerade tider, att man icke får bedöma dem efter lagarna af en strängare moralité. Djupa, passionerade, att jag så må säga byronska naturer fordra sin egen måttstock. Man bör äfven göra afseende på klimatet och ej fordra af mannen under söderns varma sol hvad man begär af mannen i vår kalla nord."

Jag undrade inom mig öfver fru v. P**s tal och mest öfver hennes uttryck: "vår excentriska och passionerade tid," men snart märkte jag, att fru v. P** hämtat sin kunskap om tiden endast ur romaner. Märk, goda Maria, att jag här säger endast, ty romanläsning verkar förvillande, blott när den utestänger all annan. Lefve eljest romaner, romanläsning och romanförfattare! — helst som jag nu själf är en sådan.

"Mais revenons à nos moutons." Fröknarna sjöngo

och drillade och tycktes ha glömt, att det fanns ett ord sådant som sluta. Jag gick till dem och var elak nog att fråga dem, om icke de äfven sjöngo svenska, hvartill de svarade nej. De talade sen om Paris, Malibran, moder och — de talade ej bra.

Tillgjordhet, falsk bildning, inbilskhet, hvad jag afskyr er! Och därför flyr jag nu från de tre ugglesystrarnas näste.

Fru v. P** tog ett kruserligt, men kallt afsked och bad mig ej återkomma. Jag förmodar, att min musikundervisning och mina bekantskaper på "-qvist" och "-vall" läto fru v. P** känna, att jag ej passade i hennes krets.

Nå, — hon kan ha rätt. På hemvägen mötte vi forvagnar med saker för den nya grannens räkning. Om denne man, efter allt hvad som talats om honom, är blott en helt vanlig människa, så — — blir jag stött!

Den 14.

I går aftons voro vi hemma och njöto däraf. Björn arbetade som en riktig snickare, och jag läste för honom hvad jag skrifvit om våra visitdagar. Han var road, skrattade, men tadlade, att jag talat så skarpt om somliga personer, och var alls icke nöjd med mitt omdöme öfver P** ska familjen. "Du kallar den en samling af misslyckade anspråk," sade han, "och du har likväl blott sett den en enda gång. Min söta Fanny, det är mycket svårt att döma öfver en människa, äfven efter en lång bekantskap, och alldeles omöjligt att göra det efter en enda visit. Dessutom visa människor vid olika tillfällen så olika sidor; jag har sett mången tillgjord och löjlig i sällskap, som jag beundrat på sjuksängen; mången ledsam och anspråksfull vid ett tillfälle, som jag vid ett annat funnit enkel och redbar. Flera människor ha till en tid besynnerligheter, som de sedan alldeles aflägga; många vända sin bästa sida inåt och göra de vackraste gärningar, medan världen ler åt narrkåpan, som

de sätta utanpå sig. Med denna familj kan det ju vara äfvenså."

"Medgifvet, medgifvet, söte björn, och jag lofvar dig, att när jag får se denna vackra sida, så vill jag måla ut den med mina bästa färger."

"Vore det icke bäst att till dess hålla felen mer i skuggan? Det är just genom sådana förhastade omdömen, som man skadar sin nästa, ty hvar och en, som hör dem, besinnar icke, att ett fel icke skämmer hela människan."

"Hvad vill du, björn? . . . Du gör mig ledsen! . . . Skall jag kasta hela skrifvelsen på elden?"

"Nej; låt den nu vara. Din läsarinna skall troligen besinna hvad vi nu sagt."

"Och till yttermera visso, björn, och för att lätta mitt samvete, vill jag skrifva upp detta lilla samtal för henne."

Och nu har jag gjort så, min söta Maria. Ack, jag blir väl alltid en förhastad varelse, som dömer efter det första intrycket. Förlåt mig och håll ändå af din

Fransiska.

TREDJE BREFVET.

Rosenvik d. 16 juni.

Jag kommer från — en bättre värld; jag har varit i himmelriket! Vill du veta hur där såg ut? Där var en patriark och hans maka. Hjärtat kunde få frid blott man såg på det vördnadsvärda, åldriga paret. Lugn var på deras panna, glad vishet på deras läppar, och i deras blickar läste man kärlek och frid. Kring dem var en skara af änglar, somliga blomstrande jungfrur, somliga barn. En af dem, som fullkomligt motsvarade den föreställning jag gjort mig om en seraf, fäste isynnerhet min uppmärksamhet, ej emedan alla omgåfvo henne, ej emedan hon var skön, — ty hon var

icke skön —, men därför att hon såg så ren och älskande ut, och därför att hon syntes vara till för alla. Än var hon omkring patriarkerna, och ömsesidig kärlek log ur blickar och åtbörder; än lyfte hon upp barnänglarna i sina armar, kysste och omfamnade dem; än talade hon med jungfruänglarna glada och behagliga ord. Hon var ett vänligt, himmelskt väsen, som tycktes ha sin salighet af att älska. Hon gaf en vink, och nektar och kostliga frukter fördes omkring, och själf såg hon till att barnen fingo så mycket, som deras små händer kunde hålla. På hennes hvita och lätt hvälfda panna var en glans af oskuld, som rörde mig och väckte aningen om en himmelsk syn. Blicken i det sköna, blå ögat var klar och from och hade den blygsamma, stilla frimodighet, som så behagar oss hos barnen. Jag har ej sett en blick, som uttalade en innerligare godhet; emellanåt strålade ur det milda ögat något, som sade mig, att hela hennes värld var idel salighet. Håret var ljusbrunt, af makalös glans och skönhet, hyn hvit och genomskinlig. Jag har ej sett en kropp, som mera liknade en skön själ, och ej förnummit ett sätt att vara, som så påminde om musik. Jag fick veta att den hulda flickan hette Serena, och att barnen hade samlats för att fira hennes födelsedag. Alla slöto sig till Serena, alla behöfde henne, alla ville höra och höras af henne.

"Ack, Serena," sade jungfruänglarna, "sjung för oss 'Blomplockerskan', den vackra, söta visan!"

"O, Serena," bådo barnänglarna, "spela för oss, så att vi få dansa!"

"Jag vill göra allt hvad ni vill!" svarade den vänliga Serena. "Hvad skall jag göra först? Jag tror jag måste lyda barnen och spela till dans. Sedan skola vi be den främmande frun sjunga den vackra visan, ty hon sjunger den visst bättre än jag."

Och Serena satte sig att spela, och ungdomen dansade och de gamle logo, ty det var en lust att se därpå.

Efter dansen fördes åter fruktkorgarna omkring, och Serena kom och bad mig i allas namn sjunga "Blomplockerskan". Jag gick till fortepianot. Hela skaran, med apelsiner i händerna, trängde sig omkring mig; deras rosiga kinder och glada blickar lifvade min sång, och när jag hade slutat, ropades från alla håll: "Ack, en gång ännu, en gång till!"

Och jag sjöng en gång och två gånger till; änglarna kunde ej bli mätta på att höra "Blomplockerskan". Patriarkerna tackade mig för sången lika hjärtligt som änglarna, och jag tackade — författaren.

Serena satte lekar i gång. Det blef en fröjd och ett skratt. Jag satt med patriarkerna. Under leken smög sig en liten ängel — som hade kvar en något stark portion af den jordiska snålheten — bort i rummet där jag satt och tog till sig af sin systers besparingar. Serena, som i denna stund slog i nektar åt patriarkerna, följde barnet med ögonen. Helt sakta gick hon sedan till den lilla flickan, tog henne afsides, satte henne på sitt knä och sade med en allvarfull, ehuru mild blick: "Hvarför, lilla Eva, tog du systers äpple? Var det rätt, var det snällt gjordt?"

Lilla Eva, förskräckt och gråtfärdig, stammade: "Hon hade två och jag hade intet."

"För det du hade ätit upp dina, men i alla fall hade du ingen rätt att ta af systers frukt. Det var mycket illa gjordt, Eva!"

"Jag trodde, att ingen såg det!" svarade den gråtande lilla.

"Men om ingen annan såg dig, såg dig likväl Gud, och han älskar ej barn, som göra det som är orätt. Gå nu och lägg tillbaka äpplet, lilla Eva!"

Lilla Eva gick och lade äpplet tillbaka. (Gud gifve, att

stora Eva hade gjort detsamma!) Tårarna sköljde öfver hennes ansikte, under det hon sade till Serena: ”Vill du aldrig mer hålla af mig?”

”Vill du lofva mig att ej göra så mer, att aldrig utan lof taga något, som icke tillhör dig?” sade Serena med den mildt allvarliga blicken.

”Ack, ja!” snyftade den lilla. ”Jag vill ej göra så mer.”

”Då vill jag åter hålla af dig, och du skall bli min lilla kära Eva igen!” sade Serena, tog åter barnet på sina knän och lät det stilla gråta ut vid sitt bröst.

Detta lilla uppträde, på hvilket jag förstulet gaf akt, under det jag språkade med de gamle, gaf mig en bild och en lära, som jag ej skall glömma.

Äfven hos Dahls talades om den väntade gästen på Ramm, men det talades ej med fåvitska gissningar, det ordades om något godt och ädelt, som han skulle ha gjort på jorden, — ”den karlen är visst icke Don Miguel”, — och det var glädje däröfver i himmelriket.

Det var en liten sparf i himmelriket, och maken till sparf har jag aldrig sett. Den var tam och den var människokär. Barnänglarna voro i synnerhet förtjusta af den. Det var ett skratt, ett skrik, en fröjd, när sparfven flög omkring på deras små hufvuden, och namnet ”Gullgul! Gullgul!” upprepades i jublande körer.

Så fortforo lekar, dans, sång och skratt hela aftonen. En gång kom änglaskaran, anförd af Serena, och slöt dansande en ring kring patriarkerna; äfven björn och hans hona funno sig inneslutna i den vackra, glada kretsen, som under sång åter upplöste sig för att bilda nya grupper.

Ehuru roligt och vackert det var i himmelriket, måste vi tänka på att återvända till vårt lilla jordiska hem, och efter att ha superat med änglarna, foro vi vår väg i trillan. Men de vördiga patriarkerna och den vackra Serena bådo oss så hjärtligt och allvarligt att snart återkomma och till-

bringa en hel dag hos dem, att vi måste ge dem våra händer därpå. Jag tillstår, att jag ej begärde bättre. Jag kunde på hemvägen ej tala om något annat än Serena och somnade med hennes helgonbild i min själ.

Törhända ser jag en gång detta hem i en mera prosaisk dager, och du skall då få en mindre poetisk tafla. Lifvet bär oftare sin hvardags- än sin helgdagsdräkt. För närvarande vet jag blott, att jag haft en himmelsk syn.

Den 18 juni.

"Borta kan vara bra, men hemma är dock bäst." Jag har tänkt så hundra gånger under ett par sköna dagar, som jag lefvat stilla i mitt hem. Jag tämjer min björn och mina småkreatur. Det går bra. Sex höns, tre ankor och två kalkoner äro nu mina intima bekanta. Jag har i dag smekt och matat mina kor. De härliga djuren! Den största och vackraste har jag kristnat till Audhumbla, till minne af den vackra nordiska myten, om hvilken jag läst i Eddornas sinnebildslära.

Min björn är en egen figur. Under det jag vänjer honom af med små ovanor, får han — Gud vet hur — ett allt större öfvertag på mig. Visst är, att han är bra god och förnuftig. I går aftons kom han in i förmaket med pipan i mun, men stannade i dörren och gjorde en skälmaktigt frågande grimas, under det han såg på mig. Jag sprang och tog honom och hans pipa i famnen och drog den in i rummet. Jag var så lycklig öfver att hans pipa ej hatade förmaket. Men . . . alltför mycken vänskap . . . !

Den 19.

Fröken Hellevi Husgafvel, munterhet upp i taket, aftonmåltid på Svanö — där har du eftermiddagen i går. Fröken Hellevi är en mycket liflig och kvick människa, nästan för liflig för mig. Hon förekommer mig som syltad ingefära; när man får den ibland, blir man upplifvad och ropar:

''Delikat!'' Men man vill ej ha den alla dar. ''Björn, kom hit, ängel! — hvad säger du om denna liknelse?''

''Att den är elak och att du är ingefära själf, din markatta!''

''Ingefära? Det kan du vara själf, din björn!''

Den 20.

Svägerskorna äro komna. I går morse, just som björn och jag voro ovettiga på hvarann, kom en biljett från ma chère mère, däri hon bjöd mig och björn till sig för aftonen; först, emedan hon önskade att se oss, och för det andra, emedan hon önskade att vi skulle med henne emottaga ''svägerskapet'', som denna afton väntades till Karlsfors. Hon tillade: ''Om den lilla frun ville komma litet förut, så skulle jag rätt gärna se det och låter därför mina bruna med norrköpingsvagnen göra en tur åt Rosenvik strax på eftermiddagen. Denna gång tar jag det på mitt samvete att åtskilja hustru och man; men kunna de komma tillsammans, så är det så mycket kärare.''

Jag var rätt nyfiken på svågrar och svägerskor. Björn var helt lycklig vid tanken att återse sin älskade bror Peter. Han kunde dock ej — för några sjukas skull — fara till Karlsfors förrän på aftonen. Jag for således ensam i norrköpingsvagnen, som gick vida bättre än himlavagnen.

Jag fann lagman Hök hos ma chère mère. Han kommer regelmässigt en gång i veckan och spisar middag hos ma chère mère, har då med sig från staden — där han bor — tidningar och rättegångshandlingar; ty ma chère mère har en sträng rättskänsla och flera processer. De tala då mycket om hennes affärer, som han har mer om hjärtat än sina egna. Detta tal börjar vid kaffet — ty under måltiden är ma chère mère helt och hållet en angenäm värdinna för alla sina gäster — och räcker till kl. 6 e. m. Då säger ma chère mère: ''Nu, lagman, skola vi spatsera.'' De stiga då båda upp och börja spatsera bredvid hvarandra upp och

ned i den stora salen. Denna stund anses såsom hvilostund. De spatserande tala härunder ej ett ord, men ma chère mère går med händerna på ryggen och säger oupphörligt, men ljudlöst och genom blotta tungans rörelse: trallall-la, trallala, trallall; trallala, trallala, trall! Denna promenad, som kallas *tralln*, räcker omtrent en half timme, hvarefter ma chère mère säger: ''Nu, lagman, skola vi sätta oss!'' Och nu sätta de sig och börja åter samtala, — men ej mer om affärer, utan om den gamla goda tiden, om då lefvande utmärkta personer, berätta anekdoter och dricka te. Så ha de spatserat, trallat och samtalat i öfver tjugu år. Ibland har lagman Hök underliga distraktioner. Han går t. ex. och ställer sig i en dörr eller vid en vägg och står där fördjupad i tankar och går ej ur fläcken på långa stunder; ibland vid bordet, när han skall slå i åt sig vin eller vatten, märker han ej när glaset blir fullt, utan slår idkeligen på, och det rinner då på duken. Ma chère mère är föga nöjd med detta, som du väl kan tro, men säger aldrig ett ovänligt ord däröfver åt lagman Hök, utan skämtar med honom öfver hans ''poetiska distraktioner''. Emellertid, när hon ser hans långa hand gripa efter en karaffin eller butelj, skyndar hon sig merendels att förekomma honom.

Men jag låter min penna flyga som en yr höna från ett till ett annat. Jag var vid aftonen af ''svågerskapets'' ankomst. Ma chère mère hade ställt sig och huset på stå. Slurkan satt hög och stolt öfver hennes allvarliga panna, och med generals min och hållning marscherade hon vid lagman Höks sida genom de stora rummen. De voro sysselsatta med ''tralln''. Alla dörrar voro öppna, betjäning i livréer vimlade i trapporna. Allt såg ganska högtidligt ut.

''Nå, välkommen, min kära Fransiska!'' sade ma chère mère med magnifik hållning, i det hon räckte mig handen. ''Nu får hon göra bekantskap med sin nya släkt. Vi skola se hur de äro, de där unga fruntimren. Vi skola nog ta reda

på dem: ja, det skola vi. Gör emellertid hvad hon vill, min smula, medan jag slutar min trall.''

Jag begagnade tillåtelsen för att gå in och se mig om i svägerskornas rum. Jag fann de grofva toalettdukarna ombytta mot mycket finare. Det gjorde mig nöje. Jag tyckte detta vara godt af ma chère mère. Rummen voro i öfrigt fullkomligt utrustade; allt var redbart, duktigt och snyggt; men jag saknade en droppa poesi, en smula af den lifvets lyx, utan hvilken lifvet och hemmet äro blott nödtorftiga anstalter. ''Ma chère mère'' — tänkte jag — ''vill lämna detta åt de unga fruarna själfva, hon vill låta dem försköna deras värld i deras egen anda.'' Erkännande, att detta äfven torde vara det bästa, drefs jag likväl oemotståndligt att gå svägerskorna litet i förväg. Jag gick ned i trädgården, skaffade mig en mängd blommor, hvaraf här var öfverflöd, band i hast ett par kransar och hängde dem på de unga fruarnas toalettspeglar, satte äfven blommor i glas och fägnade mig åt den vänliga anblicken. I detsamma fick jag höra en sträng röst bakom mig, som sade: ''Jaså, min smula, hon behagar att husera i min trädgård och grassera bland mina blommor! Hvad menar hon att jag skall säga om det?'' Jag vände mig om och såg med förskräckelse i ma chère mère's bistra anlete, som dock helt hastigt förändrades, och skrattande och klappande mig på kinden, tillade hon: ''Nå, nå, se icke så hébété ut; jag tänker ej säga annat, än att hon är poetisk, och vill hon poetisera med vår Herres blommor och skräpa ner sina svägerskors rum, så är det deras sak och icke min. Den där tillställningen ser dessutom rätt näpen ut; jag ser, att hon icke är utan smak, min söta. Vill hon nu ha en kopp te, så kom ut med mig; ty min kommendörkapten'' — (så kallar ma chère mère magen) — ''har icke lust att vänta på de där unga herrskaperna. Höken har i någon af sina fantasier fastnat i salongsdörren: men vi skola se till att väcka upp honom.''

Jag följde ma chère mère, och när jag gick in i salongen, hörde jag björns steg i andra rummet. Jag hade blott tid att hviska: ''När han frågar efter mig, så säg, att ma chère mère ej sett mig!'' och hastigt smög jag mig bakom en dörr, som stod öppen. Ma chère mère vinkade sitt samtycke till min lilla list, och björn kom in. Nästan i samma stund som han hälsade och kysste ma chère mère's hand, frågade han: ''Hvar är min hustru?'' — ''Det har jag ingen notis om,'' sade mycket allvarsamt ma chère mère; ''jag har alls icke sett henne!'' — ''Herre min Gud! hvar är hon då?'' sade björn, med en uppsyn, så bestört, så konsternerad, att jag ej stod ut med att se den, och när han, efter att ha sett sig omkring på alla sidor, vände sig för att gå ur rummet, sköt jag honom i farten och slöt honom i mina armar. Ack, huru ljuft att se sig älskad! Gud ske lof därför! ''Ha, ha, ha, ha!'' skrattade högt ma chère mère vid vår omfamning.

Björn var helt upprymd öfver att ha återfunnit sin lilla hustru och öfver att få omfamna sin älskade bror. Ma chère mère satte sig i fonden af den stora salongen i sin stora länstol af rödt damask, befallde mig att sitta nära henne och ordnade därefter i halfcirkel omkring sig björn, lagman Hök och Tuttén.

Jag såg, att ma chère mère ville ha en stor scen och önskade imponera på de unga fruarna.

För att komma fram till henne skulle de gå öfver hela den långa salongen. Jag försäkrar dig, att mitt hjärta slog af deltagande för dem, och hjärtligen prisade jag inom mig björns klokhet att låta mig helt impromptu göra bekantskap med ma chère mère och därigenom förhindra, att hon fick sätta min sinnesstyrka på prof genom en högtidlig presentation, — som är mig en afsky och en stötesten.

Ma chère mère's starka nerver tyckas förhindra att hon kan göra sig begrepp om sådana känslor, och lifligt och roligt berättade hon, under det vi sutto på våra poster, sin första

presentation på hofvet, huru hon länge dessförinnan öfvat sig i nigningar för fem uppställda stolar, och huru dessa nigningar sen utfördes inför krönta hufvuden. Ma chère mère beskref hela denna scen och hufvudpersonerna där med så mycket lif och kraft, att jag glömde hvar jag nu satt och hvarför. Men en vagn hördes rulla; ma chère mère tystnade; jag blef varm och steg upp, björn äfvenså. Ma chère mère lade förbjudande en tung hand på min arm och sade till mig och björn: "Sitten stilla! gumman skall vara den första som välkomnar dem i sitt hus, och gumman vill vänta dem här." Hon såg högtidlig ut, och jag satte mig åter med klappande hjärta. Björn såg oviss ut, men när tumult och röster hördes i förstugan, sade han: "Det är Jean-Jacques!" och satte sig äfven. Nu hördes steg, och en betjänt anmälde med hög röst: "Baron Jean-Jacques och hans friherrinna!"

En sidenklänning frasade, och in kom — åtföljd af en herre — ett fruntimmer, ungefär af min ålder, men längre än jag. Hon såg högst comme il faut ut, gick hastigt och med en viss sedlig säkerhet öfver golfvet och fram till ma chère mère, som steg upp, rättade majestätiskt upp sig, gick tre steg mot den inkommande och såg högst imponerande ut. Svägerskan neg mycket djupt och kysste ma chère mère's hand, såsom jag hade gjort. Ma chère mère kysste äfven henne, men blott på pannan, och omfamnade henne, i det hon bad den unga frun vara "välkommen och trifvas i detta hus". Sedan hälsade hon på Jean-Jacques på samma vis som hon hälsat på björn. Härefter presenterades vi och de nya släktingarna för hvarandra. Jag satte mig bredvid svägerskan. Vi voro i början litet "agiterade", men lugnade oss snart, blefvo du och började ett trefligt samtal, och mycket, rätt mycket tyckte jag om Jane-Marie. Hon är ej vacker, men har något distingeradt i sitt utseende och är förträffligt växt. Hennes väsen och ord vittna om mycken

mildhet och förstånd. Toaletten var äfven mycket passande och lagom: en brun sidenrock, däröfver en stor guldkedja med klocka (och en nyckel), en simpel, men modern mössa, ljusblå band, hvilket mycket väl passade hennes ljusa hår och hy. Jag tycker om ett fruntimmer, som förstår att kläda sig väl. Det är ett tecken till vett och smak.

"Men hvar är Peter?" hade björn skrikit väl sju gånger å rad, ännu innan de första hälsningarna voro öfver. Ändtligen svarade Jean-Jacques: "Peter kommer först senare, om han alls kommer i afton. Det föll Ebba in att lägga sig att sofva på E., där vi åto middag, och hon ville ej låta väcka sig på något villkor. Peter lockade och pockade förgäfves. Slutligen måste min hustrú och jag lämna dem, på det ej ma chère mère skulle vänta oss förgäfves denna afton. Ebba, tycker jag, kunde gärna sofva i vagnen, ty hon tål ej att se landet, utan sitter jämt med sina dubbla florshufvor nedsläppta." Ma chère mère rynkade lätt på ögonbrynen, men djupt drog björn ned sina. Jag såg på Jane-Marie, hon log och höjde litet på axlarna. Nästan i samma ögonblick hördes en vagn rulla och stanna. "Där är han!" ropade björn, for upp som en bomb och rusade ut genom dörrn, den älskade brodern till mötes, innan ma chère mère kunde hejda honom. Hon ristade på hufvudet och såg bister ut, men jag höll af min björn, för det han så höll af sin bror.

Se nu svägerskan n:r 2.

En liten, späd figur sväfvar fram, själfsvåldigt, men behagligt. Ögonen äro halfslutna; den lilla halmhatten hänger på armen; den lilla mössan med roseband sitter på ena örat och låter på andra sidan, liksom oförvarandes, några lockar mörkbrunt hår slippa fram. Hennes man följer henne med ögonen, under det han i dörren ånyo fångas i björns omfamning. Ma chère mère stiger upp, majestätisk som första gången, och går tre steg emot den lilla sylfiden, men till

allas vår obeskrifliga förvåning sväfvar denna förbi henne utan att se upp och slänger sig vårdslöst i länstolen, som ma chère mère nyss lämnat, i det hon utropar: ''Ack, jag är så trött, så trött, så varm, så jag kan dö! Uh!'' Den lilla sidenkapotten flög upp och visade en fin hvit linongsklänning, som å sin sida lät se ett par de sötaste små fötter och smalben.

Du skulle ha sett ma chère mère. Hon stod som träffad af åskan, men Peter skyndade sig fram, tog Ebbas hand, sökte få henne upp ur stoln, i det han hviskade: ''Ebba! för Guds skull, för min skull, tänk på! Ebba, det är ma chère mère!''

''Kors!'' sade Ebba, liksom vaknande ur en dröm, och hon såg med ett par sköna, bruna ögon upp till ma chère mère, ungefär som man ser upp till ett kyrktorn. Ma chère mère å sin sida närmade sig till henne med en min, som tycktes säga: ''Hvad är du för ett litet underligt kryp?''

När ma chère mère kom helt nära Ebba, gjorde hon hastigt sin hand lös ur Peters, hoppade upp på stolen, kastade båda armarna om halsen på ma chère mère och kysste henne med ett barns behag och frihet. Det tycktes göra ett eget intryck på ma chère mère. Med sina båda stora händer tog hon om Ebbas fina lif, lyfte henne upp, satte henne som ett barn på sin arm, gick med henne fram under ljuskronan, som då skimrade i den nedgående solens strålar, och betraktade det af ljus omstrålade kerubshufvudet. Ebba skrattade, vi måste alla skratta, och då ljöd äfven ma chère mère's grofva ''ha, ha, ha, ha!'' öfver allas. Hon klappade och nöp det vackra, vanartiga barnets kinder, tills det rynkade de fina, mörka ögonbrynen och sade otåligt den ena gången efter den andra: ''Släpp mig!'' Men ma chère mère, som törhända ville litet straffa henne, promenerade ännu en god stund omkring med henne, skämtande, som man skämtar med ett barn. Men när tårarna började komma i Ebbas ögon, ruskade ma chère mère vänligt på henne, kysste hennes

panna, satte henne ned på golfvet och hälsade nu på Peter med dessa ord: ''Kära min son, tukta din kvinna, eljest tuktar hon dig!''

Ebba gjorde för mig en högst disgraciös hälsning, såg ej en gång på björn, utan kastade sig med fötterna upp i en soffa och såg med likgiltig min omkring i rummet och på oss. Ma chère mère lät allt detta passera, men såg därpå med en viss amper min, som i min tanke ville säga: ''Vi skola nog få ordning på dig, lilla näbba!''

Emellertid är Ebba, från topp och till tå, den allra täckaste lilla varelse jag någonsin sett. Hon liknar ett febarn mer än en människa, men hennes ansikte missprydes af en viss stursk och näsvis min, som isynnerhet spelar i de uppspända näsborrarna och i den lilla trotsiga munnen. Väl är hon mycket ung ännu, men hon synes mig ett barn, särdeles svårt att uppfostra. Så äfven tycktes björn tänka, och han såg med bekymrad min på henne och Peter. Peter är ögonskenligen grufligt kär i sin lilla nyckfulla fru, som ej tyckes stort bry sig om honom. Och jag undrar ej på att ej han kan inge kärlek åt en så ung och barnslig varelse. Han är ful, har en mycket lång näsa; håret, grågult, står i alla väderstreck. Han är tyst och sluten inom sig, men hans ögon äro vackra och ha en talande och själfull blick. Han satt hela aftonen liksom försänkt i sig, tryckte ibland björns hand och såg ofta på sin lilla fru, som hade somnat, liggande på soffan. Aftonen skulle ha blifvit något trög, om ej Jean-Jacques varit. Han har nyligen rest utomlands och berättade oss åtskilligt rätt intressant, om industriella och mekaniska företag, om järnvägar, om vägen under Temsen m. m.

Jean-Jacques ser bra ut, har lätta utförsgåfvor och tycktes vara full af lif och kunskaper. Ma chère mère var mycket road af Jean-Jacques' berättelser, och vi alla åhörde dem med stort intresse; jag var helt ledsen att tillsägelsen om supén afbröt dem. Vi sågo efter Ebba, hon låg på soffan

i den sötaste sömn och var obeskrifligt täck, där han låg som en rosenknopp mellan gröna blad. Jag sade något därom, när vi stodo omkring henne. Peter tackade mig med en vacker blick. Han böjde sig ned, kysste Ebbas kind för att väcka henne och sade: ''Ebba, min ängel, vakna!''

''Hvarför kan du ej låta mig vara? Du är odräglig!'' var Ebbas ljufva svar, och hon skulle ha insomnat ånyo, om ej ma chère mère upphöjt sin kraftiga stämma, sägande: ''Hör på, min lilla söta, om hon ej prompt på momangen kommer med oss till bordet, så gå vi ifrån henne och hon får bli utan mat. Hon må icke tro att någon tänker göra sig besvär för henne!''

Den lilla slog upp sina bruna ögon med en högst förvånad min, satte sig upp, och ma chère mère tog henne utan vidare vid handen och förde henne ut i matsalen. Ebba lät sig föras, men med en min af obeskrifligt elakt lynne. Ma chère mère var emellertid förvånande god emot henne, satte henne bredvid sig vid bordet och hade tusen små behagliga omsorger för henne. Det ligger i ma chère mère's vänlighet något så oemotståndligt upplifvande, att äfven Ebba upptinade därvid och öppnade sig som en ros för solens strålar. Den surmulna minen försvann och ersattes af en glad och god. Hon blef därvid oändligen vacker, och hennes lilla amorshufvud syntes mig förtjusande. Hon åt, skrattade och pratade med ma chère mère, som var mycket sysselsatt med henne. Peter såg alldeles lycksalig ut. Jean-Jacques talade för Tuttén — som ej såg mindre lycksalig ut — om ''äkta engelsk rostbiff'' och fransysk ''omelette soufflée''. Björn satt tyst bredvid Peter och gjorde grimaser. Jag höll mig i en jämn konversation med Jane-Marie, hvars förbindliga väsen och angenäma talesätt alltmer behagade mig.

Vid slutet af måltiden lät ma chère mère bära in en bål rykande punsch, fyllde i glas åt oss alla och vinkade sen med handen ut betjäningen. Vi blefvo plötsligen tysta

alla, liksom väntade vi något ovanligt; och ma chère mère, efter att med åtskilliga ljud ha klarat sin strupe, upphof sin ljudfulla röst och talade med kraft och allvar sålunda:

''Mina söner och mina döttrar, jag vill säga eder detta, emedan jag nu för första gången ser er alla församlade i mitt hus och vid mitt bord; jag vill säga eder detta, mina barn, emedan jag önskar att ofta få se er här, såsom tre eniga och lyckosamma hjonelag. I ett gammalt reglemente för krigsfolk, som var i min salig mans, general Mansfelts, ägo, hette det, att i ögonblicket, då bataljen gick lös, gafs åt manskapet blott denna order: 'Gör ert bästa!' Denna regel kan gälla äfven för äkta folk. Upptuktelseböcker, fäders och mödrars förmaningar, lärares läxor gå ända till hymens altare. Men där stanna de och säga till de sammanvigda blott: 'Gör ert bästa!' Ty det är sannerligen icke lätt att här ge några föreskrifter. Hvart äktenskap har sin egen frimurareloge, olik alla andras, och dit icke det är godt för någon oinvigd att titta in. Men några goda råd, mina barn, kunnen I tåla att höra af en gammal fru, som sett ett stycke af världen och arbetat en god del i äkta ståndets frimurareloge; och tagen I dessa råd ad notam i era äktenskap, så skolen I finna eder väl däraf. Om I viljen vara lyckliga, mina barn, så vakten er för sura miner och ojämna humörer. Med sådant lockas satan in i hushållet. 'Litet moln kan skymma både sol och måne.' Ja, akten er, mina döttrar, för hvad man kan kalla grå väderlek inomhus, och I, mina söner, akten er för att vara den novemberstorm, som kallar sådant fram. Kommen ihåg hvad ordspråket säger: 'Frid föder, ofrid öder.' Jag har ren sett bland er, mina barn, hvad jag icke tycker om; ja, jag har sett det. Men jag hoppas att det skall förgå och förbättra sig, och därför vill jag ej vidare tala om det. Ljugen icke för hvarann, hvarken i stort eller smått. En enda liten lögn har stundom förstört ett helt äktenskap. 'Liten tufva stjälper ofta stort lass.'

Läggen icke händerna samman och sitten fåfänga. 'Lättja är fans örngått.' Springen icke mycket utomhus. 'Den, som icke träffas borta, saknas icke hemma.' 'Egen härd är guld värd.' Kommen ihåg, att 'arla gröda är särla föda'.

Månget äktenskap, mina vänner, har 'gått upp som en morgonrodnad och fallit ner som en skinnpäls'. Hvarför, mina vänner? Jo, emedan makarna försummat att vara hvarann välbehagliga efter bröllopet, såsom de voro det före detsamma. Söken alltid att behaga hvarandra, mina barn; men hafven därvid Gud i hågen. Slösen icke i dag med er ömhet. Kommen ihåg, att äktenskapet har ett i morgon och i öfvermorgon. Behållen bränsle kvar till vintern. Besinnen, mina döttrar, hvad ordet hustru vill säga. Den gifta kvinnan är mannens hus-tro. På henne skall han kunna förlita sig i hus och hem; till henne skall han förtro sitt hjärtas nyckel och sitt visthus' hänglås. Hans heder och hushåll äro i hennes vård, hans väl i hennes hand. Besinnen det! Och I, mina söner, varen sanna männer och goda husfäder. Gören så, att edra hustrur kunna akta och älska er! — Och hvad skall jag säga er mera, mina barn? Läsen flitigt Guds ord! Det skall föra er ur storm och stiltje och föra er i hamn. Och för öfrigt — gören ert bästa! Jag har gjort mitt. Gud hjälpe och välsigne er, mina barn, alle-, allesammans!''

Ma chère mère bredde härvid ut sina armar, såsom välsignande oss, gjorde en högtidlig hälsning med hufvudet och drack därefter ut sitt glas i botten.

Ebba var näsvis nog att låta höra en ganska ljudelig gäsp. Hon rörde ej sitt glas, utan lutade sig tillbaka mot stolskarmen och stängde ögonen. Jane-Marie drack ut sitt glas med en anständig min. Jag hade i början af talet svårighet att hålla mig från att skratta åt de ohyggliga grimaser, som björn immerfort gjorde; men småningom grep mig allvaret och kraften i ma chère mère's ord; björn blef äfven stilla, och då

talet var slut, möttes våra ögon, och hjärtligt drucko vi hvarannan och ma chère mère till.

Sedan skålen var drucken, klingade ma chère mère med knifven mot sitt glas. Betjäningen kom in, och med sin styfvaste generalsmin ställde sig ma chère mère upp vid lagman Höks arm och lät oss alla parvis marschera förbi henne, under det hon liksom mönstrade oss. När jag gick förbi, klappade hon mig på axeln, sägande: ''Du är ändå den minsta!'' (Det är då icke sant, ty jag har mätt mig med Ebba, och jag är ett halft hufvud större än hon; men ma chère mère vill retas med mig.) Ebba allena ville ej foga sig efter ma chère mère's ordningar; hon ville gå ensam, och för att undkomma sin man hoppade hon som en fågel omkring emellan oss. Ma chère mère med lagman Hök slöt tåget.

Vi samtalade ännu en liten stund efter supén; sedan förde ma chère mère de unga paren i deras rum. Jag följde, och björn äfven, som alldeles icke ville låta stänga sig ute. Ebbas goda lynne varade ännu, men yttrade sig nu i att skratta åt och göra narr af de gammalmodiga möblerna. Ma chère mère gaf henne härför en liten moral, som Ebba åhörde uppmärksamt, och efter hvars slut Ebba kysste hennes hand, neg och tackade komiskt ödmjukt. Hon är ett behagligt, men alldeles bortskämdt barn och synes särdeles illa passande till hustru åt den stille och allvarsamme Peter. Jane-Marie däremot syntes fullkomligt nöjd med allt, bemärkte äfven med behag mina blommor och visade sig genom sitt vett och sina goda fasoner i fullkomlig kontrast med den självsvåldiga Ebba. Ma chère mère var upprymd och skämtade med oss allesamman, just icke fint, men verkligen kvickt. Hon har i sitt väsen något högst eget och som fäster människor vid henne. Jag anmärkte äfven i afton, huru hennes bestämda och redliga sätt ger trefnad och säkerhet åt dem, som äro omkring henne. Hon sätter genast hvar och en

på dess plats. Man rättar sig lätt efter henne och finner sig väl däraf.

Ma chère mère bad mig och björn äta middag "med släkten" i morgon. Jag var glad däråt, ty jag ville gärna se släkten på närmare håll. Det anar mig, att jag i Jane-Marie skall vinna en vän. Och mitt hjärta har behof af kvinnliga vänner. Sen du, Maria, flyttat så långt ifrån mig, har jag haft en stor tomhet i mitt lif, — ty skrifva förslår dock ej; — och om jag kan hålla af Jane-Marie, så skall jag ej mindre innerligt hålla af dig.

Men åter till sista aftonen, till björn, till Rosenvik. Återkommen dit, meddelade jag björn alla mina anmärkningar öfver svågrar och svägerskor. Men björn var fördjupad i en enda betraktelse, och på allt hvad jag sade svarade han blott med en suck och orden: "Stackars Peter!" Litet otålig öfver det eviga "stackars Peter!" sade jag slutligen: "Nåväl då, Peter får väl göra som en viss björn; han får tämja sin hustru genom förstånd och godhet och sedan underkasta sig hennes tyranni."

Björn såg på mig vänligt, sade mig vackra saker, men slutade ånyo med: "Stackars Peter!"

För Ebba har han en viss fasa, kallar henne "ett troll" och vill ej en gång medge, att hon är vacker. Mycket, äfvensom jag, tyckte han om Jane-Marie.

Och nu skall jag kläda mig till middagen. Jag skickar dig tusen kyssar och afsänder mitt bref.

FJÄRDE BREFVET.

Rosenvik d. 21 juni.

Middagen gick väl för sig i går. Ma chère mère var glad och vänlig, Ebba artig nog och vacker som en dager. Jane-Marie var högst elegant och väl klädd, — jag hade dock

önskat en smula mer ledighet och den stora sévignén *från* pannan. Jag tycker ej om något, som skymmer pannan. Jean-Jacques höll målron med sina intressanta berättelser. Lagman Hök slog ut en half karaffin vatten på bordet och måste ha blifvit starkt frapperad af denna händelse. En stund senare beskref Jean-Jacques med stor ifver för honom en vingad ångvagn, med hvilken man kunde åka i luften. Lagman Hök åhörde med spänd uppmärksamhet; Jean-Jacques, lifvad däraf, beskref allt ifrigare, allt utförligare, då hastigt lagman Hök afbröt honom, sägande bekymrad: ''Förlåt mig . . . förlåt . . . hvilken karaffin talar baron om?'' Ma chère mère skrattade och Jean-Jacques såg ganska förbluffad ut.

Jean-Jacques talar väl mycket. Jag kände det i dag litet mattande, isynnerhet strax på maten. Till slut hörde jag blott likasom ett oupphörligt brus, ur hvilket orden ''järnväg, Manchester, tunnel, ångmaskin, penny-magazine'' gingo ut och träffade mitt öra. Ju mer Jean-Jacques beskref, desto sömnigare blef jag, och slutligen öfvergaf han den ovärdiga åhörarinnan. Snart därpå väckte en besynnerlig händelse mig ur min sömnighet. Ma chère mère satt i soffan och hade lagt ut sina slitna patienskort till ''la blocade de Copenhague''. Bredvid henne satt lagman Hök och snusade. Jane-Marie moraliserade Ebba, hvilket väl kunde behöfvas, men tycktes föga båta. En ung betjänt gick genom rummet med några kaffekoppar, och Jean-Jacques utropade: ''Kors! han är lik Bruno!'' I detsamma fick ma chère mère's patiensbord en knuff, så att det föll omkull med ''la blocade de Copenhague'', men man kunde nu endast se på ma chère mère. Hon bleknade först, sedan gulnade hon. Näsan blef hvass, läpparna blåa, och andedräkten hördes som en tung och stark hväsning; hon steg upp lik en brusande, förfärlig våg, sträckte hotande den knutna handen mot Jean-Jacques, ögonen stodo ur hufvudet förvirrade och hemska, slurkan

tycktes resa sig på hennes hufvud. Jean-Jacques bleknade äfven och drog sig undan. Ma chère mère var verkligen förfärlig att se, och nästan andlös af förskräckelse väntade jag något rysligt utbrott. Men plötsligt tycktes ma chère mère stelna i den hotande ställningen; orörlig, stum och hemsk, såsom fattad af en ryslig förtrollning — såsom hade ett ohyggligt spöke blifvit uppkalladt för hennes blickar —, stod hon länge så, och blott andedräkten hväste tung och bar vittne om en inre — ångest eller vrede —, jag vet ej hvilketdera. Under det hon stod så, förvandlades min förskräckelse i hjärtångest, och jag var i begrepp att springa fram till henne, men björn höll mig häftigt tillbaka, och med sin arm om mitt lif satt han själf helt stilla och betraktade henne uppmärksamt. Ingen annan nalkades henne, och om en stund gaf den förfärliga spänningen vika af sig själf. Den knutna handen föll ner, någon lifsfärg återkom i ansiktet och i de blånade läpparna, ögonen blefvo mildare. Hon andades några gånger djupt, men allt saktare, liksom suckande, och utan att säga ett ord eller se sig om på någon, skred hon långsamt ut ur rummet och stängde hårdt igen dörren efter sig. Det oaktadt ville jag följa henne, men björn hindrade mig, och då han såg mig så orolig och upprörd, tog han mig afsides och gaf mig en förklaring öfver detta underliga och hemska uppträde i dessa ord:

"Ma chère mère har haft en son, som hette Bruno, och han . . ." — "Är död?" afbröt jag frågande. — "Ja!" — "Och därför verkar hans namn, hans minne så på henne?" sade jag frågande och förvånad. — "Icke blott därför; han har gjort henne stor sorg, och allt, som påminner om honom, särdeles nämnandet af hans namn, skakar henne häftigt. Men man får ej låtsa om sådana utbrott; hon tål det ej, och de gå snarast öfver, när hon helt och hållet lämnas åt sig själf." — "Men hvad har det då varit med hennes son?" — "Det är en lång historia, Fanny; jag vill säga dig den en annan

gång.'' — ''En annan gång är en skälm; jag hatar 'en annan gång'. Jag kan inte vänta längre än tills i afton, björn!'' — ''Nåväl då, i afton! Nu få vi ej stå här och hviska längre.'' Vi återvände till de andra.

Lagman Hök satt i soffan vid patiensbordet, och jag såg att han sökte lägga ''la blocade'' ungefär i samma skick, som den befann sig i den stund, bordet kastades omkull, på det ma chère mère vid sin återkomst i rummet ej måtte af något erinras om det uppträde, som förefallit. När det lyckats honom att få korten i ordning, snusade han och nös nio gånger å rad, hvilket försatte Ebba i ett häftigt skratt. Hans omtanka för ma chère mère rörde mig. Sådant är älskvärdt. Så skola vänner tänka för hvarandra. Har jag tecknat för dig lagman Höks porträtt? Jag tror ej. Se här ett flyktigt utkast. Han kan vara omkring sextio år, är mager och lång, har långa fötter, långa händer, lång hals och ett långt ansikte, i hvars koppärr och fåror du finner idel fulhet, ända tills du kommer öfver en stor höknäsa och träffar på ett par ögon, som under djupa ögonhvalf ha en lugn, god och behaglig blick. De göra intrycket af vänliga ljus, som man en kulen höstafton ser skimra ur härbärgets fönster. Han tyckes ha en pinne i hvar led, jag har aldrig sett en rygg så lång och stel, och hvar gång jag ser honom, måste jag undra på att någon kan beskylla honom för ''poetiska fantasier''. Men ma chère mère tycks ha en fix idé därom. För öfrigt kan jag föga döma om honom. Han talar sällan vid någon utom vid ma chère mère. Hans röst och skick äro sakta, men fast han är tyst och stilla, är man alls icke fallen för att glömma, att han är i rummet. Han är visst en god människa, men snusar så förfärligt, att stora högar snus ligga vid stället, där han suttit. Nå, det är icke något ondt i det.

Medan lagman Hök lade i ordning patiensen och Jane-Marie, Jean-Jacques och jag talte om musik, fick Ebba tillfälle

att visa sina artigheter. Sedan hon dragit stickorna ur min strumpa, stjälpt ut lagman Höks snusdosa och bedrifvit allehanda små ofog i rummen, smög hon sig bakom Peter och björn, som i någon viktig sak lagt deras hufvuden tillsamman, och sydde ihop deras frackskört. De goda bröderna anade intet ondt, och jag ej heller, när jag, seende det vackra vädret, föreslog en spatsergång. Man samtyckte, de båda bröderna stego upp, och ratsch! kratsch! ljöd det, under det rockskörten våldsamt sletos från hvarann. Björn gjorde en förtviflad kapriol och den allraförfärligaste grimas. Omöjligt kunde jag hålla mig ifrån att storskratta, och i en paroxysm af barnslig fröjd rullade sig Ebba i soffan. Peter visste ej rätt huru han skulle ta saken; björn var först litet stött på Ebba och äfven på mig, tror jag, men sedan svor han lustigt och godt öfver oss båda. Jane-Marie runkade litet på hufvudet, men kunde ej heller hindra sig från att le. Men då hon fick se på sitt eget vackra tapisseriarbete, att Ebba äfven där varit framme och sytt några rasande stygn, blef hon mycket röd, kastade en sträng blick på Ebba och sade något ganska beskt om "oförlåtlig näsvishet". Och visst är det förtretligt att så få ett vackert arbete ofredadt. Lättare kunde jag trösta mig öfver mina utdragna stickor. Lagman Hök satt helt tyst och sökte samla upp sitt snus. För att komma från detta uppträde, yrkade jag ånyo på spatsergången. Alla voro villiga, undantagande Ebba. Vårdslöst liggande i soffan, förklarade hon, att hon aldrig skulle sätta sin fot utom dörren, så länge hon var på landet, att hon afskydde landet och dammet på vägarna, att det gröna gjorde ondt i hennes ögon o. s. v. Fåfängt sökte vi öfvertala henne, fåfängt föreställde henne Jane-Marie hennes barnsliga oförstånd. Hon blef envist vid sin föresats, och Peter — blef kvar hos henne. Och nu måste jag inom mig med björn sucka: "Stackars Peter!" Äfven lagman Hök satt stilla på sin plats, förmodligen i afvaktan på sin väns återkomst. Under förevändning

att hämta en schal, smög jag mig helt sakta till ma chère mère's sängkammardörr och lyssnade där under oroligt deltagande för henne. Jag fick höra att hon hade häftiga vapörer och långa spasmodiska gäspningar, och mycket lugnad för henne följde jag mitt sällskap på spatsergången.

Vädret var vackert. Jean-Jacques talade för björn om de nya inrättningar han ville göra på godset och tadlade ma chère mère's gammalmodiga ordningar, till hvilket allt björn gjorde svåra grimaser, under det han blåste rökhvirflar ur sin tobakspipa. Jag kom med Jane-Marie i samtal om Bulwers och miss Martineaus förträffliga romaner och hade stort nöje af att höra henne. Jag fann, att Jane-Marie är mycket beläst, att hon kan flera språk, och vi gjorde upp att tillsammans läsa Dantes "Commedia divina". Det skall bli gudomligt! Under det vi tillsammans förtjuste oss häröfver, gingo vi en vacker skogsväg ner mot en kvarn, hvars forsar vi hörde sjunga genom skogen. Plötsligt fick jag se något, som gjorde att jag stannade och rörde vid björns arm, för att göra honom uppmärksam. Vi stannade alla och sågo tysta åt vänster, där solen belyste en öppen och grönskande plats. Mellan ekarna där gick en man af kraftig, nästan atletisk gestalt, klädd i en mörk och ädel riddräkt. Han gick långsamt, med armarna i kors och hufvudet nedböjdt, såsom i djupt begrundande. Bredvid eller rättare bakom honom gick en skön, glänsande, svart häst, med betslet rikt besatt af hvita snäckor. Tyglarna hängde lösa, och det vackra hufvudet böjde sig än mot gräset, än höjde det sig smekande öfver sin herres axel, som tycktes vara vand därvid och lämnade sin trogne följeslagare full frihet. Vi kunde blott se en skymt af mannens profil, ty han gick vänd ifrån oss, men det lät oss ana ett mörkt och dystert ansikte. Så gingo man och häst, i vänskaplig frid med hvarandra, allt djupare inåt skogen och försvunno slutligen för våra blickar. Men våra gissningar följde dem och stannade snart vid, att vi

nu hade sett den mycket omtalade och hemlighetsfulle grannen på Ramm. Och han må nu heta Romulus eller Romanus, göra skäl eller ej för fru v. P**s roman, så är det visst, att hans uppträde för oss hade en verkligen romantisk färg och hans utseende äfvenså. Jag tillstår, att jag är ganska nyfiken att se något mera af honom; jag är viss på, att blott jag en gång får se honom en face, så skall jag genast kunna säga om han är en spion eller blott en beskedlig karl, som har ledsamt, om han är en Don Miguel eller en Howard, ty den berättelse, jag hörde i himmelriket, var af denna senare karaktär.

Efter omkring en timmas spatsergång kommo vi hem. I förmaket satt ma chère mère vid sin patiens, lagman Hök bredvid henne. Allt var som om ingenting märkligt förefallit. Endast ma chère mère's ansikte var blekt och ovanligt allvarligt. Hon hälsade vänligt på oss, men talade till ingen. Tuttén gaf oss te. Jane-Marie satte sig till fortepianot och spelade ett svårt stycke af Herz, mera svårt än vackert, tyckte jag. Men så hon spelar! Hon är en fullkomlig mästarinna på fortepianot. Det är skada, att hon ej har röst. Vi skulle eljest sjunga tillsammans. Men hon skall ackompanjera mig. Jag är lycklig att ha henne till svägerska. Hvilken skillnad mellan Jane-Marie och Ebba! Ebba var likväl söt denna afton och ville blott ha alla människor att dansa. När ingen ville, började hon dansa för sig själf i nästa rum och sjöng därtill helt täckt. Peter åt upp henne med sina ögon. Jag undrar ej därpå. Hon är en liten gratie, när hon är god och glad. Halft för att göra henne till nöjes, halft förförd af en hemlig danslust, gjorde jag henne efter en stund sällskap. Vi förförde Jean-Jacques och slutligen själfve Peter och dansade en stund i våra hjärtans munterhet och till Ebbas obeskrifliga glädje. Men när herrarna trötta öfvergåfvo oss och Ebba, uppkrupen i ett soffhörn bredvid mig, började berätta om alla baler, som hon varit på förliden vinter i Stockholm,

huru hon varit klädd, huru mycket hon alltid varit uppbjuden, särdeles af den och af den, då öfverväldigades jag af en gäspsjuka, som snart skulle ha fört mig i sömnens armar, om ej något högljudt talande i förmaket hade låtit mig afbryta Ebbas prat för att gå dit in. Ma chère mère spelte boston med Jane-Marie, lagman Hök och björn och grälade som bäst på Jane-Marie, som jag förmodar spelte bättre än jag och på något vis gjort ma chère mère bet. Jag hörde blott de här orden: ''Hur kan det falla henne in att inte gå med, när hon sitter med fyra trumfhackor och spaderkung på hand?'' — ''Det faller mig inte in att gå med, där jag ser att jag ej kan göra mina spel,'' svarade Jane-Marie stött. — ''Nej, utan därför skulle jag bli bet!'' sade förtörnad ma chère mère, ''och jag var ju renons i klöfver och hon i ruter!'' De voro alls icke goda på hvarann. Denna scen blef afbruten af bokhållaren, som kom in och klagade på två drängar, som i stallet vägrade att lyda hvad han befallde. Ma chère mère lät honom noga redogöra för beskaffenheten af befallningen och drängarnas vägran, och då den senare befanns ha karaktär af grof sturskhet, blef hennes ansikte bistert och hon steg häftigt upp. Jean-Jacques steg äfven upp, men ma chère mère tryckte ner honom igen, sägande: ''Sitt stilla!'' och till bokhållaren: ''Vänta!'' Hon gick ut och kom i nästa ögonblick åter in med januarius och kaskett på och gick med stora steg, åtföljd af bokhållaren, ner i stallet. Om tio minuter återvände hon, helt uppfriskad, som det syntes, af sin förrättning.

''Huru gick det?'' frågade björn.

''Hur skulle det gå, om icke bra?'' svarade ma chère mère muntert. ''Jag gaf dem ord och inga visor. Då få de veta hvar de äro hemma, och jag ville väl se, att de skulle understå sig att icke lyda prompt. De få både händer och fötter, ta mig böfveln, när jag vill det. Nå, så farligt var det ej med karlarna. Tannerström var äfven för kommod, och

han har fått höra af det. Men så är det: 'alla vilja vi att yxan skall gå, men ingen vill hålla i skaftet. Alla vilja herrar vara, men ingen vill säcken bära'."

Man tillsade om aftonmåltiden, och ma chère mère var som vanligt vid sitt bord en artig och munter värdinna. Alla spår af eftermiddagens uppträde hade försvunnit.

När björn och jag sent om aftonen åter voro i vårt lilla stilla hem, begärde jag af honom och fick förklaring öfver de händelser, som stört ma chère mère's lugn, och här har du, ungefär i samma ord som björn gaf mig den, en underlig och hemsk historia.

"Ma chère mère hade med general Mansfelt en enda son; han kallades efter sin far Bruno. Hans födelse var nära att kosta modern lifvet, och den så dyrköpte blef henne kärare än lifvet själft. Mer än en gång såg man modern på knä vid sonens vagga, likasom tillbedjande honom. Mången natt — när ett lätt illamående gjorde hans sömn orolig — satt hon vid hans bädd och vakade tyst. Hon gaf själf barnet di; ingen annan än hon fick vårda honom, ja, knappast röra honom; hennes famn var hans vagga, hennes knä hans stol, hennes armar hans värld, och hon omgaf med oändlig kärlek den tidigt vilda och despotiska gossen, som dock å sin sida hängde vid hennes hals med häftig ömhet och ej tycktes kunna ha ro utom vid hennes bröst. Det var vackert att se dem tillsammans. Det var lejoninnan och dess unge, som under blandning af vild kraft och djup ömhet kämpa och kyssas i samma stund. Det oaktadt blef förhållandet emellan mor och son ren från vaggan underligt och stundom fientligt. En dag lade hon det nio månaders gamla barnet vid sitt bröst; gossen, hungrig eller ond, bet häftigt till med sina unga tänder. Retad af smärtan, gaf modern honom ett slag. Barnet släppte genast bröstet och återtog det — aldrig. Man måste afvänja honom, ty hans mor tålde ej tanken, att en främmande amma skulle ge honom sin mjölk. Längre fram, en

gång då modern ville ge den åttaårige gossen en välförtjänt bestraffning, vände han sig som ett ungt lejon mot henne själf och — slog henne!

Men emellan dylika vilda uppträden sågos äfven de, som visade en obegränsad hängifvenhet. Hon kastade sig emellan honom och hvarje fara; han kysste spåren af hennes fötter. När de återsågo hvarandra efter en kort skilsmässa, var det med utbrott af den häftigaste kärlek; nästa ögonblick kunde dock inveckla dem i strid. Detta förhållande tilltog med åren. Båda hade våldsamma och bestämda viljor. De tycktes hvarken kunna lefva utan eller med hvarandra.

Det var omöjligt att se en skönare gosse, men ehuru modern i sitt hjärta dyrkade honom, var hennes känsla af rättvisa så sträng, att hon aldrig gynnade honom framför hans styfbröder, icke ens i det allra minsta. Aldrig skonades han framför dem i fråga om straff, aldrig drogs han framför dem i fråga om belöningar och nöjen. Han hade intet framför dem utom moderns smekningar.

Strängt voro vi alla hållna inomhus och alltför knappt hvad penningar angick. Jag hade alltid böjelse för sparsamhet; det oaktadt måste jag alltid anlita en oskyldig industri för att förskaffa mig postpenningar och medel till några små utgifter, dem ma chère mère ansåg öfverflödiga. Då blef jag i hemlighet snickare. Bruno var af naturen slösare och böjd att förstöra. För att tillfredsställa sin smak för läckerheter och nöjen tog han tidigt sin tillflykt till en mindre oskyldig industri. Han snattade hvad han ej fick i godo, först från sina bröder, sedan från husfolket. Men ingen tordes straffa honom därför eller berätta förhållandet för hans mor. Begåfvad med en herkulisk styrka, fick den kvicke och kraftige gossen snart ett stort öfvertag på sina bröder och blef fruktad af dem, såsom af alla inom huset. Älskad var han af ingen, utom — af mig. Jag vet ej rätt hvad det var, som fäste mig vid honom. Jag beundrade hans stora

naturliga anlag; hans vilda, men kvicka upptåg aflockade mig ofta ett leende i samma stund som jag måste klandra dem, och hvad som väl verkade mest, han — var mig verkligen tillgifven.'' (Detta sade björn med rörd stämma och tystnade ett ögonblick; sedan återtog han:) ''Jag måste göra honom den rättvisan att säga, det han aldrig var ohörsam, när man talade till honom med förnuft och mildhet, och mer än en gång har han på mina böner afstått från våldsamma handlingar, eller vid mina allvarliga föreställningar gråtit häftigt, erkännande sin olycksaliga begynnelse på lastens väg. Men jag var vid denna tid sällan hemma. Mycket äldre än Bruno, hade jag ren slutat min akademiska kurs, då han började sin, och jag var nästan beständigt borta i utöfning af mitt läkarekall.

Märkvärdigt var det välde, som, ifrån Brunos trettonde och till hans sextonde år, ett barn — en liten flicka — fick öfver honom. Det var samma Serena Löfwen, som du sist i staden blef så intagen af. Hon var då ett vackert, stilla, men sjukligt barn. Ma chère mère, som alltid haft stor aktning för fru Dahl, förmådde henne att tillbringa ett par månader hvar sommar under tre års tid på Ramm, för att där genom brunnsdrickning och den friska landtluften stärka den lilla Serenas hälsa. Den vilde Bruno fäste sig då vid det lilla änglalika barnet, och det var förunderligt att se, hvilket tvång och hvilka försakelser han underkastade sig för hennes skull, att se, huru han lämnade allt för att bära henne omkring i skogarna på Ramm, för att jollra med henne eller sitta och se på henne, när hon sof. Om helgdagarna, när Bruno hade frihet, brukade han ta en korg med några matvaror i handen, Serena på armen och vandra tidigt om morgonen ur huset, och sällan återsåg man dem förrän till aftonen. Under detta lif stärktes Serenas hälsa, och Bruno blef mildare. En bön af Serenas barnröst, hennes tårar, var

för Bruno en verksammare driffjäder än hans mors och hans lärares befallningar.

Om man hade gifvit akt på denna Brunos fallenhet att motstå stränghet och ge vika för godhet samt behandlat honom därefter, så är jag öfvertygad om, att han blifvit en bra karl och en utmärkt man, som hade gjort sin familj heder. Men hans lärare — en man af sträf och oböjlig karaktär — och ännu mer hans mor tycktes ha föresatt sig att blott med våld kufva hans vilda sinne.

Ma chère mère anade emellertid ej på hvilken farlig väg Bruno befann sig, och jag vet icke att jag i min lifstid fruktat för något så mycket, som för att hon skulle upptäcka det, — hon, så stolt, så ömtålig om hedern, så sträng i sina grundsatser och i hela sitt moraliska lif. Brunos blomstrande skönhet, hans stora anlag för kunskaper och talanger, hans skicklighet i kroppsöfningar, hans djärfhet och själfva hans öfvermodiga kraft utgjorde moderns stolthet; och hennes ögon blixtrade af glädje vid hans åsyn eller vid blotta nämnandet af hans namn. Att höra något vanärande om honom måste bli en dödsstöt för henne. Äfven Bruno hade stolthet och hederskänsla, han var obeskrifligt mån om moderns gillande, men hans häftiga passioner och oförmågan att styra dem drogo honom jämt in i brottsliga handlingar.

Dock kom nu en period, då de tycktes skola upphöra. Jag tillbragte ett par sommarmånader på Ramm. Bruno hade om våren gått till Herrans nattvard. Jag fann honom ovanligt lugn och sansad. Förhållandet mellan honom och hans mor var fridfullare och mera kärleksfullt än någonsin. Jag hoppades, att Bruno var för alltid återvänd från sina förvillelser. Själf sade han mig, att så var. Att han äfven nu hade hemliga och vida större utgifter än han bort ha, märkte jag likväl snart. Jag hade sedan en tid funnit mig i tillfälle att biträda Bruno med penningar och hoppades äfven därigenom hindra honom att skaffa sig dem på orätt sätt. Äfven

anlitade han mig nu mer än en gång och jag lämnade honom hvad jag kunde, men en dag begärde han en så stor penningsumma, att jag förvånad och harmsen nekade honom den (kunde ej heller göra annat) och förebrådde honom hans slöseri. Bruno teg, men skar tänderna och lämnade mig. Detta var den sista dagen af vårt dåvarande vistande i hemmet. Dagen därpå skulle vi båda afresa, han till akademien, jag till S*. På förmiddagen red Bruno till staden för att ta afsked af de gamla Dahls och af sin lilla fästmö, som han kallade Serena. Först till aftonen väntades han tillbaka.

Strax efter middagen angaf bokhållaren med stor bestörtning, att en betydlig penningsumma, som han om morgonen hade haft på kontoret, var borta, och att han måste misstänka en hustjuf, då ingen, utom en person, mycket bekant inom huset, kunde veta hvar han brukade ha penningar inlagda.

Det var första gången — i ma chère mère's vetskap — som något sådant hände inom hennes hus. Hon upptog saken med största häftighet och företog genast en husvisitation. Åtföljd af bokhållaren och tvenne af sina äldsta och mest trogna tjänare, gick hon själf genom huset, rannsakade hvar vrå och visiterade sitt tjänstfolk med allra största stränghet; de gamla tjänarna måste likaledes underkasta sig visitationen. Då öfverallt ingenting fanns, som gaf minsta anledning till misstanka, kom ma chère mère på den tanken, att angifvaren själf väl kunde vara tjufven, och den unge bokhållarens saker och äfven de kläder han bar visiterades med ännu större noggrannhet, än som skett med de öfrige. Denne unge man var Brunos personlige ovän, och vare sig att han verkligen misstänkte Bruno eller blott ville ge luft åt den förbittring, som ma chère mère's förehafvande väckte hos honom, alltnog, han sade med bitter harm: ”Ers nåd torde kunna finna närmare sig, hvad hon söker.” ”Hvad menar ni?” frågade ma chère mère med fruktansvärd blick.

"Jo," fortfor den uppretade, "att ers nåd kan finna hos sitt eget kött och blod, hvad ers nåd orättvist misstänker hos oskyldiga människor!" — "Människa, du ljuger!" sade ma chère mère, blek af vrede, i det hon fattade och skakade hans arm. Ännu mer uppretad och nästan vild, sade denne: "Jag vill vara en ljugare, om icke en af ers nåds söner är en tjuf!"

"Följ mig!" sade ma chère mère, och med lågande bickar och med bleka kinder gick hon, åtföljd af bokhållaren och de båda tjänarna, upp på våra rum. Jag hade varit ute, var nyss hemkommen och nyss underrättad om hvad som tilldrog sig i huset, då ma chère mère med sina följeslagare kom in till mig. Jag kan ej beskrifva hvilken känsla fattade mig i denna stund; en aning om det verkliga förhållandet for igenom mig; jag bleknade och ofrivilligt satte jag mig på Brunos reskoffert, som, jämte min, stod packad i mitt rum. Ma chère mère såg på mig med en genomborrande blick, studsade och bleknade djupare. Sedan sade hon med fast röst till mig och mina bröder, som äfven hade kommit in:

"Mina söner! Ni måste för husets heders skull underkasta er den rannsakning, som alla andra i mitt hus undergått i dag. Jag behöfver icke säga er, att detta blott sker pro forma och att jag är öfvertygad om er oskuld." Härefter gaf hon mig en mig då oförklarlig blick, gick förbi min koffert och undersökte mina bröders saker. Sedan kom hon tillbaka i rummet och tog upp min inpackade koffert. Den refs upp till botten. Ingenting fanns, som ej borde finnas; mina snickareverktyg lågo djupast ned. Sen allt var undersökt, kastade ma chère mère på mig en blick, full af modersömhet och glädje. Ack! hon hade misstänkt mig, den stadgade mannen, förr än den vilda ynglingen; ty nu reste hon upp sitt hufvud och i hennes starka, uttrycksfulla ansikte var måladt ett: "Gud ske lof! Nu är jag lugn!"

"Nu felas blott unga barons saker," sade vördnadsfullt

en af de gamla tjänarna, ''men hans koffert är läst, och dessutom är det ju onödigt . . .''

''Må så vara!'' utropade ma chère mère, ''men han måste dela lika lott med de andre. Kofferten skall brytas upp.''

''Men unga baron . . . är icke hemma,'' sade, fruktande, tjänaren, ''vi kunna ej! . . .''

''Hans mor befaller det!'' sade häftigt ma chère mère.

Det skedde. Med egen hand tog modern upp böcker och klädespersedlar, som i stor oordning voro kastade dit. Plötsligt ryckte hennes hand, liksom bränd af ett glödande järn; den hade träffat en bunt sedlar. Det var — den saknade penningsumman. Hon tog upp den, vände den i sin hand, såg på den, såsom kunde hon icke tro sina ögon, — bleknade mera och mera; ett rop af outsäglig fasa och jämmer uppsteg slutligen ur hennes bröst. ''Mitt blod!'' ropade hon, ''mitt eget kött och blod!'' och utan en suck sjönk hon liksom död till golfvet. Vi buro henne bort, och våra omsorger återkallade ändtligen hennes lifsandar. Förfärligt var hennes uppvaknande. Men hon fällde ej en tår, yttrade ej ett ord af vrede eller klagan; hon syntes kraftig och beslutsam.

Hon skickade genast ett bud för att hämta prosten Rhen, som var församlingens kyrkoherde. Han var en man af järn, sträng, kraftfull, beredd att kämpa för lagen med mun och hand och dessutom en redlig och trofast vän af ma chère mère. Till honom förtrodde hon sig, och hvad som skulle ske, blef aftaladt emellan dem. Jag anade hvad som var ämnadt och försökte fåfängt det välde, jag stundom haft öfver ma chère mère, för att nu förmå henne till mindre sträng eller åtminstone mindre häftig framfart. Mina föreställningar förblefvo fruktlösa. Ma chère mère svarade mig blott med dessa ord:

''Ostraffad skam lockar mera fram.
Bittert måste med bittert botas.''

Om aftonen, mot tiden då Bruno väntades tillbaka, kallades mina tre bröder och jag, de gamla tjänarna och bokhållaren in i ma chère mère's rum. Det var blott svagt upplyst, och där, i det dystra, skumma rummet, med prosten Rhen vid sin sida, satt i en stor länstol Brunos mor, på hvars ansikte man kunde läsa den sorg, som hon bar i sitt hjärta. Men öfver sorg och skam och vrede rådde en sträng beslutsamhet, sådan jag ännu ej sett den i en människas uppsyn. Här var nu församlad den lilla, men fruktansvärda domstol, inför hvilken Bruno skulle ställas. Här väntade vi honom i en förfärlig timma. Ingen talade. Vid det svaga ljusskenet såg jag kallsvetten pärla på den olyckliga moderns panna.

Det var en afton i slutet af september månad. Det blåste starkt och vinden låg på fönstren, som darrade och skallrade. En stund blef det tyst, och i denna stund hördes på borggården eldiga slag af hästhofvar. Jag såg ma chère mère darra. Jag hade aldrig sett det förr. Jag hörde en hemsk skallring — det var icke af fönster, det var af tänder, som hackade samman. Mina bröder gräto. De gamla tjänarna stodo stumma med nedslagna blickar; på bokhållarens anlete var ett drag af ånger; själfve den järnfaste prosten Rhen tycktes i denna stund draga efter andan. Då öppnades raskt dörren, och Bruno steg in. Jag ser honom, som om han i denna stund stode framför mig. Han var varm af ridten och stormen, full af hälsa och eld; jag hade ej sett honom mera skön. Han kom in till sin mor, begärlig — som vanligt efter en dags skilsmässa — att kasta sig i hennes armar. Så kom han. Men i dörren ren stannade han, studsade och kastade en förfärad blick på sin mor. Hon betäckte sitt ansikte med sina händer. Bruno bleknade, såg sig omkring på oss, såg så åter på sin mor. Nu träffade honom hennes ljungande blick, och han sjönk ned; hans hufvud böjdes, han bleknade djupare, han stod där — — en brottsling. Och nu höjde sig hans mors röst, hemsk, sträng, och an-

klagade honom för stöld; pekade på hans uppbrutna koffert, på den där funna penningsumman, på vittnena och fordrade hans bekännelse.

Med obegripligt och trotsigt öfvermod erkände Bruno sig skyldig.

"Fall ned på dina knän och tag ditt straff!" sade den stränga domarinnan.

Men Bruno stod orörlig. Ett all kraft tillintetgörande medvetande tycktes ha fått makt öfver honom efter det första ögonblicket af trotsig bekännelse. Han var dödsblek, hans hufvud var nedböjdt mot bröstet, ögonen häftade på marken. Prosten Rhen steg fram till honom.

"Unge man!" sade han med låg röst till Bruno, "ni har svårligen försyndat er mot Guds heliga bud och mot er mor. Bekänn ert brott och underkasta er vår bestraffning!"

Bruno stod bedöfvad och stum. Prosten tog hans stillatigande för samtycke och begynte nu med stark, högtidlig röst läsa upp den vid kyrkoplikt öfliga frågan. Bruno stod ännu orörlig, synbart utan att se eller höra. Men nu frågade prästen med sträng röst:

"Erkänner du, att du med ditt brott dig icke allenast mot Gud svårligen försyndat, utan ock i hans församling stor förargelse åstadkommit?"

Härvid vaknade Bruno ur sin bedöfvelse. Han reste trotsigt upp hufvudet, en lågande blick sköt fram ur hans ögon och han svarade intet. Ännu en gång upprepades frågan; ännu en gång blef allt tyst. Ma chère mère reste sig upp. "Fall ned på dina knän, syndare!" ropade hon med förfärlig stämma.

Bruno såg på henne, mörk och hotande; så såg hon äfven på honom.

"Jag vill ej!" sade omsider Bruno trotsigt. "Hvad har denne präst att göra med mig? Jag har ej begärt honom.

Är här fråga om syndabekännelse, — så kunna andra än jag komma i fråga . . . Reta mig icke . . . eller . . .''

''Tig!'' sade ma chère mère, mörk, ''och svara blott på hvad man frågar dig. Erkänner du dig allena skyldig till ifrågavarande stöld?'' Bruno teg och såg dyster på sin mor.

''Svara,'' sade hon häftigt, ''svara! Delar någon annan denna skuld med dig?''

Bruno kastade ännu ett långt ögonkast på modern; sedan sade han med fast stämma:

''Nej! jag allena är skyldig.''

''Så böj dina knän, olycklige! Din mor, som du öfverhöljt med skam, befaller dig att utstå den vanära, du förtjänt; fall ned!''

Bruno stampade med vildhet, knöt handen och kastade vilda och trotsiga blickar omkring sig.

''Fäll ned honom, kasta ned honom, ni andre!'' ropade ma chère mère i fruktansvärd vrede. ''Präst, om du är en man, böj ned den olydige, vanartige pojken! Låt honom ödmjuka sig inför Herrans lag!''

Jag ville gå emellan, men ren hade prosten lagt sin kraftiga hand på Brunos axel, och i samma ögonblick slungades den ned med en sådan häftighet, att prosten gjorde en fullkomlig frontförändring.

''Förför du dig på Herrans tjänare!'' skrek prosten Rhen i vredesmod, och glömmande sig fattade han i Bruno med seniga armar. Men denne hade lejonets spänstighet och styrka, och efter en kort strid låg prästen omkull på golfvet.

''Gripen honom! hållen honom!'' ropade ma chère mère utom sig af vrede.

Bokhållaren och min bror, som lade hand på Bruno, lågo snart nedkastade öfver prästen. Bruno sprang ett par steg tillbaka, fattade en käpp, som stod i ett hörn, svängde den öfver sitt hufvud, lät den knalla, och med ursinnigt raseri

måladt i sitt ansikte hotade han hvar och en, som skulle våga nalkas honom.

Ingen vågade, utom — hans mor. ''Blifven stilla!'' sade hon till den andre, och med fasta steg och lugn hållning gick hon fram till sin son, lade handen på hans hufvud, böjde det djupt ned och frågade med en röst, som lät blodet stelna i mina ådror, om han ville underkasta sig hennes vilja eller mottaga — hennes förbannelse!

Mor och son sågo hvarandra i de trotsiga, flammande ögonen. Så stodo de länge. Ännu en gång upprepades frågan, och därpå följde från båda sidor förfärliga ord. Sen blef det tyst. De förbannande läpparna stelnade, de trotsiga blickarna slocknade. Mor och son sjönko båda ned i djup vanmakt. Man bar dem till hvar sitt rum.''

Björn tystnade. ''O, grufligt, grufligt!'' sade jag, i det jag rysande lutade mitt hufvud till hans axel.

Björn var blek och teg en stund, i det han såg stint framför sig. Sedan återtog han:

''Båda återvunno sansning, men sågo hvarann ej mer denna afton. Jag ville tala med Bruno, men han låtsade sofva, och slutligen förfogade jag mig i mitt rum. Om natten, när allt var tyst och mörkt, hördes plötsligen i Brunos rum ett vildt, uthållande och genomträngande skri. Jag sprang upp och skyndade dit in. Brunos mor stod där allena, med utslaget hår och vildt, förstördt utseende — Bruno var borta. Det öppnade fönstret tycktes visa, att han rymt därigenom, ehuru ett hopp från denna höjd syntes nästan otroligt. Det var likväl så. Bruno hade denna natt rymt ur modershemmet och — vände aldrig åter. Aldrig hörde vi något mer ifrån honom. Förgäfves voro alla efterspaningar. Bruno var borta, som om han varit borta ur de lefvandes antal. Sjutton år ha gått förbi sen denna olyckliga stund, och vi ha ej rönt minsta spår af hans lif. Vi ha således tagit hans död för gifven.

Vid sin flykt tog ej Bruno det ringaste med sig, utom de kläder han bar och några papper. På hans bord låg en papperslapp, där följande ord till mig voro skrifna i synbar hast:

"Hårdhet har jag mött med trots, våld med våld, och det har låtit mig synas brottsligare än jag är. Men för dig, bror Lars, som aldrig varit hård eller orimlig emot mig, för dig, som jag tror håller af mig, för dig vill jag ej synas uslare än jag är. Hör mig då — ty det är för sista gången — denna sista stöld (och jag hade svurit, att den skulle bli den sista) var ej rent af stöld. I öfvermorgon skulle dessa penningar bli ersatta. Tala vid herr E*** i W., om du vill öfvertyga dig därom. Penningarna voro ej för mig; de voro för den olyck . . . men hvad gör det till saken?! Min mor nekade mig att få låna. Jag tog — af hvad som dock en gång skulle bli mitt eget — det blef upptäckt, och hon . . . på henne faller skulden för hvad som skett och för hvad som sker. Farväl för alltid! *Bruno.*"

Ma chère mère ryckte papperet ur min hand och läste dess innehåll. "Han har således stulit flera gånger!" sade hon häftigt. "Jag har således födt en tjuf till världen!" Och hon sönderref biljetten i tusen stycken. Ifrån denna stund talade hon ej mer på tre års tid. Hon läste sig inne i sina rum, lät förmörka dem, tålde ej ljuset eller människors åsyn; hon åt och drack föga, sof nästan intet, talte vid ingen, och ingen fick vara nära henne utom Elsa. När någon af oss dristade sig att mot hennes förbud komma in till henne, föll hon i häftig vrede och visade den förvägne ut; eller ock satt hon orörlig, med händerna för ansiktet, teg envist och förblef döf för alla böner.

Lagman Hök tog emellertid, jämte prosten Rhen, vård om hennes affärer. I dessa hedersmäns händer voro de säkra. En skicklig och på stället vand inspektor förvaltade

gårdarna under deras öfverinseende. Men då ma chère mère's hypokondriska tillstånd varade så länge och hotade att kunna fortfara alltid, beslöt jag, efter aftal med de nämnda herrarna, att sammankalla hennes släkt och i samråd med den besluta öfver, huru sakerna borde ställas nu och för framtiden. Detta släktsammanträde skedde på Ramm i oktober månad 18—, tre år efter Brunos flykt.

En dag, då vi alla voro samlade i den stora salen och höllo ifrig rådplägning, sprungo dörrarna plötsligen upp och ma chère mère inträdde, hög, lugn, sansad och mera vördnadsbjudande än någonsin. Hon tilltalade församlingen på sitt vanliga högtidliga och kraftiga sätt, sade sig känna dess ändamål, gillade det i afseende på hennes långa sjukdomstillstånd, men förklarade nu "kongressen upplöst", ty hon var nu åter helbrägda och kände sig fullkomligt i stånd att själf, som förr, bestyra om sin egendom och sin familj. Hon tackade — med ett allvar, som rörde alla, — sina vänner för deras hjälp och deras tålamod med henne, "som Herren hårdt hade slagit". Sedan bjöd hon vänligt alla sina släktingar vara välkomna, bad dem stanna kvar länge och som förr göra sig glada på Ramm.

Det är svårt att beskrifva det intryck, som detta uppträde gjorde på församlingen. Förvåning, högaktning och medlidande voro de flestas känslor; min var sann glädje, ty jag älskade uppriktigt ma chère mère.

För att efterkomma hennes önskan, dröjde släkten några dagar kvar på Ramm. Men all glädje hade nu försvunnit från Ramm, och ma chère mère, ehuru kraftig och styrande som förr, gick omkring blott som en skugga af hvad hon fordom var. Hennes hy var förvandlad, hennes hår hade blifvit alldeles grått; hennes sköna, förr så lefnadsfriska ansikte hade drag af det hemskaste lidande; hennes lynne, som förr hade varit mycket gladt, var nu dystert och tungt. Hon bar alltid mörkgrå kläder och försmådde all prydnad.

Alltemellanåt hade hon anfall af djup melankoli och satt då hela timmar stum, betäckande ansiktet med händerna.

Det första bruk ma chère mère gjorde af sin återvunna självbehärskning var att flytta från Ramm till Karlsfors. Kort därefter sålde hon den förra egendomen. Hon tycktes anse Bruno som död, nämnde aldrig hans namn och tålde ej något, som påminde om honom. De gamla tjänarna blefvo afskedade med pensioner: hon förnyade nästan hela sitt hus. Elsa allena blef kvar. Åren gingo och småningom aftog den dystra svårmodigheten i ma chère mère's lynne, och sen några år har hon återtagit mycket af sitt förra lefnadsfriska väsen. Men man måste blott noga undvika allt hvad som vidrör såret i hennes hjärta. Det helnar väl aldrig fullkomligt här på jorden.

Brunos flykt gjorde stort uppseende i trakten, men så vördad och älskad var ma chère mère af sitt husfolk, att den nesliga anledningen till hans flykt förblef okänd af allmänheten. Några lösa rykten därom förföllo snart, och man stannade vid den tron, att ofördragsamheten mellan moderns och sonens lynnen allena varit orsaken till denna våldsamma skilsmässa. Och i grunden var det väl så. Med en annan behandling från barndomen hade Brunos öde troligen varit annorlunda. Men nu . . . olycklige Bruno! Jag skall alltid sörja och beklaga honom."

Så slutade björn, med en tår i sitt öga och en djup suck. Jag blef hemsk och sorgsen efter denna historia; men jag tillstår, att den gaf ma chère mère ett förhöjdt intresse i mina ögon. Jag såg nu ett såradt och blödande modershjärta i djupet af hennes väsen, och hennes olycka var större än hennes fel. Jag kände mig närmare henne och tyckte att jag skulle kunna älska henne.

Den 22.

Jag skall nu afsända denna brefvolym, men måste dessförinnan säga dig, att jag nu sitter här som gräsänka. Björn

har med Peter rest bort på några dagar för att i G . . . anordna om penningaffärer. Björn har under sin tjuguåriga praktik sammansparat en liten vacker förmögenhet, som han nu, på Peters inrådan, skall sätta in i det stora E***ska handelshuset. Emellertid råder och bjuder jag ensam öfver Rosenvik, trillan och Pålle. Björn har bedt mig ofta begagna dessa senare för att hälsa på vid Karlsfors. Peter bad mig så vänligt ''se till hans lilla Ebba''. Jag vill följa deras önskan, ehuru jag nu helst blefve hemma i mitt lilla älskade hem och såg mina ärter blomma.

I slutet af nästa vecka få vi ett besök till Rosenvik, som litet förskräcker mig. Det är unge baron Stellan S**, son till björns ungdomskamrat och vän, nu salig hofmarskalken S**. Björn har varit förmyndare för sonen och håller af honom för faderns och äfven för hans egen skull. Den unge Stellan S** är kammarherre, rik, vacker och talangfull. Allt detta är visst icke förskräckligt; men åtskilligt, som jag hört om hans elegans, ton, toalett, gör mig riktigt förskräckt att i mitt ringa och tarfliga hem kunna riktigt mottaga en sådan fin herre. Jag ser ej huru han skall trifvas här, och jag ville dock, att en vän till björn skulle finna sig väl i hans hus.

Allt kan dock gå, — men hur skall det gå med min roman? Jag får ju ingen knut, ingen inveckling, således ingen utveckling; jag får blott idkeligen nya personer. Hur skall jag trassla mig fram med dem alla, huru hålla ihop dessa trådar utan att råka i en fullkomlig röra? Nu komma åter två nya figurer, båda ägnade till romanhjältar: den lysande Stellan S** och den hemlighetsfulle Romilly. Jag blir helt andtruten. Hur skall det gå med min roman! Men hur det än går, så förblir jag

din Fransiska.

———*———

SOFIA VON KNORRING

1797—1848

TAGLIONI-FÄRDEN.*

Af Tant Eva.

Återigen om mamsell Taglioni; blir det då aldrig slut med talet om Taglioni?

Freja.

"Vi måste resa till Stockholm och se på det där underdjuret, mamsell Taglioni," sade den gamle hederlige och liflige friherre von X., vid slutad läsning af de utgjutelser öfver den beundrade konstnärinnan, som äfven själfva Statstidningen fann nödvändiga att hafva. Härvid ryckte friherrn flera kraftiga tag i stångpiskan, gjorde piruetter med den ullstrumpbeklädda och betofflade foten, började gnola på "Allemanden" och "Olle Malmgren" — moderna dansar i hans ungdom — samt knäppa takt med fingrarna och nicka dito, allt i tanken på den stora dansösen.

"Det skulle blifva ett fasligt bråk och besvär att göra en så lång resa," svarade hans dyra äkta hälft, en fet och frodig, lat och maklig fru, som man knappt visste om man borde kalla gumma, ty hon satt där så röd och hvit och slät i hyn, med så knubbiga och runda armar och händer och alls ingen negligé öfver håret, hvilket, flätadt i en tjock fläta nere i nacken, uppdrogs på hjässan i en utstående ögla, icke olikt handtaget på en tekanna, och tillfästades med en blockstor sköldpaddskam, gående från öra till öra, och som stod i stor kontrast med tvenne ytterst små lockar, hvilka icke hängde, utan sutto på hvar sin tinning och liknade storligen svansen på små grisar af godt slag. Detta hår var heller ingalunda grått, utan endast här och där något gråsprängdt; det lyste ännu ganska mörkt på längre håll, och som munnen ännu hade två rader friska, fast något gulnade tänder att skryta

* Författad strax efter Taglioni-yran 1841.

med, när den någon gång orkade att öppna sig, på samma gång som de annars nästan alltid halfslutna gråblå ögonen, så kunde man aldrig gissa till hennes sextio år. ''Det skulle blifva både dyrt och besvärligt,'' upprepade hon, tog den femte strumpstickan, som just var ledig, och petade med den uppe i hjässan, under det att hon gäspade och runkade ogillande på hufvudet, allt med ett uttryck af lat- och orklöshet, som alldeles påminde om den snäcka, fru Genlis gifvit som symbol af La déesse de la paresse i sina mytologiska arabesker.

Men samtalet om stockholmsresan och Taglioni hann icke att fortsättas, ty just nu hände något oerhördt i denna djupa vrå af världen och en af våra vackraste, men otillgängligaste provinser, där hvarken ångfartyg eller diligens fara fram, och där friherrn hade sitt stora arfgods: det kom nämligen främmande.

''Det skäller, det kör, det kommer främmande!'' utropade den liflige friherrn, springande till fönstret i ett skutt, och öppnade det med en otrolig och ungdomlig hastighet samt hälsade, viftade med handen och ropade: ''Å! välkommen! välkommen!'' åt den ankommande.

''Ack, det är väl den nye, tillämnade kyrkoherden, kan jag tro!'' sade hennes nåd och såg redan rätt besvärad ut åt blotta den tanken, att hon snart, eller ändå någon gång, skulle stiga upp och hälsa.

''Vi få väl kaffe, frukt och sådant där rätt snart, min gumma lilla,'' sade friherrn och flög ut, alldeles med samma fart som en gymnasist, hvilken får se en skolkamrat.

''Uff!'' sade hennes nåd, vältrade sig åt högra sidan i soffan och räckte ut sin feta, tjocka arm, så lång den var, för att fatta tag i klockströngen. ''Så, i all världen, äro de redan uppe!'' tillade hon för sig själf, då utanför dörren ett väldigt skrapande, bockande och krusande förspordes, hvilket betydde, att friherrn kom dragandes med sin gäst

"Var så god! Var så god och stig in! Stig på, stig på! Jag är hemma här," så ljöd friherrns vänliga röst, och

"Tackar ödmjukast! Tackar underdånigst! Allra ödmjukaste tjänare! Alltför angenämt få den höga äran," etc. etc., pustade pastorn, som i galopp måste följa sin artige värd uppför de höga, tröga tegelstenstrapporna, hvilka förde upp i det gamla huset, och härvid bugade han, med hufvudet böjdt inåt den flämtande magen; ty se!... han var icke vald ännu, utan endast sökande och nu stadd på uppvaktning, för att insinuera sin sak, och det var ej utan, att icke den öfriga församlingen lutade åt en annan med sitt val, fast friherrn, som var församlingens ende possessionat och ståndsperson och disponerade ett stort antal röster, svurit på sin gamla ärliga "foi de gentilhomme", att komministern i B. skulle få pastoratet. "Denne," sade friherrn, "var en hederlig och rättskaffens, en flink och hurtig man, i sina bästa år," som skulle komma att hålla pastoralvården i ett förträffligt skick, hålla ordning i församlingen, hålla efter gubbarna att icke supa och de unga drängarna att hvarken supa eller slåss, kvinnorna att vara arbetsamma och snygga och pigorna att vara anständiga och sedesamma: en "toujours-karl", med ett ord, som slutligen äfven hade den förtjänsten att predika "duktigt", så att det hördes långt utom kyrkan och så, att alla gummorna snyftade och ingen ens *kunde* sofva; som vidare — spelade tappert bräde, och kunde i nödfall draga en liten spader, när man var nog lycklig att kunna anskaffa tredje man till en liten treflig trekarl. Detta allt var minsann icke att förakta i en ort, så alldeles utan sällskap, och i en församling, där man i många år dragits med en stendöf och halfblind gubbe, som kallades "prosten" och hvilken biträddes af "den ene slyngeln till adjunkt efter den andre", såsom friherrn stundom behagade yttra. Också emotsåg han med verklig entusiasm det nya kyrkoherdevalet och, i följd däraf, äfven själfve kandi-

daten, om hvilken friherrn hört mycket godt vitsordas, och med hvilken han gjort bekantskap under sina få marknadsresor till närmaste stad samt på andra sällsynta utflykter; ty med all sin stora liflighet och rörlighet höll sig dock den gamle herrn troget vid huset och hemmet, där han däremot tycktes spritta som fisk i vatten och flyga som fågel i luft.

Nu uppstod mellan den sig insinuerande pastorn, den fryntlige friherrn och den liknöjda hennes nåd följande samtal:

"Jag känner mig outsägligen lycklig och tillfredsställd att få den nåden äfven uppvakta högvälborna baronessan samt den äran att göra dess höga bekantskap," yttrade pastorn, med en ytterligare ny och stor bugning och med säker röst, sedan han hämtat andan efter galoppaden uppför trappan.

Till svar gjorde hennes nåd endast en artig, men maklig och rund böjning på sin feta hals, visade en fem till sex gula tänder och sade slutligen i sin vanligtvis något sömniga ton: "Var så god och sitt ned!"

Under tiden ropade friherrn om hvartannat:

"Alltför fägnesamt få förnya pastorns bekantskap under eget tak. Har hört mycket godt sägas om herr pastorn. Har frågat efter med flit. Önskar få herr pastorn till vår själasörjare. Vi ha ett härligt väder, alldeles som i juli månad. I dag spatserar min sista hafra in, torr som krut och förträfflig på allt sätt, och jag börjar snart med potäterna. Tänk, det tycker jag är den roligaste och muntraste af all skörd; folket är då tillsammans, och spannas potatisen upp, så går det utaf tusan hakar, så att det är både lust och fröjd därmed, därför låter jag dem gärna hafva denna lilla förtjänst, fast det visst icke kunde behöfvas, ty jag har arbetare alldeles tillräckligt. Här är en härligt vacker trakt, må pastorn veta: godt fiske, god jakt, en glädje att gå i skog och mark. Hör på, gumma lilla," fortfor friherrn,

hvars tankar alltid voro stadda i en oafbruten flykt, ”drag i klockströngen! Fast, jag kan ringa själf, har ingenting att försumma. Hör på, Tallqvist! Ropa upp Agapetus och Corona, de äro visst där nere. Vill visa pastorn mina största skatter.”

”Å, jag kan säga!” svarade pastorn med stor beundran i tonen. ”Min nådige baron orkar ännu själf gå på jakt; det hörs när favorithundarna kallas för skatter.”

”Favorithundar! Nej, hvarför det?” yttrade friherrn, litet förvånad. ”Agapetus är min son och arftagare, och min lilla Corona är min enda lefvande dotter. Nej, nej — har inga favorithundar, har just aldrig haft några sådana, aldrig varit särdeles road af jakt eller fiske, går för långsamt, vill för mycket tålamod till, tycker bäst om det vilda, sedan det är stekt, och fisken, sedan den kommer ur grytan. Nej, nej, Agapetus och Corona äro mina enda lefvande barn. De heta båda efter dagarna, då de äro födda, alldeles som fölungar. Hade otur i början af mitt äktenskap med mina barn; gifte mig 1804, fick barn på barn, men de dogo inom kort tid; voro alla uppkallade med min och min hustrus gamla familjenamn, men detta till föga fromma, som det tyckes: de dogo som strö; hade bara en sjuklig dotter kvar. Så blef gumman min åter på goda vägar, och jag utlofvade, att födde hon åt mig en son, så skulle han uppkallas med dagens namn, det måtte vara aldrig så befängdt, eller närmaste maskulina namn, om ödet lät honom födas på en kvinnodag. Men lyckan var med oss, pojke blef det, född på Agapeti dag, och Agapetus heter han. Likaledes med min lilla Corona . . . Och se där . . . komma de nu. Se här, min son, . . . detta är pastor A., som vi skola hoppas blir vår själasörjare; se här är min lilla Corona, som gärna vill göra herr pastorns bekantskap.”

”Allra ödmjukaste tjänare! Nåden och äran äro mina,” sade pastorn och bugade, inom sig oändligen glad att för

så godt köp kommit ifrån misstaget med jakthundarna och den friherrliga ungboskapen.

Agapetus var en gänglig och gapande ''lang Dreng'', som våra grannar så uttrycksfullt yttra sig; såg ut att vara en aderton, nitton år på sin höjd, men hade verkligen fyllt sina tjugutvå sådana; såg dessutom ut som ett tomt klockfodral eller en aldrig ifylld fransk vinbutelj af den längsta och smalaste sorten; såg så alldeles tank- och känslolös ut, som bodde det hvarken själ eller hjärta i denna långa, smärta kropp, hvilken annars var vacker nog, om man betraktade hvart drag särskildt, och hade man haft sådana ögon, som förmå se in i tingen, så skulle man blifvit förvånad öfver hvad man — mot sin förmodan — funnit frö till hos denne ännu alldeles ovaknade yngling.

Corona åter var ett *något*, det såg man nog, men man visste ej rätt hvad; man visste ej om något litet eller mycket vacker, om kvick eller dum; man såg blott vid första anblicken, att hon aldrig lämnat fädernehuset, att detta låg vid världens yttersta ända, att hon hade moderns hvita, fina hy och runda, vackra former, faderns lifliga ögon, sina egna pärlhvita tänder och vackra händer samt sin fru mammas urvuxna kläder.

''Det var en riktig landtlolla, ett spån utan all bildning och förfining,'' utropade säkert den unge färske kammarjunkaren, som för första gången såg henne. ''Det är typen för den kvinnliga oskulden; där finns ej och kan aldrig komma en gnista af behagsjuka, konst- eller tillgjordhet; det är en afbild af själfva naturen!'' skulle den mognade och erfarne så kallade människokännaren troligen utropa vid hennes första anblick. Men tog äfven han till binoklerna för själsögonen, så skulle han finna, att äfven Corona var en Evas dotter, som bråddes på denna sin gamla mormor, trots någon, fast anlagen lågo outvecklade ännu.

''Funderar starkt på att resa till Stockholm och se

mamsell Taglioni, min bäste herr pastor,'' återtog friherrn, som alltid höll målron vid makt och för vighetens skull alltid utlämnade alla onödiga pronomina. ''Kände fadern, var premiärdansör på min tid, och modern äfven, var dotter af vår store Karsten, den bäste sångare vi ha; vill gärna se den famösa dottern, hvarom 'bladet' talar så vidt och bredt; vill gärna se om hon kan öfverträffa den charmanta fru Körsner'' — och härvid kysste friherrn på sina fingrar med ungdomlig entusiasm — ''vill gärna komma än en gång, innan man blir lastgammal, till det gamla kära Stockholm, där jag tillbringade hela min glada ungdomstid'' — en lätt suck offrades minnet däraf — ''har ej varit där sedan 1810; har mycket vänner, släktingar och bekanta där ännu. Vill visa barnen stora världen, medan jag och gumman orka föra dem an där'' — hennes nåd drog en djup suck —; ''vill visa dem lilla Cendrillon, medan hon ännu är en vogue, och låta dem höra Wässelias näktergalsstämma, ty jag tror visst (ja bevars!) att hon är kvar vid teatern, likasom Åbergson, Hjortsberg, Deland och Schylander. Eller kanske någon af dem är borta; tycker mig hört något sådant, men lika godt: barnen behöfva se sig om och vi gamla ruska dammet af oss och visa oss litet, annars blifva vi totalt bortglömda; eller hur, min värdaste herr pastor?''

Det var ett kinkigt frågetecken för herr pastorn, som i många Herrans år bott i en annan otillgänglig vrå af det stora vidlyftiga stiftet, och som i all sin lifstid aldrig hört talas om hvarken Taglioni eller någon af de öfriga sceniska artisterna; men han var en bra karl, fast han trodde sig böra vara litet kruserlig i det gamla högadliga huset, och dessutom en slug man, utan all tafatthet, och svarade äfven utan all tvekan: ''Jo, bevars! det har visserligen sin riktighet,'' . . . och nu bjöd friherrn sin gäst ned i sina rum på en pipa *tobakelse* och ett parti bräde och skenade utaf med honom, dubbelt så fort som de kommit upp; men ingen

blir andtruten af att springa utföre, när icke detta är i figurlig, utan i verklig mening.

''Ack så gudomligt roligt!'' utropade Corona med hela faderns liflighet, när denne väl stängt dörren.

''Tycker då syster så mycket om pastorn?'' frågade Agapetus långsamt och med hela moderns flegma.

''Å, kors!'' svarade Corona, ''jag tänkte inte på pastorn; jag tänkte bara på resan. Hvad tror lilla mamma om den?''

''Jag hoppas den torkar in, likasom så många andra af vår gode pappas projekter,'' svarade modern, ganska belåten med denna tanke.

''Ack, nej! nej! måtte icke så illa ske!'' utropade Corona och blickade med sina klara ögon upp i den klara himmel, därifrån hoppet alltid ler, fast det ler i dur åt den unga och i moll åt den lefnadströtta.

Men, se! där blef ändå resa utaf. Den gode, hederlige friherrn hade framlefvat de senare trettio åren så lugnt, så tyst, så utan alla katastrofer, motgångar, vedervärdigheter och sådant otyg, som för de flesta andra afklippa tiden i små ohyggliga bitar, att han aldrig märkt, hur hastigt den ilat fram, just emedan den ej lämnat några spår, utan tyckte han sig alltid haft god tid till allt och gärna gifvit med sig för sin goda, lata gummas vilja att bara få sitta stilla. Denna gång var han likväl envisare än vanligt, ty i allmänhet var han en högst medgörlig varelse; men hans ''lilla Corona'' och ögonsten var nu en kraftig sporre. Friherrn tyckte äfven, att Agapetus mer än väl behöfde ''komma ut'', och själfva hennes nåd, som i så många år ej ens orkat tänka på saken, utan skjutit upp detta som så mycket annat, började verkligen äfven tycka, att barnens edukation snart borde taga sin början, ty Corona hade fyllt sina aderton år, och Agapetus — vi vete det redan — hade varit tandlös, om han varit en fyrfotad häst. Visst hade Agapetus haft en eller två duktiga informatorer, som pluggat uti honom en

hel hop minnesverk; ty om man väckte den unge friherrn midt i hans djupaste och dödaste sömn, så kunde han sätta öfver grekiska till latin, latin till tyska och alltsammans till vattenklar svenska, kunde säga hvar den eller den ringaste fläck på jordytan var belägen, huru det såg ut i världen det eller det årtalet, före eller efter Kristi börd, huru sol, måne och alla stjärnor spatserade på fästet etc. etc.; men — besynnerligt nog — aldrig någonsin hade ännu den tanken fallit honom in, att dessa länder lågo på jorden, utan endast på kartan; att dessa historiska tilldragelser någonsin lefvande försiggått; att dessa himlakroppar vore annat än större och mindre ljus för att lysa oss med, utan blott att därom stod att läsa i den eller den boken, med de eller de bruna, gröna eller marmorerade pärmarna. "I matematik är Agapetus en verklig bjässe," sade friherrn stundom, när han ville skryta med Agapetus, och: "Agapetus läser tyska som en infödd", när han ville skryta af sin sons lärare, och: "Agapetus får hvar höst och hvar vår en packlåda med tyska böcker," sade han när han ville skryta med sig själf och sin gifmildhet. Men friherrn hade en olikhet med de mesta skrytare: han talade nämligen alltid sanning. En af Agapeti lärare hade varit infödd tysk; hade så alldeles inympat sitt språk på Agapetus; var nu en välbeställd docens i Greifswald och skickade sin forne discipel en stor del af allt det läsbara nya, som de germaniska pressarna skaka ur sitt ymnighetshorn. Och allt detta läste verkligen Agapetus, men behöll innehållet alldeles för sig själf och lade det så på botten, att man aldrig kunde rätt veta, huruvida det icke gick alldeles tvärs igenom hans annars till utseende så kompakta hufvud. Hos honom fanns således mycket vetande, fast det låg stenfruset, likasom Münchhausens toner i blåsinstrumentet. Fransyska hade Agapetus däremot lärt af nådig mamma, och hade det, på sin tid, varit ganska uppbyggliga lektioner, där pauserna utgjorde det förnämsta, ty från rummet bredvid

hade dessa föreläsningar alltid låtit såsom två eller kanske bara en person legat och talat i sömn. Friherrn hade alltid lagat sig långt ifrån dessa sömniga språköfningar; men ägde i sin goda högmögna inbillning en ganska hög tro på lärarinnans "savoir" och discipelns "applikation", och, besynnerligt nog: Agapetus hade i sömnen lärt sig äfven franska.

Corona hade visst äfvenledes, ifrån sitt tionde till sitt femtonde år, haft en gammal uttråkad, klacklappad och tåhättad "bonne" och för henne böjt: j'ai — jag har, tu as — du har, il a — han har, många tusen gånger; vidare af henne lärt att "spela på klaver" samt sy allehanda genombrytning och andra obrukbara sömnader, som gamla "bonne" hade gamla, förtummade mönsterdukar till. Äfven hade Corona lärt sig rita af sin söta mor, som i sin ungdom lär varit ett riktigt ritmönster, och som tillhörde allra första generationen af den gamle hederlige och aktningsvärde konduktör W—s tacksamma elever. Den goda frun hade ock gamla, tre kvarters höga ritböcker sedan den tiden, däruti äpplen, päron och tulpaner stodo raka och sediga som ljus bredvid hvarandra, och hennes "vindrufva" och "stora törnros" och "mästerliga blomsterkorg" samt några mindre örter, de sutto nu alla i breda förgyllda ramar på sitt blåhvita regalpapper under sitt grönaktiga glas upphängda på kabinettets förnämsta vägg, "pêle-mêle" med alla familjens silhuetter, ty oljefärgsporträtterna sutto, som sig borde, på matsalens alla fyra väggar. För denna sin fru moder hade Corona således ritat i många år; men som hon hvarken hade den moderliga fallenheten eller tålamodet, så begaf det sig, att friherrn hade väl låtit göra några "betsade ramar" af Snickar-Anders och anskaffat fönsterglas till dem, men att de ännu tills vidare befunno sig alldeles tomma.

Dessa voro nu Agapeti och Coronas kunskaper och talanger, som i Stockholm skulle — enligt friherrns gammaldags sätt att tala — både "etaleras" och "acheveras".

Men *snart* blefvo resenärerna icke färdiga: hennes nåd var den långsammaste och trögaste människa i världen, och friherrn hade en mer än trettioårig erfarenhet, att hon blef långsammare och trögare allt som man jagade på henne. Dessutom gaf sig friherrn denna gång ett makalöst tålamod, dels emedan han egentligen var en så bottengod varelse och att dessa alltid förmå att tillkämpa sig äfven de dygder, som de äro minst utrustade med; dels emedan han ej höll flera tidningar än Statstidningen och således — med dennas hjälp — satt sig i hufvudet, dit saker och ting ofta kommo så fort, att de kommo litet på snedden, att den ryktbara Taglioni för alltid slagit ned sina bopålar i sitt moderland, ty friherrn förstod sig icke på alla dessa resande artister och deras gästroller. Sådant hade ju aldrig ägt rum fordom i högsalig Gustaf den tredjes och "salig kungens" tid och före 1810, då friherrn själf tog afsked af världen, utan att likväl tro sig göra det; men man kan gärna kalla det ett afsked från världen att sätta sig ned i en aflägsen provins på en egendom utan alla grannar, och dit man måste färdas en väg af flera mil, afvikande från stora landsvägen; där närmaste stad var fem mil aflägsen, och där man sällan hämtade post mer än när det behöfdes spik eller kryddor eller andra petita, och där man — såsom det rikt och ordentligt herrefolk på landet ägnar och anstår — alltid hade stora och goda förråder af allehanda köpmansvaror i magasiner och handkamrar.

Friherrns kommunikation med den öfriga världen bestod således, utom några resor till närmaste marknader i och för sin ekonomi samt något högst sällsynt besök till eller af någon gammal släkting, blott och bart i ankomsten af denna postväska, som ofta hade en verklig förstockad kolik af gamla Statstidningar och ett och annat försegladt sorgebref om gamla kusiner, som voro gångna all världens väg, eller andra tunna bref till hennes nåd, som började med: "Till-

kännagifves, att min kära hustru'' etc., och som äfven tillkännagåfvo en och annan ''arrière-nièce eller -neveu'', som var född, och hvilka sedan både lefde och gifte sig, blefvo män och kvinnor i staten, dogo och begrafdes, utan att det friherrliga herrskapet visste mera om dessa sina fränder än det väsentligaste: att de nämligen voro komna till och från världen.

Friherrn hade således, som vi sagt, denna gång långt ifrån så brådtom som vanligt, utan sade ofta till Corona, hvars tålamod åter höll på att som oftast krevera: ''Vi skola ej skynda på mamma; che va piano, va sano. Vi ha ej så brådtom: blott att vi komma före jul. Det är just då, som ''le beau monde'' drager sig till hof och hufvudstad, likasom flugor till honung. Så var det förr, så är det nu, så blir det i all tid. Man skall icke vara häpen. Mamma vill, och det med rätta, att när vi en gång visa oss ute i stora världen, bland våra bekanta och vänner, så skall det ske på ett sätt, som är konvenabelt på . . . allt sätt,'' tillade friherrn, hvilken ofta talade så fort, att tanken ej hann ordna orden.

Men under det han predikade tålamod för sin dotter, for han likväl själf som ett torrt skinn, med orolig beställsamhet, från den ene handtverkaren till den andre, för att tillse, att allt till detta stora och märkvärdiga tåg blef väl och bastant gjordt och lagadt. Socknens Kæding, den habile Skräddar-Johannes, satt i handtverkskammaren och höll på med en ''fin frack'' till Agapetus af groft sju r:drs kläde, som rådman Lurberg i staden pluttrat på hans nåd för dubbla värdet eller fjorton rdr, emedan det var dekarteradt och sken verkligen mera än friherrns egen statrock af fint franskt ''drap'', och som han låtit göra i Paris 1804. Äfven förfärdigade Skräddar-Johannes en och annan väst åt samme Agapetus, dels af västtyg, som rådmannen försäkrat och bedyrat friherrn vara ''ytterst moderna'', men som legat i hans lager minst en fem år, dels af granna lappar, som

hennes nåd haft öfver af sina ungdomsrober. Men till friherrn själf sömmades just ingenting, om ej ett par res-fy-fyer, ty friherrn sade: ”Jag har kläder Gudi nog! kläder, som minsann ej skämmas för sig, ty större delen af dem äro sydda i Paris, straxt före och straxt efter jag gifte mig, och den, som gömmer, så har han. Gifve nu Gud bara, att de ej äro malätna!”

Men de voro visst icke malätna, utan ganska väl konserverade, liksom allt annat i detta gamla ordentliga hus.

I betjäntkammaren satt sadelmakaren och lappade på selarna, och friherrn sprang tidt och ofta äfvenledes dit, men höll alltid för näsan, ty där luktade rysligt tran, så att denne artist fick alla sina föreskrifter i brådstörtande nästoner. En och annan dag hade väl samme sadelmakare legat upp och ned i ”stora engelska fyrsitsiga vagnen, som äfven köptes 1804, när man gifte sig, och som ännu säkert skulle göra ett visst uppseende i Stockholm, för sin ytterliga elegans”, där hade — säger man — socknens bäste sadelmakare (som fordom varit skomakare, men icke haft något egentligt sinne för det handtverket) legat på fyra fötter och lappat litet, ty — vi måste taga igen våra ord: klädseln i stora fyrsitsiga vagnen, ”som skulle göra uppseende”, var icke bland det, som var så väl konserveradt, utan just bland det, som smakat råttorna förträffligt, och hvilka troligen där hållit den stora famösa rådplägningen om att binda en bjällra på katten, fast det sedan icke fanns någon, som ville göra't. Men nu var vagnsklädseln åter alldeles hel, och smeden hamrade med förtviflade tag på hju'en, och korgen stod på stora logen och målades af klockaren, som var en ypperlig sångare, urmakare, glasmästare, målare och till och med litet bokbindare ”om vinterkvällarna”.

Hela familjen hade redan suttit prof en gång i vagnen; men friherrn hade därmed haft så brådtom, att man suddat ned både sig och den nymålade vagnsdörren samt det bjärt

renoverade vapnet, hvilket nu satt i ett visst kaotiskt aftryck på största och slätaste delen af hennes nåds klänning och något däraf på knäna af hans nåds gula nankinssommarbyxor. Corona hade bara fått helt litet oljefärg på sina vackra, spetsiga fingrar och Agapetus bara en prick på näsan.

I drängstugan satt skomakaren, gjorde galoscher åt hans nåd, lappskor, tofflor och ytterkängor åt hennes nåd, ''danseskor'' åt fröken och sex par stöflar åt unge baron, ty han ''slet som en varg'' allting, och sina stöflar för det mesta med att frottera dem mot hvarandra. Detta skomakeri gjorde således, att det oerhörda hände: man såg fröken då och då, alldeles lik sin herr fader, springa ned i drängstugan, klappa skomakaren på axeln och säga i en hviskande och hjärtvänlig ton: ''Söte Erik, gör intet mina skor för stora; långt hellre för små, ty det är mycket bättre.''

''Di ska fälle gå på ändå,'' svarade Erik sträft, utan att se upp från Agapeti becksömsstöfvel, som han timrade ihop, så att svetten stod honom i pannan.

''Å ja, visst,'' svarade Corona; ''men så kan jag få på mig rätt små skor, och då se fötterna så smånätta ut äfven.''

Händelsen var den, att hennes nåd, loj, lat och liknöjd för nutid och alla moder, var vorden i hög grad gammalmodig och efter sin tid i kläder och allt; men hon hade bibehållit vanan, och fortplantat den till sin dotter, att alltid hafva vackra handskar på de vackra händerna och att vara väl ''chausserad'', som hon på gammaldags vis det kallade, och man skulle leta rätt mycket, för att i själfva vår eleganta hufvudstad under de långa, släpande och skymmande roberna få rätt på ett par först och främst så vackra fötter och sedan så väl och fint utstyrda som Coronas, äfven i det djupaste hvardagslag. Sko-Erik var äfven så mycket mästrad och så väl inlärd och hade så många gånger fått samma påminnelser, att hans fruntimmersskor voro alldeles en charm att se emot hans groteska stöflar, och om hennes

nåd för egen del kände något tecken till behag af stockholmsresan, så var det därför, att hon själf skulle få passa ut skor åt sig hos fru Söderlund, ''pourvu que'', att denna lefde, ty någon gång sattes en sådan sak i fråga, och af allt detta kom, att Erik icke gjorde några skor åt hennes nåd, utan att husfolket sade: ''Hennes nåd skall bara gå med köpeskor i Stockholm,'' för att förarga Sko-Erik, som alltid var tvär och förarglig.

Med sömnad ville det heller aldrig taga slut. En mamsell skickades efter och slutligen äfven hennes syster, ty alla hennes nåds klänningar skulle ''ses på'' och undergå de mest olika och besynnerliga metamorfoser, allt efter råd och lägenhet, mamsellernas, hennes nåds, Saras (hennes nåds kammarjungfrus) och Coronas smak, ty om mod var just ej så egentligen fråga. Man dyrkade så litet denna lättfotade gudomlighet i denna vrå af världen. Sara och den finare pigstaten sutto och sydde kalsonger och tröjor, lifstycken och kjolar utan all ända samt nya skjortor till Agapetus, som ''slet som en varg'' allting.

Att man icke talade om annat än resan, det faller af sig självt, likasom att friherrn talade mest och Corona tänkte mest därpå.

''Ja,'' sade friherrn stundom i skymningen, under det man knäckte sina nötter och åt sina äpplen och stenpäron, som redan voro mogna, ty man var midt i oktober, ''ja, det skall blifva narraktigt att se den där Taglionis dotter, om hon är en sådan öfverdängare i dans, som 'bladet' säger, och roligt att få visa 'barnen' (en vanlig benämning på Agapetus och Corona) det gamla kära och vackra Stockholm, med den sköna Kungsträdgården och Humlegården och Djurgården och Mosebacke och slottet och allt. Men, ack!'' tillade han och suckade, ''för mig och mamma blir det icke detsamma på långt när nu som fordom, ty om mycket är sig likt, så är väl mycket äfven förändradt, och

vi komma väl att sakna många vänner och bekanta och mycket af det, som förr glädde och förnöjde oss. Och societéerna, tycker jag, skola förefalla oss rätt ovanliga och tomma. De hafva minsann icke numera några ''les trois grâces'', Lovisa, Ulla och Augusta, att skryta med, och hvar vilja de väl nu uppvisa maken till den förtjusande grefvinnan Nils G.'' — här kysste friherrn på fingrarna. ''Och,'' tillade han litet saktare, ''och hur tomt skall icke jag och mamma finna det efter hennes majestät själf, den sköna och goda drottning Fredrika, glorvördigst i åminnelse. Ja,'' fortfor han med lätta suckar — ty friherrns suckar voro just aldrig så blytunga — ''det blir mycket nytt, mycket nytt, som kommer att smaka underligt för mig och mamma, som hafva forna dagar och det gamla i så friskt minne. Men det nya är godt, det vet jag, och då vänjer man sig snart därvid, och för barnen blir det både roligt och nyttigt att se. Gud gifve nu bara att vi få goda, varma och trefliga rum. Jag skref till Karl Gösta och bad honom taga en våning på Drottninggatan om en sex à åtta rum, med stall och vagnshus och alla nödiga uthus, en trappa upp, men jag har ännu icke fått svar härpå; men så ha vi ej hämtat posten på en fjorton dagar.''

Och den ohämtade posten var friherrns tröst, ty, hederlig, vänfast och släktkär själf, betviflade han aldrig vänskap och hjälpsamhet hos en nära anförvant, med hvilken han dessutom varit uppfödd och tillbringat hela sin ungdom.

Den gamle friherrns godhetsfulla hjärta framlyste oupphörligt under alla dessa stora, långa och många resetillrustelser. Själf reste han in till rådman Lurberg i staden och utvalde tyger till klänningar åt ''sin lilla Corona'', och att dessa både blefvo granna och gammalmodiga, därför sörjde friherrns smak och rådmannens prat. En annan gång, när han såg hennes nåd pustande höja sina knubbiga armar upp till hufvudet för att passa en undermössa, bastant och galant, som Sara förfärdigat i sitt anletes svett, sade han: ''Hvad

är det för en sorts spetshufva? Brukas det sådana, utan nackstycke, gumma lilla? Det är väl bara för en demi-paryr, kan jag tro. Men apropå: hur är det med dina koaffyrer, min goda gumma? Äro de i stånd, eller huru? Annars borde man väl anskaffa andra.''

''Nej, kära du,'' svarade hennes nåd, ängslig öfver blotta tanken att ens behöfva tänka på de väl bevarade ''koaffyrerna''; ''det behöfs visst inte. De äro ju, som om de voro nya allesammans, och den där sista, jag fick af dig för fem år sedan, har jag ju aldrig brukat.''

''Ja, då är det godt, då är det förträffligt!'' svarade friherrn förnöjd. ''Ty jag vill att vi på allt sätt skola uppträda med heder och så, som det anstår folk 'comme il faut', som ej visat sig i stora världen på länge.''

Och nu flög han ut till något annat.

Agapetus var den ende i hela huset, som icke alls tänkte på resan, mer än de ledsamma stunder, då Sko-Erik eller Skräddar-Johannes ''togo mål'' eller sedan kommo och ''passade''.

''Så i Guds namn! skall det nu blifva sådant otyg igen!'' yttrade han då med den allra största flegma, hvaruti hade råkat en droppa harm. Men när skräddare och skomakare väl voro utom dörren, glömde han både dem och resan, läste och mediterade som vanligt, under hvilka senare stunder vi icke rätt veta, huruvida förståndet stod stilla eller verkligen rörde sig, ty hos honom fanns verkligen förstånd, fanns mycket mera, fast det ännu låg så alldeles islupet och oupptinadt, och i anseende till hans oöfverträffliga minne kunde man på denna tid gärna likna honom vid en sparbössa, däruti mycket af värde låg nedkastadt, utan att synas, utan att begagnas eller gifva den allra ringaste ränta, men som fanns ändå, och som en gång skulle göra sig gällande . . . när det bräckliga leret brast, som utgjorde sparbössan.

Corona åter lefde och drömde blott i tankarna på den

förestående resan, talade ej om något annat. Visst kostade hon då och då en liten sorglig, men kort tanke och dito suck på sin lilla glada och solbelysta kammare, sin vackra geranium, sitt lummiga myrtenträd och de sköna mossrosorna, som skulle blomma vid jultiden, och en liten tår kostade hon till och med på trädgårdsmästarens lilla Anna, som hon börjat lära läsa, skrifva och sy, och som nu skulle glömma alltsammans och alldeles ''förvilda'' sig bland dagsverkarna; men dessa suckar voro ej djupa, och tårarna voro utan all bitterhet och lämnade ej ringaste spår på den släta, runda kinden.

Hennes nåd, som, oaktadt sin lathet och maklighet, dock var allmänt älskad och ärad i huset, det första för sin godhet och rättvisa, det andra för den duglighet och det förstånd, som hon alltid uppenbarade, när det rätt väl behöfdes, hon luffade nu omkring öfverallt, pustade, men gick ändå och satte sitt stora hus i denna förträffliga ordning, som det bör hafva, både när husbondefolket är när- och frånvarande, fast sedan på så olika sätt. Och dessa sätt förstod hennes nåd mycket väl, fast man ej skulle trott det; men hon hade i yngre åren, och detta lika mycket af en omtänksam maklighet som af ett medfödt ordningssinne, satt hela huset i en viss form af urverk, som hon numera blott behöfde draga upp då och då, på sina bestämda tider. Hon — men hon allena — kände en viss stum sorg öfver denna resa, detta rubbande ur en lycklig snäckgång, och hennes pustar voro ofta blandade med obestämda suckar, hvaraf ett eko ungefär sade: ''Skola vi ej sakna hvad vi lämna, och skall väl det nya förmå ersätta det gamla?'' Men dessa frågor gjorde hon sig dock icke egentligen; de mera klingade för hennes inbillning, som hade de varit gjorda af hennes spiritus familiaris.

I medio af november var man färdig. Alla de föreskrifter, som friherrn gaf — än i galopp, än i traf och än i

fullt skenande — till sitt husfolk och sina underhafvande om vård och handhafvande af allt, alla de vänliga, husfaderliga ord, han yttrade till dem, alla de handslag och farväl, han gaf och emottog af dem, ja — de voro otaliga, och skulle varit oändliga, om icke friherrn haft den yttersta otålighet att ändtligen sitta i vagnen, och om han ej gjort det yttersta våld på sig hela långa tiden för att dämpa denna otålighet, att den ej måtte komma i för mycken kontakt med hennes nåds långsamhet. Men nu satt man då ändtligen i vagnen: hennes nåd till höger, hans nåd till vänster, Agapetus och Corona framför och Sara emellan dem, och ändå befanns det vara ett förträffligt godt rum i detta stora familjeskåp, som nu rullade utaf på sina fyra bastanta hjul och gjorde kvartersdjupa fåror i höstvägarna. En gammal kusk, som varit stallpojke hos friherrn, när denne var ogift, satt nu uppflugen, lik en skrämd och stjärtlös tupp, på den höga, styltlika kuskbocken, som var utan allt ryggstöd eller armstöd, endast omgifven nedantill med en hängande kappa af hvitgrått kläde, svajande oroligt för höstvinden. Bredvid honom satt Tallqvist, som varit jokej i trettio år, men som nu var befordrad till kammartjänare, sedan den förre kammartjänaren "bars bort". På taket lågo obäkliga pjäser som kallades "vachar", och hvilkas innandöme mådde väl, såsom alltid gungande i harmoni med själfva herrskapet; men bakpå skakade en koffert, och på denna en eller två skjutsbönder; ty i anseende till de dåliga vägarna, lät friherrn sina rätt vackra, fast något för feta och tunga, egna hästar gå före alldeles lösa med den nye jokejen och hade nu ett alltför besynnerligt anspann af trenne hästar för vagnen och tvenne andra framför dem, med en pojke, som red den högra — "summa sex ök", sade friherrn, som jämt satt inuti vagnen och förargade sig på, hur dumt och illa pojken red. Rymligt satt nog familjen, men ingen hade måhända tänkt på den fasansfulla tyngd, som

de stackars blancharderna och de nära fyrtio års gamla bärremmarna hade på sin lott, ty friherrn var en stor, lång, mager, men benfull och knotig man, hennes nåd vägde sina tolf lispund, Agapetus var ock af dessa långa, beniga figurer, som äro vida tyngre än de se ut, Sara var en korpulent jungfru om fyrtio år, och Corona var en stor och starkt utbildad flicka för sin ålder, fast hon såg lätt och vig ut som en ung hind. All rörelse, all konversation i vagnen bestodo friherrn och hans ''lilla Corona'', som satt midt emot honom, ty hennes nåd tog sig för det mesta en oafbruten lur, med tätt slutna ögon. Agapetus tycktes göra detsamma, fast med vidt uppspärrade ögon, hvarför vi vilja kalla hans tystnad för detta mediterande, som ännu ingen var rätt slug på, om det hörde till esse eller non esse. Sara bara nickade. Corona såg ut genom alla fönster, förvånades och gladdes åt allt, hvad hon såg, skrattade och frågade, men satt ändå så där tämligen stilla. Men se friherrn! han flög fram och åter äfven i denna trånga volière. Än skulle han öppna ett fönster, än ett annat, än skulle han försöka de gamla murkna gröna taftsgardinerna, om de på sina förrostade och förärgade järn- och mässingsanstalter gingo eller . . . icke gingo. Det gick ej: maskineriet stod alldeles stilla; gardinerna däremot gingo på egen hand, men det var i tusen bitar. Nu skulle dessa repareras och lagas, och nu skulle nya förhållningsorder gifvas till kusken om körningen och nya förmaningar till hvarje ny skjutspojke om ridningen af förhästarna, ergo — skulle äfven framfönstren upp. Men — de sutto där de sutto. Friherrn ryckte förtvifladt, tills han fick tofsen i hand. Men för denna senare olycka blef snart råd, och vagnstäppan tog nu slut, ty Sara nickade nämligen så förfärligt, både baklänges och framstupa, både åt höger och vänster, att slutligen slog hon sitt stora, tunga, sömniga hufvud med sådan fart bakut, i en af framfönstrets rutor, att denna smattrade omkring henne, som hade den varit

ett offer för den ifrigaste rabulism. Hon hade således mot sin vilja öppnat en utväg för friherrns föreskrifter till kusk och skjutspojke, och Gud vet om i sjålfva verket friherrn var rätt missbelåten med detta, fastän han höll ett både långt och rörande liktal öfver sin slipade ruta ”af klaraste spegelglas”, och sådan det torde blifva svårt att få numera, ”sedan all konst gått baklänges”; ty denna idé var hos friherrn stelnad till ett axiom och bevisade allra bäst, att hvad man icke ser, hvad som icke är åskådligt, det — tror man heller icke.

Medan nu våra resenärer förflytta sig nordligt i korta och nätta dagsresor, ett offer af friherrns goda hjärta åt sin okostiga och vid resor ovanda maka på bekostnad af hans eget ringa tålamod, så kunna äfvenledes vi förflytta oss, men snabbt som en pil, till en rikt möblerad våning vid en af Stockholms förnämsta gator.

*

Klockan var slagen elfva på förmiddagen i S:t Jakob. Ännu voro dock icke gardinerna uppdragna hos den utlefvade och ändå ganska lefvande hofmarskalken v. Y. — friherrns älskade frände Karl Gösta. Men nu hördes en lång och djurisk gäspning från djupet af sängkammaralkoven och straxt därefter ljudet af en befallande ringklocka. Kammartjänaren inträdde, fick bannor för att klockan var för mycket, för att den för en stund sedan, då tjänaren tittat in . . . sakta som en katt . . . varit för litet; fick vidare bannor för att vädret var fult, för att hofmarskalken sofvit illa, för att lynnet var dåligt och för att förlusten på whist varit ganska betydlig den föregående aftonen. ”Gif mig genast mitt kaffe!” ropade hofmarskalken sömnigt och vresigt. Kammartjänaren kom flygande därmed, och på silfverbrickan låg äfven ett bref.

''Hvad är det för ett förbannadt bref nu igen?'' frågade hofmarskalken förargad, ty han hade något skrala affärer, blef alltid ond, när han fick bref, och i den dunkla alkoven kunde han nu ej upptäcka mer än den yttre, för honom obehagliga formen af dessa små fyrkantiga, hvita ting med sin runda korallmun, hvilken dock öppnas till bra fula ord, när den blott talar om förfallna räntor och uppsagda kapitaler.

''Det är hennes nåds vapen i sigillet,'' sade kammartjänaren, såsom svar på sin husbondes fråga hvad det var för ett bref.

(Upplysningsvis må nämnas, att hofmarskalken var gift med ett fruntimmer ur friherrns familj.)

''Jaså, hemifrån min hustru, bara från Rosalie. Hvad kan hon vilja?'' mumlade hofmarskalken för sig själf, liknöjdt och halfhögt, men högt och befallande ropade han till kammartjänaren: ''Ja det är bra, kasta't i lådan!''

Ungefär tre veckor efter denna behagliga morgonscen ankommo från landet hofmarskalkens fru och öfriga familj, hvilka skulle — nu som alltid — göra sin vinterkampanj i Stockholm, och hvilka — nu som alltid — företräddes af hofmarskalken själf, under förevändning att låta sätta våningen i ordning, men egentligen för att hofmarskalken, ännu vid sina sex och sextio, älskade, så mycket han kunde, att få njuta af det ljufva ungkarlslifvet.

''Välkommen, min söta vän! God dag, mina barn!'' sade hofmarskalken med denna höstljumma, tvära ton, som han alltid brukade till sin familj, fast han än i denna dag till andra hade honung på tungan och silfverton i rösten.

''Tack, kära Rosalie,'' sade han till sin maka, när han ej visste hvad han skulle säga, ''tack för ditt bref; men som du så snart skulle komma själf, så brydde jag mig icke om att besvara det.''

''Jag har visst icke skrifvit till dig,'' svarade hofmarskalkinnan, ett fruntimmer, för hvars fel och förtjänster vi ej

hinna med att redogöra, men som bland de senare åtminstone ej hade den att särdeles älska sin kära man. ''För tusan!'' — tänkte hofmarkskalken — '' hvad kan det väl då vara för ett bref!'' gick saktmodligen in i sitt rum, drog på den där lådan, fann brefvet med den hjärtans gammalmodiga fransyska utanskriften och den fordom så väl bekanta handskriften hos sin släktinge friherre v. X., bröt konvolutet och läste med stor liknöjdhet den gamle, ädle friherrns ungdomliga och lifliga vänskapsutgjutelser, därefter hans förkunnande af sin och familjens tilltänkta förflyttande till hufvudstaden öfver vintern och slutligen hans vänliga, fast icke särdeles kruserliga begäran, det måste hofmarskalken skaffa sin gamle vän och frände den omtalade våningen, ved, hö och hafre till hästarna m. m.

''Den förbannade gamle narren!'' sade hofmarskalken hånande och förtretad, när han slutat läsningen af brefvet och slängt det fram efter bordet, så att det nedföll på andra sidan. — ''Han pratar och radoterar, som vore vi ännu tjuguåriga pojkar, om vänskap och kamratskap och släktskap och Gud vet ej hvad för dumheter och utslitna dåraktigheter. Och så tror han, att jag sitter här för att uträtta hans kommissioner! Hyra våningar, köpa ved, hö och hafra och annat fanstyg! Det är väl han ej ber mig sälja smör, ost och ägg på torget. Han tror väl, att jag är en välbeställd vaktmästare! Men jag skall minsann lära honom annat... Dock! likväl när jag tänker på saken...'' Här slutade hofmarskalken plötsligt sin monolog, och en ljus idé föll i hast ned öfver hans så kallade själ och förintade på en gång hans ohjälpsamhet, liknöjdhet och kallsinnighet för en gammal vän samt förvandlade dessa i en hast, och likasom genom ett trollslag, i något helt annat. ''Tyst!'' tänkte hofmarskalken — ty det var blott i ondska och vresighet eller skadefröjd och illparighet, som han talade för sig själf, — ''tyst! den gamle narren är ju rik som Kresus, lättrogen

som en tolfåring, god som guld och medgörlig som en rem, bara man tar honom på rätta leden. Han skall få skrifva under rätt artigt för mig, och jag skall skaffa våning, hö och hafre etc.'' — tillade hofmarskalken högt skrattande för sig själf.

Därefter ringde han på en af betjänterna och ropade genast vid dess inträdande: ''Hör på! Gå till Ekdahl, säg honom, att han genast skaffar en våning på Drottninggatan om en sju à åtta rum, stall och vagnshus, lika godt hvad det kostar; att han låter köpa upp hö, hafre, ved m. m. . . . Pengar . . . skall han få sedan.''

''Se så!'' sade han skrattande för sig själf, sedan betjänten var u'gången, ''nu är den affären uträttad, och detta obetydliga omak kan inbringa mig betydligt. Men där skrifver ju den narren och ber mig lägga in adress både på hans våning och min 'i tullen', utan att säga hvilken tull han kommer igenom, om han färdas till lands eller vatten. Ett härligt göromål! Det ger jag således f—n.''

Och därmed kastade hofmarskalken för andra gången bort det bref, som han låtit betjänten upptaga, för att se hvad det var för ''petita'', som friherrn skref om. Men ännu en tredje gång tog han ''för ro skull'' upp detta bref och började läsa: ''Våra olika politiska åsikter och tänkesätt 1809 skilde oss, men, som jag hoppas, blott till vistelseort, ty jag är öfvertygad, att våra hjärtan klappa ännu lika varmt för hvarandra som i våra glada och lyckliga ungdomsdagar, helst våra samveten icke hade en enda förebråelse att göra sig, ty hvar och en af oss följde sin öfvertygelse och den inre röst, som aldrig får nedtystas. Du hade en längre tid, icke utan dina tillbörliga skäl, varit bland de missnöjde; jag åter trodde och tror ännu, qu'il faut aimer ses amis avec leurs défauts och sin öfverhet likaledes, ty båda äro ju ändå blott människor, och vår skyldighet är och förblifver dock att älska och ära dem båda samt för-

svara dem så långt krafterna räcka. Du stannade således vid det nya och ägnade detta hela din tillgifvenhet, och däruti gjorde du säkerligen rätt. Jag åter drog mig på en gång ifrån tjänst, hof och hufvudstad, ty få tänkte som jag, och ett Don-Quixoteri är alltid att allena stå och spjärna mot udden, och i detta gjorde jag rätt, ty mitt samvete förebrår mig aldrig att ha känt någon ovilja för det nya, fast mitt hjärta kände saknad af det gamla. Jag förblef således neutral, flyttade ned på mitt aflägsna arfgods, som mått särdeles väl däraf, och själf blef jag bonde, men — som du skall få se — en tämligen behållen bonde; ty jag kan tryggt säga för dig, som jag vet det intresserar, att mitt gamla kära fädernegods gifver mångdubbelt emot i far mins hand."

"Förträffligt!" utropade hofmarskalken och knäppte med fingrarna. "Vi skola försöka att litet omsätta de där stora inkomsterna, hvarmed du skryter så, din dumme Jösse." (Läser vidare:) "Men nu tycker jag mig hafva både lust och råd samt min skyldighet vara att föra ut mina barn i världen, nu, sedan tidens flod jämnat alla olika tänkesätt i politiskt afseende" ("F—n heller!" utropade hofmarskalken och läste vidare:) "och sedan det nya nästan blifvit det gamla, och sedan hjärtat lärt sig älska och ära äfven detta, efter det är godt. Dessutom vill jag gärna återse gamla vänner och bekanta än en gång, innan jag och de dö, och passar nu på, medan jag på samma gång kan få se den där världsbekanta stora dansösen, som kommit till hufvudstaden."

"Se gamla vänner och bekanta!" utropade hofmarskalken med hånfull ton. "Ja, det är väl jag det, ty de andre ligga väl alla multnade tre alnar under jord, tänker jag; men efter du så gärna vill se mig, min gubbe, så skall du det få, och det så, att du minns det, och mera till min fromma än till din. Men hvad pratar den stollen om att se Taglioni! Han tror väl, att hon slagit sig ned här för all sin tid eller går och väntar på honom! Han vet då icke, att hon länge-

sedan sprattlar för alla ryssars själfhärskare. Och att det nu är samma ryssars tur att bada i salta tårar af lutter förtjusning öfver dansösen, tillbedja, dyrka och förguda henne, slå ihjäl henne med hela Flora Russica i buketter, så stora som sopkvastar, falla i stoftet för henne, bära henne på händerna, höja henne till skyarna, galoppera såsom stånghästar framför hennes vagn, och allt detta . . . för att sedan . . . ett par veckor därefter — skälla på henne som bandhundar, för att hon kniper ihopa handen på samma gång som hon sträcker ut foten, just som skulle händer och fötter hos en dansös hafva samma rörelser, likasom vore hon en sådan där dansmästare af kort, som drages med trådar. Han vet då icke allt detta, den gode friherrn! Han måste icke kunna hvarken tugga gröt eller läsa innantill numera, eller kanske han inga tidningar håller där nere i den där varghålan; så tycker jag det låter."

Så där parafraserade hofmarskalken den ädle friherrns bref, och när han kom till de orden: "Min son har icke mitt lifliga, rörliga och eldiga temperament; han brås mera på mödernet och har ock, hvad jag ofta med smärta saknat, nämligen ett förträffligt tålamod, en orubblig ihärdighet och ett oöfverträffligt minne, hvilket gör, att han har högst många och ovanliga kunskaper. Han har för resten en lång, smärt figur och ganska fördelaktigt utseende, och min lilla Corona blir säkert en riktig hjärtklämma där uppe i eder stad, bland edra dufna, bleka, magra, utdansade och utvakade skönheter."

"Ett sådant prat och ett sådant skryt!" — utropade hofmarskalken, som själf hade tre stycken döttrar, fullkomliga originaler till friherrns teckning. Men i samma ögonblick rann åter en alldeles splitter ny idé upp hos hofmarskalken, och han knäppte ånyo med fingrarna och utropade: "Kors för tusan! Det kan ju bli charmant! Han är väl nu två, tre och tjugu år, den där göken med 'långa figuren

och oöfverträffliga minnet'. Det blir alldeles lagom åt min Eugénie! Se, det är en soppa, som Rosalie skall få hafva besvär att koka, och jag — bara att blåsa under elden därtill. Vivat! Det var ett dråpligt projekt af dig, du gamle, obotlige narr, att sträfva utaf hitåt. Jag har sannerligen en lång tid alldeles förgätit hela kusinen, ungdomsvänskapen, kamratskapet och allt det där draflet, som jag väl nu måste leta upp ur sina gömmor i minnets skräpkammare för att något litet paradera med; ty sätter sig gamle Gustaf Adolf på tvären, så må f—n få rätt mot honom; då är han envis och inträtabel som sin höge namne i världen, tjurskalle i kungl. åminnelse, och tycker den gamle narren sig se ringaste skymt af köld eller glömska, så är han en så befängd kurre, att han kan vända om hem eller vända mig och de mina ryggen för all vår tid. Jag känner honom nog! Han var sina goda fyratio, då våra banor skildes, och leoparden förlorar minsann ej sina fläckar eller gamle Gustaf Adolf sina fraser, så länge han lefver och är så kry som hans befängda bref tyckes utvisa. Ergo: blir jag förtjust, alldeles ursinnig af glädje att återse honom. Vi omfamnas, vi kramas, vi tala med entusiasm om fordom, ja, vi gråta, om så fordras, ty 'hvad gör ej tysken för pengar'?'' tänkte hofmarskalken och var kommen ända därhän, att han själf skrattade godt åt sin egen låga uselhet.

*

''Så, nu äro vi då ändtligen vid Norrtull,'' sade friherrn, hvars tålamod nu äfven i det närmaste var tapprunnet och länsadt, för att bruka tvenne våta termer om detta lätt förrinnande fluidum. ''Här böra vi nu hafva,'' fortfor han med brådskande ord, ''både vår egen och Karl Göstas adress. Hör på, Tallqvist . . . Men för tusan! där sitter ju Olsson med de egna hästarna! Hvarför har du ej hört efter brefvet och adressen i tullen och sedan ridit dit du skulle?''

''Herre Gud, hans nåd,'' svarade den nye jokejen, Olsson, och ref sig i pannan, ''här finns ju hvarken bref eller adress eller ens någon tullport; åtminstone får icke jag rätt på någon, och alla, som jag fråga, skratta åt mig.''

''Din dumme best!'' sade friherrn. ''Du sitter ju så godt som midt i tullen själf, och när du icke fick något besked, hvarför satte du inte åtminstone in hästarna och gaf dem, utan sitter på dem själf, som en skata på ett ladutak.'' Och detta yttrade friherrn med någon ovilja och mycken distraktion, ett fel, som vår gode friherre alltid haft, men som vuxit till med åren och betydligen förkofrat sig under dessa resetillrustningar och alla de omtankar, som därmed varit förknippade.

''Hvar skulle jag sätta in hästarna och hvad skulle jag gifva dem?'' frågade Olsson, men friherrn svarade ingenting, utan ropade till besökaren, som kom och ville visitera:

''Hvad tusan! håller du mig för en lurendrejare?'' och till kusken: ''Kör på då, så att vi komma i kvarter en gång i världen!''

''Hvart?'' frågade Tallqvist. ''Hvarhän skall han köra?'' upprepade han, när friherrn ej gaf något svar.

''Det vete f—n,'' yttrade friherrn efter en betänklig paus och började själf skratta, och då utbrast Corona i ett länge hämmadt, hjärtligt skratt, sådant hennes gode faders täta distraktioner ofta aflockade henne, och hvaruti hon aldrig kunde få den tröge Agapetus att deltaga.

''Kör till Bergstrahlska huset,'' sade friherrn slutligen och i ett visst gladlynt vredesmod, *''det* måtte väl åtminstone stå där det fordom stod.''

''Hvar ligger det?'' frågade Tallqvist, som ej varit i Stockholm på öfver trettio år och således alldeles glömt hvar denna Noaks ark, eller Bergstrahlska huset, var beläget.

''Herre Gud,'' sade friherrn med uppbrusande harm, ''jag tror ni alla föresatt eder, att vi skola blifva sittande här

midt i tullen som ett spektakel, så att man i morgon ej skall tala om annat, än huruledes friherre v. X. och hans familj sutto på gatan och ej visste hvart de skulle taga vägen. Är det möjligt, att du, min käre Tallqvist'' — fortfor han litet saktmodigare — ''att du kunnat glömma hvar Bergstrahlska huset ligger? Minns du hvar kungliga slottet är beläget? Minns du hvartåt Blasieholmen är, hvarthän man skall gå för att komma till Kungsholmen eller till Ladugårdslandet eller till . . .''

Friherrn hade nu kommit i en riktig kateketisk ifver och skulle visst på samma sätt genomgått hela vår sjuholmade hufvudstads alla märkvärdiga platser utan att afvakta ett enda svar, ja eller nej af Tallqvist, hade icke hennes nåd, som visst ej tre gånger under hela sitt äktenskap fallit sin make i talet, nu långsamligen framkommit med den frågan, om det ej vore bättre att rent utaf säga Tallqvist hvar Bergstrahlska huset låg, och, väl dit anländ, förhöra honom om hvad han glömt eller kom ihåg af hufvudstadens belägenhet.

I dessa ord låg ej en gnista af malis; men de föreföllo Corona så roliga, att hon ånyo utbrast i ett godt skratt, som fortfor under allt det att friherrn med händer och fötter, lunga och tunga beskref för Tallqvist ej allenast hvar det gamla Bergstrahlska huset låg, utan äfven allt annat, som förekom under vägen dit, och mycket som aldrig fanns på den vägen.

Efter runda tre kvarts sittande i tullen sattes ändtligen tåget och skåpet åter i gång, och hade icke redan den djupaste novemberskymning rådt, som skulle upplysas af måne, fast denne hade fått förhinder, så torde månget öga från både fönster och förbigående stannat vid detta vidunderliga ekipage, som tycktes stått lull i tiden en fyrtio år, utan att alls rubbas däraf. Vagn, betjäning, livré, de trekantiga hattarna med de röda och blå, något litet malätna plymerna, vacharna, herrskapet som gungade på blancharderna, allt, allt hade ett så antediluvianskt utseende, att man ovillkorligt skulle be-

märkt det. Det var verkligt äkta rokoko, i stor och lefvande skala, och ho vet om ej frun i antikvariska klädståndet på Drottninggatan sprungit ut och gjort ett bud i banko på alltsammans, hade hon bara sett det. Men nu var det ingen, som såg eller åtminstone bemärkte hela detta tåg, ehuru den heders friherrn under framfarten på Drottninggatan sade till sin familj:

''Ja, nu se vi ingen, och ingen ser oss af våra gamla vänner och bekanta, men i morgon kl. åtta vet ändå hela staden, att vi äro ankomna, ty sådant spörjes genast.''

Besynnerligt nog var, att alla de trenne öfriga familjens medlemmar, alldeles emot sin vana, nästan på en gång besvarade denna anmärkning.

''Gud vet hvem som minns oss,'' sade hennes nåd i sin flegmatiska världserfarenhet.

''Huru få de veta det?'' frågade Agapetus.

''Hvilka äro då alla dessa gamla vänner och bekanta? Hvad heta de? Äro de roliga? Äro de gamla eller unga?'' sporde Corona.

Friherrn visste ej rätt hvem eller hvad han skulle svara, utan sade därför: ''Det ramlar så på gatan, att man ej kan höra ett enda ord.''

(Han hade annars en förträfflig hörsel.)

Sålunda fortsattes vägen tigande till det omtalade Bergstrahlska huset, och det grufliga larm, som den gode friherrn där gjorde, innan man fick rum ''efter sitt stånd'', det skulle låta otroligt om det berättades; men säkert är, att på trettio år hade uppassningen i Bergstrahlska huset aldrig så sprungit och aldrig så skrikit om hvarandra samt slutligen aldrig så skrattat, ty det hela och hvarje lefvande individ däraf hade ett utseende af maskerad, som ingalunda undföll snärtorna med mössa i nacken och deras medhjälpare.

Hela familjen sof godt om natten. Sara hade påmint om att räkna fönsterrutorna och lägga märke till drömmarna.

Hennes nåd drömde ingenting. Friherrn drömde, att hans raska rygg kröktes, men, fördomsfri som han var, förklarade han detta som reminiscenser i ryggen af så många dagars oafbruten åkning; för resten hade han ej kunnat hinna drömma mycket, ty han hade enligt sin vana sprungit upp fyra, fem gånger under natten för att se hvad väder och vind man hade. Agapetus drömde för allra första gången om en ängel och Corona om en ny hatt.

"Hin vet, huru jag skall få reda på Karl Gösta utan att gå ut själf och leta upp honom, ty både Tallqvist, Olsson och gamle Anton äro alldeles yra i mössan," sade friherrn andra förmiddagen, när familjen åter med mycket bråk kommit på fötter.

"Ack, ja, gör det, och låt mig få följa med, sötaste pappa," utropade Corona, som ensam afhört detta friherrns uttryck; ty hennes nåd hade, trött af resan, redan slagit sig i ro på en soffa, och Agapetus satt, alldeles stum af förvåning, med halföppen mun och öppna ögon, betraktande allt det oerhördt nya, som nu uppenbarade sig för hans blickar, från Munkbron och Riddarhustorget.

"Ja, alltför gärna, min lilla Corona," svarade friherrn sin dotter. "Och efter vi icke kunna åka, emedan hvarken vagn eller hästar äro tillräckligt putsade efter resan, och som jag aldrig sätter min fot i Stockholms hidösa gamla hyrvagnar, så måste vi gå till fots, men anständigt och som sig bör. Olsson! kläd dig i fullt livré, och gå sedan trenne steg bakom oss, hvart vi taga vägen, och stanna när vi stanna, allt på samma distans. Men, hvad du gör, så se oupphörligt på mig och fröken, och gapa icke åt sidorna, så att vi, rätt som det är, tappa bort dig, det förbehåller jag mig."

"Å, jag är väl inte så dum heller," mumlade Olsson medan han utstofferade sig. Detta var icke så snart gjordt, utan pröfvade ansenligt både faders och dotters tålamod.

Men han blef dock en gång färdig, och nu anträddes marschen.

Den högväxte, hvarken af år eller sorger krökte mannen gick där så rak och upprätt som ett ljus, i sin fina rock, sydd i Paris 1804, men som ändå såg splitter ny ut, sitt hvita, slätkammade och pudrade hår, sin lilla prydliga stångpiska och den trehörniga hatten, som satt så ur all nutid, att man ej visste om man skulle skratta eller beundra det antika i både hatt och allt det öfriga. Vid hans sida gick hans ''lilla Corona'' i sin så kallade ''ridklänning'', ett plagg, som till all lycka hvarken var förfärdigadt af mammas urvuxna rober eller rådman Lurbergs gamla förlager, utan af nytt, skinande franskt kläde, mörkgrönt och vackert samt beprydt med flera rader glänsande stålknappar. Den oformligt stora och underbara hatten skylde väl större delen af det röda och hvita, friska anletet och de klara, lifliga, ljusbruna ögonen; men de blefvo dock ej obemärkta, ty när paradisormen för sig själf behöll sin tjusnings- och öfvertalningsförmåga, gaf han ändå af barmhärtighet åt Stockholms dandys alla sina leder och satte dem alla i halsen, att de må kunna böja hufvudet så, att de på gatan förmå upptäcka ända till minsta anletsdrag i den största kvinnohatt. Men var friherrns ''lilla Coronas'' hatt litet för mycket afundsjuk, så var hennes ridklänningskjol det något för litet, ty — tvärt emot det nuvarande ädla bruket att sopa gatorna och skyla två fula eller vackra fötter, men nästan afgjordt fula skoplagg med fruntimrens långa kläder — gick Corona med sin korta klänning och sina sylfidlika fötter, ty vi ha nu sett, att äfven sylfider hafva dylika, fast de förhålla sig till andra fötter som rosenknoppar till stora utspruckna solrosor. De slätt sittande silkesstrumporna, de nätt sittande skorna gåfvo gången något så dansande, att mer än en kom ihåg det under, de så nyss från scenen sett.

Olsson, i sitt hvita livré med röda ''revärer'' och obe-

skrifligt granna snören, sin äfvenledes trehörniga hatt och den antika formen på allt, utom det rödbruna bondpojkanletet, utgjorde tredje bladet i denna förvåning väckande väppling. Och hög grad af förvåning väckte äfven detta trifolium antiquum hvad det skred fram; ty hvem som mötte, hvem som gick förbi, stannade och — gapade. Det var icke något föråldradt, förlegadt, afsigkommet, luggslitet och dammigt; det var tvärtom något, som liknade figurerna på en skön och fullkomligt väl bibehållen gammal målning. Det var något så friskt, så bjärt i koloriten, något likasom uppståndet på nytt, lefvande och innerligen förnöjdt med sig själft och hela världen, ty alla tre individerna sågo så högst belåtna ut och visst icke oroliga öfver det uppseende, de väckte, som ingen dessutom märkte mer än friherrn själf, och han tröstade sig med att yttra: ''Ser du, min lilla Corona, huru folk gapa på mig. Det är måhända gamla bekanta, som känna igen mig, fast jag icke minns dem.''

Och på detta sätt gjorde friherrn och hans unga dotter sin eriksgata öfver Riddarhustorget, Myntgatan, Mynttorget och en del af Norrbro, hvarifrån friherrn förgäfves kikade efter monumentet, hvars inskrift började med: ''Denna brobyggnad'' etc., och där han icke litet förvånades öfver såväl Strömparterren som Basaren, ''hvilka vuxit upp från intet på dessa få år''. Ankommen till den senare, steg han dristeliga in i herr Bonniers bokhandel och sade till den unge mannen, som där gjorde ''les honneurs'': ''Hör på, mon ami! Vet ni par hazard hvar hofmarskalken v. Y. bor?'' och då han fick ett jakande och tillfredsställande svar, höll han först på att i brådskan genast skena utaf, men vände sig om i dörren och sade till sin lilla Corona på föråldrad fransyska: ''Non! il ne faut pas ainsi faire des questions, sans acheter quelque chose. Choisissez, ma fille!'' och hans ''lilla Corona'' lät ej säga sig detta två gånger, utan köpte genast m:lle Taglioni och doktor Hagberg, en psalmbok och en

visbok, och med denna olikartade börda belastades Olsson, hvarefter man styrde kosan linea recta till det stora hus på Regeringsgatan, som bodbetjänten artigt och förekommande uppgifvit såsom hofmarskalkens boning.

I förbifarten och i fullt traf blef ''min lilla Corona'' på Gustaf Adolfs torg presenterad för friherrns allra störste namne, och den halfva suck, som friherrn då drog för den därnäst, var måhända den sista, som ägnades dessa f. d. kungliga ben, hvilka hvila i främmande jord . . .

*

''Nå, du gamle hjärtans hederlige bror och vän, var tusen gånger välkommen!'' utropade hofmarskalken, i en så fullgod artificiell förtjusning, när friherrn störtade in till honom, att den gamle hederlige mannen blef helt och hållet narrad och lurad därpå och föll själf i gråt, när han omfamnade den hoptorkade, spindellike hofmarskalken, hvilken han säkert kramat ihjäl med sina seniga, kraftfulla armar, hade ej hofmarskalken haft en nattrock med ett lispund bomull uti, och där hela hans mänskliga värma för dagen hämtades.

''O! jag känner mig ung på nytt och liflig som då!'' sade friherrn, och de gamla ögonen gnistrade af känsla och glädje. ''Men,'' utropade han, och betraktade noga sin gamle återfunne ungdomsvän, ''du himmelske, barmhärtige Gud, hvad du blifvit gammal!''

''Nå, nå,'' svarade hofmarskalken, med återhållen harm, ''jag har icke suttit i skåp, jag, som du, och . . . stadslifvet det nöter, och nattvaket, och . . . och . . . och du ser minsann ej ut som någon dufunge själf,'' höll han på att tillägga, men tog genast andra handen, däruti smickerslefven var, och öste med den, försäkrande friherrn, att han såg ut, som vore han femtio år, att hofmarskalken genast skulle

känt igen honom, att han längtat så efter sin gamle ungdomsvän, att han ej kunnat sofva på flera nätter, och att han hade sparat ingen möda för att skaffa sin älskade frände en komfortabel våning på Drottninggatan, enligt dennes egen begäran.

"Komfortabel!" upprepade friherrn, icke hemma i det nyintroducerade ordet, "c'est à dire: med stall och vagnshus för fyra hästar, och en trappa upp?" Hofmarskalkens skrattmuskler höllo på att ej rätt kunna hålla sig i styr vid denna besynnerligt konstruerade fråga; men han fattade genast hela sammanhanget, ty af världsvana blir man åtminstone slug och slipad, om man ej blir det som bättre är.

De gamla herrarna pratade nu om nytt och gammalt, och friherrn lät oupphörligt sitt sköna, fulla hjärta, sin glömska af allt det onda och tacksamhet mot försynen för allt det goda, som lifvet nu och fordom bjudit honom, samt sina ljusa, glada minnen däraf framlysa, och hofmarskalken glömde aldrig, att i hvartenda af sina ord inlägga en liten osynlig sten till grund för de planer, han ämnade bygga på friherrns och hans familjs uppenbarelse i hufvudstaden. "Lilla Corona" hade blifvit — alldeles för sina egna purpurläppars och rosenkinders skull — öfverhöljd med osmakliga kyssar af den gamle cyniske hofmarskalken och sedan insläppt till hans damer, som redan fått befallning att emottaga henne "à bras ouverts".

Men ack, hvad den enkla, oskuldsfulla, glada, lefnadsfriska Corona, som var för okonstlad att ens vara blyg, hvad hon i början litet trifdes med dessa konstverk: denna utstuderade tanten och dessa trenne förbildade kusinerna!

"Jag förstår mig icke på dem," var allt hvad hon svarade sin mamma, som först vaknade, när hennes make och dotter hemkommo, samt gäspande frågade den senare, hvad hon tyckte om släktingarna.

"Flickorna se alltför smånätta ut," yttrade friherrn,

''smala som getingar, litet bleka om näbben men annars täcka nog; och deras mamma, kusin Rosalie, har soutenerat sig alldeles förunderligt väl. Men ack, min gamle Karl Gösta! Han är bara en svag skuggbild af hvad han fordom var. Jag skulle aldrig känt igen honom, hade ej rösten varit sig lik. Men rolig och treflig, vänfast och släktkär samt glad att ändtligen råkas, alldeles som jag själf, se det var han, och f—n skulle tagit honom annars!''

*

Vill någon veta mera om den liflige, lefnadsfriske, bottenärlige och hederlige friherrn, om hans lata hedersgumma, hans oupptinade son och ''lilla Corona''?

Vi tro det icke; vi tro att hvar och en känner en vämjelse, en obehaglig och nästan hjärtfrätande känsla vid att se den glada, fria, surrande flugan komma ur blåa, friska etern och inväfvas i spindelns fina, osynliga nät, för att slutligen omslingras af sin tyranns smala, otäcka ben och — allra sist — af honom spisas! Hu!! — Denna syn har mången gång lockat en tår af harm och medlidande i ett öga, från hvilket millioner af olikartade tårar flutit och således äfven några onödiga, det medgifves, ty hvad båta sådana tårar: spindlarna väfva och fånga, flugorna lockas och snärjas lika mycket för det; konsten är blott att akta sig själf, så att man hvarken blir ''mäster spindel'' eller ''fru fluga''.

Ett par korta ord kunna vi väl ändå tillägga för deras räkning, som icke förmå fatta det oändliga, som icke allenast vilja hafva ett slut på allt, utan äfven med egna ögon se detta slut, huru sönderslitande det än må vara. Nåväl då! Veten då, I nyfikne och törstige på det hemska och ohyggliga att — i Agapeti ådror fanns verkligen blod, fast det hittills legat bottenfruset, men nu tinade upp på en gång; att världslif, förledande exempel, förvillande och infernaliska böcker,

musik och plastisk konst, icke den rena och heliga, utan den hänförande och rusgifvande, att slutligen allt detta nya och förvånande, som på en gång bländade och tjusade . . . lät detta ynglingens blod i en hast stiga från frys- till kokpunkten; att han fattade och förstod allt, tog intryck af allt, ty hans vetande, som förut legat dödt, stod nu upp och blef lefvande; att han njöt med alla sinnen och blott hade en enda redig tanke, som var: ''Mera, mera!''; att på allt, hvad han hörde om den på gyllne vingar bortflugna, saknade och förgudade Taglioni, svarade blott en röst inom honom: ''Det var ängeln i kvinnoskepnad, som jag drömde om första natten här, hon, som kom sväfvande emot mig, öfver liljestänglar och rosenhäckar''; vidare, att han en vacker dag, utan tillåtelse eller farväl af fader eller moder, gick ombord på ett ångfartyg och först satte foten i land i Store Petters stora stad; att han där såg Taglioni och brann; att han bjöd henne, intet mer och intet mindre, än sig själf, men att, då hon kallt och föraktligt afslog hans anbud, hoppade han i Nevafloden och — blef åter till is.

Veten vidare: att den gamle sonlöse och djupt förkrossade fadern var flugan, som spisades af spindeln, och att hans flegmatiska gumma väl slutligen somnade, äfvenväl den natten efter sedan man fått underrättelse om Agapeti sorgliga slut, men att hon vaknade med isgrått hår och magrar och lättnar sju marker i veckan; och slutligen — att den gamle lutande friherrns ''lilla Corona'' blef en vanlig, modern stadsdocka; att denna oförsnörade, röd och hvita, glada, yra, lefnadslustiga, friska och frispråkiga varelse blef en hårdt åtsurrad, blek och mager, tunn och försiktig, tyst och inbunden stadsflicka af vanligaste sort, hvarken af de allra bästa eller de sämsta, utan af de vanliga, hvilket var det värsta af alltsammans.

Ären I nu nöjda med slutet, I nyfikne? Eller viljen I hafva en sens-moral, sådan som pappa Lafontaine alltid består den efter sin fabler? Nåväl, här är den:

Blifven hemma i edra hus och hem, om dessa än ligga i den doldaste vinkel af världen, I lycklige och lugne! Och låten de orolige sträfva världen omkring och söka den ro och den förnöjelse, som dock egentligen blott finnes i yttre lugn och inre tillfredsställelse.

INNEHÅLL.

1800-talets äldre prosadiktare. I.

Inledning af *J. Mortensen* 5

Fredrik Cederborgh:

Ur Uno von Thrazenberg 23

Magnus Jakob Crusenstolpe:

Ställningar och Förhållanden:

Fjärde brefvet 99

Fredrika Bremer:

Ur Grannarna:

Förra afdelningen. Första—fjärde brefvet 179

Sofia von Knorring:

Taglioni-färden 289

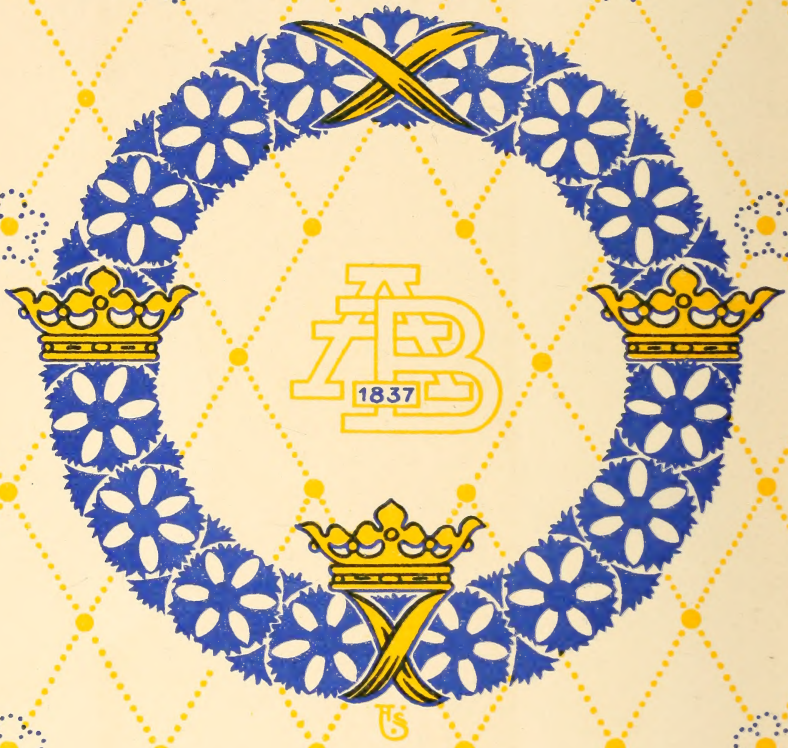
AB
1837

LSwed.
S9687
97298

Author .....

Title Sveriges national-litteratur,1500-1900.
Vol.12

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File"
Made by LIBRARY BUREAU